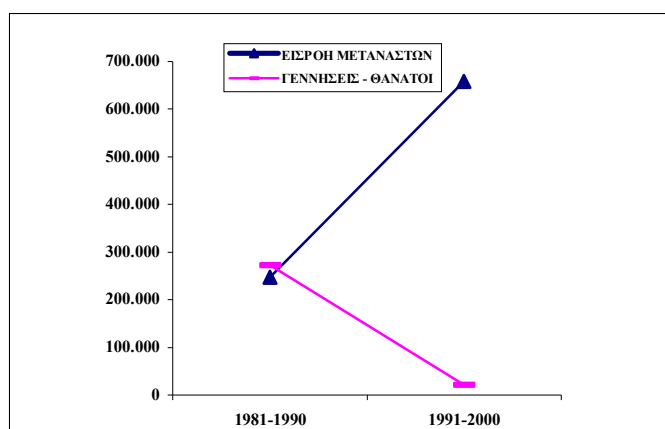

ΜΑΝΟΛΗΣ Γ. ΔΡΕΤΤΑΚΗΣ

ΕΙΣΡΟΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ 1991-2000

ΑΘΗΝΑ 2002
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΝ 50ΕΤΙΑ 1951-2000	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΦΕΡΝΕΙ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΕΙΝΗ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥΣ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΥΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 «ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΙ» ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - ΕΡΓΑΤΕΣ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΗ ΔΩΔΕΚΑΕΤΙΑ 1982 - 1994	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΘΕΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΚΑΡΔΙΟΠΑΘΕΙΕΣ Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΡΟΧΑΙΑ	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	
ΤΕΡΑΣΤΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	
ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	
Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΖΥΓΙΩΝ ΕΠΙΔΕΙΝΩΝΟΥΝ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	
ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΤΟ 1996	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14	
ΕΥΝΟΪΚΟΤΕΡΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	
ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΑΓΑΜΩΝ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1981-1990	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	
ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΡΑΓΔΑΙΑ ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΑΠΟ ΚΑΡΚΙΝΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΕΣ	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18	
ΤΑΧΥΤΕΡΗ Η ΦΘΙΝΟΥΣΑ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19	
ΑΥΞΑΝΟΜΑΣΤΕ ΜΟΝΟ ΧΑΡΗ ΣΤΙΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ ΜΗΤΕΡΕΣ	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20 ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΤΗΝ ΟΚΤΑΕΤΙΑ 1990 – 1997	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21 ΤΟ 1998 ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΠΑΛΙ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22 ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΦΘΙΝΟΥΣΑΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23 ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΜΕ ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24 ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΟΥΡΑΓΟΥΣ ΤΗΣ Ε.Ε. Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25 ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26 ΕΠΙΔΕΙΝΩΝΕΤΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΑΡΚΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΜΕΤΡΑ-«ΑΣΠΙΡΙΝΕΣ»	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27 ΠΟΛΛΑΠΛΗ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28 ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥΣ 1988 - 1998	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29 Η ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΘΕΤΕΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ	124

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30 ΔΙΕΥΡΥΝΕΤΑΙ Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ – ΑΝΔΡΩΝ	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31 ΑΥΞΗΣΗ ΜΟΝΟ ΧΑΡΗ ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	134
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32 ΚΑΜΙΑ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1981-2001	137
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33 ΑΝΙΣΟΜΕΡΗΣ Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΝΟΜΟΥ	140
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34 ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35 ΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	150
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΤΟ 5%ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	153
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37 ΘΛΙΒΕΡΗ ΠΡΩΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1980 – 2000	161
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38 ΕΠΙΔΕΙΝΩΘΗΚΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΑΛΛΗΣ ΧΩΡΑΣ Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1980 – 2000	164

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39 ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΝΑ ΠΡΩΤΟΠΟΡΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ	169
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40 ΣΤΙΣ ΦΤΩΧΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΧΑΜΗΛΗ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	172
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41 ΜΟΝΟ ΟΙ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΙ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΘΕΤΙΚΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1999	175
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42 Η ΑΝΑΒΟΛΗ ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΠΑΓΙΩΝΕΙ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43 ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΚΝΙΚΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	183
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44 ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ	186
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45 ΤΟ 90% ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1991-2001 ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ	189
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46 ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	192
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 47 ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	196

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 48 ΣΕ 22 ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΕΙΩΘΗΚΑΝ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1991- 2001	199
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 49 ΜΕΙΩΣΗ ΑΝΤΙ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1998-2001	204
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50 ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΕΠΛΗΞΕ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΞΑΕΤΙΑΣ 1995-2000	207
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 51 ΣΤΟΥΣ ΟΥΡΑΓΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	210
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 52 ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟ 1980 ΣΤΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΤΟ 2001 ΣΤΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ε.Ε.	215
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 53 ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΥΡΙΑ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΡΩΜΑΤΑ	217
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 54 ΜΕΙΩΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΩΤΟΥΣ, ΓΕΩΡΓΟΥΣ, ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ	222
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ	229

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Φεβρουάριο του 1996 εκδόθηκε το βιβλίο μου «*Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990*». Στον Πρόλογο του βιβλίου εκείνου δίνεται το ιστορικό της ενασχόλησής μου με το δημογραφικό πρόβλημα, ενασχόλησης που ξεπέρασε ήδη την 30ετία.

Το βιβλίο αυτό είναι η συνέχεια του βιβλίου του 1996 και ασχολείται, όπως και εκείνο, με τις δημογραφικές εξελίξεις οι οποίες περιλαμβάνουν τη μεταβολή του πληθυσμού, τις γεννήσεις, τους θανάτους και τη φυσική μεταβολή (γεννήσεις μείον θανάτους) του πληθυσμού σ' ολόκληρη τη χώρα, τα γεωγραφικά διαμερίσματα και τους Νομούς καθώς και την εισροή πληθυσμού από/ή εκροή πληθυσμού προς το εξωτερικό (για το σύνολο χώρας), την εισροή πληθυσμού από/ή εκροή πληθυσμού προς το εξωτερικό, άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα ή Νομούς της χώρας (για ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό διαμέρισμα ή Νομό) κλπ.

Στις δημογραφικές εξελίξεις στο διάστημα 1991-2000 που καλύπτει το βιβλίο αυτό κυριάρχησε η καθαρή εισροή πληθυσμού (κύρια μεταναστών και λαθρομεταναστών εργατών και των οικογενειών τους) και η στασιμότητα των γεννήσεων (δηλαδή η υπογεννητικότητα) στα επίπεδα στα οποία είχε διαμορφωθεί στα τέλη της δεκαετίας του '80 μετά την κατολίσθησή της στη διάρκεια της δεκαετίας εκείνης.

Η έκταση της εισροής μεταναστών και λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους - παρά τις προσπάθειες που είχαν γίνει για την καταγραφή τους - παρέμενε άγνωστη μέχρι την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της απογραφής πληθυσμού της 18.3.2001. Στο βαθμό που η απογραφή κατέγραψε το σύνολο τους - βαθμό που, δυστυχώς, δεν μπορούμε να εκτιμήσουμε - φαίνεται ότι η αύξηση του πληθυσμού που σημειώθηκε στο διάστημα της δεκαετίας 1991 - 2000 οφείλεται βασικά στην εισροή αλλοδαπών και των οικογενειών τους.

Η διατήρηση των γεννήσεων γύρω στις 100.000 το χρόνο, όμως, τη δεκαετία του '90 οφείλεται σε κάποιο βαθμό και στις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες οι οποίες ήρθαν στη χώρα στη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Δεδομένου ότι τέτοιες γεννήσεις ήταν ελάχιστες τη δεκαετία του '80 θα πρέπει να συμπεράνουμε - αν και δεν γνωρίζουμε την ακριβή έκτασή της - ότι η μείωση της γεννητικότητας των Ελληνίδων συνεχίστηκε και τη δεκαετία του '90 (όχι όμως στην έκταση που σημειώθηκε τη δεκαετία του '80).

Η διατήρηση των γεννήσεων στο επίπεδο του τέλους της δεκαετίας του '80 και η συνεχής αύξηση - λόγω της γήρανσης του πληθυσμού - των θανάτων είχαν ως συνέπεια οι θάνατοι να ξεπεράσουν τις γεννήσεις και αντί φυσικής αύξησης να έχουμε φυσική μείωση του πληθυσμού το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90, με εξαίρεση το έτος 1997.

Εξαιτίας των εξελίξεων που προαναφέρθηκαν τα περισσότερα Κεφάλαια του βιβλίου αυτού ασχολούνται με την εισροή μεταναστών και την υπογεννητικότητα. Σ' αυτό το λόγο οφείλεται και ο τίτλος του βιβλίου. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά :

- Τους μετανάστες καλύπτονται θέματα όπως η συμβολή τους στην αύξηση του πληθυσμού, η συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό, οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες, τα παιδιά των αλλοδαπών στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κλπ και τονίζεται η ανάγκη διαμόρφωσης μιας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής.
- Την υπογεννητικότητα, εκτός από την εξέλιξη των γεννήσεων και τη σχέση τους με τους θανάτους και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού στη διάρκεια της δεκαετίας του '90, γίνονται και συγκρίσεις με τις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και την Ε.Ε. ως σύνολο τόσο σε ό,τι αφορά τη γεννητικότητα όσο και τη γονιμότητα και διερευνάται η σχέση τους με το εισόδημα.

Όπως προαναφέρθηκε στο βιβλίο διερευνούνται και άλλες πλευρές των δημογραφικών εξελίξεων, όπως είναι :

- Η συγκέντρωση και αποκέντρωση του πραγματικού και του νόμιμου πληθυσμού της χώρας.
- Η αναβολή και η μείωση των γάμων, η αύξηση των διαζυγίων και οι επιπτώσεις τους στις γεννήσεις.
- Η οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού (όπου παρατηρείται αύξηση των νοικοκυριών χωρίς παιδιά και μείωση του μέσου μεγέθους του νοικοκυριού).
- Οι πολύτεκνες οικογένειες και η δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η πλειονότητά τους.
- Οι επιπτώσεις της υπογεννητικότητας στη μείωση του μαθητικού δυναμικού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Η στενή σχέση του ασφαλιστικού με το δημογραφικό πρόβλημα και η ανάγκη αντιμετώπισης του δεύτερου για μια μακροπρόθεσμη επίλυση του πρώτου.
- Οι θάνατοι και οι αιτίες τους (ένα Κεφάλαιο αφιερώνεται στα τροχαία ατυχήματα) και γίνονται συγκρίσεις της θνησιμότητας και της βρεφικής θνησιμότητας στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. και την Ε.Ε. ως σύνολο κ.ο.κ.

Πηγές των στοιχείων όλων των Κεφαλαίων του βιβλίου είναι :

- (α) Οι Στατιστικές Επετηρίδες της Ελλάδος, το Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο, τα δημοσιεύματα για τη φυσική κίνηση του πληθυσμού, οι έρευνες για τον εργατικό δυναμικό και οι σχετικές με την απογραφή της 18.3.2001 ανακοινώσεις της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) (στις διαδοχικές ανακοινώσεις για την απογραφή υπάρχουν κάποιες μικρές διαφορές).
- (β) Τα δημοσιεύματα και οι σχετικές ανακοινώσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (της Eurostat).
- (γ) Τα δημοσιεύματα της ΕΣΥΕ και τα δημοσιεύματα στοιχεία του Κέντρου Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών (ΚΕΠΥΟ) για τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- (δ) Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) για τα στοιχεία της απογραφής των αλλοδαπών του 1998.
- (ε) Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης σχετικά με τα τροχαία ατυχήματα, και
- (στ) Διάφορα δημοσιεύματα στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο.

Τα 52 πρώτα Κεφάλαια του βιβλίου αυτού είναι μια επιλογή από άρθρα που δημοσιεύτηκαν στον (κύρια) ημερήσιο και στον περιοδικό Τύπο στο διάστημα των 7

σχεδόν ετών που έχουν περάσει από την κυκλοφορία του προηγούμενου βιβλίου (δεν συμπεριλήφθηκαν στο βιβλίο αυτό άρθρα τοπικού ενδιαφέροντος). Οι τίτλοι των Κεφαλαίων δεν συμπίπτουν σε όλες τις περιπτώσεις με τους τίτλους των άρθρων και το Κεφάλαιο 27 για τα τροχαία ατυχήματα έχει δημοσιευτεί σε περίληψη. Τα δύο τελευταία Κεφάλαια του βιβλίου είναι αδημοσίευτες εργασίες.

Τα Κεφάλαια του βιβλίου ακολουθούν τη χρονολογική σειρά δημοσίευσης των άρθρων με εξαίρεση το Κεφάλαιο 1 το οποίο έχει δημοσιευτεί στις 11.7.02 και στο οποίο δίνεται μια συνοπτική εικόνα των δημογραφικών εξελίξεων στη χώρα το δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα (στο Κεφάλαιο αυτό έχουν προστεθεί ορισμένες επεξηγήσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζονται τα μεταναστευτικά ρεύματα).

Αναλυτικότερα έχουν δημοσιευτεί ως άρθρα (τα έντονα στοιχεία είναι οι αριθμοί των Κεφαλαίων και σε παρένθεση δίνεται η ημερομηνία δημοσίευσης των άρθρων) στην εφημερίδα :

- «Ελευθεροτυπία» τα Κεφάλαια : **1**(11.7.02), **2**(4.7.96), **5**(31.12.96), **8**(13.2.97), **11**(11.7.97), **13**(20.3.98), **19**(24.8.99), **21**(16.12.99), **27**(14.12.00), **28**(16.12.00), **29**(19.1.01), **31**(28.3.01), **39**(19.11.01), **43**(13.4.02), **49**(25.7.02) και **50**(29.8.02).
- «Κυριακάτικη Αυγή» τα Κεφάλαια : **3**(27.10.96), **4**(8.12.96), **6**(19.1.97), **9**(2.3.97), **14**(15.8.98), **18**(25.7.99), **22**(16.1.00), **25**(27.8.00), **32**(14.4.01), **34**(13.5.01), **37**(2.9.01), **44**(14.4.02), **45**(12.5.02) και **47**(26.5.02).
- «Καθημερινή» (κυριακάτικη) τα Κεφάλαια : **23**(16.7.00), **24**(27.8.00), **26**(26.11.00), **35**(10.6.01), **38**(9.9.01), **40**(6.1.02) και **42**(31.3.02).
- «Εξπρές» τα Κεφάλαια : **17**(4.7.99), **20**(16.12.99), **30**(21.1.01), **33**(6.5.01), **46**(25.5.02) και **48**(21.7.02).
- «Χριστιανική» τα Κεφάλαια : **7**(6.2.97), **12**(6.11.97), **15**(8.4.99), **41**(21.2.02) και **52**(26.9.02).
- «Πατρίς» (εκδίδεται στο Ηράκλειο Κρήτης) το Κεφάλαιο **51**(17.9.02).

Και στο περιοδικό :

- «Οικονομικός Ταχυδρόμος» το Κεφάλαιο **10**(22.5.97).
- «Ιδιόφωνο» (εκδίδεται στο Ηράκλειο Κρήτης) το Κεφάλαιο **16**(τεύχος 4, Μάιος 1999), και
- «Σύγχρονη Εκπαίδευση» το Κεφάλαιο **36**(τεύχος 119, Ιούλιος – Αύγουστος 2001)

Όπως είναι γνωστό στη δεύτερη αναθεώρηση του Συντάγματος 2000/2001 προστέθηκε ως παράγραφος 5 στο άρθρο 21 η ακόλουθη διάταξη :

«Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του κράτους»

Το συνεχή έλεγχο του αν και κατά πόσο υλοποιείται η παραπάνω συνταγματική, πλέον, υποχρέωση του κράτους θα πρέπει να τον αναλάβει η Μόνιμη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής για το Δημογραφικό Πρόβλημα που προτάθηκε στο ομόφωνο πόρισμα της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος του 1993 και η οποία δεν έχει συσταθεί ακόμα.

Δεδομένου ότι έχουν ήδη παρέλθει 10 σχεδόν χρόνια αφότου συντάχθηκε και συζητήθηκε στη Βουλή το ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής - η οποία επικέντρωσε το ενδιαφέρον της κατά κύριο λόγο στο πρόβλημα της υπογεννητικότητας - και επειδή στο διάστημα που έχει περάσει από τη μια μεριά δεν υλοποιήθηκε καμιά από

τις βασικές προτάσεις του πορίσματος εκείνου και από την άλλη εμφανίστηκαν και οι νέες διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος της χώρας που αναλύονται στο βιβλίο αυτό, η Μόνιμη Επιτροπή της Βουλής για το Δημογραφικό Πρόβλημα θα πρέπει να εγκύψει και στις δυο αυτές μείζονες πλευρές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας και να συντάξει ένα νέο - αν είναι δυνατόν ομόφωνο - πόρισμα το οποίο θα συμπληρώνει και θα επικαιροποιεί το πόρισμα του 1993 (βλέπε, σχετικά, το Κεφάλαιο 44).

Ελπίζω το βιβλίο αυτό να συμβάλει τόσο στη σύσταση της Μόνιμης Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για το Δημογραφικό Πρόβλημα που προαναφέρθηκε όσο και στην παρακίνηση της Κυβέρνησης, των κομμάτων, των κοινωνικών φορέων και όλων των αρμόδιων μη κυβερνητικών οργανώσεων να ενδιαφερθούν, να μελετήσουν και, κύρια, να λάβουν όσο το δυνατόν συντομότερα τα μέτρα εκείνα που είναι αναγκαία για να αντιμετωπισθούν όλες οι πλευρές του δημογραφικού προβλήματος, ενός προβλήματος το οποίο (όπως είχα αναφέρει αναπτύσσοντας σχετική επερώτηση στη Βουλή στις 12.2.1979) *«είναι θέμα κυριολεκτικά εθνικής επιβίωσης»*.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΝ 50ΕΤΙΑ 1951-2000

Μετά την ανακοίνωση στις 29.4.2002 των οριστικών αποτελεσμάτων της απογραφής της 18.3.2001 για τον πραγματικό και το νόμιμο πληθυσμό έχουμε τη δυνατότητα να εξετάσουμε τους παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση του πληθυσμού την πεντηκονταετία 1951-2000 στο Σύνολο Χώρας.

Πριν προχωρήσουμε θυμίζουμε τους ορισμούς των δύο αυτών πληθυσμών :

- Πραγματικός πληθυσμός είναι όσοι (Έλληνες και Αλλοδαποί) βρέθηκαν στη χώρα τη νύχτα που προηγήθηκε της απογραφής (το 2001 τη νύχτα της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου). Οι Έλληνες μπορεί να είναι Ομοδημότες (εγγεγραμμένοι στα δημοτολόγια των Δήμων και Κοινοτήτων στους οποίους βρέθηκαν τη νύχτα αυτή) ή Ετεροδημότες (όσοι βρέθηκαν τη νύχτα εκείνη σε δήμους ή κοινότητες διαφορετικούς από εκείνους στα δημοτολόγια των οποίων είναι εγγεγραμμένοι).
- Νόμιμος πληθυσμός είναι οι Έλληνες που βρέθηκαν στην Ελλάδα (Ομοδημότες και Ετεροδημότες) και οι προσωρινά απουσιάζοντες στο εξωτερικό την ημέρα της απογραφής.

Στον Πίνακα 1 δίνονται τα στοιχεία των απογραφών των ετών 1951, 1961, 1971, 1981, 1991 και 2001 για τις παραπάνω κατηγορίες και το σύνολο του πραγματικού και νόμιμου πληθυσμού της χώρας. Πηγή τόσο των στοιχείων αυτών όσο και εκείνων του Πίνακα 2 είναι η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ). Τα συμπεράσματα, επομένως, της ανάλυσης που ακολουθεί εξαρτιούνται από το βαθμό στον οποίο στις απογραφές – και ιδιαίτερα σ' εκείνη του 2001 – καταγράφηκαν όλοι οι Αλλοδαποί που βρέθηκαν στη χώρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Πραγματικός και νόμιμος πληθυσμός της χώρας κατά κατηγορίες με βάση
τις απογραφές των ετών 1951, 1961, 1971, 1981, 1991 και 2001

Έτος Απογραφής	Στήλη 1 Έλληνες στην Ελλάδα	Στήλη 2 Έλληνες Προσ.στο εξωτ.	Στήλη 3 Αλλοδαποί στην Ελλάδα	Πραγματικός πληθυσμός Στηλες 1+3	Νόμιμος πληθυσμός Στηλες 1+2	Διαφορά Πραγματικού Νόμιμου πληθ.
1951	7.602.230	37.413	30.571	7.632.801	7.639.643	-6.842
1961	8.333.817	71.925	54.736	8.388.553	8.405.742	-17.189
1971	8.676.073	218.908	92.568	8.768.641	8.894.981	-126.340
1981	9.568.993	98.343	171.424	9.740.417	9.667.336	73.081
1991	10.092.624	41.910	167.276	10.259.900	10.134.534	125.366
2001	10.166.987	39.608	797.093	10.964.080	10.206.595	757.485

Από την τελευταία στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι στις τρεις πρώτες απογραφές ο νόμιμος πληθυσμός ήταν μεγαλύτερος από τον πραγματικό ενώ στις τρεις τελευταίες συνέβη το αντίθετο. Ο βασικός λόγος της αντιστροφής της σχέσης πραγματικού-νόμιμου πληθυσμού είναι τα μεταναστευτικά ρεύματα. Πιο συγκεκριμένα από τη σύγκριση της δεύτερης με την τρίτη στήλη φαίνεται ότι όταν την ημέρα της απογραφής οι Έλληνες που απουσίαζαν προσωρινά στο εξωτερικό ήταν περισσότεροι από τους Αλλοδαπούς που βρέθηκαν στην Ελλάδα, ο νόμιμος πληθυσμός ήταν μεγαλύτερος από τον πραγματικό, ενώ όταν οι Αλλοδαποί που βρέθηκαν στην Ελλάδα ήταν περισσότεροι από τους Έλληνες που απουσίαζαν στο εξωτερικό ο πραγματικός πληθυσμός ήταν μεγαλύτερος από το νόμιμο.

Όπως φαίνεται από την τέταρτη στήλη του Πίνακα 1 ο πραγματικός πληθυσμός της χώρας αυξανόταν από τη μια δεκαετία στην άλλη στη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα, αλλά οι ρυθμοί αύξησής του ήταν πολύ διαφορετικοί (ταχύτεροι τις δεκαετίες του '50 και του '80 και βραδύτεροι τις τρεις άλλες δεκαετίες – ο βραδύτερος ρυθμός σημειώθηκε τη δεκαετία του '60). Η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού εξαρτάται από την αύξηση των Ελλήνων και των Αλλοδαπών. Οι αυξήσεις αυτές, με τη σειρά τους, εξαρτιούνται από τη φυσική αύξησή τους (δηλαδή τις γεννήσεις μείον τους θανάτους) και τα μεταναστευτικά ρεύματα. Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία για τις γεννήσεις και τους θανάτους χωριστά για τους Έλληνες και τους Αλλοδαπούς. Για τα μεταναστευτικά, όμως, ρεύματα μπορούμε με βάση τα στοιχεία των Πινάκων 1 και 2 να βρούμε την καθαρή εκροή ή εισροή Ελλήνων και Αλλοδαπών.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τις γεννήσεις, τους θανάτους και τη φυσική αύξηση Ελλήνων και Αλλοδαπών μαζί και μεταναστευτικά ρεύματα* Ελλήνων (4^η στήλη) και Αλλοδαπών (5^η στήλη) χωριστά και μαζί (6^η στήλη) τις δεκαετίες 1951-1960, 1961-1970, 1971-1980, 1981-1990 και 1991-2000 (οι γεννήσεις και οι θάνατοι το έτος 2000 είναι εκτιμήσεις-βλέπε, σχετικά, το Κεφάλαιο 31).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Γεννήσεις, θάνατοι, φυσική αύξηση του πληθυσμού και μεταναστευτικά ρεύματα
τις δεκαετίες 1951-1960, 1961-1970, 1971-1980, 1981-1990 και 1991-2000

Δεκαετία	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσική αύξηση	Μεταναστευτικά ρεύματα		
				Ελλήνων	Αλλοδαπών	Συνολο
1951-1960	1.533.249	577.212	956.037	-224.450	24.165	-200.285
1961-1970	1.532.475	693.050	839.425	-497.169	37.832	-459.337
1971-1980	1.438.877	801.509	637.368	255.552	78.856	334.408
1981-1990	1.183.634	911.193	272.441	251.190	-4.148	247.042
1991-2000	1.021.381	999.764	21.617	52.746	629.817	682.563

*Τα μεταναστευτικά ρεύματα, για παράδειγμα, της δεκαετίας 1951 - 1960 προκύπτουν ως εξής :

- (α) Το συνολικό (6^η στήλη του Πίνακα 2) όταν στον πραγματικό πληθυσμό (βλέπε 4^η στήλη του Πίνακα 1) του 1951 (7.632.801) προσθέσουμε τη φυσική αύξηση (βλέπε 3^η στήλη του Πίνακα 2) της δεκαετίας 1951-1960 (956.037). Το άθροισμα (8.588.838) θα έπρεπε να είναι ο πληθυσμός το 1961. Ο πραγματικός, όμως, πληθυσμός ήταν μόνο 8.388.553. Κατά συνέπεια υπήρξε συνολική εκροή πληθυσμού -200.285.
- (β) Των Αλλοδαπών (5^η στήλη του Πίνακα 2) όταν από τον αριθμό των Αλλοδαπών (βλέπε 3^η στήλη του Πίνακα 1) του 1961 (54.736) αφαιρέσουμε τον αριθμό τους το 1951 (30.571). Κατά συνέπεια υπήρξε καθαρή εισροή Αλλοδαπών 24.165. Τέλος
- (γ) Των Ελλήνων (4^η στήλη του Πίνακα 2) όταν από το συνολικό μεταναστευτικό ρεύμα (-200.285) αφαιρέσουμε εκείνο των αλλοδαπών (24.165) . Η συνολική εκροή Ελλήνων, επομένως ήταν = -200.285 - 24.165 = -224.250. Τα μεταναστευτικά ρεύματα για τις επόμενες δεκαετίες προκύπτουν κατά τον ίδιο τρόπο.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2 η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού τη δεκαετία :

- 1951-1960 οφείλεται βασικά στην φυσική αύξηση του πληθυσμού. Η αύξηση του πληθυσμού θα ήταν μεγαλύτερη αν στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής δεν μετανάστευαν σε διάφορες χώρες πάνω από 200.000 Έλληνες. Η συμβολή των Αλλοδαπών στην αύξηση ήταν ελάχιστη (μόλις 3,2%).
- 1961-1970 οφείλεται και πάλι βασικά στη φυσική αύξηση του πληθυσμού. Και τη δεκαετία αυτή η αύξηση του πληθυσμού θα ήταν πολύ πιο μεγάλη αν στη διάρκειά της δεν μετανάστευαν - κύρια προς την τότε Δυτική Γερμανία - σχεδόν 500.000 Έλληνες και μέλη των οικογενειών τους. Η συμβολή των Αλλοδαπών στην αύξηση ήταν γύρω στο 10%.
- 1971-1980 οφείλεται κατά τα 2/3 περίπου στη φυσική αύξηση, κατά το 1/4 περίπου στην παλιννόστηση (κύρια μεταναστών-εργατών από τη Δυτική Γερμανία) και κατά το υπόλοιπο στους Αλλοδαπούς.
- 1981-1990 οφείλεται κατά λίγο πάνω από 1/2 στην φυσική αύξηση του πληθυσμού και κατά το υπόλοιπο στην παλιννόστηση τόσο από τη Δυτική Ευρώπη (μεταναστών-εργατών) όσο και από την Ανατολική Ευρώπη (πολιτικών προσφύγων και Ποντίων). Τη δεκαετία αυτή ο αριθμός των Αλλοδαπών μειώθηκε.
- 1991-2000 οφείλεται μόλις κατά 3,1% στη φυσική αύξηση του πληθυσμού, κατά 89,4% στους Αλλοδαπούς (κύρια λαθρομετανάστες με τις οικογένειές τους) και κατά 7,5% στην παλιννόστηση.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι τη δεκαετία 1991-2000 τα μεταναστευτικά ρεύματα (Αλλοδαπών και παλιννοστούντων) συνέβαλαν κατά 96,9% στην αύξηση του πληθυσμού, δηλαδή κατά το ίδιο ποσοστό κατά το οποίο συνέβαλε η φυσική αύξηση (γεννήσεις μείον θάνατοι) στην αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1951-1960.

Σημειώθηκε, δηλαδή, μια πλήρης αντιστροφή των ρόλων φυσικής αύξησης και μεταναστευτικών ρευμάτων στην αύξηση του πληθυσμού.

Οι δραματικές αυτές εξελίξεις οφείλονται - όπως δείχνει ο Πίνακας 2 - από τη μια μεριά στο μηδενισμό, σχεδόν, της φυσικής αύξησης του πληθυσμού και από την άλλη στην αντιστροφή των μεταναστευτικών ρευμάτων (στο γεγονός, δηλαδή, ότι τη μαζική μετανάστευση των δύο πρώτων δεκαετιών διαδέχτηκε η επίσης μαζική παλιννόστηση τις δύο επόμενες και η ακόμα πιο μαζική εισροή στη χώρα μεταναστών και λαθρομεταναστών την τελευταία δεκαετία του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα).

Ο μηδενισμός, σχεδόν, της φυσικής αύξησης του πληθυσμού οφείλεται από τη μεριά στη μείωση κατά 33,7% (!) των γεννήσεων (η οποία οφείλεται στην ανεργία, τις χαμηλές αποδοχές, τη έλλειψη φροντίδας από το Κράτος για την οικογένεια και το παιδί και σε άλλους κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους) και από την άλλη στην αύξηση κατά 73,2% των θανάτων (η οποία οφείλεται στη γήρανση του πληθυσμού). Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι τη δεκαετία 1991-2000 ένα ποσοστό των γεννήσεων ήταν από Αλλοδαπές μητέρες - βλέπε, σχετικά, το Κεφάλαιο 19). Αν από το σύνολο των γεννήσεων αφαιρεθούν οι γεννήσεις αυτές τότε (δεδομένου ότι οι θάνατοι είναι στη συντριπτική πλειονότητά τους θάνατοι Ελλήνων) αντί για φυσική αύξηση είχαμε φυσική μείωση (δηλαδή οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις) των Ελλήνων τη δεκαετία 1991-2000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΦΕΡΝΕΙ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ

Στο βιβλίο μας *«Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990»* που εκδόθηκε το Φεβρουάριο του 1996 εξετάζεται, ανάμεσα στα άλλα, και η δραματική μείωση των γεννήσεων που άρχισε στη χώρα μας το 1981 και συνεχίστηκε μέχρι και το 1993.

Μείωση, όμως, των γεννήσεων δεν παρουσιάζεται μόνο στη χώρα μας την περίοδο 1981-1993. Με την εξαίρεση - όπως θα δούμε στη συνέχεια - της Δανίας, και στα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) παρουσιάζεται την ίδια περίοδο μικρή ή μεγάλη μείωσή τους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε το 1989 ένα «Παρατηρητήριο για τις εθνικές οικογενειακές πολιτικές» που εδρεύει στο Πανεπιστήμιο του York στην Αγγλία και έχει αντιπροσώπους έγκριτους επιστήμονες σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Με βάση τις εκθέσεις των αντιπροσώπων αυτών το «Παρατηρητήριο» εκδίδει κάθε χρόνο δύο Εκθέσεις στις οποίες εξετάζεται η εξέλιξη της οικογενειακής πολιτικής όλων των κρατών-μελών και επισημαίνονται τα κρίσιμα προβλήματα που αφορούν την οικογένεια. Πρόσφατα κυκλοφόρησαν οι δύο τελευταίες Εκθέσεις του «Παρατηρητηρίου» που έχουν τίτλους «Developments in National Family Policies in 1994» («Εξελίξεις στις Εθνικές Οικογενειακές πολιτικές το 1994») και «A Synthesis of National Family Policies in 1994» («Σύνθεση των Εθνικών Οικογενειακών Πολιτικών το 1994») και καλύπτουν την

περίοδο Ιανουάριος 1994-Μάρτιος 1995. Για το λόγο αυτό αναφέρονται μόνο στα 12 από τα 15 σημερινά μέλη της Ε.Ε. (η Σουηδία, η Φινλανδία και η Αυστρία, όπως είναι γνωστό, εντάχθηκαν στην Ε.Ε. την 1.1.95).

Στις Εκθέσεις του «Παρατηρητηρίου» δίνονται στοιχεία για την ολική γονιμότητα, δηλαδή το μέσο αριθμό γεννήσεων ανά γυναίκα στη διάρκεια της αναπαραγωγικής περιόδου, τόσο για το 1980 όσο και για το 1993. Δεδομένου ότι η μείωση των γεννήσεων αποτυπώνεται στο δείκτη ολικής γονιμότητας, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία αυτά για να δούμε την εξέλιξή της, στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο στην οποία παρατηρήθηκε η μεγάλη μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας.

Στο Κεφάλαιο 1 του βιβλίου μας που προαναφέρθηκε απαριθμούμε τις κύριες αιτίες στις οποίες οφείλεται η μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας. Η πρώτη και σημαντικότερη από αυτές είναι :

«Οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις τη δεκαετία του '80 - αύξηση των ανέργων, μείωση της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων των εργαζομένων, αύξηση του κόστους απόκτησης ή ενοικίασης κατοικίας κλπ - οι οποίες δυσκολεύουν τόσο τη σύναψη γάμων όσο και τη γέννηση παιδιών»

Στις Εκθέσεις του «Παρατηρητηρίου» της Ε.Ε. δίνονται και στοιχεία για το ποσοστό των νοικοκυριών που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας (δηλαδή έχουν εισόδημα κάτω του 50% του μέσου εισοδήματος σε κάθε χώρα μέλος) για τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του '80. Το ποσοστό της φτώχειας μπορεί να θεωρηθεί ως ένας συνθετικός δείκτης στον οποίο ενσωματώνονται όλοι οι οικονομικοί παράγοντες που προαναφέρθηκαν.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε την ολική γονιμότητα τα έτη 1980 και 1993 και το ποσοστό της μεταβολής της στο διάστημα 1980-1993 καθώς και το ποσοστό φτώχειας στα τέλη της δεκαετίας του '80 στα 11 από τα 12 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (εξαιρούμε το Λουξεμβούργο εξαιτίας του ότι ο πληθυσμός του κράτους αυτού είναι πολύ μικρός - μόνο 396.400 κάτοικοι το 1993). Η κατάταξη των χωρών γίνεται με βάση το ποσοστό μείωσης της ολικής γονιμότητας την περίοδο 1980-1993 (στον Πίνακα η Δανία βρίσκεται στην τελευταία - και καλύτερη στην περίπτωση αυτή - θέση, επειδή στη χώρα αυτή σημειώθηκε αύξηση της ολικής γονιμότητας την περίοδο 1980-1993).

ΠΙΝΑΚΑΣ
Ολική γονιμότητα τα έτη 1980 και 1993 και ποσοστό
φτώχειας στα τέλη της δεκαετίας του '80 σε 11 κράτη-
μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χώρα	Ολική γονιμότητα			Ποσοστό
	1980	1993	% Μεταβ.	Φτώχειας
Ισπανία	2,22	1,26	-43,2	17,5
Ιρλανδία	3,23	1,93	-40,2	16,4
Ελλάδα	2,23	1,34	-39,9	20,8
Πορτογαλία	2,19	1,52	-30,6	26,5
Ιταλία	1,69	1,22	-27,8	22,0
Γαλλία	1,95	1,65	-15,4	14,9
Γερμανία	1,45	1,28	-11,7	12,0
Βρετανία	1,89	1,75	-7,4	17,0
Βέλγιο	1,69	1,59	-5,9	6,6
Ολλανδία	1,60	1,57	-1,9	6,2
Δανία	1,55	1,75	12,9	4,2

Από τον Πίνακα αυτό (βλέπε τις δύο τελευταίες στήλες) φαίνεται η συσχέτιση που υπάρχει ανάμεσα στη μείωση των γεννήσεων και στη φτώχεια. Μεγάλα ποσοστά μείωσης της ολικής γονιμότητας στο διάστημα 1980 - 1993 σημειώθηκαν στις χώρες στις οποίες το ποσοστό φτώχειας ήταν μεγάλο στα τέλη της δεκαετίας του '80 και το αντίστροφο. Πιο συγκεκριμένα :

- Οι τρεις χώρες με τη μεγαλύτερη μείωση της ολικής γονιμότητας (γύρω στο - 40% η καθεμιά) την περίοδο 1980-1993 είναι η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Ελλάδα, ενώ 4^η με ποσοστό -30,6% είναι η Πορτογαλία. Πρόκειται για τις χώρες με το χαμηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα της Ε.Ε. Από αυτές η Ισπανία και η Ιρλανδία είχαν και το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (21,8% και 18,4%, αντίστοιχα, το 1993), ενώ η χώρα μας παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού ανεργίας στην Ε.Ε. στο διάστημα 1980-1993 (από 2,8% το 1980 στο 9,7% το 1993).
- Η Ιταλία βρίσκεται στην 5^η θέση σε ό,τι αφορά τη μείωση της ολικής γονιμότητας με ποσοστό που πλησιάζει το -30%. Η χώρα αυτή, μαζί με τις τέσσερις που προαναφέρθηκαν, είχαν και τα μεγαλύτερα ποσοστά φτώχειας (για τη Βρετανία βλέπε στη συνέχεια) στην Ε.Ε. στα τέλη της δεκαετίας του '80. Πρώτη στη φτώχεια ήταν η Πορτογαλία, δεύτερη η Ιταλία, τρίτη η Ελλάδα, τέταρτη η Ισπανία και έκτη η Ιρλανδία. Στην Ιταλία, που έχει κατά κεφαλή εισόδημα πάνω από το μέσο όρο της Ε.Ε., το ποσοστό της φτώχειας είναι υψηλό εξαιτίας της γνωστής μεγάλης οικονομικής ανισότητας Βορρά-Νότου.
- Στο άλλο άκρο από τις πέντε χώρες που προαναφέρθηκαν βρίσκονται το Βέλγιο, η Ολλανδία και η Δανία. Οι χώρες αυτές έχουν τα μικρότερα ποσοστά φτώχειας. Οι δύο (το Βέλγιο και η Ολλανδία) έχουν τα μικρότερα ποσοστά μείωσης της ολικής γονιμότητας, ενώ η Δανία (με το μικρότερο ποσοστό φτώχειας ανάμεσα στις 11 χώρες) παρουσιάζει αύξηση της ολικής γονιμότητας την περίοδο 1980-1993.

- Από τις τρεις χώρες που βρίσκονται ανάμεσα στις δύο ομάδες χωρών που προαναφέρθηκαν οι δύο (Γαλλία και Γερμανία) παρουσιάζουν, σε σύγκριση με την πρώτη ομάδα, μικρότερα ποσοστά φτώχειας και μικρότερη μείωση της ολικής γονιμότητας. Η μόνη εξαίρεση είναι η Βρετανία, στην οποία παρατηρείται μικρό ποσοστό μείωσης της ολικής γονιμότητας, ενώ το ποσοστό φτώχειας είναι σχετικά μεγάλο (το 5^ο ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε.). Η εξαίρεση αυτή οφείλεται, ίσως, στην επιδοματική πολιτική που ακολουθεί η χώρα αυτή.

Αν ληφθεί υπόψη ότι για την αναπαραγωγή των γενεών απαιτούνται 2,1 γεννήσεις ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας είναι σαφές ότι από τα παραπάνω ότι όλες οι χώρες της Ε.Ε. αντιμετωπίζουν σήμερα πρόβλημα υπογεννητικότητας, το οποίο είναι οξύτερο στην Ισπανία, στην Ιταλία, στη Γερμανία και στην Ελλάδα. Δεδομένου του αρνητικού ρόλου της φτώχειας στον αριθμό των γεννήσεων, μια από τις προϋποθέσεις για την επίλυση του προβλήματος της υπογεννητικότητας είναι η εφαρμογή μιας ριζικά διαφορετικής οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής με στόχο τη δραστική μείωση της φτώχειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΛΕΙΝΗ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Στο βιβλίο μας *«Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990»* που εκδόθηκε το Φεβρουάριο του 1996 αναφέραμε ανάμεσα στα άλλα (βλέπε σελίδα 16 του βιβλίου) ότι η σημαντικότερη αιτία στην οποία οφείλεται η μείωση των γεννήσεων είναι *«Οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις τη δεκαετία του '80 - αύξηση των ανέργων, μείωση της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων των εργαζομένων, αύξηση του κόστους απόκτησης*

ή ενοικίασης κατοικίας κλπ - οι οποίες δυσκολεύουν τόσο τη σύναψη γάμων όσο και τη γέννηση παιδιών».

Το πρώτο μισό της δεκαετίας του '90 όλοι οι παραπάνω παράγοντες χειροτέρεψαν με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί η κατάσταση της ελληνικής οικογένειας και να γίνει ακόμα δυσκολότερη η σύναψη γάμων και η γέννηση παιδιών. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αύξηση των θανάτων έκαμε ακόμα πιο οξύ το δημογραφικό μας πρόβλημα. Συγκεκριμένα το 1980 οι γεννήσεις ήταν 148.134 και οι θάνατοι 87.282 και επομένως η φυσική αύξηση του πληθυσμού 60.852. Το 1995 οι γεννήσεις μειώθηκαν στις 101.106, οι θάνατοι αυξήθηκαν στις 100.443 και η φυσική αύξηση του πληθυσμού συρρικνώθηκε στους 663!

Και ενώ είναι γνωστά όλα αυτά και τα παραδέχτηκε και ο Πρωθυπουργός με τις αναφορές που έκανε για το δημογραφικό πρόβλημα στις προγραμματικές δηλώσεις του στη Βουλή, η «νέα» Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ – όπως αναφέρουν τα δημοσιεύματα στον Τύπο που προέρχονται από διαρροές από κυβερνητικές πηγές – σχεδιάζει περικοπές σε διάφορα επιδόματα. Ανάμεσα σ' αυτά είναι και τα επιδόματα στις πολύτεκνες οικογένειες.

Η οικονομική, όμως, κατάσταση των οικογενειών γενικά και των πολύτεκνων οικογενειών ειδικότερα στη χώρα μας - στην πλειονότητά τους - είναι δυστυχώς δραματική. Μια δειγματοληπτική έρευνα που δίνει τη δυνατότητα διερεύνησης της σχέσης του κατά κεφαλή εισοδήματος των Ελλήνων και της οικογενειακής τους κατάστασης είναι εκείνη των «οικογενειακών προϋπολογισμών» που γίνεται κατά αραιά χρονικά διαστήματα. Η τελευταία τέτοια έρευνα, που τα στοιχεία της έχουν δημοσιευθεί, είναι εκείνη του 1988. Στην έρευνα αυτή οι ερωτώμενοι για τις δαπάνες της οικογένειάς τους δηλώνουν τόσο το εισόδημα όσο και τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού (η έρευνα αναφέρεται σε νοικοκυριά που μπορεί να αποτελούνται από 1,2,3,4,5, ή 6 και παραπάνω μέλη).

Στον Πίνακα 1 δίνουμε το αριθμό των νοικοκυριών κατά κλιμάκιο δηλωθέντος μηνιαίου εισοδήματος και την ποσοστιαία κατανομή τους με βάση την έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών του 1988.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Νοικοκυριά κατά κλιμάκιο δηλωθέντος μηνιαίου
εισοδήματος το 1988

Κλιμάκιο δηλωθέντος εισοδήματος	Αριθμός Νοικοκυριών	Ποσοστιαία κατανομή
Έως 100000	2.578	39,7
101.001 - 200.000	2.709	41,8
200.001 - 300.000	845	13,0
300.001 - 400.000	220	3,4
400.001 - 500.000	70	1,1
500001 - 600.000	27	0,4
600.001 -700.000	14	0,2
700.001+	26	0,4
ΣΥΝΟΛΟ	6.489	100,0

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι το 39,7% των νοικοκυριών της έρευνας δήλωσαν μηνιαίο εισόδημα μέχρι 100.000 δρχ., ενώ άλλο ένα 41,8% δήλωσαν μηνιαίο εισόδημα 100.001-200.000 και μόνο το 18,5% δήλωσαν μηνιαίο εισόδημα άνω των 200.000 δρχ. Είναι σαφές, επομένως, σε πόσο δύσκολη οικονομική κατάσταση βρισκόταν το 40% των νοικοκυριών της χώρας το 1988.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το κατά κεφαλή δηλωθέν μηνιαίο εισόδημα κατά αριθμό μελών των νοικοκυριών που πήραν μέρος στην έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών του 1988.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Κατά κεφαλή δηλωθέν μηνιαίο εισόδημα το 1988
κατά αριθμό μελών των νοικοκυριών

Αριθμός μελών των νοικοκυριών	Κατά κεφαλή εισόδημα	Ως % του μέσου όρου
1	72.243	165
2	52.943	121
3	50.436	115
4	42.184	96
5	36.368	83
6+	23.547	54
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	43.790	100

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι μια δμελής οικογένεια είχε το 1988 μέσο μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα 141.000, δηλαδή μικρότερο από το μέσο μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα μιας τριμελούς οικογένειας. Αναλυτικότερα :

- Οι μόνες κατηγορίες νοικοκυριών που είχαν κατά κεφαλή εισόδημα πάνω από το γενικό μέσο όρο (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα) ήταν εκείνες που είχαν

μέχρι και τρία μέλη, δηλαδή οι άγαμοι, οι έγγαμοι χωρίς παιδιά και οι έγγαμοι με ένα παιδί.

- Τα νοικοκυριά με τέσσερα μέλη, δηλαδή οι έγγαμοι με δύο παιδιά, είχαν κατά κεφαλή εισόδημα ίσο, περίπου, με το γενικό μέσο όρο.
- Τα νοικοκυριά με 5 μέλη, δηλαδή οι έγγαμοι με τρία παιδιά, είχαν κατά κεφαλή εισόδημα ίσο με το 83% του γενικού μέσου όρου.
- Στη χειρότερη, δυστυχώς, μοίρα ήταν τα νοικοκυριά με 6 και άνω μέλη, δηλαδή βασικά οι πολύτεκνες οικογένειες (με τέσσερα και άνω παιδιά). Το κατά κεφαλή εισόδημα των οικογενειών αυτών ήταν λίγο πάνω από το 50% του γενικού μέσου όρου, δηλαδή λίγο πάνω από το όριο της φτώχειας. Πρόκειται για μια κατάσταση που αποτελεί, πραγματικά, στίγμα για την ελληνική κοινωνία.

Με δεδομένη τη δραματική κατάσταση των πολύτεκνων οικογενειών, είναι σαφές ότι, αντί για οποιεσδήποτε περικοπές σε οικογενειακά ή πολυτεχνικά επιδόματα, είναι απόλυτη ανάγκη να ληφθούν άμεσα μέτρα για να βελτιωθεί η θέση τους.

Μέτρα για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος και ειδικότερα των προβλημάτων των πολύτεκνων οικογενειών περιλαμβάνονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για το δημογραφικό πρόβλημα που κατατέθηκε στην Ολομέλεια του Σώματος στις 11.2.93 και συζητήθηκε στις 19.3.93. Δυστυχώς, παρ' όλο ότι έχουν περάσει τριάντισι χρόνια από τότε και παρ' όλες τις υποσχέσεις όλων των από τότε μέχρι σήμερα Κυβερνήσεων, κανένα από αυτά τα μέτρα δεν έχει υλοποιηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥΣ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Αυγή» της 27.10.96 (βλέπε Κεφάλαιο 3) με τίτλο «*Λεινή η οικονομική κατάσταση της πολύτεκνης οικογένειας*» δείχναμε ότι – με βάση τα στοιχεία των οικογενειακών προϋπολογισμών – στη χειρότερη μοίρα βρίσκονται τα νοικοκυριά με 6 και άνω μέλη, δηλαδή βασικά οι πολύτεκνες οικογένειες (με τέσσερα και άνω παιδιά). Το κατά κεφαλή εισόδημα των οικογενειών αυτών ήταν λίγο πάνω από το 50% του γενικού μέσου όρου, δηλαδή λίγο πάνω από το όριο της φτώχειας. Πρόκειται για μια κατάσταση που αποτελεί πραγματικά στίγμα για την ελληνική κοινωνία. Το άρθρο εκείνο κατέληγε ως εξής :

«Με δεδομένη τη δραματική κατάσταση των πολύτεκνων οικογενειών είναι σαφές ότι, αντί για οποιεσδήποτε περικοπές σε οικογενειακά ή πολυτεχνικά επιδόματα, είναι απόλυτη ανάγκη να ληφθούν άμεσα μέτρα για να βελτιωθεί η θέση τους. Μέτρα για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος και ειδικότερα των προβλημάτων των πολύτεκνων οικογενειών περιλαμβάνονται στο ομόφωνο πόρισμα της διακομματικής επιτροπής της Βουλής για το δημογραφικό πρόβλημα που κατατέθηκε στην Ολομέλεια του Σώματος στις 11.2.93 και συζητήθηκε στις 19.3.93. Δυστυχώς, παρ' όλο ότι έχουν περάσει τριάντισι χρόνια από τότε και παρ' όλες τις υποσχέσεις όλων των από τότε μέχρι σήμερα Κυβερνήσεων, κανένα από αυτά τα μέτρα δεν έχει υλοποιηθεί.»

Παρά τις υποσχέσεις που δόθηκαν από τον Πρωθυπουργό στις προγραμματικές δηλώσεις που διάβασε στη Βουλή στις 10.10.96 για τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, στον Προϋπολογισμό του 1997, που κατατέθηκε στη Βουλή στις 29.11.96, προβλέπεται μείωση των πιστώσεων για τους πολύτεκνους από 121 δισ. δρχ. το 1996 σε 81 δισ. δρχ. το 1997.

Στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 1997 η περικοπή αυτή των βοηθημάτων στους πολύτεκνους γίνεται προσπάθεια να εξωραϊσθεί με τη διευκρίνηση ότι το επίδομα για το τρίτο παιδί θα αυξηθεί από 34.000 σε 40.000 δρχ. το μήνα, πριν από την αφαίρεση φόρου και τέλους χαρτοσήμου) και θα δίνεται για 6 αντί για 3 χρόνια και ότι θα αυξηθεί και το πολυτεχνικό επίδομα (από 34.000 σε 46.000 δρχ. το μήνα, πριν από την αφαίρεση φόρου και τέλους χαρτοσήμου, για μια οικογένεια με 4 άγαμα παιδιά κάτω των 23 ετών). Τα επιδόματα, όμως, αυτά θα συνδεθούν με το οικογενειακό εισόδημα των δικαιούχων. Ο όρος αυτός μπορεί να σημαίνει περικοπές σε πολλές περιπτώσεις όπου τα ισχνά αυτά επιδόματα είναι εντελώς αναγκαία. Με τα μέτρα αυτά τα πολυτεχνικά επιδόματα θα αυξηθούν από 58 δισ. δρχ. το 1996 σε 69 δισ. δρχ. το 1997 (αύξηση 19%).

Ταυτόχρονα στον Προϋπολογισμό προβλέπεται περικοπή των συντάξεων στις πολύτεκνες μητέρες, αφού αυτές θα δίνονται μόνο σε όσες έχουν συμπληρώσει το 65ο

έτος της ηλικίας τους και έχουν ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κάτω των 2.000.000 δρχ. Με αυτή τη δραστική περικοπή μειώνονται οι σχετικές πιστώσεις από 61 δισ. δρχ. το 1996 σε 12 δισ. δρχ. το 1997 (μείωση -80%). Οι αποφάσεις αυτές έχουν δίκαια ξεσηκώσει θύελλα διαμαρτυριών.

Τα μέτρα για τους πολύτεκνους που θεσπίστηκαν το 1990 και άρχισαν να εφαρμόζονται από το 1991 σκοπό είχαν να αντιμετωπίσουν - κατά τρόπο αποσπασματικό και ανεπαρκή, δυστυχώς - ένα μέρος του επιδεινούμενου δημογραφικού προβλήματος της χώρας. Από τα στοιχεία που υπάρχουν φαίνεται ότι τα μέτρα αυτά είχαν μια κάποια θετική επίδραση η οποία, όμως, με την πάροδο του χρόνου και με τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των πολυτεκνικών επιδομάτων, έχει εξασθενήσει.

Εν αναμονή εφαρμογής των προτάσεων που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της διακομματικής επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος η Κυβέρνηση :

- (α) Αντί για οποιαδήποτε μείωση των βοηθημάτων (γιατί περί βοηθημάτων - και όχι περί επιδομάτων και συντάξεων - πρόκειται) προς τους πολύτεκνους, θα έπρεπε να τα αυξήσει τουλάχιστον κατά τον πληθωρισμό μέχρι το 1997 και από 127 δισ. δρχ. το 1995 να φτάσουν τα 147 δισ. δρχ. το 1997.
- (β) Να τιμαριθμοποιήσει το επίδομα για το τρίτο παιδί και από 34.000 δρχ. που ήταν το 1991 (και είναι και σήμερα) να φτάσει τις 60.000 δρχ. το μήνα.
- (γ) Να αυξήσει το πολυτεκνικό επίδομα σε 15.000 ανά παιδί ώστε μια οικογένεια με 4 παιδιά να παίρνει επίδομα 60.000 δρχ. το μήνα αντί των 34.000 που παίρνει σήμερα.
- (δ) Να συνεχίσει να καταβάλλει τις συντάξεις σε όλες τις μητέρες που απέκτησαν την πολυτεκνική ιδιότητα από το 1979 και μετά.

Στην περίπτωση που θα επέμενε στο κόσψιμο των συντάξεων των παλαιών (μεγάλης ηλικίας) πολυτεκνων μητέρων η περικοπή αυτή να γινόταν μόνο σε όσες έχουν ατομικό (και όχι οικογενειακό) ετήσιο εισόδημα άνω των 2.000.000 δρχ. (οικογενειακό εισόδημα για ένα ζευγάρι ηλικιωμένων άνω των 4.000.000 δρχ.).

Η ενδεχόμενη σύνδεση του επιδόματος για το τρίτο παιδί και του πολυτεκνικού επιδόματος με το οικογενειακό εισόδημα είναι μια επικίνδυνη ενέργεια διότι και μόνο η εξαγγελία της έχει ήδη προκαλέσει αρνητικές αντιδράσεις.

Στην περίπτωση που η Κυβέρνηση θα επιμείνει στην σύνδεση αυτή θα πρέπει να λάβει υπόψη της το κόστος συντήρησης της οικογένειας και ανατροφής και μόρφωσης των παιδιών. Δεδομένου ότι μια οικογένεια με τρία, τέσσερα ή και παραπάνω παιδιά πρέπει να μένει σε ένα αρκετά μεγάλο σπίτι ή διαμέρισμα το ελάχιστο εισόδημα που πρέπει να έχει είναι :

- 6.400.000 δρχ. για μια οικογένεια με 3 παιδιά κάτω των 23 ετών.
- 7.000.000 δρχ. για μια οικογένεια με 4 παιδιά κάτω των 23 ετών
- 7.600.000 δρχ. για μια οικογένεια με 5 παιδιά κάτω των 23 ετών κ.ο.κ.

Το ερώτημα, βέβαια, που γεννιέται είναι ποιο είναι το ποσοστό των οικογενειών με 3 παιδιά που διαθέτουν εισόδημα άνω των 6.400.000 το χρόνο, των πολυτεκνων οικογενειών με 4 παιδιά που διαθέτουν εισόδημα άνω των 7.000.000, των πολυτεκνων οικογενειών με 5 παιδιά που διαθέτουν εισόδημα άνω των 7.600.000 δρχ. κ.ο.κ.. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι ότι τα ποσοστά είναι πολύ μικρά. Και επομένως το παραπέρα

ερώτημα που γεννιέται είναι αξίζει τον κόπο να επιβληθούν τέτοιοι περιορισμοί όταν τα υψηλά εισοδήματα φορολογούνται με υψηλούς συντελεστές.

Και αν, όμως, υποθέσουμε ότι οι πιστώσεις που αφιερώνονται σε βοηθήματα (επιδόματα και συντάξεις) αυξηθούν στα 147 δισ. δρχ. (αντί να μειωθούν στα 81 δισ. δρχ.) και πάλι το δημογραφικό πρόβλημα δεν αντιμετωπίζεται στη ρίζα του. Για μια ολοκληρωμένη αντιμετώπισή του είναι ανάγκη να υιοθετηθούν τα μέτρα που προβλέπονται στο ομόφωνο πόρισμα της διακομματικής επιτροπής της Βουλής. Το σχετικό νομοσχέδιο πρέπει να έρθει στη Βουλή για ψήφιση στις αρχές του 1997. Η σταδιακή εφαρμογή των μέτρων που θα προβλέπει ο νόμος αυτός είναι βέβαιο ότι θα συμβάλει σταδιακά στην αύξηση των γεννήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΥΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Η κοινωνική αναταραχή που έχει προκαλέσει η εισοδηματική πολιτική που αποφάσισε να εφαρμόσει η Κυβέρνηση για το 1997 στηρίζεται σε μια σκληρή πραγματικότητα. Στο διάστημα 1988-1994, ενώ το κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας σε σταθερές τιμές αυξήθηκε, το κατά κεφαλή εισόδημα πολλών οικογενειών μειώθηκε.

Μια δειγματοληπτική έρευνα που δίνει τη δυνατότητα διερεύνησης του κατά κεφαλή εισοδήματος των Ελλήνων κατά οικογενειακή κατάσταση είναι εκείνη των «οικογενειακών προϋπολογισμών» που γίνεται κάθε 6 χρόνια. Τα στοιχεία της έρευνας του 1987/88 έχουν δημοσιευθεί, ενώ άρχισαν να δημοσιεύονται και τα στοιχεία της έρευνας του 1993/94. Στις έρευνες αυτές τα νοικοκυριά δηλώνουν, εκτός από τις δαπάνες, τόσο το οικογενειακό τους εισόδημα όσο και τον αριθμό των μελών τους. Οι έρευνες αφορούν νοικοκυριά που αποτελούνται από 1,2,3,4,5, ή 6 και πάνω μέλη. Πρόκειται, βασικά, για τους άγαμους, τους έγγαμους χωρίς παιδιά, τους έγγαμους με 1,2,3 παιδιά και τους πολύτεκνους (με 4 και πάνω παιδιά). Στο δηλούμενο εισόδημα περιλαμβάνεται και το τεκμαρτό εισόδημα.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των νοικοκυριών κατά κλιμάκιο δηλωθέντος μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος και την ποσοστιαία κατανομή τους με βάση την έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών του 1987/88 και του 1993/94 (1988 και 1994, αντίστοιχα, απ' εδώ κι' εμπρός). Στον Πίνακα 1 τα κλιμάκια εισοδήματος του 1994 είναι συγκρίσιμα με εκείνα του 1988 διότι είναι αυξημένα, περίπου, κατά το ποσοστό του πληθωρισμού στο διάστημα 1988-1994.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Νοικοκυριά κατά κλιμάκιο δηλωθέντος μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος
τα έτη 1988 και 1994

Κλιμάκιο δηλωθέντος εισοδήματος σε χιλ. δρχ.	Αριθμός Νοικοκυριών	Ποσοστιαία κατανομή	Κλιμάκιο δηλωθέντος εισοδήματος σε χιλ. δρχ.	Αριθμός Νοικοκυριών	Ποσοστιαία κατανομή
Έτος 1988			Έτος 1994		
0 - 100	2.578	39,7	0 - 240	2.846	42,1
101 - 200	2.709	41,8	241 - 480	2.762	40,9
201 - 300	845	13,0	481 - 720	818	12,1
301 - 400	220	3,4	721 - 960	201	3,0
401 - 500	70	1,1	961 - 1.200	67	1,0
501 - 600	27	0,4	1.201 - 1.440	27	0,4
601 - 700	14	0,2	1.441 - 1.680	15	0,2
701+	26	0,4	1.681+	20	0,3
ΣΥΝΟΛΟ	6.489	100,0	ΣΥΝΟΛΟ	6.756	100,0

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι το 1988 το 39,7% των νοικοκυριών δήλωναν μηνιαίο εισόδημα μέχρι 100.000 δρχ. ενώ το 1994 το ποσοστό των νοικοκυριών που δήλωναν μηνιαίο εισόδημα μέχρι 240.000 δρχ.(το αντίστοιχο, περίπου, των 100.000 δρχ. το 1988) αυξήθηκε στο 42,1%. Γενικότερα η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος το 1994 ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι το 1988.

Από το οικογενειακό μηνιαίο εισόδημα, παίρνοντας υπόψη τον αριθμό των μελών των νοικοκυριών, μπορούμε να υπολογίσουμε το κατά κεφαλή δηλωθέν μηνιαίο εισόδημα. Στον Πίνακα 2 δίνουμε το εισόδημα αυτό κατ' αριθμό μελών των νοικοκυριών που πήραν μέρος στην έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών του 1988 και του 1994.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Κατά κεφαλή δηλωθέν μηνιαίο εισόδημα το 1988 και το 1994
κατά αριθμό μελών των νοικοκυριών

Αριθμός μελών των νοικοκυριών	Έτος 1988		Έτος 1994	
	Κατά κεφαλή εισόδημα	Ως % του μέσου όρου	Κατά κεφαλή εισόδημα	Ως % του μέσου όρου
1	72.243	165	172.389	160
2	52.943	121	129.315	120
3	50.436	115	121.556	113
4	42.184	96	102.465	95
5	36.368	83	83.899	78
6+	23.547	54	53.501	50
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	43.790	100	107.499	100

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι τόσο το 1988 όσο και το 1994 (βλέπε τελευταία στήλη) :

- Οι μόνες κατηγορίες νοικοκυριών που είχαν κατά κεφαλή εισόδημα πάνω από το γενικό μέσο όρο ήταν εκείνες που είχαν μέχρι τρία μέλη, δηλαδή οι άγαμοι, οι έγγαμοι χωρίς παιδιά και οι έγγαμοι με ένα παιδί.
- Τα νοικοκυριά με τέσσερα μέλη, δηλαδή οι έγγαμοι με δύο παιδιά, είχαν κατά κεφαλή εισόδημα λίγο κάτω από το γενικό μέσο όρο.
- Τα νοικοκυριά με 5 μέλη, δηλαδή οι έγγαμοι με τρία παιδιά, είχαν κατά κεφαλή εισόδημα ίσο με το 83% του γενικού μέσου όρου το 1988 και 78% το 1994, δηλαδή η σχετική οικονομική τους κατάσταση χειροτέρεψε. Τέλος
- Στη χειρότερη θέση ήταν τα νοικοκυριά με 6 και άνω μέλη, δηλαδή οι πολύτεκνες οικογένειες (με 4 και άνω παιδιά). Το κατά κεφαλή εισόδημα των οικογενειών αυτών ήταν ίσο με το 54% του γενικού μέσου όρου το 1988 και το 50% το 1994. Το 1994, δηλαδή, οι πολύτεκνες οικογένειες βρίσκονταν στο όριο της φτώχειας. Πρόκειται για μια πραγματικά δραματική κατάσταση.

Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι το κατά κεφαλή εισόδημα πολλών οικογενειών μειώθηκε στο διάστημα 1988-1994. Η μείωση ήταν μεγαλύτερη στις οικογένειες με τρία παιδιά και στις πολύτεκνες οικογένειες (με 4 και άνω παιδιά). Με δεδομένη την αναλογικά μεγαλύτερη συμβολή των οικογενειών αυτών στην αύξηση του

πληθυσμού, είναι σαφές ότι είναι απόλυτη ανάγκη να ενισχυθεί το κατά κεφαλή εισόδημά τους. Ένα πρώτο μέτρο για το σκοπό αυτό είναι ο διπλασιασμός τόσο του επιδόματος για το τρίτο παιδί όσο και των πολυτεκνικών επιδομάτων την 1.1.97. Αμέσως μετά θα πρέπει να αρχίσει η σταδιακή εφαρμογή των προτάσεων που περιλαμβάνονται στο ομόφωνο πόρισμα της διακομματικής επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος που δημοσιεύτηκε στις 11.2.93 και για το οποίο δυστυχώς, καμιά Κυβέρνηση δεν έκανε τίποτε μέχρι σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

«ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΙ» ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - ΕΡΓΑΤΕΣ

Πριν από 25 περίπου χρόνια, εργαζόμενος στο Πανεπιστήμιο του Leeds στην Αγγλία, άρχιζα μια έρευνα του καυτού, τότε, προβλήματος των μεταναστών-εργατών στη Δυτική Ευρώπη. Μέσα στα πλαίσια της έρευνας εκείνης επισκέφτηκα τις κύριες χώρες υποδοχής των μεταναστών-εργατών (Γερμανία, Γαλλία, Ελβετία και Βέλγιο) και έγραψα πολλά άρθρα που δημοσιεύτηκαν σε διάφορα ξένα επιστημονικά περιοδικά. Δεν φανταζόμουν, όμως, τότε ότι η Ελλάδα - που μαζί με την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την πρώην Γιουγκοσλαβία και την Τουρκία - ήταν μια από τις κύριες χώρες αποστολής μεταναστών τη δεκαετία του '60 θα γινόταν, και αυτή, τη δεκαετία του '90 χώρα υποδοχής μεταναστών.

Πριν προχωρήσω θα ήθελα να αναφέρω τρία χαρακτηριστικά περιστατικά :

Το πρώτο. Σε κάποια πόλη με πλησιάζει κάποιος που τον γνώριζα από παλιά. Βγάζει από το πορτοφόλι του μια ταυτότητα και μου τη δείχνει με καμάρι. Βλέπεις, μου λέει, έγινα Έλληνας. Πρόκειται για ένα Γιουγκοσλάβο που, ύστερα από πολλά χρόνια παραμονής στη χώρα μας, πήρε την ελληνική υπηκοότητα για την οποία νοιώθει ιδιαίτερα υπερήφανος.

Το δεύτερο. Σε κάποια άλλη πόλη περπατώντας βλέπουμε ένα μικρό παιδί ηλικίας 10, περίπου, ετών που τα χαρακτηριστικά του δείχνουν ότι δεν είναι Ελληνόπουλο. Το ρωτάμε από πού είσαι. Μας απαντά σε άπταιστα ελληνικά : Από το Βιετνάμ (!). Σε ποια τάξη πάς ; Στην Ε' δημοτικού, μας λέει. Πόσο καιρό μένετε εδώ ; 11 χρόνια, μας λέει. Είστε όλο αυτό το διάστημα σ' αυτή την πόλη ; Όχι, εγώ γεννήθηκα στην Αθήνα και οι γονείς μου αλλάζουν συχνά πόλη. Εκεί σταμάτησε η κουβέντα μας.

Το τρίτο. Σε μια γειτονιά της Αθήνας Κυριακή πρωί. Από μια εκκλησία βγαίνουν πολλοί άνδρες και γυναίκες που δεν είναι Έλληνες. Ρωτάμε τον εφημέριο της διπλανής εκκλησίας και μας εξηγεί ότι είναι Ορθόδοξοι Χριστιανοί από την Αιθιοπία που εργάζονται εδώ και η εκκλησία του τους έχει παραχωρήσει μια μικρή εκκλησία δίπλα στη μεγάλη για να εκκλησιάζονται.

Τρία περιστατικά σε τρεις διαφορετικές πόλεις που δείχνουν την παρουσία στη χώρα μας μεταναστών-εργατών από πολλές χώρες του κόσμου. Πρόκειται για μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα και εργάζονται. Πολλοί μαζί με τις οικογένειές τους και ορισμένοι από αυτούς στέλνουν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία.

Ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών-εργατών (πολλοί από τους οποίους είναι λαθρομετανάστες) από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τις δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και από χώρες της Μέσης Ανατολής, της Ασίας και της Αφρικής έχουν έλθει τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Ορισμένοι από αυτούς έχουν ήδη κάμποσα χρόνια παραμονής. Οι περισσότεροι, όμως, είναι εδώ για

λίγα χρόνια και πολλοί πηγαиноέρχονται στην πατρίδα τους αφού παραμείνουν στην Ελλάδα για κάποιο διάστημα.

Πόσοι είναι οι μετανάστες-εργάτες με τις οικογένειες τους στη χώρα μας ; Κανείς δεν γνωρίζει με ακρίβεια τον αριθμό τους. Έχει ακουστεί ο αριθμός 500.000 αλλά αυτό δεν είναι δυνατόν να επαληθευτεί από πουθενά. Το γεγονός, μάλιστα, ότι οι περισσότεροι έχουν έρθει στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, εμπόδισε την απογραφή του Μαρτίου του 1991, να τους καταγράψει (και είναι αμφίβολο αν κατέγραψε όλους τους μετανάστες-εργάτες που υπήρχαν και τότε στη χώρα μας).

Το πρόβλημα των μεταναστών-εργατών, όπως και τόσα άλλα προβλήματα του Τόπου, ελάχιστα έχει απασχολήσει το επίσημο Κράτος. Κατά καιρούς οργανώνονται διάφορες εκστρατείες απέλασης ορισμένων οι οποίοι, όμως, μετά από λίγο επιστρέφουν στην Ελλάδα. Η Γ.Σ.Ε.Ε. έχει ασχοληθεί με το θέμα και έχει προτείνει διάφορα μέτρα, αλλά τίποτε το ουσιαστικό δεν έχει γίνει από πλευράς ελληνικής Πολιτείας.

Το πρόβλημα, όμως, των μεταναστών-εργατών είναι εξαιρετικά σημαντικό. Κατ' αρχήν πρόκειται για συνανθρώπους μας από διάφορες χώρες που βρέθηκαν στις πατρίδες τους σε ανάλογη (ή και πολύ χειρότερη) θέση με εκείνη στην οποία βρέθηκαν εδώ εκατοντάδες χιλιάδες Ελλήνων στη δεκαετία του ' 60 και οι οποίοι, μπροστά στο φάσμα της ανεργίας και της ανέχειας, πήραν τις οικογένειές τους και μετανάστευσαν για να εργαστούν κύρια στην (τότε) Δυτική Γερμανία. Σε αντίθεση, όμως με ό,τι συνέβαινε με τους Έλληνες μετανάστες-εργάτες (οι οποίοι πήγαιναν στη Δυτική Γερμανία με άδεια εργασίας, ήταν ασφαλισμένοι και είχαν κάποια φροντίδα σε ό,τι αφορά τη στέγασή τους όταν έφταναν εκεί μέχρις ότου εξασφάλιζαν οι ίδιοι την κατοικία τους), οι ξένοι μετανάστες-εργάτες στη χώρα μας έρχονται, κατά κανόνα, χωρίς άδεια εργασίας, εργάζονται (οι περισσότεροι) παράνομα, γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης ακριβώς γι' αυτό το λόγο, δεν είναι ασφαλισμένοι και πολλές φορές ζουν κάτω από άθλιες και απάνθρωπες συνθήκες.

Όσοι από τους μετανάστες-εργάτες φέρνουν και τις οικογένειές τους μαζί τους έχουν, ανάμεσα στα πολλά άλλα προβλήματα, και το πρόβλημα της εκπαίδευσης των παιδιών τους. Αρκετοί - δεν ξέρουμε όμως, πόσοι - στέλνουν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία (όπως το παιδί από το Βιετνάμ που προαναφέραμε). Θα υπάρχουν, φυσικά, και άλλοι που δεν τα στέλνουν, και τα παιδιά αυτά μεγαλώνουν χωρίς καμιά εκπαίδευση. Τίποτε, όμως, δεν αποκλείει οι οικογένειες αυτές να μείνουν μόνιμα στην Ελλάδα, οπότε τα παιδιά αυτά θα έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλα προβλήματα αν θελήσουν να μείνουν και να σταδιοδρομήσουν εδώ.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ένα μεγάλο μέρος της αύξησης του πληθυσμού της χώρας μας, όπως τον υπολογίζει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, οφείλεται τα τελευταία χρόνια ακριβώς στους μετανάστες-εργάτες και στις οικογένειές τους. Η αύξηση αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική δεδομένου ότι η φυσική αύξηση του πληθυσμού - δηλαδή η διαφορά θανάτων από γεννήσεις - τείνει να μηδενισθεί (οι θάνατοι έχουν, σχεδόν, φτάσει τον αριθμό των μειωμένων γεννήσεων).

Πέρα, όμως, από τη συμβολή τους στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας, οι μετανάστες-εργάτες έχουν γίνει ένα αναπόσπαστο μέρος του εργατικού δυναμικού της. Είναι γνωστό ότι ορισμένοι κλάδοι θα αντιμετώπιζαν μεγάλη κρίση αν, απότομα, όλοι οι μετανάστες-εργάτες έφευγαν από της χώρα μας. Αρκεί να αναφέρουμε εδώ τους

απασχολούμενους στη γεωργία, στις οικοδομές, στα σπίτια ως οικιακοί βοηθοί, εκείνους που φροντίζουν χρόνια ασθενείς και γέροντες κ.ο.κ.

Αν υποθέσουμε ότι ο αριθμός των μεταναστών-εργατών μαζί με τις οικογένειές τους φτάνει τις 500.000 είναι σαφές ότι αποτελούν το 5% του πληθυσμού της χώρας και, ίσως, ένα ποσοστό που πλησιάζει το 10% του εργατικού δυναμικού της. Η συντριπτική πλειονότητά τους είναι ανασφάλιστοι και αποτελούν εργατικό δυναμικό που απασχολείται, κύρια, στην παραοικονομία (και, φυσικά, δεν πληρώνει ούτε εισφορές ούτε φόρους).

Το πόσους μετανάστες-εργάτες μπορεί να απορροφήσει η χώρα μας είναι ένα θέμα που πρέπει να μελετηθεί σοβαρά και να ληφθούν οι ανάλογες αποφάσεις. Για τον αριθμό των μεταναστών που μπορούν να απορροφηθούν, πρώτα απ' όλα για ανθρωπιστικούς, αλλά και για δημογραφικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους δεν επιτρέπεται πλέον η Πολιτεία να συνεχίσει να επιδεικνύει την αδιαφορία που έχει επιδείξει μέχρι σήμερα.

Η παρουσία των μεταναστών-εργατών και των οικογενειών τους πρέπει να νομιμοποιηθεί με κανονικές άδειες εργασίας και παραμονής στη χώρα μας. Πρέπει όλοι να ασφαλιστούν στους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς και να έχουν πλήρη ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη και, φυσικά, να αποκτούν δικαιώματα συνταξιοδότησης.

Όλα τα αρμόδια Υπουργεία (Εξωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Παιδείας, Υγείας-Πρόνοιας, Εργασίας-Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εσωτερικών κλπ) οφείλουν να ασχοληθούν σοβαρά με το θέμα και να λάβουν μέτρα ώστε οι μετανάστες-εργάτες και οι οικογένειές τους να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα και να έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με τους Έλληνες εργαζόμενους και τις οικογένειές τους. Οι μετανάστες-εργάτες πρέπει να πάψουν να είναι «αγνοούμενοι» από την ελληνική Πολιτεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΗ ΔΩΔΕΚΑΕΤΙΑ 1982 - 1994

Στο βιβλίο μας «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το Φεβρουάριο του 1996 σημειώναμε ότι οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις δυσκολεύουν τόσο τη σύναψη γάμων όσο και τη γέννηση παιδιών. Αυτός ήταν ένας από τους λόγους για τους οποίους (βλέπε σελίδα 64 του βιβλίου) «η μέση ηλικία των γυναικών κατά το γάμο αυξήθηκε κατά πάνω από 2 έτη στο διάστημα 1980-1990». Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε αναλυτικότερα τις σημαντικές αλλαγές που σημειώθηκαν στους γάμους στο διάστημα 1982-1994. Τα σχετικά στοιχεία τα παίρνουμε από τις Στατιστικές Επετηρίδες που εκδίδονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

Η σημαντικότερη αλλαγή ήταν η μείωση των γάμων στο διάστημα αυτό. Τη δεκαετία 1981-90 σε σύγκριση με τη δεκαετία 1971-80 οι γάμοι μειώθηκαν κατά 82.000. Το 1982, το πρώτο έτος της περιόδου που εξετάζουμε έγιναν 67.784 γάμοι ενώ το 1994 μόνο 56.813.

Μια άλλη αλλαγή, όπως προαναφέρθηκε, ήταν η αύξηση της μέσης ηλικίας κατά το γάμο. Η ηλικία αυτή για τις γυναίκες το 1982 ήταν 23,8 έτη ενώ το 1994 26,2 έτη (αύξηση κατά 2,4 έτη) και για τους άνδρες 29,0 και 30,7 έτη, αντίστοιχα (αύξηση κατά 1,7 έτη). Η αύξηση αυτή στη μέση ηλικία των ανδρών και γυναικών κατά το γάμο οφείλεται τόσο στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες όσο και σε άλλους λόγους που έχουν σχέση με τις εξελίξεις που σημειώθηκαν στο διάστημα αυτής της δωδεκαετίας.

Μια από τις εξελίξεις αυτές είναι ότι ολοένα και περισσότερες γυναίκες προχωρούν στις σπουδές τους πέρα από το Λύκειο. Στα Α.Ε.Ι. οι φοιτήτριες ξεπέρασαν σε αριθμό τους φοιτητές. Πιο συγκεκριμένα : το ακαδημαϊκό έτος 1981/82 σε ένα σύνολο φοιτητών 87.476 οι 37.187 ήταν γυναίκες (ποσοστό 42,5%), ενώ το ακαδημαϊκό έτος 1991/92 σε ένα σύνολο φοιτητών 115.464 οι 61.990 ήταν γυναίκες (ποσοστό 53,7%).

Μια από τις συνέπειες της αύξησης του αριθμού των φοιτητριών είναι και η μεγάλη μείωση του αριθμού των γυναικών που παντρεύονται σε ηλικία κάτω των 20 ετών. Ο αριθμός αυτός από το 28,9% που αντιπροσώπευε στο σύνολο των γάμων το 1982, έφτασε να αντιπροσωπεύει μόνο το 10,7% το 1994. Μείωση παρουσιάζει και ο αριθμός των ανδρών που παντρεύονται σε ηλικία κάτω των 20 ετών. Ο αριθμός αυτός αντιπροσώπευε το 2% στο σύνολο των γάμων το 1982 και το 1% το 1994.

Μια άλλη εξέλιξη στην οποία οφείλεται η αύξηση της μέσης ηλικίας των γυναικών κατά το γάμο είναι το γεγονός ότι ολοένα και περισσότερες γυναίκες εισέρχονται στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Έτσι το 1982 σε ένα εργατικό δυναμικό 3.706,6 χιλιάδων, οι 1.166,2 χιλιάδες ήταν γυναίκες (ποσοστό 31,5%), ενώ το 1994 σε ένα εργατικό δυναμικό 4.193,4 χιλιάδων οι 1.570,8 χιλιάδες ήταν γυναίκες (ποσοστό 37,5%). Δυστυχώς - εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης της χώρας - ένα σημαντικό ποσοστό από το εργατικό αυτό δυναμικό ήταν άνεργοι. Πιο συγκεκριμένα το 1982 οι άνεργες

γυναίκες ήταν 94,1 χιλιάδες (ποσοστό ανεργίας 8,1%), και οι άνεργοι άνδρες 12,2 χιλιάδες (ποσοστό ανεργίας 4,8%), ενώ το 1994 οι άνεργες γυναίκες ήταν 233,4 χιλιάδες (ποσοστό ανεργίας 14,9%) και οι άνεργοι άνδρες 170,4 χιλιάδες (ποσοστό ανεργίας 6,5%).

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν ένα ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό ανδρών και γυναικών να κάνουν τους γάμους τους σε μεγαλύτερη ηλικία. Έτσι, για παράδειγμα, ενώ οι γάμοι των γυναικών ηλικίας 30-34 ετών ήταν τα 6,2% του συνόλου των γάμων το 1982, το 1994 έφτασαν στο 11,4%. Το αντίστοιχο ποσοστό των γάμων των ανδρών ηλικίας 30-34 ετών στο σύνολο των γάμων ήταν 16,3% το 1982 και 24,5% το 1994.

Εξαιτίας της αύξησης της μέσης ηλικίας των γυναικών κατά το γάμο είχαμε και αύξηση της μέσης ηλικίας των μητέρων. Έτσι η μέση ηλικία των μητέρων των παιδιών που γεννήθηκαν το 1982 ήταν 25,5 έτη, ενώ εκείνη των μητέρων των παιδιών που γεννήθηκαν το 1994 ήταν 27,4 έτη.

Όπως προαναφέρθηκε η μέση ηλικία της νύφης ήταν μικρότερη της μέσης ηλικίας του γαμπρού τόσο το 1982 όσο και το 1994. Η διαφορά, όμως, μειώθηκε από 5,2 έτη το 1982 σε 4,5 έτη το 1994. Παρά, όμως, το γεγονός ότι υπάρχει διαφορά ηλικίας ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες που συνάπτουν γάμο, εν τούτοις σε ένα ποσοστό των γάμων οι άνδρες και οι γυναίκες είναι της ίδιας ομάδας ηλικιών. Το ποσοστό αυτό, μάλιστα, αυξήθηκε από 25,5% το 1982 σε 31,6 το 1994.

Αύξηση παρουσιάζει και το ποσοστό των γυναικών που παντρεύονται άνδρες μικρότερης ηλικίας. Το 1982 οι γυναίκες που παντρεύτηκαν μικρότερους σε ηλικία άνδρες ήταν 4,5% του συνόλου, ενώ το 1994 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 6%.

Παρ' όλες τις αλλαγές αυτές γεγονός παραμένει ότι οι περισσότερες γυναίκες παντρεύονται μεγαλύτερους σε ηλικία άνδρες. Το ποσοστό των γυναικών που παντρεύτηκαν μεγαλύτερους τους άνδρες το 1982 ήταν 70% και το 1994 62,4%.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται καθαρά ότι οι αλλαγές στις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες της χώρας και ιδιαίτερα οι αλλαγές τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην οικονομία και την απασχόληση είχαν τις επιπτώσεις τους στους γάμους. Οι αλλαγές, όμως, στους γάμους έχουν και τις συνέπειές τους στις γεννήσεις δεδομένου ότι στη χώρα μας η συντριπτική πλειονότητα των γεννήσεων είναι από έγγαμες μητέρες (οι άγαμες μητέρες είναι ελάχιστες).

Το ερώτημα που γεννιέται είναι αν υπάρχει περίπτωση να σημειωθούν αλλαγές προς την αντίθετη κατεύθυνση από εκείνες που σημειώθηκαν τη δωδεκαετία 1982-1994, δηλαδή να αυξηθούν οι γάμοι και να παντρεύονται οι νέοι και οι νέες σε μικρότερη ηλικία.

Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά πρέπει να λάβει υπόψη τόσο τις γεννήσεις όσο και τις τάσεις που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Για τις γεννήσεις τα στοιχεία είναι απογοητευτικά δεδομένου ότι από 148.134 το 1980 μειώθηκαν στις 103.763 το 1994. Ο μικρότερος αυτός αριθμός γεννήσεων σημαίνει λιγότερους γάμους τα επόμενα 20-25 χρόνια. Εξάλλου ο μικρότερος αριθμός γάμων τη δεκαετία 1981-90 είναι μια τάση που είναι δύσκολο να ανατραπεί. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι μάλλον τείνουμε σε λιγότερους γάμους τα επόμενα χρόνια. Λιγότεροι, όμως, γάμοι σημαίνουν και λιγότερα

παιδιά, όταν ληφθεί υπόψη και η τάση των ζευγαριών να περιορίζονται σε ένα ή δύο παιδιά.

Τα όσα προαναφέρθηκαν δεν παίρνουν υπόψη ένα νέο παράγοντα που εμφανίστηκε στην Ελλάδα. Πρόκειται για τους μετανάστες-εργάτες και τις οικογένειές τους (σχετικά βλέπε και Κεφάλαιο 6). Αν η παρουσία τους μετατραπεί σε μόνιμη παραμονή τότε έχουμε ένα νέο στοιχείο το οποίο - δεδομένου του γεγονότος ότι οι μετανάστες-εργάτες είναι νέοι - μπορεί να αλλάξει ως ένα βαθμό τα συμπεράσματα που προαναφέρθηκαν.

Η νομιμοποίηση και μονιμοποίηση, όμως, της παρουσίας των μεταναστών-εργατών και των οικογενειών τους σε καμιά περίπτωση δεν θα δώσει λύση στο δημογραφικό μας πρόβλημα. Όπως έχουμε τονίσει πολλές φορές η ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού - που, χωρίς καμιά αμφιβολία αποτελεί το υπ' αριθμό 1 εθνικό μας πρόβλημα - απαιτεί τη λήψη γενναίων μέτρων. Τέτοια μέτρα περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος το οποίο κατατέθηκε στη Βουλή στις 11.2.1993. Η, έστω και με καθυστέρηση 4 χρόνων, έναρξη σταδιακής λήψης των μέτρων αυτών μπορεί, μακροπρόθεσμα, να αντιστρέψει τις τάσεις που παρουσιάστηκαν στους γάμους και στις γεννήσεις στη χώρα μας τη δωδεκαετία 1982-1994.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Είναι πια γνωστή σε όλους η δραματική μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80 (οι γεννήσεις από 148.134 το 1984 «έπεσαν» στις 102.229 το 1990). Η μείωση αυτή έχει αρχίσει να έχει τις επιπτώσεις της. Ο πρώτος τομέας στον οποίο φαίνονται καθαρά οι επιπτώσεις αυτές είναι η εκπαίδευση. Παρ' όλο ότι οι επιπτώσεις αυτές είναι εμφανείς και στην προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγεία), εν τούτοις, επειδή αυτή δεν είναι υποχρεωτική και δε διαρκεί περισσότερα από 2 έτη, δεν δίνει μια σαφή εικόνα. Η πρώτη σαφής εικόνα είναι εκείνη που δίνει το μαθητικό δυναμικό των δημοτικών σχολείων.

Η μεγάλη μείωση των γεννήσεων άρχισε το έτος 1981. Είναι, επομένως, ενδιαφέρον να δούμε ποιές ήταν οι μεταβολές στο μαθητικό δυναμικό των δημοτικών σχολείων το σχολικό έτος 1991/92 (στο οποίο παρακολουθούσαν τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1981-1986, δηλαδή τα έτη στα οποία οι γεννήσεις μειώνονταν), σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1981/82 (στο οποίο παρακολουθούσαν τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1971-1976, δηλαδή τα έτη στα οποία οι γεννήσεις ήταν, περίπου, σταθερές). Πιο συγκεκριμένα : οι γεννήσεις τα έτη 1981-1986 ήταν συνολικά 765.851 και ξεκίνησαν από 140.953 το 1981, για να πέσουν στις 112.810 το 1986, ενώ τα έτη 1971-1976 ήταν συνολικά 852.451 και κυμάνθηκαν από 137.526 το 1973 μέχρι 146.566 το 1976.

Δεδομένου ότι οι γεννήσεις στο διάστημα 1981-1986 ήταν κατά 86.600 λιγότερες από τις γεννήσεις στο διάστημα 1971-1976, φυσικό ήταν να υπάρξει και ανάλογη μείωση των μαθητών στα δημοτικά σχολεία το σχολικό έτος 1991/93 σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1981/82. Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τους μαθητές των δημοτικών σχολείων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα τα σχολικά έτη 1981/82 και 1991/92.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Μαθητές των δημοτικών σχολείων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα
τα σχολικά έτη 1981/82 και 1991/92

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	1981/82	1991/93	ΔΙΑΦΟΡΑ	% ΜΕΤΑΒ.
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	259.874	234.269	-25.605	-9,9
Λοιπή Στ. Ελλάδα & Εύβοια	106.999	95.808	-11.191	-10,5
Πελοπόννησος	90.829	79.811	-11.018	-12,1
Ιόνια Νησιά	15.786	14.721	-1.065	-6,7
Ήπειρος	30.615	25.548	-5.067	-16,6
Θεσσαλία	66.247	57.139	-9.108	-13,7
Μακεδονία	198.131	168.641	-29.490	-14,9
Θράκη	33.689	26.640	-7.049	-20,9
Νησιά Αιγαίου	39.613	36.622	-2.991	-7,6
Κρήτη	49.705	45.508	-4.197	-8,4
ΣΥΝΟΛΟ	891.488	784.707	-106.781	-12,0

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι οι μαθητές των δημοτικών σχολείων το σχολικό έτος 1991/92 ήταν κατά 106.781 λιγότεροι από τους μαθητές το σχολικό έτος 1981/82. Η διαφορά, δηλαδή, είναι μεγαλύτερη από τη μείωση των γεννήσεων στο διάστημα 1981-86 σε σύγκριση με το διάστημα 1971-76. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων που έγιναν σχετικά με τη μετάβαση από τη μια τάξη στην άλλη και τη λήψη απολυτηρίου δημοτικού στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, οι μαθητές που καθυστέρουσαν (έμεναν στην ίδια τάξη) στο δημοτικό ήταν ελάχιστοι το 1991/92 σε σύγκριση με το 1981/82.

Από τον ίδιο Πίνακα φαίνεται (βλέπε τελευταία γραμμή της τελευταίας στήλης) ότι η μείωση του μαθητικού δυναμικού στο Σύνολο Χώρας το σχολικό έτος 1991/92 σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1981/82 ήταν 12%. Όπως φαίνεται από την ίδια στήλη η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση στον αριθμό των μαθητών των δημοτικών σχολείων σημειώθηκε στη Θράκη (-20,9%), στην οποία - όπως δείξαμε στο βιβλίο μας «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-90» - το δημογραφικό πρόβλημα εμφανίζεται με μεγαλύτερη ένταση. Το αμέσως επόμενο σε μέγεθος ποσοστό μείωσης του αριθμού των μαθητών των δημοτικών σχολείων παρουσιάζεται στην Ήπειρο (-16,6%) και το επόμενο στη Μακεδονία (-14,9%).

Το γεγονός ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά μείωσης του αριθμού των μαθητών των δημοτικών σχολείων τη δεκαετία 1981/82-1991/93 εμφανίζονται στα τρία παραμεθόρια γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας (Θράκη, Ήπειρος και Μακεδονία) πρέπει να προβληματίσει πολύ όλους τους αρμόδιους φορείς, δεδομένης της εθνικής σημασίας των περιοχών αυτών.

Το ερώτημα που γεννιέται είναι ποια θα είναι η κατάσταση το σχολικό έτος 1997/98, όταν δηλαδή, θα βρίσκονται στα δημοτικά σχολεία τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1987-1992. Δυστυχώς το γεγονός ότι - εξαιτίας της συνεχούς μείωσης τους - το σύνολο των γεννήσεων την εξαετία 1987-1992 ήταν 624.484 (δηλαδή κατά 141.367 λιγότερες από την εξαετία 1981-1986), σημαίνει ότι στα δημοτικά σχολεία το σχολικό έτος 1997/98 ο αριθμός των μαθητών θα είναι ανάλογα μειωμένος.

Ποιος θα είναι ο ακριβής αριθμός των μαθητών των δημοτικών σχολείων το σχολικό έτος 1997/98 δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί αυτή τη στιγμή διότι στα σχολεία φοιτούν και πολλά παιδιά μεταναστών-εργατών τα οποία δεν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Οπωσδήποτε, όμως, ο αριθμός αυτός το σχολικό έτος 1997/98 σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1991/93 θα είναι μειωμένος κατά ένα μεγαλύτερο αριθμό απ' ό,τι ήταν το 1991/93 σε σύγκριση με το 1981/82 και δεν αποκλείεται να είναι μικρότερο από 650.000 (ήδη στην αρχή του σχολικού έτους 1995/96 το σύνολο των μαθητών των δημοτικών σχολείων ήταν 673.409).

Όπως, όμως, είναι φυσικό, καθώς οι μαθητές των δημοτικών σχολείων, μετά την αποφοίτησή τους, θα προχωρούν στα γυμνάσια και από τα γυμνάσια στα λύκεια, θα έχουμε ανάλογες μειώσεις στον αριθμό των μαθητών των γυμνασίων και των λυκείων.

Οι μειώσεις αυτές στο μαθητικό δυναμικό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει επιπτώσεις στον αριθμό των δασκάλων και των καθηγητών μέσης εκπαίδευσης που χρειάζονται για να τους εκπαιδεύσουν. Με δεδομένο τον αριθμό των αδιόριστων δασκάλων και καθηγητών και τον αριθμό των νέων πτυχιούχων των παιδαγωγικών τμημάτων και των καθηγητικών σχολών των Α.Ε.Ι., ο μειούμενος αριθμός

των αναγκαίων δασκάλων και καθηγητών σημαίνει ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό αδιόριστων πτυχιούχων των καθηγητικών σχολών και των παιδαγωγικών τμημάτων των Α.Ε.Ι.

Το μειωμένο μαθητικό δυναμικό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μειώνει και την πίεση που υπάρχει σε αριθμό αιθουσών διδασκαλίας. Ο αριθμός, δηλαδή, των αιθουσών που χρειάζονται για να καταργηθεί η δεύτερη βάρδια (πρωί – απόγευμα) θα είναι μικρότερος από εκείνο που υπολογιζόταν πριν από κάμποσα χρόνια.

Τέλος ο μειούμενος αριθμός αποφοίτων λυκείου σημαίνει και σταδιακά μειούμενο αριθμό υποψηφίων για τα Α.Ε.Ι. και τα Τ.Ε.Ι. της χώρας. Η ζήτηση, δηλαδή, για τριτοβάθμια εκπαίδευση θα αρχίσει σταδιακά να μειώνεται.

Στο άρθρο αυτό προσπαθήσαμε να εξετάσουμε μερικές από τις επιπτώσεις της μείωσης των γεννήσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι ευνόητο ότι μετά τις επιπτώσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα θα υπάρξουν επιπτώσεις τόσο στο εργατικό δυναμικό όσο και στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΘΕΡΙΖΟΥΝ ΟΙ ΚΑΡΔΙΟΠΑΘΕΙΕΣ Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΡΟΧΑΙΑ

Στο διάστημα 1981-1994, εκτός από τη δραματική μείωση των γεννήσεων, σημειώθηκαν μεγάλες μεταβολές και στην κατά ηλικία κατανομή του πληθυσμού εξαιτίας της αύξησης του μέσου όρου ζωής από τη μια μεριά και των μεταναστευτικών ρευμάτων (δηλαδή κύρια της παλιννόστησης αλλά και της εισόδου στη χώρα πολλών λαθρομεταναστών) από την άλλη.

Οι μεταβολές στην κατά ομάδες ηλικιών κατανομή δείχνουν ότι ο πληθυσμός της χώρας γηράσκει. Εξαιτίας της γήρανσης είναι φυσικό να αυξάνονται οι θάνατοι. Ο ρυθμός αύξησης των θανάτων στο διάστημα 1981-1994 ήταν σχεδόν διπλάσιος από το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού.

Ο αριθμός θανάτων, ο πληθυσμός και ο αριθμός θανάτων ανά 1.000 κατοίκους κατά ομάδες ηλικιών τα έτη 1981 και 1994 και οι ποσοστιαίες (%) μεταβολές τους δίνονται στον Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Θάνατοι, πληθυσμός και θάνατοι ανά 1000 κατοίκους κατά ομάδες ηλικιών τα έτη
1981 και 1994

Ομάδες ηλικιών	Θάνατοι			Πληθυσμός			Θάνατοι ανά 1000 κατοίκους		
	1981	1994	% Μεταβ.	1981	1994	% Μεταβ.	1981	1994	% Μεταβ.
0-29	4.481	1.825	-59,3	4.283.886	4.160.931	-2,9	1,05	0,44	-58,1
30-59	10.440	10.239	-1,9	3.743.827	4.045.480	8,1	2,79	2,53	-9,2
60-69	13.850	16.525	19,3	850.696	1.197.767	40,8	16,28	13,80	-15,3
70-79	26.591	25.085	-5,7	622.089	667.013	7,2	42,74	37,61	-12,0
80+	30.894	44.133	42,9	228.852	355.098	55,2	135,00	124,28	-7,9
ΣΥΝΟΛΟ	86.256	97.807	13,4	9.729.350	10.426.289	7,2	8,87	9,38	5,8

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι, ενώ το σύνολο των θανάτων αυξήθηκε το 1994 σε σύγκριση με το 1981, σε ορισμένες ομάδες ηλικιών ο αριθμός τους μειώθηκε ενώ σε άλλες αυξήθηκε. Πιο συγκεκριμένα ο αριθμός των θανάτων :

- Μειώθηκε στις ομάδες ηλικιών 0-29, 30-59 και 70-79 ετών. Η μείωση στην ομάδα 0-29 ετών οφείλεται, βασικά, στη μείωση της βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας. Τόσο η μείωση αυτή όσο και η μείωση στις ομάδες ηλικιών 30-59 και 70-79 ετών οφείλονται από τη μια μεριά στις προόδους της επιστήμης και από την άλλη στη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και ιδιαίτερα στην ίδρυση και λειτουργία (παρά τα προβλήματά του) του Εθνικού Συστήματος Υγείας.
- Αυξήθηκε, κύρια, όπως είναι φυσικό στην ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω. Αύξηση, όμως, σημειώθηκε και στην ομάδα ηλικιών 60-69 ετών. Η αύξηση των θανάτων στις ομάδες αυτές ηλικιών οφείλεται στη μεγάλη αύξηση του πληθυσμού σ' αυτές.

Οι μεταβολές στον αριθμό των θανάτων που προαναφέρθηκαν σε συνδυασμό με τις μεταβολές στον πληθυσμό είχαν ως αποτέλεσμα, όπως δείχνει ο Πίνακας 1, από τη μια μεριά την αύξηση των θανάτων ανά 1.000 κατοίκους στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας (εξαιτίας του γεγονότος ότι ο ρυθμός αύξησης του συνολικού πληθυσμού ήταν μικρότερος από το ρυθμό αύξησης του συνόλου των θανάτων) και από την άλλη τη μείωση του σε όλες, χωρίς εξαίρεση, τις ομάδες ηλικιών. Αναλυτικότερα η ποσοστιαία μείωση των θανάτων ανά 1.000 κατοίκους στην ομάδα ηλικιών :

- 0-29 ετών ήταν περίπου ίση με την ποσοστιαία μείωση του αριθμού των θανάτων εξαιτίας του γεγονότος ότι ο πληθυσμός της ομάδας αυτής παρέμεινε, περίπου, σταθερός. Η μικρή μείωση οφείλεται στο γεγονός ότι η παλιννόστηση δεν μπόρεσε να καλύψει των σύνολο των «απωλειών» που σημειώθηκαν εξαιτίας της μείωσης των γεννήσεων.
- 30-59 ετών ήταν πολύ μεγαλύτερη από την ποσοστιαία μείωση του αριθμού των θανάτων εξαιτίας του ότι, ενώ ο αριθμός των θανάτων μειώθηκε, ο πληθυσμός της αυξήθηκε. Το ίδιο ισχύει και για την ομάδα ηλικιών 70-79 ετών.
- 60-69 ετών οφείλεται το γεγονός ότι ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού σ' αυτήν ήταν μεγαλύτερος από το ρυθμό αύξησης των θανάτων. Το ίδιο ισχύει και για την ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω.

Σε ό,τι αφορά τις αιτίες θανάτου είναι γνωστό ότι οι κυριότερες είναι οι καρκίνοι όλων των κατηγοριών, οι καρδιοπάθειες και τα εγκεφαλικά. Μια αιτία θανάτου που η σημασία της έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας και της μεγάλης αύξησης του αριθμού αυτοκινήτων και των μοτοσυκλετών είναι τα τροχαία ατυχήματα (βλέπε, αναλυτικότερα, και άρθρο μας στην «Αυγή» της 16.2.93).

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τους θανάτους κατά κύρια αιτία τα έτη 1981 και 1994, την ποσοστιαία μεταβολή και την ποσοστιαία κατανομή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Θάνατοι κατά αιτία τα έτη 1981 και 1994

Αιτία Θανάτου	Αριθμός θανάτων		% Μετα- βολή	Ποσοστιαία κατανομή	
	1981	1994		1981	1994
Καρδιοπάθειες	19.320	29.117	50,7	22,4	29,8
Καρκίνοι	16.621	21.551	29,7	19,3	22,0
Εγκεφαλικά	15.991	18.600	16,3	18,5	19,0
Τροχαία	1.532	2.243	46,4	1,8	2,3
Άλλες αιτίες	32.797	26.296	-19,8	38,0	26,9
ΣΥΝΟΛΟ	86.261	97.807	13,4	100,0	100,0

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι τόσο το 1981 όσο και το 1994 πρώτη αιτία θανάτου ήταν οι καρδιοπάθειες, δεύτερη οι καρκίνοι και τρίτη τα εγκεφαλικά. Στο διάστημα 1981-1994 μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι θάνατοι από καρδιοπάθειες, από τροχαία και από καρκίνους. Μικρότερη αύξηση σημείωσαν οι θάνατοι από εγκεφαλικά. Όλες, όμως, οι αυξήσεις αυτές ήταν πάνω από την αύξηση που σημειώθηκε στο σύνολο των θανάτων στο διάστημα 1981-1994, με αποτέλεσμα, ενώ το 1981 στις αιτίες αυτές

οφείλονταν λιγότερο από τα δύο τρίτα, το 1994 να οφείλονται σχεδόν τα τρία τέταρτα των θανάτων. Αποτέλεσμα των μεταβολών αυτών ήταν οι θάνατοι από άλλες αιτίες από 38% του συνόλου το 1981 να μειωθούν στο 26,9% το 1994.

Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους ομάδες ηλικιών θα πρέπει να σημειωθούν τα παρακάτω :

- Στην ομάδα ηλικιών 0-29 ετών, ενώ το 1981 στις «άλλες» αιτίες οφειλόταν το μέγιστο μέρος των θανάτων, το 1994, σχεδόν οι μισοί θάνατοι οφείλονταν στα τροχαία.
- Στην ομάδα ηλικιών 30-59 ετών τόσο το 1981 όσο και το 1994 οι καρκίνοι ήταν η σημαντικότερη αιτία θανάτου (37,1% το 1981 και 38,6% το 1994). Το ίδιο και στην ομάδα ηλικιών 60-69 ετών (31,4% και 35,8%). Δεύτερη σε σημασία αιτία θανάτου και στις δύο αυτές ομάδες ηλικιών ήταν οι καρδιοπάθειες.
- Στην ομάδα ηλικιών 70-79 ετών τόσο το 1981 όσο και το 1994 η σημαντικότερη αιτία θανάτου ήταν οι καρδιοπάθειες (23,2% το 1981 και 29,9% το 1994). Το ίδιο και στην ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω (24,7% και 33,8%). Δεύτερη σε σημασία αιτία θανάτου στην ομάδα ηλικιών 70-79 ετών το 1981 ήταν τα εγκεφαλικά και το 1994 οι καρκίνοι, ενώ στην ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω τόσο το 1981 όσο και το 1994, τα εγκεφαλικά.

Οι αιτίες που έχουν προκαλέσει την αύξηση του αριθμού των θανάτων από καρδιοπάθειες, καρκίνους και εγκεφαλικά είναι γνωστές (το κάπνισμα, η διατροφή, η έλλειψη άσκησης, η μόλυνση του περιβάλλοντος, ο σύγχρονος τρόπος ζωής κλπ). Δυστυχώς η σημασία των αιτιών αυτών, αντί να μειώνεται, αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου με αποτέλεσμα να αναμένεται ακόμα μεγαλύτερη ποσοστιαία «συμμετοχή» τους στο σύνολο των θανάτων που θα συμβούν τα επόμενα χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΤΕΡΑΣΤΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Σε πολλά άρθρα μας έχουμε αναφερθεί στη δραματική μείωση των γεννήσεων στο διάστημα 1980-1995. Σε κανένα, όμως, δεν συσχέτισαμε τις γεννήσεις με τον πληθυσμό και δεν εξετάσαμε τις διαφορές που υπάρχουν στις γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους (γεννητικότητα) στους Νομούς της χώρας. Αυτό ακριβώς κάνουμε στο άρθρο αυτό.

Στον Πίνακα που ακολουθεί, με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) δίνουμε τις γεννήσεις κατά τόπο μόνιμης κατοικίας της μητέρας, τον υπολογιζόμενο πληθυσμό στο μέσο του έτους (το 1980 είναι δικός μας υπολογισμός με βάση την απογραφή του 1981 και το 1995 της Ε.Σ.Υ.Ε.) και τις γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους. Στον Πίνακα αυτό οι Νομοί έχουν καταταγεί με βάση το ποσοστό μείωσης των γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους (βλέπε τελευταία στήλη) αρχίζοντας από τη μεγαλύτερη μείωση.

Από τον Πίνακα αυτό (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι το 1995 σε σύγκριση με το 1980 :

- Η μείωση του αριθμού των γεννήσεων στο Σύνολο της χώρας (βλέπε τελευταία γραμμή της τρίτης στήλης του Πίνακα) ήταν -31,7% και η αύξηση του πληθυσμού (βλέπε τελευταία γραμμή της έκτης στήλης του Πίνακα) ήταν 8,4% (μέσος ρυθμός αύξησης 0,54% το χρόνο).
- Η μείωση του αριθμού των γεννήσεων (βλέπε τρίτη στήλη του Πίνακα) ήταν μεγαλύτερη στους Νομούς Θεσπρωτίας (-46,6%), Πρέβεζας (-45,5%), Άρτας (-45,4%), Γρεβενών (-43,1%), Ροδόπης (-42,0%), Τρικάλων (-40,8%) και Βοιωτίας (-40,6%) και μικρότερη στους Νομούς Ρεθύμνης (-9,1%), Κεφαλληνίας (-7,1%) και Αττικής (υπ.)(-1,5%), ενώ στους Νομούς Κυκλάδων και Ζακύνθου σημειώθηκε αύξηση (3,1% και 4,2%) αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη μείωση του αριθμού των γεννήσεων σημειώθηκε σε Νομούς της Ηπείρου.
- Ο πληθυσμός (βλέπε έκτη στήλη του Πίνακα) αυξήθηκε κατά ποσοστό πάνω από 25% στους Νομούς Αττικής (υπ.) (65,1%), Χαλκιδικής (39,%), Κορινθίας (36,5%), Βοιωτίας (32,6%) και Φωκίδας (27,5%), ενώ μειώθηκε στους Νομούς Έβρου (-11,0%), Λέσβου (-5,6%), Ροδόπης (-4,9%), Σάμου (-4,1), Περιφέρεια Πρωτεύουσας (-3,0%), Καστοριάς (-1,2%) και Λευκάδας (-0,8%). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις του πληθυσμού σημειώθηκαν σε Νομούς κύρια γύρω από την Περιφέρεια Πρωτεύουσας και γύρω από το Νομό Θεσσαλονίκης, ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις κύρια σε Νομούς της Θράκης και των Νησιών του Βόρειου Αιγαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Γεννήσεις, πληθυσμός και γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους κατά Νομό τα έτη 1980 και 1995

Νομοί	Γεννήσεις			Πληθυσμός			Γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους		
	1980	1995	% Μεταβ.	1980	1995	% Μεταβ.	1980	1995	% Μεταβ.
Θεσπρωτίας	577	308	-46,6	40.863	50.600	23,8	14,12	6,09	-56,9
Βοιωτίας	1.655	983	-40,6	115.997	153.776	32,6	14,27	6,39	-55,2
Φωκίδας	430	260	-39,5	43.777	55.837	27,5	9,82	4,66	-52,6
Γρεβενών	411	234	-43,1	36.055	42.852	18,9	11,40	5,46	-52,1
Πρέβεζας	853	465	-45,5	55.353	62.620	13,1	15,41	7,43	-51,8
Ευρυτανίας	227	137	-39,6	25.919	31.486	21,5	8,76	4,35	-50,3
Κορινθίας	1.678	1.153	-31,3	121.805	166.214	36,5	13,78	6,94	-49,6
Άρτας	1.034	565	-45,4	79.239	81.840	3,3	13,05	6,90	-47,1
Ιωαννίνων	2.114	1.311	-38,0	145.823	169.575	16,3	14,50	7,73	-46,7
Εύβοιας	2.816	1.878	-33,3	186.516	227.300	21,9	15,10	8,26	-45,3
Τρικάλων	2.026	1.200	-40,8	132.858	139.863	5,3	15,25	8,58	-43,7
Αχαΐας	4.644	3.039	-34,6	272.427	313.146	14,9	17,05	9,70	-43,1
Χαλκιδικής	1.092	871	-20,2	78.242	109.114	39,5	13,96	7,98	-42,8
Φθιώτιδας	1.971	1.321	-33,0	160.367	184.638	15,1	12,29	7,15	-41,8
Αττικής (υπ.)	4.716	4.643	-1,5	338.654	558.993	65,1	13,93	8,31	-40,4
Λάρισας	4.324	2.781	-35,7	251.739	271.382	7,8	17,18	10,25	-40,3
Αιτωλοακαρνανίας	3.416	2.204	-35,5	217.555	233.928	7,5	15,70	9,42	-40,0
Καρδίτσας	1.768	1.112	-37,1	123.674	129.459	4,7	14,30	8,59	-39,9
Μαγνησίας	2.686	1.807	-32,7	180.390	201.287	11,6	14,89	8,98	-39,7
Ροδόπης	1.766	1.024	-42,0	106.872	101.684	-4,9	16,52	10,07	-39,1
Αργολίδας	1.297	886	-31,7	92.085	102.496	11,3	14,08	8,64	-38,6
Ημαθίας	2.100	1.417	-32,5	132.406	145.213	9,7	15,86	9,76	-38,5
Σερρών	2.400	1.517	-36,8	194.274	199.126	2,5	12,35	7,62	-38,3
Καστοριάς	856	526	-38,6	52.635	51.990	-1,2	16,26	10,12	-37,8
Ηλείας	1.996	1.431	-28,3	158.694	182.686	15,1	12,58	7,83	-37,7
Ηρακλείου	4.262	3.012	-29,3	241.173	272.219	12,9	17,67	11,06	-37,4
Περιφ. Πρωτεύουσας	50.868	31.136	-38,8	2.996.900	2.905.873	-3,0	16,97	10,71	-36,9
Κοζάνης	2.426	1.639	-32,4	145.573	153.488	5,4	16,67	10,68	-35,9
Φλώρινας	766	511	-33,3	51.903	53.716	3,5	14,76	9,51	-35,5
Πιερίας	1.631	1.253	-23,2	105.785	124.744	17,9	15,42	10,04	-34,9
Αρκαδίας	1.104	777	-29,6	106.847	114.817	7,5	10,33	6,77	-34,5
Μεσσηνίας	1.921	1.401	-27,1	158.212	175.831	11,1	12,14	7,97	-34,4
Εάνθης	1.701	1.172	-31,1	87.885	90.449	2,9	19,35	12,96	-33,1
Λακωνίας	983	753	-23,4	92.281	104.306	13,0	10,65	7,22	-32,2
Χανίων	1.770	1.344	-24,1	124.591	137.012	10,0	14,21	9,81	-31,0
Θεσσαλονίκης	14.006	10.890	-22,2	862.819	961.615	11,5	16,23	11,32	-30,2
Κέρκυρας	1.314	1.022	-22,2	98.477	109.239	10,9	13,34	9,36	-29,9
Χίου	714	505	-29,3	49.364	49.692	0,7	14,46	10,16	-29,7
Καβάλας	1.816	1.327	-26,9	133.859	139.152	4,0	13,57	9,54	-29,7
Κιλκίς	891	655	-26,5	80.742	83.615	3,6	11,04	7,83	-29,0
Πέλλας	1.910	1.526	-20,1	131.055	144.065	9,9	14,57	10,59	-27,3
Δράμας	1.290	996	-22,8	93.819	99.519	6,1	13,75	10,01	-27,2
Έβρου	1.958	1.281	-34,6	146.993	130.821	-11,0	13,32	9,79	-26,5
Σάμου	473	334	-29,4	40.112	38.473	-4,1	11,79	8,68	-26,4
Δωδεκανήσου	2.394	2.086	-12,9	143.613	166.978	16,3	16,67	12,49	-25,1
Λασιθίου	879	712	-19,0	69.349	73.123	5,4	12,68	9,74	-23,2
Ρεθύμνης	963	875	-9,1	62.004	73.202	18,1	15,53	11,95	-23,0
Λευκάδας	229	175	-23,6	21.643	21.479	-0,8	10,58	8,15	-23,0
Λέσβου	1.184	898	-24,2	103.568	97.761	-5,6	11,43	9,19	-19,7
Κεφαλληνίας	326	303	-7,1	30.982	33.505	8,1	10,52	9,04	-14,1
Ζακύνθου	405	422	4,2	29.712	33.787	13,7	13,63	12,49	-8,4
Κυκλάδων	993	1.024	3,1	87.569	98.433	12,4	11,34	10,40	-8,3
ΣΥΝΟΛΟ	148.030	101.102	-31,7	9.641.049	10.454.019	8,4	15,35	9,67	-37,0

Από τις τρεις τελευταίες στήλες του Πίνακα (που δίνουν τις γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους κατά Νομό τα έτη 1980 και 1995 και τη μεταβολή τους στο διάστημα της 15ετίας) φαίνεται ότι :

- Το 1980 τις περισσότερες γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους τις είχαν οι Νομοί Ξάνθης (19,35), Ηρακλείου (17,67), Λάρισας (17,18) και Αχαΐας (17,05) και τις λιγότερες οι Νομοί Φωκίδας (9,82) και Ευρυτανίας (8,76).
- Το 1995 τις περισσότερες γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους τις είχαν οι Νομοί Ξάνθης (12,96), Δωδεκανήσου (12,49) και Ζακύνθου (12,49) και τις λιγότερες, πάλι, οι Νομοί Φωκίδας (4,66) και Ευρυτανίας (4,35). Τόσο το 1980 όσο και το 1994 οι ίδιοι Νομοί κατείχαν την πρώτη (Νομός Ξάνθης) και την τελευταία (Νομός Ευρυτανίας) στις γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους.
- Εξαιτίας από τη μια μεριά της μείωσης του αριθμού των γεννήσεων σε όλους, σχεδόν, τους Νομούς της χώρας (εξαιρέση αποτελούν οι Νομοί Κυκλάδων και Ζακύνθου) και από την άλλη της αύξησης του πληθυσμού (με την εξαίρεση των 7 Νομών που προαναφέρθηκαν), παρατηρείται μείωση των γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους σε όλους τους Νομούς της χώρας. Η μείωση αυτή ήταν πάνω από 50% στους Νομούς Θεσπρωτίας (-56,9%), Βοιωτίας (-55,2%), Φωκίδας (-52,6%), Γρεβενών (-52,1%), Πρέβεζας (-51,8%) και Ευρυτανίας (-50,3%). Η μικρότερη μείωση σημειώθηκε στους Νομούς Ζακύνθου (-8,4%) και Κυκλάδων (-8,3%). Οι μικρές, σχετικά, μειώσεις στους δύο αυτούς Νομούς οφείλονται, βασικά, στην αύξηση του αριθμού των γεννήσεων.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν παρατηρούμε ότι σε τρεις εθνικά κρίσιμες περιοχές παρουσιάζονται πολύ δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις στο διάστημα της 15ετίας. Πρόκειται για :

- Την Ήπειρο σε όλους τους Νομούς της οποίας παρουσιάζονται μεγάλες μειώσεις στις γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους (πάνω από -45%). Δεδομένου ότι στους Νομούς αυτούς (με την εξαίρεση το Νομό Άρτας) η αύξηση του πληθυσμού ήταν πάνω από το μέσο όρο, η μεγάλη μείωση των γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους ίσως να οφείλεται στην κατά ηλικία κατανομή του.
- Τη Θράκη σε δύο από τους τρεις Νομούς της οποίας (Έβρου και Ροδόπης) παρουσιάζεται μείωση του πληθυσμού, παρά το γεγονός ότι οι μειώσεις τη γεννητικότητα σ' αυτούς δεν ήταν από τις μεγαλύτερες. Η μείωση αυτή οφείλεται, βασικά, στη συνεχιζόμενη καθαρή μετανάστευση από τους Νομούς αυτούς (βλέπε, σχετικά, και το βιβλίο μας «Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990», σελ. 30), και
- Τα Νησιά του Αιγαίου σε δύο από τους πέντε Νομούς των οποίων (Λέσβου και Σάμου) παρουσιάζεται μείωση του πληθυσμού και σε ένα (Χίου) στασιμότητα. Και στους Νομούς αυτούς οι μειώσεις της γεννητικότητας δεν ήταν από τις μεγαλύτερες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Πολλά λέγονται και γράφονται για τον αριθμό των μεταναστών που έχουν έρθει στην Ελλάδα. Επίσημη καταγραφή τους δεν υπάρχει και επομένως οποιοσδήποτε αριθμός που προβάλλεται δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί. Η πρόσφατη (27.6.97) έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο δύο Προεδρικών Διαταγμάτων που καθορίζουν τη διαδικασία για τη χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας στους αλλοδαπούς εργάτες, με το να εξαιρέσει εκείνους που προέρχονται από όμορες χώρες (Αλβανία, Βουλγαρία κλπ), δηλαδή την πλειονότητά τους, δεν πρόκειται, φυσικά – και αν ακόμα πετύχει να καταγράψει τους υπολοίπους – να αποτελέσει μια πλήρη απογραφή τους.

Εκείνο που μπορεί να γίνει είναι να πάρουμε τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) για τον εκτιμώμενο πληθυσμό της χώρας στο μέσο του έτους και την αύξηση που αυτός παρουσιάζει σ' ένα διάστημα χρόνου και να συγκρίνουμε την αύξηση αυτή με τη φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι). Από τη σύγκριση αυτή μπορούμε να εκτιμήσουμε την καθαρή εισροή παλιννοστούντων και μεταναστών στη χώρα μας.

Παίρνοντας ως αφετηρία το έτος 1976 παρατηρούμε ότι πληθυσμός της χώρας εκτιμόταν τότε σε 9.046.000. Το 1995 ο πληθυσμός της εκτιμόταν σε 10.475.000. Είχαμε, επομένως, μια αύξηση πληθυσμού κατά 1.429.000 άτομα. Στο ίδιο διάστημα οι γεννήσεις ήταν 2.430.000 και οι θάνατοι 1.817.000. Η φυσική αύξηση του πληθυσμού, επομένως ήταν 613.000 άτομα. Τα επιπλέον 816.000, κατά τα οποία αυξήθηκε ο πληθυσμός της χώρας την περίοδο 1976-1995 είναι η καθαρή εισροή παλιννοστούντων και μεταναστών στο διάστημα αυτό.

Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι την εικοσαετία 1976-1995 η εκτιμώμενη αύξηση του πληθυσμού της χώρας οφείλεται περισσότερο στην καθαρή εισροή παλιννοστούντων και μεταναστών (816.000) απ' ό,τι στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (613.000). Η καθαρή αυτή εισροή στα τέλη της δεκαετίας του '70 οφειλόταν, κατά κύριο λόγο στην παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών και των οικογενειών τους από την, τότε, Δυτική Γερμανία. Στη δεκαετία του '80 άρχισε το ρεύμα των Ποντίων και των πολιτικών προσφύγων από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της, τότε, Σοβιετικής Ένωσης και τα τελευταία χρόνια το μεγάλο ρεύμα των Βορειοηπειρωτών και Αλβανών καθώς και των μεταναστών-εργατών από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, αλλά και από χώρες της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και της Ασίας.

Με ένα τόσο μεγάλο αριθμό παλιννοστούντων και μεταναστών (κύρια λαθρομεταναστών) το ερώτημα που γεννιέται είναι αν η χώρα μας έχει πολιτική υποδοχής μεταναστών. Διότι είναι γνωστό ότι όταν άρχισε το αντίθετο ρεύμα, δηλαδή της καθαρής εξόδου από τη χώρα Ελλήνων εργατών και των οικογενειών τους προς τη Δυτική Ευρώπη (κύρια τη Δυτική Γερμανία) στα τέλη της δεκαετίας του '50, ολόκληρη

τη δεκαετία του '60 και τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '70, και τότε δεν υπήρχε καμιά απολύτως, πολιτική, με αποτέλεσμα την τεράστια αιμορραγία νέου σε ηλικία πληθυσμού. Τώρα έχουμε το πρόβλημα των παλιννοστούντων και των ξένων εργατών στη χώρα μας. Το πρόβλημα αυτό οξύνθηκε μετά την πολιτική αλλαγή στην Αλβανία πριν από λίγα χρόνια και δεν αποκλείεται να παρουσιάσει νέα έξαρση μετά τα τελευταία γεγονότα στη χώρα αυτή. Όπως δεν υπήρχε πολιτική για την έξοδο των Ελλήνων τις προηγούμενες δεκαετίες, έτσι δεν υπάρχει και σήμερα πολιτική υποδοχής μεταναστών. Αυτό το παραδέχεται τώρα και η ίδια η Κυβέρνηση με δήλωση του ίδιου του Πρωθυπουργού.

Αφότου άρχισε το ρεύμα της παλιννόστησης και της εισόδου ξένων μεταναστών, όλα τα προβλήματα που ανέκυψαν και ανακύπτουν αντιμετωπίστηκαν και αντιμετωπίζονται με τρόπο αποσπασματικό και περιστασιακό χωρίς κανένα σχεδιασμό. Το Εθνικό Ίδρυμα Υποδοχής και Αποκατάστασης Παλιννοστούντων Ομογενών Ελλήνων, όπως δήλωσε ο Κυβερνητικός εκπρόσωπος *«δεν έχει κατορθώσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις ή τους σκοπούς για τους οποίους ιδρύθηκε»*. Και φυσικά δεν υπάρχει κανένα Ίδρυμα για την υποδοχή ξένων μεταναστών-εργατών και των οικογενειών τους.

Διαπιστώνοντας την αποτυχία του Ιδρύματος Υποδοχής και Αποκατάστασης Παλιννοστούντων και την έλλειψη πολιτικής υποδοχής μεταναστών, η Κυβερνητική Επιτροπή αποφάσισε στα μέσα Απριλίου τη συγκρότηση δύο Επιτροπών (η μία για τους παλιννοστούντες και η άλλη για τη μετανάστευση) οι οποίες και θα υποβάλουν προτάσεις για συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής.

Η Ελλάδα, με το να έχει μετατραπεί από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών είναι ανάγκη να διαμορφώσει μια συγκροτημένη μακροπρόθεσμη πολιτική υποδοχής μεταναστών για να μπορέσει να επιλύσει το πλήθος των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες-εργάτες και οι οικογένειές τους (και, φυσικά, τα Προεδρικά Διατάγματα για τα οποία έγινε λόγος στην αρχή του άρθρου αυτού δεν αποτελούν μια τέτοια πολιτική). Στο σχεδιασμό της πολιτικής αυτής εμπλέκονται πολλά Υπουργεία.

Δεδομένου του μεγέθους του πληθυσμού της (μόλις 10.500.000) είναι σαφές ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να υποδεχθεί και να απορροφήσει ένα απεριόριστο αριθμό μεταναστών-εργατών με τις οικογένειές τους. Το θέμα, επομένως, αυτό πρέπει να μελετηθεί σοβαρά. Κρίσιμο ρόλο στη μελέτη αυτή θα παίζει το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας το οποίο έχει και την ευθύνη της κατάρτισης μακροπρόθεσμων προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Ένα σημαντικό τμήμα των προγραμμάτων αυτών αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, δηλαδή τις εκτιμήσεις από τη μια μεριά του προσωπικού που απαιτείται στους διάφορους τομείς και κλάδους της οικονομίας και από την άλλη των διαθέσιμων Ελλήνων και Ελληνίδων, ώστε να υπολογιστεί ο αριθμός του αναγκαίου ξένου εργατικού δυναμικού. Οι εκτιμήσεις αυτές είναι αναγκαίες για να αποφευχθούν καταστάσεις που θα προκαλέσουν προβλήματα τόσο στη χώρα όσο και στους μετανάστες που ήδη εργάζονται εδώ και σε εκείνους που πρόκειται να έλθουν τα επόμενα χρόνια.

Οι μετανάστες που μπορούν να απορροφηθούν στην αγορά εργασίας μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες : Τους προσωρινούς (π.χ. εκείνους που μένουν για

λίγους μήνες στη χώρα και απασχολούνται σε εποχιακές εργασίες στη γεωργία), τους μονιμότερους (δηλαδή εκείνους που μένουν στη χώρα για κάμποσα χρόνια) και εκείνους που αποφασίζουν να μείνουν μόνιμα στη χώρα μας. Οι δύο τελευταίες κατηγορίες φέρνουν συχνά μαζί και τις οικογένειές τους.

Οι προσωρινοί μετανάστες, που συνήθως έρχονται χωρίς τις οικογένειές τους, έχουν λιγότερα προβλήματα διότι μετά τη λήξη της εποχιακής εργασίας επιστρέφουν στις πατρίδες τους. Περισσότερα προβλήματα έχουν οι μονιμότεροι μετανάστες καθώς και οι μετανάστες και οι οικογένειές τους που αποφασίζουν να μείνουν μόνιμα στη χώρα μας. Γι' αυτούς χρειάζεται μια μακροπρόθεσμη πολιτική που θα καλύπτει και την εκπαίδευση των παιδιών τους. Για το θέμα αυτό χρειάζεται να καταστρωθεί ειδικό πρόγραμμα από το Υπουργείο Παιδείας ώστε τα παιδιά αυτά να μην έχουν τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στις χώρες όπου δούλευαν οι τελευταίοι.

Και για τις τρεις παραπάνω κατηγορίες μεταναστών το Υπουργείο Εξωτερικών της χώρας πρέπει να συνάψει συμφωνίες με τις χώρες προέλευσής τους ώστε να υπάρχει μια νόμιμη και καλά οργανωμένη είσοδος και υποδοχή τους στην Ελλάδα. Στην οργανωμένη αυτή είσοδο και υποδοχή βασικό ρόλο πρέπει να παίζουν τα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας Πρόνοιας και Εσωτερικών σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' και Β' Βαθμού τόσο για τη χορήγηση αδειών εργασίας όσο και για την εγκατάστασή τους στις διάφορες περιοχές της χώρας.

Όλες οι κατηγορίες μεταναστών θα πρέπει να ασφαλιστούν στους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς και να έχουν πλήρη ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη. Ιδιαίτερη φροντίδα θα πρέπει να καταβληθεί για τη διαμονή τους σε ανθρώπινες κατοικίες για να αποφευχθεί η δημιουργία γκέτο με όλα τα γνωστά προβλήματα και τις δυσμενείς παρενέργειες. Όλοι οι μετανάστες-εργάτες και οι οικογένειές τους θα πρέπει να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα και να έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με τους Έλληνες συναδέλφους τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΖΥΓΙΩΝ ΕΠΙΔΕΙΝΩΝΟΥΝ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Σε πολλές ελληνικές εφημερίδες δημοσιεύτηκαν στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η Eurostat, για τους γάμους και τα διαζύγια στις χώρες-μέλη της Ε.Ε., αλλά και στις Η.Π.Α. και στην Ιαπωνία. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά ο αριθμός των διαζυγίων ως ποσοστό των γάμων το 1995 ήταν 55% στις Η.Π.Α., 30% στην Ε.Ε. και 26% στην Ιαπωνία.

Στη χώρα μας, με βάση τα στοιχεία της Eurostat, τα διαζύγια ως ποσοστό των γάμων το 1995 ήταν 17%. Πολλοί έσπευσαν να συμπεράνουν ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε, σχετικά, καλή θέση δεδομένου ότι το ποσοστό αυτό - αν εξαιρέσουμε τις καθολικές χώρες (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία) - ήταν το μικρότερο ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Εκείνο, όμως, που δεν προσέχτηκε είναι ότι τα διαζύγια ως ποσοστό των γάμων στην μεν Ε.Ε. ως σύνολο από 14% κατά μέσο όρο το χρόνο την περίοδο 1970-74 αυξήθηκαν στο 30% το 1995, ενώ στην Ελλάδα τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 5% και 17%. Τα διαζύγια, δηλαδή, ως ποσοστό των γάμων το 1995 σε σύγκριση με την περίοδο 1970-74 ήταν στην Ε.Ε. λίγο παραπάνω από διπλάσια, ενώ στη χώρα υπερτριπλάσια (!). Επιπλέον, ενώ την περίοδο 1970-74 το ποσοστό στην Ελλάδα ήταν, περίπου, το ένα τρίτο του αντίστοιχου ποσοστού της Ε.Ε., το 1995 ήταν λίγο μεγαλύτερο από μισό (μια κάθε άλλο παρά ευχάριστη «σύγκλιση»).

Είναι ενδιαφέρον να δούμε τους αριθμούς στους οποίους στηρίζονται τα στοιχεία της Eurostat, δηλαδή τον ετήσιο μέσο όρο του αριθμού των γάμων και διαζυγίων την περίοδο 1970-74 και τον αριθμό των γάμων και διαζυγίων το έτος 1995. Τα σχετικά στοιχεία τα παίρνουμε από την τελευταία Επετηρίδα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) και τα δίνουμε στον ακόλουθο Πίνακα. Στον ίδιο Πίνακα δίνουμε τον ετήσιο μέσο όρο των γεννήσεων την περίοδο 1970-74 και τον αριθμό των γεννήσεων το έτος 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Γάμοι, διαζύγια και γεννήσεις κατά μέσο όρο
το χρόνο την περίοδο 1970-74 και το έτος 1995

	Ετήσιος μέσος όρος 1970-74	Το έτος 1995	Ποσοστιαία Μεταβολή
Γάμοι	68.551	63.987	-6,7
Διαζύγια	3.654	10.995	200,9
Γεννήσεις	141.708	101.495	-28,4

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι στο διάστημα 1970-1995 οι γεννήσεις μειώθηκαν κατά 28,4% (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα). Στο βιβλίο μας «Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» (βλέπε σελίδα 16) αναφέραμε ότι η μείωση των γεννήσεων οφείλεται στις δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις (αύξηση ανεργίας, μείωση της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων, αύξηση του κόστους ενοικίασης ή απόκτησης κατοικίας κλπ), στις μεγάλες ελλείψεις που παρουσιάζει η κρατική φροντίδα για την οικογένεια κλπ, αλλά και στις γενικότερες τάσεις που παρουσιάστηκαν σε άλλες χώρες.

Όπως δείχνουν τα στοιχεία της Eurostat μια από τις γενικότερες αυτές τάσεις που παρουσιάστηκαν την τελευταία 25ετία σε πολλές χώρες του κόσμου γενικότερα και στην Ε.Ε. ειδικότερα ήταν η μείωση των γάμων. Με βάση τα στοιχεία αυτά οι γάμοι ανά 1.000 κατοίκους στην Ε.Ε. την περίοδο 1970-1974 ήταν 7,6 ενώ το 1995 μειώθηκαν στους 5,1. Στη χώρα μας, ήταν, αντίστοιχα, 7,7 και 6,1. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα σε απόλυτους αριθμούς οι γάμοι στη χώρα μας το 1995 ήταν κατά 7% λιγότεροι απ' ό,τι οι γάμοι κατά μέσο όρο το χρόνο την περίοδο 1970-74. Λιγότεροι γάμοι στη χώρα μας σημαίνουν λιγότερα παιδιά δεδομένου ότι οι γεννήσεις εκτός γάμου στην Ελλάδα είναι, ευτυχώς, ελάχιστες.

Μια άλλη τάση που παρουσιάστηκε σε πολλές χώρες, όπως προαναφέρθηκε, ήταν η αύξηση των διαζυγίων. Όπως δείχνει ο Πίνακας ο αριθμός των διαζυγίων στη χώρα μας το 1995 ήταν τρεις φορές μεγαλύτερος από τον ετήσιο μέσο όρο τους την περίοδο 1970-74 (αύξηση κατά 200,9%). Μεγάλη ήταν και η αύξηση των διαζυγίων ανά 1.000 κατοίκους. Όπως δείχνουν τα στοιχεία της Eurostat, τα διαζύγια ανά 1.000 κατοίκους στη χώρα μας από 0,4 την περίοδο 1970-74 αυξήθηκαν σε 1,1 το 1995 (αύξηση 175%). Και είναι γνωστό ότι πολλά ζευγάρια χωρίζουν πριν αποκτήσουν παιδιά.

Η πολύ μεγάλη αύξηση των διαζυγίων τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ανά 1.000 κατοίκους και στη χώρα μας είναι μια πτυχή της κρίσης του θεσμού της οικογένειας, κρίσης που αντικατοπτρίζει την κρίση αξιών της εποχής μας. Η κρίση στο θεσμό της οικογένειας οξύνεται από την αύξηση του αριθμού των ελεύθερων συμβιώσεων στις οποίες γεννιούνται ελάχιστα παιδιά.

Μπροστά στις «εξελίξεις» αυτές το ερώτημα που γεννιέται είναι τι πρέπει να γίνει ώστε όχι μόνο να αναχαιτισθεί η παραπέρα επιδείνωσή τους, αλλά και να αναστραφούν οι σχετικές τάσεις. Από τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι τα προβλήματα της οικογένειας είναι πολυσύνθετα και δύσκολα.

Οι γάμοι και τα διαζύγια είναι δύο από τις πολλές πλευρές του δημογραφικού προβλήματος με την ευρεία έννοια (οι άλλες πλευρές του προβλήματος είναι οι γεννήσεις, οι θάνατοι, η μετανάστευση και η παλιννόστηση). Και το δημογραφικό είναι ένα κατ' εξοχήν εθνικό πρόβλημα. Την πρώτη, επομένως, ευθύνη για την αντιμετώπισή του την έχει το κράτος. Σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, το πρόβλημα της μείωσης των γάμων και της αύξησης των διαζυγίων το κράτος πρέπει να λάβει μέτρα για την ενίσχυση της οικογένειας, τη στήριξη των νεαρών ζευγαριών, τη φροντίδα για τη μητέρα και το παιδί κλπ. Συγκεκριμένες προτάσεις προς τις κατευθύνσεις αυτές περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος που δόθηκε στη δημοσιότητα το Φεβρουάριο του 1993.

Δυστυχώς, παρ' όλο ότι έχουν περάσει 4,5 χρόνια από τότε, καμιά από τις προτάσεις που περιέχονται σ' αυτό δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί.

Για την αντιμετώπιση, όμως, των προβλημάτων της οικογένειας, εκτός από το κράτος, θα πρέπει να κινητοποιηθούν όλοι οι φορείς που μπορούν να βοηθήσουν. Τέτοιοι φορείς είναι η Εκκλησία, οι Δήμοι και οι Κοινότητες, οι Συνδικαλιστικές Οργανώσεις, οι Σύλλογοι Γονέων καθώς και άλλοι Οργανισμοί. Η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση όλων αυτών των δημόσιων και μη δημόσιων φορέων στα θέματα του γάμου και του διαζυγίου από τη μια μεριά μπορεί να βοηθήσει τους νέους που θέλουν να παντρευτούν και να κάνουν οικογένεια να ξεπεράσουν ορισμένα μη οικονομικά προβλήματα τα οποία τους εμποδίζουν στο να προχωρήσουν σε γάμο και από την άλλη να τους συμπαρastaθούν στην περίπτωση που αντιμετωπίζουν προβλήματα μέσα στο γάμο και στην οικογένεια ώστε να αποφύγουν το διαζύγιο.

Η οξύτητα του δημογραφικού προβλήματος που αντιμετωπίζει η χώρα μας επιβάλει την αντιστροφή των τάσεων μείωσης των γάμων και αύξησης των διαζυγίων που αναλύθηκαν πιο πάνω. Αν η Κυβέρνηση λάβει, σταδιακά, τα μέτρα που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος και αν οι διάφοροι φορείς που μπορούν να βοηθήσουν δραστηριοποιηθούν με τους τρόπους που προαναφέρθηκαν, οι τάσεις αυτές μπορούν να αντιστραφούν. Μια τέτοια αντιστροφή είναι βέβαιο ότι θα ισχυροποιήσει το θεσμό της οικογένειας και θα βοηθήσει στην αύξηση των γεννήσεων που είναι και το πρώτο ζητούμενο στην αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΤΟ 1996

Το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας πρωτοεμφανίστηκε τη δεκαετία του '70 και πήρε εκρηκτικές διαστάσεις τη δεκαετία του '80 (βλέπε, σχετικά, και το βιβλίο μας «Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996).

Παρά τις πολλές (και από πολλές πλευρές) προειδοποιήσεις εδώ και πολλά χρόνια, καμιά Κυβέρνηση, δυστυχώς, δεν ασχολήθηκε σοβαρά και συστηματικά με το ζωτικό αυτό πρόβλημα της χώρας μας. Το μόνο που, κατά καιρούς, γινόταν ήταν η λήψη ορισμένων αποσπασματικών - αλλά, όπως αποδείχτηκε από τις εξελίξεις - τελείως αναποτελεσματικών μέτρων.

Το 1991 συγκροτήθηκε μια Διακομματική Επιτροπή της Βουλής για τη μελέτη του δημογραφικού προβλήματος. Η Επιτροπή υπέβαλε το Φεβρουάριο του 1993 το ομόφωνο πόρισμά της στο οποίο προτεινόταν μια σειρά ριζοσπαστικών μέτρων για την αντιμετώπισή του. Δυστυχώς από το 1993 μέχρι σήμερα - παρά τις υποσχέσεις που δίνονταν - καμιά Κυβέρνηση δεν πήρε κανένα από τα βασικά μέτρα που περιλαμβάνονται στο ομόφωνο αυτό πόρισμα.

Ο μεγάλος Γάλλος καθηγητής της Δημογραφίας Alfred Sauvy είχε πει :

*«Τα προβλήματα του πληθυσμού είναι τόσο θεμελιώδη
που εκδίδονται τρομερά εκείνους που τα αγνοούν».*

Η εκδίκηση για την ουσιαστική αγνόηση του προβλήματος από όλες τις Κυβερνήσεις ήρθε το 1996. Το έτος αυτό, για πρώτη φορά σε ειρηνική περίοδο στην ιστορία του Ελληνικού Κράτους, οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε πια να μιλούμε για φυσική αύξηση του πληθυσμού, αλλά για φυσική μείωσή του.

Για να δούμε πως εξελίχθηκαν οι γάμοι, οι γεννήσεις και οι θάνατοι και η φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) την τελευταία εικοσιπενταετία παραθέτουμε στον Πίνακα που ακολουθεί τα σχετικά στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος για τα έτη 1972, 1984 και 1996 για το Σύνολο Χώρας, την Περιφέρεια Πρωτεύουσας και την Υπόλοιπη Χώρα.

Τα έτη 1972, 1984 και 1996 επιλέγονται γιατί απέχουν ίσο διάστημα (12 έτη) μεταξύ τους και είναι συγκρίσιμα, αφού και τα τρία είναι δίσεκτα (και, όπως είναι γνωστό, οι γάμοι στη χώρα μας τα δίσεκτα έτη είναι λιγότεροι απ' ό,τι τα τρία προηγούμενα και τα τρία επόμενα έτη).

Ο Πίνακας αυτός (βλέπε επόμενη σελίδα) δείχνει πόσο επιδεινώθηκε το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας στο διάστημα 1972 – 1984 και ιδιαίτερα στο διάστημα 1984-1996.

ΠΙΝΑΚΑΣ
Γάμοι, γεννήσεις, θάνατοι και φυσική μεταβολή
του πληθυσμού τα έτη 1972, 1984 και 1996

Έτος	Γάμοι	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσ.Μεταβ.
Σύνολο Χώρας				
1972	60.144	140.891	76.859	64.032
1984	54.793	125.724	88.397	37.327
1996	45.408	100.718	100.740	-22
Περιφέρεια Πρωτεύουσας				
1972	20.067	43.419	20.233	23.186
1984	17.976	39.997	24.428	15.569
1996	14.434	30.639	28.520	2.119
Υπόλοιπη Χώρα				
1972	40.077	97.472	56.626	40.846
1984	36.817	85.727	63.969	21.758
1996	30.974	70.079	72.220	-2.141

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι :

- (α) Η μείωση των γάμων στο Σύνολο Χώρας το 1996 σε σύγκριση με το 1984 ήταν σχεδόν διπλάσια από τη μείωσή τους το 1984 σε σύγκριση με το 1972. Το 1996 οι γάμοι στο Σύνολο Χώρας ήταν κατά ένα τέταρτο, περίπου, λιγότεροι απ' ό,τι το 1972. Η μείωση στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι στην Υπόλοιπη Χώρα τόσο το 1996 σε σύγκριση με το 1984 όσο και το 1984 σε σύγκριση με το 1972.
- (β) Η μείωση των γεννήσεων στο Σύνολο Χώρας το 1996 σε σύγκριση με το 1984 ήταν σχεδόν διπλάσια της μείωσης το 1984 σε σύγκριση με το 1972. Το 1996 οι γεννήσεις ήταν σχεδόν κατά τριάντα τοις εκατό λιγότερες απ' ό,τι το 1972. Η μείωση το 1996 σε σύγκριση με το 1972 ήταν ελαφρά μεγαλύτερη στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας απ' ό,τι στην Υπόλοιπη Χώρα. Το ίδιο συνέβη με τη μείωση το 1996 σε σύγκριση με το 1984, ενώ το 1984 σε σύγκριση με το 1972 συνέβη το αντίθετο.

Ένας από τους άμεσους λόγους στους οποίους οφείλεται η μείωση των γεννήσεων είναι η μείωση των γάμων δεδομένου ότι οι εκτός γάμου γεννήσεις στη χώρα μας αντιπροσωπεύουν, ευτυχώς, ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των γεννήσεων.

Τόσο η μείωση των γάμων όσο και η μείωση των γεννήσεων οφείλονται σε πολλές αιτίες. Ανάμεσα σ' αυτές είναι η αύξηση της ανεργίας (ιδιαίτερα των νέων και των γυναικών), οι χαμηλές αποδοχές, η αστικοποίηση του πληθυσμού, το υψηλό κόστος κατοικίας, το υψηλός κόστος ανατροφής και εκπαίδευσης των παιδιών, η έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών κ.ο.κ. Οφείλεται, όμως, και στην αλλαγή νοοτροπίας και στάσης απέναντι στο γάμο και στην οικογένεια γενικότερα (ελεύθερες συμβιώσεις κλπ). Η επίδραση των αιτιών αυτών είναι οξύτερη στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας απ' ό,τι στην Υπόλοιπη Χώρα.

- (γ) Η αύξηση των θανάτων στο Σύνολο Χώρας το 1996 σε σύγκριση με το 1984 ήταν σχεδόν η ίδια με την αύξησή τους το 1984 σε σύγκριση με το 1972. Το 1996 οι

θάνατοι ήταν λίγο πάνω από τριάντα τοις εκατό περισσότεροι απ' ό,τι το 1972. Η αύξηση των θανάτων στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι στην Υπόλοιπη Χώρα τόσο το 1996 σε σύγκριση με το 1984 όσο και το 1984 σε σύγκριση με το 1972.

Η αύξηση των θανάτων οφείλεται, βασικά, στη γήρανση του πληθυσμού. Υπάρχει, όμως, και αύξηση θανάτων στους νέους από τροχαία ατυχήματα και από ναρκωτικά.

Το τελικό αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων δίνεται στην τελευταία στήλη του Πίνακα. Από τη στήλη αυτή φαίνεται ότι :

- Στο Σύνολο Χώρας η φυσική αύξηση του πληθυσμού το 1984 ήταν κατά 42% μικρότερη απ' ό,τι το 1972. Το 1996, όμως, αντί για φυσική αύξηση είχαμε φυσική μείωση, αφού οι θάνατοι ήταν κατά 22 περισσότεροι από τις γεννήσεις.
- Στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας η φυσική αύξηση του πληθυσμού το 1984 ήταν κατά 33% μικρότερη απ' ό,τι το 1972, ενώ το 1996 κατά 86% μικρότερη απ' ό,τι το 1984. συνολικά το 1996 η φυσική αύξηση ήταν κατά 91% μικρότερη απ' ό,τι το 1972.
- Στην Υπόλοιπη Χώρα η φυσική αύξηση του πληθυσμού το 1984 ήταν κατά 47% μικρότερη απ' ό,τι το 1972, ενώ το 1996 αντί για φυσική αύξηση είχαμε φυσική μείωση. Η μείωση αυτή (-2.142) ήταν μεγαλύτερη από τη φυσική αύξηση (+2.119) στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας και γι' αυτό είχαμε την κατά -22 φυσική μείωση του πληθυσμού στο Σύνολο Χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΕΥΝΟΪΚΟΤΕΡΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Στο τεύχος της «Στατιστικής της Φυσικής Κινήσεως του Πληθυσμού της Ελλάδος» του έτους 1990 (το πιο πρόσφατο της σειράς αυτής) που εκδίδεται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, περιέχονται ενδιαφέροντα αναλυτικά στοιχεία για τους γάμους, τις γεννήσεις και τους θανάτους τόσο για το 1980 όσο και για προηγούμενα έτη. Με βάση τα στοιχεία αυτά θα εξετάσουμε στο άρθρο αυτό τις μεταβολές που σημειώθηκαν στη θνησιμότητα (δηλαδή τους θανάτους ανά 1.000 ή 100.000 άτομα) το 1990 σε σύγκριση με το 1980, κατά ηλικία, φύλο και ορισμένες αιτίες θανάτου.

Ι. ΕΥΝΟΪΚΟΤΕΡΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΗΛΙΚΙΕΣ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τους θανάτους επί 1.000 ατόμων κατά ηλικία και φύλο τα έτη 1980 και 1990 καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή τους τη δεκαετία 1980-1990.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Θάνατοι επί 1.000 ατόμων κατά ηλικία και φύλο τα έτη
1980 και 1990

Ηλικία	Έτος 1980		Έτος 1990		% Μεταβολή	
	Αρρ.	Θηλ.	Αρρ.	Θηλ.	Αρρ.	Θηλ.
0	20,06	15,97	9,94	9,69	-50,4	-39,3
1 έως 4	0,68	0,49	0,35	0,26	-48,5	-46,9
5 έως 9	0,30	0,25	0,25	0,18	-16,7	-28,0
10 έως 14	0,37	0,21	0,26	0,14	-29,7	-33,3
15-19	0,77	0,28	0,81	0,29	5,2	3,6
20-24	1,06	0,46	1,26	0,39	18,9	-15,2
25-29	0,94	0,36	0,98	0,49	4,3	36,1
30-34	1,02	0,52	1,11	0,53	8,8	1,9
35-39	1,31	0,76	1,43	0,66	9,2	-13,2
40-44	2,21	1,18	2,26	1,03	2,3	-12,7
45-49	3,41	1,82	3,11	1,68	-8,8	-7,7
50-54	5,89	3,16	5,34	2,34	-9,3	-25,9
55-59	10,00	4,96	8,75	3,82	-12,5	-23,0
60-64	16,83	8,72	14,82	6,75	-11,9	-22,6
65-69	25,78	15,40	23,50	12,35	-8,8	-19,8
70-74	41,41	29,55	38,58	23,54	-6,8	-20,3
75-79	66,94	52,67	61,65	42,91	-7,9	-18,5
80-84	110,36	96,43	99,06	83,81	-10,2	-13,1
85 και άνω	199,37	196,22	201,70	182,76	1,2	-6,9
ΣΥΝΟΛΟ	9,49	8,62	9,95	8,73	4,8	1,3

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Στο Σύνολο του πληθυσμού (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα) η θνησιμότητα αυξήθηκε τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Η αύξηση, όμως, στους άνδρες ήταν σχεδόν τετραπλάσια της αύξησης που σημειώθηκε στις γυναίκες.
- Σε όλες, χωρίς εξαίρεση, τις ομάδες ηλικιών η θνησιμότητα στους άνδρες είναι μεγαλύτερη από τη θνησιμότητα των γυναικών. Πάνω από διπλάσια ήταν το 1980 στις ομάδες ηλικιών 15-29, 25-29, 20-24 και 55-59 ετών, ενώ το 1990 στις ίδιες ομάδες αλλά και στις ομάδες ηλικιών 50-54, 60-64, 40-44, 35-39 και 30-34 ετών. Η μεγαλύτερη χειροτέρευση στη σχέση αυτή σημειώθηκε στις ομάδες ηλικιών 20-24, 35-39 και 50-54 ετών.
- Στους άνδρες σημειώθηκε μείωση της θνησιμότητας εκτός από τις ομάδες ηλικιών 20-24, 35-39, 30-34, 15-19, 25-29, 40-44 και 85 ετών και άνω. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις ομάδες ηλικιών 0, 1-4, 10-14 και 5-9 ετών και η μεγαλύτερη αύξηση στις ομάδες ηλικιών 20-24, 35-39 και 30-34 ετών.
- Στις γυναίκες σημειώθηκε αύξηση μόνο στις ηλικίες 25-29, 15-19 και 30-34 ετών. Σε όλες τις άλλες σημειώθηκε μείωση. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις ομάδες ηλικιών 0, 1-24, 5-9 και 50-54 ετών και η μεγαλύτερη αύξηση στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών.

Είναι σαφές από τα παραπάνω ότι η εξέλιξη της θνησιμότητας ήταν ευνοϊκότερη στις γυναίκες στις περισσότερες ομάδες ηλικιών με αποτέλεσμα η μέση ηλικία κατά το θάνατο στις γυναίκες να αυξηθεί από 73,5 το 1980 σε 76,6 έτη το 1990, ενώ στους άνδρες από 68,5 σε 71,4 έτη. Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται η ευνοϊκότερη αυτή εξέλιξη είναι πολλοί. Πρώτα απ' όλα είναι ο τρόπος ζωής καθώς και τα επαγγέλματα τα οποία ασκούν οι άνδρες σε σύγκριση με τις γυναίκες. Μεγάλο, επίσης, ρόλο παίζουν και οι διάφορες συνήθειες, όπως, π.χ. το κάπνισμα, το αλκοόλ, η επικίνδυνη οδήγηση αυτοκινήτου καθώς και οι νεότερες μάστιγες των ναρκωτικών και του εϊτζ.

II. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ, ΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΩΝ ΑΓΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΡΚΙΝΟΙ

Οι λόγοι που προαναφέρθηκαν σχετικά με την ευνοϊκότερη εξέλιξη της θνησιμότητας στις γυναίκες σχετίζονται με ορισμένες αιτίες θανάτου. Στον Πίνακα 2 δίνουμε τους θανάτους επί 100.000 ατόμων για πέντε από τις αιτίες αυτές τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Θάνατοι επί 100.000 ατόμων κατά φύλο και ορισμένες αιτίες θανάτου τα έτη 1980 και 1990

Αιτία θανάτου	Έτος 1980		Έτος 1990		% Μεταβολή	
	Ανρ.	Θηλ.	Ανρ.	Θηλ.	Ανρ.	Θηλ.
Νοσήματα της καρδιάς	236,0	201,3	312,4	280,1	32,4	39,1
Κακοήγη νεοπλασμάτα γενικώς	204,6	133,4	242,2	144,5	18,4	8,3
Νοσήματα εγκεφαλικών αγγείων	114,3	196,8	151,3	210,0	32,4	6,7
Τροχαία ατυχήματα	26,9	8,0	34,7	11,0	29,0	37,5
Αυτοκτονίες	4,7	1,9	5,5	1,5	17,0	-21,1
Άλλες αιτίες	362,5	320,6	248,9	225,9	-31,3	-29,5
ΣΥΝΟΛΟ	949,0	862,0	995,0	873,0	4,8	1,3

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Τόσο το 1980 όσο και το 1990 πρώτη σε σημασία αιτία θανάτου τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες ήταν τα νοσήματα της καρδιάς. Δεύτερη σε σημασία στους μεν άνδρες ήταν τα κακοήγη νεοπλάσματα, στις δε γυναίκες τα νοσήματα εγκεφαλικών αγγείων και τρίτη στους άνδρες τα νοσήματα εγκεφαλικών αγγείων και στις γυναίκες τα κακοήγη νεοπλάσματα.
- Στις τέσσερις από τις πέντε αιτίες, οι θάνατοι στους άνδρες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες (εξαίρεση αποτελούν τα νοσήματα των εγκεφαλικών αγγείων). Το 1980 η μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες σημειώθηκε στα τροχαία ατυχήματα και τις αυτοκτονίες. Το 1990 η μεγαλύτερη διαφορά παρουσιάστηκε στις ίδιες αιτίες αλλά με αντίστροφη σειρά.
- Στις τέσσερις, επίσης, από τις πέντε αιτίες, οι θάνατοι παρουσιάζουν αύξηση τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες (μείωση παρουσιάζεται στις αυτοκτονίες, αλλά μόνο στις γυναίκες). Τη μεγαλύτερη αύξηση στους άνδρες παρουσιάζουν τα νοσήματα της καρδιάς και τα νοσήματα των εγκεφαλικών αγγείων, ενώ στις γυναίκες τα νοσήματα της καρδιάς και τα τροχαία ατυχήματα.
- Η αύξηση που παρουσιάζεται στους άνδρες είναι μεγαλύτερη από εκείνη των γυναικών στα κακοήγη νεοπλάσματα γενικώς, στα νοσήματα των εγκεφαλικών αγγείων και στις αυτοκτονίες, ενώ η αύξηση στις γυναίκες είναι μεγαλύτερη από εκείνη τους άνδρες στα νοσήματα της καρδιάς και στα τροχαία ατυχήματα.
- Η αύξηση που παρουσιάζεται στους άνδρες είναι ελαφρά μεγαλύτερη από εκείνη των γυναικών στις άλλες αιτίες θανάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΑΓΑΜΩΝ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1981-1990

Στο πρώτο Κεφάλαιο του βιβλίου μας «Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996 παραθέσαμε τους λόγους στους οποίους οφείλεται η μεγάλη μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80. Οι λόγοι αυτοί (ανεργία, χαμηλές αποδοχές όσων εργάζονται, πρόβλημα κατοικίας, έλλειψη κρατικής φροντίδας για τα παιδιά και την οικογένεια, έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών, μη ικανοποιητικά οικογενειακά επιδόματα, ασήμαντες φορολογικές απαλλαγές, ανεπαρκέστατη μέριμνα για τις πολύτεκνες οικογένειες κλπ), αλλά και οι αλλαγές στη νοοτροπία και στα κοινωνικά πρότυπα, ανάμεσα στα άλλα δυσκολεύουν, αναβάλλουν ή ματαιώνουν τη σύναψη γάμων.

Πράγματι εξετάζοντας τον πληθυσμό των ανδρών και γυναικών ηλικίας 20-34 ετών συνολικά (ηλικιών στις οποίες συνάπτονται οι περισσότεροι γάμοι στη χώρα μας), στο Κεφάλαιο του βιβλίου μας που προαναφέρθηκε σημειώσαμε ότι τη δεκαετία 1981-1990 παρατηρήθηκε μια αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι άγαμοι άνδρες και γυναίκες στον πληθυσμό των ηλικιών αυτών.

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε την αύξηση του ποσοστού των άγαμων ανδρών και γυναικών στην καθεμιά από τις τρεις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών χωριστά τη δεκαετία 1981-1990. Τα σχετικά στοιχεία για τον πληθυσμό ανδρών και γυναικών, τους αγάμους και το ποσοστό που αυτοί αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό με βάση τις απογραφές των ετών 1981 και 1991 δίνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθυσμός και άγαμοι άνδρες και γυναίκες στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών με βάση τις απογραφές των ετών 1981 και 1991

Έτος	Ανδρες			Γυναίκες		
	Πληθυσμός	Άγαμοι	% Αγάμων	Πληθυσμός	Άγαμοι	% Αγάμων
Ομάδα ηλικιών 20-24 ετών						
1981	354.336	307.406	86,8	355.622	167.486	47,1
1991	399.821	366.288	91,6	391.591	249.333	63,7
Ομάδα ηλικιών 25-29 ετών						
1981	330.616	152.398	46,1	332.258	68.719	20,7
1991	359.353	216.609	60,3	362.398	99.707	27,5
Ομάδα ηλικιών 30-34 ετών						
1981	322.170	64.626	20,1	331.054	36.570	11,0
1991	361.163	106.072	29,4	367.777	44.399	12,1

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι :

Α. Σε ό,τι αφορά τον πληθυσμό :

- Η ποσοστιαία αύξηση του ανδρικού πληθυσμού τη δεκαετία 1981-90 ήταν μεγαλύτερη εκείνης του γυναικείου πληθυσμού στις ομάδες ηλικιών 20-24 και 30-34 ετών, ενώ το αντίθετο συνέβη στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών. Η μικρότερη ποσοστιαία αύξηση του ανδρικού πληθυσμού την ομάδα αυτή ηλικιών οφείλεται στη μετάβαση περισσότερων ανδρών απ' ό,τι γυναικών στο εξωτερικό.
- Με την εξαίρεση της ομάδας ηλικιών 20-24 ετών το έτος 1991 (ίσως λόγω υπηρέτησης της στρατιωτικής τους θητείας), ο ανδρικός πληθυσμός - ενώ κανονικά θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερος - είναι μικρότερος από το γυναικείο. Το γεγονός αυτό οφείλεται, όπως προαναφέρθηκε, στη μετάβαση μεγαλύτερου αριθμού ανδρών απ' ό,τι γυναικών στο εξωτερικό. Η μετάβαση και παραμονή στο εξωτερικό γίνεται κύρια για προπτυχιακές σπουδές (κύρια εκείνων που είναι στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών) ή μεταπτυχιακές σπουδές (εκείνων που είναι στις ομάδες ηλικιών 25-29 και 30-34 ετών). Πιθανόν, όμως, να γίνεται και με σκοπό την αναζήτηση εργασίας εξαιτίας της αυξανόμενης ανεργίας στην Ελλάδα (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια).

Β. Σε ό,τι αφορά τους αγάμους :

- Η ποσοστιαία αύξηση της δεκαετίας 1981-90 των άγαμων γυναικών ήταν υπερδιπλάσια εκείνης των ανδρών στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών ήταν ελαφρά μεγαλύτερη εκείνης των ανδρών, ενώ στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών ήταν το ένα τρίτο εκείνης των ανδρών.
- Σε όλες τις ομάδες ηλικιών τόσο το 1981 όσο και το 1991 οι άγαμες γυναίκες ήταν πολύ λιγότερες από τους άνδρες. Εξαιτίας των διαφορετικών ρυθμών αύξησης που προαναφέρθηκαν η διαφορά ανάμεσα στις άγαμες γυναίκες και στους άγαμους άνδρες μειώθηκε στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, παρέμεινε σχεδόν η ίδια στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και αυξήθηκε στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.

Γ. Σε ό,τι αφορά το ποσοστό που οι άγαμοι αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό :

- Το ποσοστό αυτό στις γυναίκες ήταν σε όλες τις ομάδες ηλικιών τόσο το 1981 όσο και το 1991 μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες παντρεύονται σε μικρότερη ηλικία από τους άνδρες.
- Η διαφορά ανάμεσα στο ποσοστό των ανδρών και στο ποσοστό των γυναικών μειώθηκε στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και αυξήθηκε στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.

Ένας από τους βασικούς λόγους στους οποίους οφείλεται η αύξηση του ποσοστού που οι άγαμοι άνδρες και γυναίκες αντιπροσωπεύουν στους αντίστοιχους πληθυσμούς των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών είναι το γεγονός ότι στη διάρκεια της δεκαετίας 1981-90 σημειώθηκε μεγάλη αύξηση του ποσοστού των ανέργων σ' αυτές τις ομάδες. Πράγματι με βάση τα στοιχεία των απογραφών 1981 και 1991 το ποσοστό που οι άνεργοι άνδρες ηλικίας 15-24 ετών αντιπροσώπευαν στον αντίστοιχο πληθυσμό από 13,7% το 1981, αυξήθηκε στο 20,5% το 1991 και οι άνεργες γυναίκες από 17,6% σε 31,4%, ενώ στον πληθυσμό ηλικίας 25-34 ετών, η αύξηση ήταν από 4,2% το 1981 σε 7,1% το 1991 στους άνδρες και από 4,3% σε 11,0% στις γυναίκες.

Με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος τα ποσοστά ανεργίας το έτος 1997 στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών ήταν 21,4% στους άνδρες και 39,4% στις γυναίκες και στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών 12,3% στους άνδρες και 22,5%

στις γυναίκες. Αν δεν υπάρξει μείωση της ανεργίας δεν αποκλείεται τα ποσοστά των αγάμων που θα δώσει η απογραφή του 2001 να είναι υψηλότερα από εκείνα της απογραφής το 1991.

Όπως παρατηρούσαμε στο Κεφάλαιο του βιβλίου μας που αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, η αύξηση του ποσοστού που οι άγαμοι άνδρες και γυναίκες ηλικίας 20-34 ετών αντιπροσώπευαν στο σύνολο των ανδρών και γυναικών της ίδιας ομάδας ηλικιών σημαίνει ότι αν το 1991 ίσχυαν τα ποσοστά του 1981 γύρω στις 200.000 περισσότεροι άνδρες και γυναίκες θα έπρεπε να είναι παντρεμένοι. Πράγματι από τα στοιχεία φυσικής κίνησης του πληθυσμού προκύπτει ότι τη δεκαετία 1981-1990 έγιναν 83.000 λιγότεροι γάμοι απ' ό,τι τη δεκαετία 1971-80. Δεδομένου ότι οι εκτός γάμου γεννήσεις στη χώρα μας αποτελούν, ευτυχώς, ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των γεννήσεων (γύρω στο 2% το 1987), η μείωση των γάμων ήταν ένας από τους κυριότερους λόγους της δραματικής μείωσης των γεννήσεων τη δεκαετία του '80 (από 148.134 το 1980 κατολίσθησαν σε 102.229 το 1990).

Αν η τάση του να μένουν άγαμοι ολοένα και περισσότεροι άνδρες και γυναίκες ηλικίας 20-34 ετών συνεχισθεί - και δεδομένου ότι πάνω από το 80% των παιδιών γεννιούνται από μητέρες ηλικίας 20-34 ετών - είναι σαφές ότι το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, το οποίο (με βραδύτερους ρυθμούς) επιδεινώθηκε (κύρια εξαιτίας της αύξησης των θανάτων) στο διάστημα 1991-1998, θα συνεχίσει να επιδεινώνεται και τη δεκαετία 2001-2010.

Στο βαθμό που η επιδείνωση του δημογραφικού προβλήματος οφείλεται σε οικονομικούς λόγους (μεγάλο ποσοστό ανεργίας, χαμηλές αποδοχές κλπ), η αντιμετώπισή του θα πρέπει να γίνει με την προώθηση της ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ώστε να μειωθεί το ποσοστό ανεργίας και να αυξηθούν οι αποδοχές των εργαζομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΡΑΓΔΑΙΑ ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΑΠΟ ΚΑΡΚΙΝΟ, ΤΡΟΧΑΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΕΣ

Είναι γνωστό (και αποτελεί αντικείμενο καθημερινής, σχεδόν, ειδησεογραφίας) ότι οι κυριότερες αιτίες θανάτου στη χώρα μας (αλλά και στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες) είναι οι καρδιοπάθειες, οι καρκίνοι όλων των κατηγοριών και τα εγκεφαλικά. Οι θάνατοι που οφείλονται στις τρεις αυτές αιτίες αυξάνουν συνεχώς. Η αύξησή τους, όμως, δεν είναι ομοιόμορφη. Είναι, επίσης γνωστό ότι μια αιτία θανάτου που η σημασία της, δυστυχώς, αυξάνεται συνεχώς στη χώρα μας είναι τα τροχαία ατυχήματα.

Στις παραπάνω πολύ γνωστές αιτίες ήρθαν να προστεθούν και οι ανθρωποκτονίες. Αν και ο αριθμός τους παραμένει, ευτυχώς, πολύ χαμηλός, εν τούτοις ο ρυθμός με τον οποίο αυξήθηκαν τα τελευταία χρόνια είναι εξαιρετικά ανησυχητικός.

Στο τελευταίο τεύχος του Μηνιαίου Στατιστικού Δελτίου (Δεκέμβριος του 1998) της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) δημοσιεύονται αναλυτικά στοιχεία για τις αιτίες θανάτου το έτος 1997. Είναι ενδιαφέρον να εξετάσουμε τις μεταβολές στον αριθμό των θανάτων από ορισμένες από τις αιτίες αυτές το 1997 σε σύγκριση με το 1987. Αυτό γίνεται στον Πίνακα που ακολουθεί. Στις δύο πρώτες στήλες του Πίνακα δίνουμε τον αριθμό των θανάτων από ορισμένες αιτίες τα έτη 1987 και 1997. Στην τρίτη στήλη την ποσοστιαία μεταβολή τους (αύξηση ή μείωση) το 1997 σε σύγκριση με το 1987 και δύο τελευταίες την ποσοστιαία κατανομή τους τα έτη 1987 και 1997.

ΠΙΝΑΚΑΣ
Θάνατοι κατά αιτία τα έτη 1987 και 1997

Αιτία Θανάτου	Αριθμός θανάτων		% Μετα- βολή	Ποσοστιαία κατανομή	
	1987	1997		1987	1997
Καρδιοπάθειες	28.661	30.713	7,2	30,1	30,7
Καρκίνοι	18.531	22.638	22,2	19,5	22,7
Εγκεφαλικά	17.781	18.391	3,4	18,7	18,4
Τροχαία	1.935	2.407	24,4	2,0	2,4
Αυτοκτονίες	409	366	-10,5	0,4	0,4
Ανθρωποκτονίες	79	154	94,9	0,1	0,2
Άλλες αιτίες	27.836	25.255	-9,3	29,2	25,3
ΣΥΝΟΛΟ	95.232	99.924	4,9	100,0	100,0

Από την τελευταία γραμμή της τρίτης στήλης του Πίνακα φαίνεται ότι η αύξηση του συνόλου των θανάτων το 1997 σε σύγκριση με το 1987 ήταν κοντά στο 5% (εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι το έτος 1987 παρουσιάστηκε μια σημαντική αύξηση των

θανάτων σύγκριση με τις αυξήσεις που σημειώθηκαν τα προηγούμενα και τα επόμενα χρόνια εξαιτίας των εξαιρετικά δυσμενών καιρικών συνθηκών).

Η αύξηση του συνολικού αριθμού των θανάτων στη διάρκεια της δεκαετίας 1987-1997 οφείλεται, βασικά, στη γήρανση του πληθυσμού (το 1996 το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι άνδρες και γυναίκες ηλικίας 65 ετών και άνω ήταν 15,8% και ήταν το τέταρτο στην Ευρωπαϊκή Ένωση).

Παρά την αύξηση των θανάτων, όμως, το προσδόκιμο επιβίωσης αυξάνεται και οι Έλληνες και Ελληνίδες είναι από τους μακροβιότερους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η θέση του αυτή βελτιώνεται. Πιο συγκεκριμένα το προσδόκιμο επιβίωσης των ανδρών από 72,2 έτη 1980 αυξήθηκε σε 75 έτη το 1995 και των γυναικών από 76,8 έτη το 1980 σε 80,3 το 1995 με αποτέλεσμα η Ελλάδα να περάσει από την τέταρτη θέση το 1980 στη δεύτερη θέση σε ό,τι αφορά τη μακροζωία των ανδρών και από την ένατη θέση το 1980 στην έκτη θέση το 1995 σε ό,τι αφορά τη μακροζωία των γυναικών.

Εξαιρετικά ευχάριστο είναι, επίσης, το γεγονός ότι στη διάρκεια της δεκαετίας 1987-1997 σημειώθηκε μια θεαματική μείωση των θανάτων των βρεφών κάτω του 1 έτους. Οι θάνατοι αυτοί από 1.250 (ή το 1,31% του συνόλου) το 1987, μειώθηκαν στους 657 (ή το 0,66% του συνόλου) το 1997.

Από την τρίτη στήλη του Πίνακα φαίνεται, ακόμη, ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των θανάτων από τις αιτίες που αναφέρονται σ' αυτόν. Αναλυτικότερα το 1997 σε σύγκριση με το 1987 :

- Τη μεγαλύτερη αύξηση (94,9%, δηλαδή σχεδόν το διπλασιασμό) παρουσίασε ο αριθμός των ανθρωποκτονιών. Η αύξηση αυτή αποτελεί το σοβαρότερο τμήμα της αύξησης της εγκληματικότητας που παρατηρείται στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και η οποία οφείλεται σε πολλά αίτια (ανεργία, φτώχεια, περιθωριοποίηση, ναρκωτικά, είσοδος στη χώρα εγκληματικών στοιχείων, ελλειψής αστυνόμευση κλπ.)
- Δεύτερη σε μέγεθος αύξηση (24,4%) του αριθμού των θανάτων είναι τα τροχαία ατυχήματα. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στον τρόπο με τον οποίο οδηγούν και στην κατάσταση στην οποία βρίσκονται (υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ κλπ) οι οδηγοί όταν συμβαίνουν τα ατυχήματα. Οφείλεται, όμως, και στην χωρίς πολύ αυστηρές εξετάσεις χορήγηση αδειών οδήγησης, στην κακή κατάσταση του οδικού δικτύου, στην παλαιότητα των οχημάτων καθώς και στη μεγάλη αύξηση του αριθμού τους. Εξαιτίας της αύξησης των θανάτων από τροχαία ατυχήματα η χώρα μας κατέχει, δυστυχώς, μαζί με την Πορτογαλία μια από τις δύο πρώτες θέσεις σε θανάτους από την αιτία αυτή ανά 1.000 κατοίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Τρίτη σε μέγεθος αύξηση (22,2%) του αριθμού των θανάτων είναι οι διάφορες κατηγορίες καρκίνων. Από αυτές τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν οι καρκίνοι των μη καθορισμένων εντοπίσεων (αύξηση 35,1%), του λεμφικού και αιμοποιητικού ιστού (31,4%), των ουρογεννητικών οργάνων (28,9%), των οργάνων του αναπνευστικού συστήματος και των ενδοθωρακικών οργάνων (21,7%), των οστών, του συνδετικού ιστού, του δέρματος και του μαστού (15,5%) και των οργάνων του πεπτικού συστήματος και το περιτοναίου (14,6%). Τέλος οι (μικροί σε αριθμό) καρκίνοι των χειλιών, της στοματικής κοιλότητας και του φάρυγγα (236 το 1997 έναντι 180 το 1987) παρουσιάζουν αύξηση 31,1%.

- Οι καρδιοπάθειες παρουσιάζουν μικρή, σχετικά, αύξηση (7,2%) και ακόμα μικρότερη τα εγκεφαλικά (4,2%).
- Το ευχάριστο είναι ότι οι αυτοκτονίες παρουσιάζουν μείωση (-10,5%) και το ίδιο ισχύει και για τις άλλες αιτίες θανάτου (-9,3%).

Όπως φαίνεται από τη σύγκριση της τελευταίας με την προτελευταία στήλη του Πίνακα τόσο το 1987 όσο και το 1997 την πρώτη θέση στις αιτίες θανάτου κατείχαν οι καρδιοπάθειες, τη δεύτερη οι καρκίνοι και την τρίτη τα εγκεφαλικά. Εξαιτίας, όμως, των διαφορετικών ρυθμών αύξησης που προαναφέρθηκαν, το ποσοστό συμμετοχής των καρκίνων στο σύνολο των θανάτων το 1997 σε σύγκριση με το 1987 αυξήθηκε κατά πάνω από τρεις εκατοστιαίες μονάδες και των καρδιοπαθειών κατά λιγότερο από μία εκατοστιαία μονάδα, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των εγκεφαλικών μειώθηκε ελαφρά. Το μικρό ποσοστό συμμετοχής των τροχαίων αυξήθηκε, ενώ το (πολύ μικρό) συμμετοχής των αυτοκτονιών μειώθηκε. Τέλος, το ακόμη μικρότερο ποσοστό συμμετοχής των ανθρωποκτονιών σχεδόν διπλασιάστηκε.

Οι λόγοι που έχουν προκαλέσει την αύξηση του αριθμού των θανάτων από καρδιοπάθειες, καρκίνους διαφόρων κατηγοριών και εγκεφαλικά είναι γνωστοί (το κάπνισμα, η ανθυγιεινή διατροφή, η παχυσαρκία, η έλλειψη άσκησης, η μόλυνση του περιβάλλοντος, το άγχος του σύγχρονου τρόπου ζωής κλπ). Δυστυχώς η σημασία των λόγων αυτών, αντί να μειώνεται, αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου με αποτέλεσμα να αναμένεται ακόμα μεγαλύτερη ποσοστιαία «συμμετοχή» τους στο σύνολο των θανάτων που θα συμβούν τα επόμενα χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Είναι γνωστό ότι από τα τέλη της δεκαετία του '70 το μεταναστευτικό ρεύμα στη χώρα μας αντιστράφηκε. Αντί, δηλαδή, για καθαρή έξοδο από τη χώρα - όπως συνέβη στα τέλη της δεκαετία του '50, κύρια τη δεκαετία του '60 και τις αρχές της δεκαετίας του '70 - είχαμε καθαρή είσοδο πληθυσμού στην Ελλάδα τη δεκαετία του '90. Ο κύριος όγκος των εισερχομένων στη χώρα ήταν μετανάστες και λαθρομετανάστες κύρια από την Αλβανία και, σε μικρότερη έκταση, από άλλες χώρες των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής.

Το 1998 έγινε μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής και νομιμοποίησης των αλλοδαπών που εργάζονται στη χώρα. Το δύσκολο αυτό έργο ανέλαβε να φέρει σε πέρας ο ΟΑΕΔ. Όλοι οι αλλοδαποί που βρίσκονταν στη χώρα χωρίς νόμιμη άδεια εργασίας κλήθηκαν να κάνουν αίτηση για να τους χορηγηθεί στην αρχή λευκή και στη συνέχεια πράσινη κάρτα. Δυστυχώς στην πρόσκληση αυτή δεν ανταποκρίθηκαν όλοι οι αλλοδαποί που βρίσκονταν στη χώρα. Αιτήσεις για τη χορήγηση κάρτας συμπλήρωσαν μόνο 371.523 αλλοδαποί και υπάρχουν εκτιμήσεις ότι άλλοι τόσοι είναι εκείνοι που δεν υπέβαλαν αίτηση (το αν και κατά πόσο οι εκτιμήσεις αυτές ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα είναι, φυσικά, δύσκολο να διαπιστωθεί).

Από την επεξεργασία 352.632 αιτήσεων – δηλαδή του 95% του συνόλου που υπέβαλαν αιτήσεις – προέκυψε ότι ένας σημαντικός αριθμός τους ήταν ελλειπείς ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά που ζητούνταν (σε 8.683 π.χ. δεν αναγράφεται καν το φύλο, σε άλλες - περισσότερες - δεν αναγράφεται το επίπεδο εκπαίδευσης και σε άλλες, ακόμα περισσότερες, η οικογενειακή κατάσταση και ο αριθμός των προστατευόμενων μελών, ενώ στην πλειονότητα των αιτήσεων δεν αναγράφεται το επάγγελμα).

Οι παραπάνω αδυναμίες στην καταγραφή των αλλοδαπών (η σημαντικότερη από τις οποίες είναι ότι ένας μεγάλος αριθμός τους δεν υπέβαλε αίτηση) οφείλονται στο γεγονός ότι πολλοί από αυτούς βρίσκονται παράνομα στη χώρα και για διάφορους λόγους δεν θέλησαν να υποβάλουν καν αίτηση για τη χορήγηση λευκής κάρτας είτε δεν έδωσαν πλήρη στοιχεία για τον εαυτό τους και την οικογένειά τους.

Ενώ στις αιτήσεις που συμπληρώθηκαν υπήρχε το ερώτημα αν είναι έγγαμοι, άγαμοι κλπ (στο οποίο απάντησαν οι περισσότεροι) δεν υπήρχαν αναλυτικές ερωτήσεις για την οικογενειακή κατάσταση των εγγάμων. Συγκεκριμένα δεν ζητήθηκε από τους εγγάμους να δηλώσουν αν η σύζυγός τους βρίσκεται στην Ελλάδα και αν εργάζεται (οπότε θα έπρεπε και αυτή να υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση λευκής κάρτας). Δεν τους ζητήθηκε, επίσης, να δηλώσουν πόσα παιδιά έχουν, ποια είναι η ηλικία τους και αν τα παιδιά αυτά βρίσκονται στην Ελλάδα ή στη χώρα προέλευσής τους (και στην περίπτωση

που τα παιδιά τους βρίσκονται στην Ελλάδα, αν πηγαίνουν σε ελληνικό σχολείο και σε ποια τάξη). Όλες αυτές οι πληροφορίες έχουν πολύ μεγάλη σημασία για η διαμόρφωση μιας σωστής πολιτικής και τους μετανάστες-εργάτες και τις οικογένειές τους στη χώρα μας.

Παρά τις ελλείψεις και τις αδυναμίες που προαναφέρθηκαν είναι ενδιαφέρον να εξετασθούν τα χαρακτηριστικά που δηλώθηκαν (για κάθε χαρακτηριστικό υπάρχει διαφορετικός αριθμός απαντήσεων) από τους αλλοδαπούς (άνδρες και γυναίκες) που συμπλήρωσαν αίτηση για να τους χορηγηθεί λευκή κάρτα. Τα στοιχεία που δίνονται στους Πίνακες που ακολουθούν τα παίρνουμε από τον ΟΑΕΔ, ενώ τα στοιχεία για το εργατικό δυναμικό από την έρευνα εργατικού δυναμικού της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος το έτος 1997.

Το άρθρο αυτό διαιρείται σε 5 Τμήματα. Στο Τμήμα I εξετάζονται οι αλλοδαποί κατά ηλικία, στο Τμήμα II κατά επίπεδο εκπαίδευσης, στο Τμήμα III κατά οικογενειακή κατάσταση, στο Τμήμα IV κατά χώρα προέλευσης και στο Τμήμα V κατά γεωγραφικό διαμέρισμα εγγραφής. Σε όλα τα Τμήματα του άρθρου η εξέταση γίνεται για τους άνδρες και τις γυναίκες μαζί και χωριστά και στα Τμήματα I και II εξετάζεται η σχέση των αλλοδαπών με το εργατικό δυναμικό της χώρας.

Στο τέλος του άρθρου παρατίθενται ορισμένα συμπεράσματα με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε. Στο άρθρο αυτό δεν εξετάζονται : το επάγγελμα των αλλοδαπών (εξαιτίας του ότι ο αριθμός εκείνων που δεν το δήλωσαν είναι πολύ μεγάλος) και η οικογενειακή κατάσταση των εγγάμων (δεδομένου ότι αριθμός εκείνων που δεν δήλωσαν αριθμό προστατευόμενων μελών είναι πολύ μεγάλος και, επιπλέον, διότι, όπως προαναφέρθηκε, δεν ζητήθηκαν στοιχεία για τα παιδιά).

I. ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Στον Πίνακα 1 δίνεται το εργατικό δυναμικό της χώρας το 1997 και οι αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά ομάδες ηλικιών και φύλο.

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι :

- Το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι αλλοδαποί στο εργατικό δυναμικό της χώρας ήταν περίπου 8% (μεγαλύτερο στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες).
- Οι αλλοδαποί συγκεντρώνονταν περισσότερο στις νεότερες ηλικίες σε αντίθεση με το εργατικό δυναμικό της χώρας το οποίο συγκεντρωνόταν στις μεσαίες ηλικίες. Στους άνδρες και γυναίκες μαζί εκείνοι που ήταν ηλικίας μέχρι 29 ετών αντιπροσώπευαν πάνω από το 50% του συνόλου των αλλοδαπών, αλλά λιγότερο από το 25% του εργατικού δυναμικού. Η διαφορά ήταν εντονότερη στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες. Ο βασικός λόγος για τη διαφορά αυτή είναι το γεγονός ότι στη χώρα μας οι άνδρες εισέρχονται στο εργατικό δυναμικό σε μεγαλύτερη ηλικία απ' ό,τι οι γυναίκες λόγω της εκπλήρωσης των στρατιωτικών τους υποχρεώσεων και της παράταξης των σπουδών τους στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.
- Εξαιτίας των διαφορών αυτών τα ποσοστά που αντιπροσώπευαν οι αλλοδαποί στο εργατικό δυναμικό ήταν μεγαλύτερα στις νεότερες ηλικίες. Το πολύ υψηλό ποσοστό στην ομάδα ηλικιών μέχρι 19 ετών οφείλεται στο ότι τα αγόρια και τα κορίτσια στην

Ελλάδα στις ηλικίες αυτές είτε βρίσκονται ακόμα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είτε συνεχίζουν τις σπουδές τους στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας ή του εξωτερικού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Εργατικό δυναμικό το 1997 και αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για
λευκή κάρτα το 1998 κατά ομάδες ηλικιών και φύλο

Ομάδες ηλικιών	Αριθμός σε χιλιάδες		Ποσοστιαία κατανομή		Αλλοδαποί ως % Εργ.δυν.
	Εργ.δυν.1997	Αλλοδ.1998	Εργ.δυν.1997	Αλλοδ.1998	
ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ					
έως 19	108,2	22,9	2,5	6,7	21,2
20-24	392,3	74,4	9,1	21,9	19,0
25-29	542,8	78,6	12,6	23,2	14,5
30-44	1.673,7	132,3	39,0	39,0	7,9
45-64	1.447,8	30,5	33,7	9,0	2,1
65+	129,6	0,8	3,0	0,2	0,6
ΣΥΝΟΛΟ	4.294,4	339,5	100,0	100,0	7,9
ΑΝΔΡΕΣ					
έως 19	57,6	19,7	2,2	7,8	34,2
20-24	200,4	59,9	7,7	23,8	29,9
25-29	301,5	61,5	11,5	24,4	20,4
30-44	985,0	93,8	37,7	37,2	9,5
45-64	973,7	16,6	37,3	6,6	1,7
65+	93,8	0,5	3,6	0,2	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	2.612,0	252,0	100,0	100,0	9,6
ΓΥΝΑΙΚΕΣ					
έως 19	50,6	3,2	3,0	3,7	6,3
20-24	191,9	14,5	11,4	16,6	7,6
25-29	241,3	17,1	14,3	19,5	7,1
30-44	688,7	38,5	40,9	44,0	5,6
45-64	474,1	13,9	28,2	15,9	2,9
65+	35,8	0,3	2,1	0,3	0,8
ΣΥΝΟΛΟ	1.682,4	87,5	100,0	100,0	5,2
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ % ΑΝΔΡΩΝ & ΓΥΝΑΙΚΩΝ			ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ		
έως 19	46,8	14,0		Εργ.Δυν.1997	Αλλοδ.1998
20-24	48,9	19,5	Ανδρ+Γυν.	40,7	31,5
25-29	44,5	21,8	Ανδρών	41,9	30,4
30-44	41,1	29,1	Γυναικών	38,8	34,6
45-64	32,7	45,6	Σχέση		
65+	27,6	37,5	Ανδρ/Γυν.	1,08	0,88
ΣΥΝΟΛΟ	39,2	25,8			

- Οι γυναίκες ως ποσοστό του συνόλου ανδρών και γυναικών ήταν περισσότερες στο εργατικό δυναμικό απ' ό,τι στους αλλοδαπούς. Οι διαφορές στο ποσοστό αυτό ήταν εντονότερες στις νεότερες ηλικίες. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί εδώ ότι το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι γυναίκες στο σύνολο ανδρών και γυναικών των ομάδων ηλικιών 45-64 και 65+ ετών ήταν μεγαλύτερο στους αλλοδαπούς απ' ό,τι στο εργατικό δυναμικό. Αυτό οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, στην πρόωρη συνταξιοδότηση των γυναικών στη χώρα μας. Τέλος
- Η μέση ηλικία του εργατικού δυναμικού ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι εκείνη των αλλοδαπών και η διαφορά στους άνδρες (11,5 έτη) ήταν σχεδόν τριπλάσια εκείνης των γυναικών (4,2 έτη).

II. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το εργατικό δυναμικό το 1997 και τους αλλοδαπούς που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Εργατικό δυναμικό το 1997 και αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο

Επίπεδο εκπαίδευσης	Αριθμός σε χιλιάδες		Ποσοστιαία κατανομή		Αλλοδαποί ως % Εργ.δυν.
	Εργ.δυν.1997	Αλλοδ.1998	Εργ.δυν.1997	Αλλοδ.1998	
ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ					
Α'βάθμια και δεν τελ..	1.632,0	134,6	38,0	40,2	8,2
Β'βάθμια	1.677,8	169,9	39,1	50,7	10,1
Γ'βάθμια	984,6	30,6	22,9	9,1	3,1
ΣΥΝΟΛΟ	4.294,4	335,1	100,0	100,0	7,8
ΑΝΔΡΕΣ					
Α'βάθμια και δεν τελ..	1.021,6	112,1	39,1	44,9	11,0
Β'βάθμια	1.047,8	120,9	40,1	48,5	11,5
Γ'βάθμια	542,6	16,4	20,8	6,6	3,0
ΣΥΝΟΛΟ	2.612,0	249,4	100,0	100,0	9,5
ΓΥΝΑΙΚΕΣ					
Α'βάθμια και δεν τελ..	610,4	22,5	36,3	26,3	3,7
Β'βάθμια	630,0	49,0	37,4	57,2	7,8
Γ'βάθμια	442,0	14,2	26,3	16,6	3,2
ΣΥΝΟΛΟ	1.682,4	85,7	100,0	100,0	5,1
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ % ΑΝΔΡΩΝ & ΓΥΝΑΙΚΩΝ					
Α'βάθμια και δεν τελ..	37,4	16,7			
Β'βάθμια	37,5	28,8			
Γ'βάθμια	44,9	46,4			
ΣΥΝΟΛΟ	39,2	25,6			

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Το ποσοστό που οι αλλοδαποί απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιπροσώπευαν στο σύνολο των αλλοδαπών ήταν υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στο εργατικό δυναμικό της χώρας τόσο στους άνδρες και γυναίκες μαζί όσο και χωριστά (και περισσότερο στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες).
- Το ποσοστό που οι αλλοδαποί απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και εκείνοι που δεν την τελείωσαν αντιπροσώπευαν στο σύνολο των αλλοδαπών ήταν ελαφρά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό στο εργατικό δυναμικό στους άνδρες και γυναίκες μαζί και στους άνδρες, όχι, όμως, και στις γυναίκες (στις οποίες ήταν μικρότερο).
- Το ποσοστό που οι αλλοδαποί απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιπροσώπευαν στο σύνολο των αλλοδαπών ήταν σημαντικά μικρότερο από το αντίστοιχο στο εργατικό δυναμικό στους άνδρες και γυναίκες μαζί και χωριστά.
- Εξαιτίας των παραπάνω διαφορών το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι αλλοδαποί στο εργατικό δυναμικό ήταν υψηλότερο στους άνδρες και γυναίκες μαζί και χωριστά στους αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στην περίπτωση των ανδρών και γυναικών μαζί και των ανδρών χωριστά στους αποφοίτους πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και εκείνων που δεν την τελείωσαν. Τέλος
- Το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσώπευαν στο σύνολο των ανδρών και γυναικών στους αλλοδαπούς ήταν χαμηλότερο από το αντίστοιχο στο εργατικό δυναμικό στις δύο πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης, αλλά υψηλότερο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

III. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τους αλλοδαπούς που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά οικογενειακή κατάσταση και φύλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά οικογενειακή κατάσταση και φύλο

Οικογενειακή κατάσταση	Αριθμός			Ποσοστιαία κατανομή			Γυναίκες ως % στο Συν.
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	
Έγγαμοι	176.849	123.882	52.967	52,2	49,2	60,8	30,0
Άγαμοι	149.780	125.295	24.485	44,2	49,8	28,1	16,3
Διαζευγμένοι	8.803	2.099	6.704	2,6	0,8	7,7	76,2
Χήροι	3.391	423	2.968	1,0	0,2	3,4	87,5
ΣΥΝΟΛΟ	338.823	251.699	87.124	100,0	100,0	100,0	25,7

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι :

- Πάνω από τους μισούς άνδρες και γυναίκες μαζί ήταν έγγαμοι. Το σχετικό ποσοστό ήταν μεγαλύτερο στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες με αποτέλεσμα οι έγγαμες γυναίκες να αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ένα τρίτο του συνόλου των έγγαμων ανδρών και γυναικών.

- Οι μισοί περίπου άνδρες ήταν άγαμοι ενώ οι άγαμες γυναίκες τέταρτο του συνόλου των γυναικών.
- Αντίθετα το ποσοστό που οι διαζευγμένες γυναίκες αντιπροσώπευαν στο σύνολο των γυναικών ήταν σχεδόν δεκαπλάσιο του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Για το λόγο αυτό οι γυναίκες αντιπροσώπευαν πάνω από τα $\frac{3}{4}$ των διαζευγμένων.
- Ακόμα μεγαλύτερη ήταν η διαφορά ανάμεσα στους χήρους και στις χήρες. Το ποσοστό που οι χήρες αντιπροσώπευαν στο σύνολο των γυναικών ήταν 17 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών. Για το λόγο αυτό οι χήρες αντιπροσώπευαν σχεδόν το 90% του συνόλου των χήρων.

IV. ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ

Στον Πίνακα 4 δίνουμε τους αλλοδαπούς που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά χώρα προέλευσης και φύλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά χώρα προέλευσης και φύλο

Χώρα Προέλευσης	Αριθμός			Ποσοστιαία κατανομή			Γυναίκες ως % στο Συν.
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	
Αλβανία	223.656	185.061	38.595	65,0	72,4	43,6	17,3
Βουλγαρία	22.485	9.446	13.039	6,5	3,7	14,7	58,0
Ρουμανία	15.569	10.714	4.855	4,5	4,2	5,5	31,2
Πακιστάν	10.736	10.685	51	3,1	4,2	0,1	0,5
Ουκρανία	9.079	1.761	7.318	2,6	0,7	8,3	80,6
Πολωνία	7.805	4.372	3.433	2,3	1,7	3,9	44,0
Γεωργία	6.936	2.515	4.421	2,0	1,0	5,0	63,7
Ινδία	6.006	5.909	97	1,7	2,3	0,1	1,6
Αίγυπτος	5.728	5.391	337	1,7	2,1	0,4	5,9
Φιλιππίνες	5.162	896	4.266	1,5	0,4	4,8	82,6
Μολδαβία	3.997	1.023	2.974	1,2	0,4	3,4	74,4
Συρία	3.130	2.976	154	0,9	1,2	0,2	4,9
Λοιπές	23.660	14.754	8.906	6,9	5,8	10,1	37,6
ΣΥΝΟΛΟ	343.949	255.503	88.446	100,0	100,0	100,0	25,7

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι :

- Η Αλβανία είναι η χώρα από την οποία προέρχονται σχεδόν τα δύο τρίτα των αλλοδαπών που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα. Το σχετικό ποσοστό είναι πολύ μεγαλύτερο στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες.
- Οι χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Ρουμανία και Πολωνία μαζί) έρχονται δεύτερες με ποσοστό 13,3%.
- Οι χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Ουκρανία, Γεωργία και Μολδαβία μαζί) έρχονται τρίτες με ποσοστό 5,8%.

- Ειδική περίπτωση αποτελούν οι Φιλιππίνες οι οποίες, ενώ έχουν χαμηλό ποσοστό σύνολο, το ποσοστό τους είναι υπερδιπλάσιο στην περίπτωση των γυναικών.
- Εξαιτίας των διαφορών που υπάρχουν στη σχέση ανδρών-γυναικών, οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν υψηλά ποσοστά στο σύνολο ανδρών και γυναικών στην περίπτωση των Φιλιππίνων, της Ουκρανίας, της Μολδαβίας, της Γεωργίας και της Βουλγαρίας.

V. ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Στον Πίνακα 5 δίνουμε τους αλλοδαπούς που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά γεωγραφικό διαμέρισμα εγγραφής και φύλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 κατά γεωγραφικό διαμέρισμα εγγραφής και φύλο

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	Αριθμός			Ποσοστιαία κατανομή			Γυναίκες ως % στο Συν.
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	135.290	87.884	47.406	39,4	34,5	53,7	35,0
Α. Στ. Ελλάδα & Εύβοια	50.545	42.256	8.289	14,7	16,6	9,4	16,4
Νομός Θεσσαλονίκης	25.151	18.409	6.742	7,3	7,2	7,6	26,8
Υπόλοιπη Μακεδονία	41.413	36.173	5.240	12,1	14,2	5,9	12,7
Πελοπόννησος	28.753	22.109	6.644	8,4	8,7	7,5	23,1
Θεσσαλία	22.409	19.286	3.123	6,5	7,6	3,5	13,9
Κρήτη	18.445	12.984	5.461	5,4	5,1	6,2	29,6
Νησιά Αιγαίου	9.453	6.331	3.122	2,8	2,5	3,5	33,0
Ήπειρος	5.477	4.699	778	1,6	1,8	0,9	14,2
Ιόνια Νησιά	5.317	4.154	1.163	1,5	1,6	1,3	21,9
Θράκη	999	709	290	0,3	0,3	0,3	29,0
ΣΥΝΟΛΟ	343.252	254.994	88.258	100,0	100,0	100,0	25,7

Από τον Πίνακα 5 φαίνεται ότι :

- Στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας βρίσκονται σχεδόν τα δύο πέμπτα του συνόλου των αλλοδαπών (λίγο παραπάνω από το ένα τρίτο των ανδρών και πάνω από τις μισές γυναίκες). Η μεγάλη αυτή συγκέντρωση οφείλεται στο γεγονός ότι στην Πρωτεύουσα υπάρχουν περισσότερες ανάγκες που δεν καλύπτονται από το εγχώριο εργατικό δυναμικό και τις καλύπτουν οι αλλοδαποί. Το ίδιο ισχύει και για το σημαντικό ποσοστό αλλοδαπών που βρίσκονται στο Νομό Θεσσαλονίκης.
- Η Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια (στην οποία περιλαμβάνεται και το Υπόλοιπο Αττικής) έρχεται δεύτερη και η Υπόλοιπη Μακεδονία τρίτη και ακολουθούν η Πελοπόννησος, η Θεσσαλία και η Κρήτη. Στις περισσότερες από τις περιοχές αυτές οι αλλοδαποί καλύπτουν τις ανάγκες της γεωργίας για τις οποίες δεν υπάρχει προσφορά από το εγχώριο εργατικό δυναμικό (στην Κρήτη και τις ανάγκες του τουρισμού).
- Το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο σύνολο των αλλοδαπών είναι μεγαλύτερο στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας, στα Νησιά του Αιγαίου, στην Κρήτη και στο Νομό Θεσσαλονίκης (και στη Θράκη, αλλά εκεί ο αριθμός είναι μικρός). Το μεγαλύτερο αυτό ποσοστό γυναικών στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας και στο Νομό

Θεσσαλονίκης οφείλεται στις ανάγκες των νοικοκυριών, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό τους στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη στις ανάγκες του τουρισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρά το γεγονός - όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού - ότι οι αλλοδαποί που έκαναν αίτηση για λευκή κάρτα το 1998 ήταν πολύ λιγότεροι από το συνολικό αριθμό τους που βρίσκονται και εργάζονται στη χώρα μας, από τον αριθμό αυτών που υπέβαλαν αίτηση και τα χαρακτηριστικά τους που αναλύθηκαν στο άρθρο αυτό συνάγονται ορισμένα βασικά συμπεράσματα. Τα κυριότερα από αυτά είναι :

1. Οι αλλοδαποί αντιπροσωπεύουν ένα πολύ σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού τη χώρας. Το πραγματικό ποσοστό πρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερο από το 8% που αντιπροσωπεύουν εκείνοι που υπέβαλαν αίτηση για την απόκτηση λευκής κάρτας.
2. Οι αλλοδαποί (περισσότερο οι άνδρες απ' ότι οι γυναίκες) είναι κατά μέσο όρο νεότεροι στην ηλικία από το εργατικό δυναμικό της χώρας. Πάνω από τους μισούς είναι κάτω των 30 ετών, γεγονός που οφείλεται από τη μια μεριά ότι αυτοί μπορούν και μετακινούνται ευκολότερα (ιδιαίτερα όταν είναι άγαμοι) και από την άλλη διότι μπορούν και κάνουν δουλειές για τις οποίες υπάρχει ζήτηση εργατικών χεριών.
3. Το ποσοστό που οι αλλοδαπές γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο σύνολο των αλλοδαπών είναι μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό τους στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Αυτό οφείλεται από τη μια μεριά στην οικογενειακή κατάσταση των αλλοδαπών (γύρω στους μισούς άνδρες και πάνω από το ένα τέταρτο των γυναικών είναι άγαμοι) και από την άλλη ίσως στο ότι στη χώρα μας έρχονται πρώτα οι έγγαμοι άνδρες και στη συνέχεια φέρνουν και τις οικογένειές τους.
4. Οι αλλοδαποί απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι, αναλογικά, περισσότεροι από τους αποφοίτους αυτού του επιπέδου εκπαίδευσης στο εργατικό δυναμικό (περισσότερο στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες). Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι, αν γνώριζαν τη γλώσσα και αν υπήρχε μια σωστή μεταναστευτική πολιτική, θα μπορούσαν να καλύψουν ανάγκες που απαιτούν πολύ περισσότερα προσόντα από τις ανάγκες που καλύπτουν τώρα.
5. Τα δύο τρίτα των αλλοδαπών προέρχονται από την Αλβανία (πολλοί από αυτούς είναι Βορειοηπειρώτες). Γύρω στο ένα πέμπτο προέρχεται από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Πολωνία, την Ουκρανία, τη Γεωργία και τη Μολδαβία. Συνολικά πάνω από τα τέσσερα πέμπτα των αλλοδαπών προέρχονται από αυτές τις επτά χώρες.
6. Ο μεγάλος όγκος των αλλοδαπών (ιδιαίτερα γυναικών) είναι συγκεντρωμένος στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας (και, λιγότερο, στη Συμπρωτεύουσα) και ένα σημαντικό ποσοστό τους βρίσκονται σε γεωργικές και τουριστικές περιοχές. Βασικά, δηλαδή, οι αλλοδαποί καλύπτουν ανάγκες σε εργατικά χεριά στους τομείς των Υπηρεσιών και της Γεωργίας.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, δεν υπάρχουν, δυστυχώς, στοιχεία για την οικογενειακή κατάσταση των εγγάμων που αποτελούν πάνω από το 50% των αλλοδαπών που υπέβαλαν αίτηση για λευκή κάρτα. Αν υπήρχαν θα μπορούσαμε να

δούμε ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι οικογένειες που έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας κλπ.

Για να μπορέσουμε να αποκτήσουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των αλλοδαπών που βρίσκονται στη χώρα μας θα πρέπει να επαναληφθεί η προσπάθεια που έγινε το 1998, δηλαδή να δοθεί η δυνατότητα σε όσους δεν υπέβαλαν τότε αίτηση να υποβάλουν, προκειμένου να καταγραφεί ένα όσο γίνεται μεγαλύτερο ποσοστό τους. Στις αιτήσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να ζητούνται και τα στοιχεία που αναφέρθηκαν στην αρχή του άρθρου αυτού σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση των εγγάμων. Ταυτόχρονα θα πρέπει να ζητηθούν τέτοια στοιχεία από όσους έχουν λευκή ή πράσινη κάρτα. Αυτό μπορεί να γίνει είτε με επιστολές που θα σταλούν στις διευθύνσεις τους, είτε δειγματοληπτικά με σχετικά ερωτηματολόγια σε ένα αρκετά μεγάλο αντιπροσωπευτικό δείγμα.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι το πρόβλημα των αλλοδαπών στη χώρα μας είναι πολύ μεγάλο και πολύ σοβαρό. Αν - όπως λέγεται - ο συνολικός αριθμός τους ξεπερνά τις 700.000, τότε η χώρα μας θα πρέπει να είναι από τις πρώτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο ποσοστό που οι αλλοδαποί αντιπροσωπεύουν στο πληθυσμό τους. Είναι, επομένως, σαφές ότι το πρόβλημα αυτό πρέπει να αντιμετωπισθεί με τη σοβαρότητα που επιτάσσει το μέγεθος και η σημασία του για το μέλλον του Τόπου. Για το σκοπό αυτό πρέπει :

- Α. Να γίνει μια συστηματική προσπάθεια απογραφής του συνόλου των αλλοδαπών στη χώρα μας. Εκτός από την επανάληψη της προσπάθειας για την υποβολή αιτήσεων για τη χορήγηση λευκής κάρτας που προαναφέρθηκε, θα πρέπει να γίνει όλη η αναγκαία προετοιμασία για τον εντοπισμό και την απογραφή των αλλοδαπών και των οικογενειών τους στη γενική απογραφή του πληθυσμού που θα γίνει το Μάρτιο του 2001.
- Β. Από τώρα μέχρι τότε θα πρέπει, με βάση τα στοιχεία που έχουν ήδη συλλεγεί και εκείνα που θα συλλεγούν, να διαμορφωθεί μια σωστή μεταναστευτική πολιτική η οποία θα έχει ως στόχο την ενσωμάτωση των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία γκέτο και πολιτών δεύτερης και τρίτης κατηγορίας.
- Γ. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην αντιμετώπιση του προβλήματος της εκπαίδευσης των παιδιών των αλλοδαπών, ώστε να μπορέσουν να προχωρήσουν στην εκπαίδευσή τους και να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας στρατιάς νέων αναλφάβητων.
- Δ. Για την εφαρμογή μιας σωστής μεταναστευτικής πολιτικής θα πρέπει να διατεθούν σημαντικοί πόροι. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να εγγραφούν οι απαιτούμενες πιστώσεις στους Προϋπολογισμούς όλων των συναρμόδιων Υπουργείων. Τέλος
- Ε. Επειδή προβλήματα παρόμοια - ίσως, όμως όχι τόσο έντονα και δυσεπίλυτα - με τη χώρα μας αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα θα πρέπει να πρωτοστατήσει στο να διαμορφωθεί μια σωστή μεταναστευτική πολιτική της Ένωσης, να εγγραφούν τα αναγκαία ποσά στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό και η χώρα μας να διεκδικήσει το μερίδιο που της ανήκει από τα ποσά αυτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

ΤΑΧΥΤΕΡΗ Η ΦΘΙΝΟΥΣΑ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών παρατηρείται ότι η φθίνουσα πορεία της φυσικής αύξησης του πληθυσμού της χώρας είναι ταχύτερη στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες. Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε αναλυτικότερα την εξέλιξη αυτή στο διάστημα 1961-1997.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνεται ο μέσος όρος κατ' έτος των γεννήσεων (Γ), των θανάτων (Θ) και της φυσικής αύξησης του πληθυσμού (Γ-Θ) τις δεκαετίες 1961-70, 1971-80 και 1981-90 και την επταετία 1991-97 κατά φύλο. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα δίνονται τα ποσοστά συμμετοχής στο σύνολο των γεννήσεων, θανάτων και φυσικής αύξησης του πληθυσμού των αρρένων (τρεις πρώτες στήλες) και των θηλέων (τρεις τελευταίες στήλες).

ΠΙΝΑΚΑΣ

Μέσος όρος γεννήσεων (Γ), θανάτων (Θ) και φυσικής αύξησης (Γ-Θ) κατ' έτος
τις δεκαετίες 1961-70, 1971-80 και 1981-90 και την επταετία 1991-97 κατά φύλο

Δεκαετίες κατάσταση	Αρρένες			Θήλειες		
	Γ	Θ	Γ-Θ	Γ	Θ	Γ-Θ
1961-70	79.169	35.545	43.624	74.078	33.761	40.317
1971-80	74.389	41.351	33.038	69.499	38.800	30.699
1981-90	61.215	47.565	13.650	57.149	43.555	13.594
1991-97	52.810	51.781	1.029	49.549	46.657	2.892
<i>ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΡΕΝΩΝ ΚΑΙ ΘΗΛΕΩΝ</i>						
1961-70	51,66	51,29	51,97	48,34	48,71	48,03
1971-80	51,70	51,59	51,83	48,30	48,41	48,17
1981-90	51,72	52,20	50,10	48,28	47,80	49,90
1991-97	51,59	52,60	26,24	48,41	47,40	73,76

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα φαίνεται ότι :

- Η αύξηση των θανάτων από τη μια δεκαετία στην άλλη και την επταετία 1991-97 σε σχέση με τη δεκαετία 1981-90 ήταν μεγαλύτερη στην περίπτωση των αρρένων απ' ό,τι στην περίπτωση των θηλέων, και
- Η μείωση των γεννήσεων των αρρένων ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των θηλέων την επταετία 1991-97 σε σύγκριση με τη δεκαετία 1981-90 (ενώ τις προηγούμενες δεκαετίες συνέβαινε το αντίθετο).

Οι διαφορές αυτές στις μεταβολές των θανάτων και γεννήσεων αρρένων και θηλέων είχαν ως αποτέλεσμα, όπως προαναφέρθηκε, η μείωση της φυσικής αύξησης των

αρρένων να είναι μεγαλύτερη από εκείνη των θηλέων τη δεύτερη σε σύγκριση με την πρώτη και την τρίτη σε σύγκριση με τη δεύτερη δεκαετία και πολύ μεγαλύτερη την επταετία 1991-97 σε σύγκριση με τη δεκαετία 1981-90.

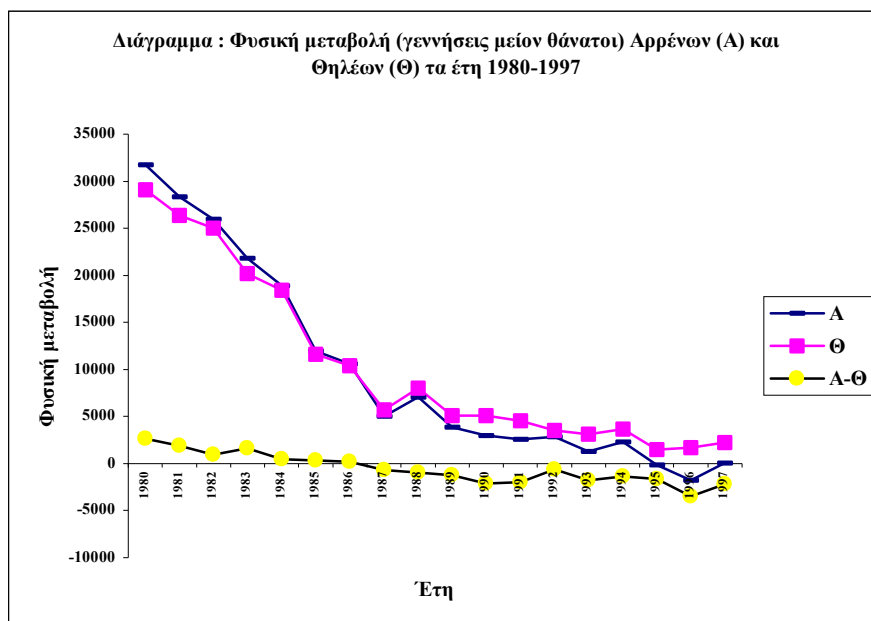
Οι εξελίξεις αυτές, όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα, είχαν ως συνέπεια :

- Η συμμετοχή των αρρένων στο σύνολο των γεννήσεων (βλέπε πρώτη στήλη) ενώ αυξανόταν τις τρεις δεκαετίες, μειώθηκε την επταετία 1991-97 (και το αντίθετο συνέβη στη συμμετοχή των θηλέων - βλέπε τέταρτη στήλη).
- Η συμμετοχή των αρρένων στο σύνολο των θανάτων (βλέπε δεύτερη στήλη) αυξανόταν συνεχώς από δεκαετία σε δεκαετία καθώς και την επταετία 1991-97 (και αντίστοιχα η συμμετοχή των θηλέων - βλέπε πέμπτη στήλη - μειωνόταν).

Αποτέλεσμα των τάσεων αυτών ήταν :

- Η συμμετοχή των αρρένων στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (βλέπε τρίτη στήλη) ενώ μειώθηκε ελάχιστα τη δεύτερη σε σύγκριση με την πρώτη δεκαετία και πολύ λίγο την τρίτη σε σύγκριση με τη δεύτερη δεκαετία, συρρικνώθηκε την επταετία 1991-97 (και το αντίθετο συνέβη στη συμμετοχή των θηλέων – βλέπε έκτη στήλη).

Είναι γνωστό ότι η μεγάλη μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας άρχισε το 1981 και συνεχίστηκε, με κυμαινόμενους ρυθμούς, τη δεκαπενταετία 1981-1995. Το 1996 οι γεννήσεις ήταν λιγότερες από τους θανάτους (αντί, δηλαδή, για φυσική αύξηση είχαμε φυσική μείωση του πληθυσμού), το 1997 παρουσιάστηκε μια ελαφρά αύξηση των γεννήσεων και μια μικρή μείωση των θανάτων, αλλά το 1998 οι ενδείξεις είναι ότι η εμπειρία του 1996 επαναλήφθηκε. Εξαιτίας, όμως, των όσων προαναφέρθηκαν, η φυσική μεταβολή (γεννήσεις μείον θάνατοι) των αρρένων ήταν διαφορετική από εκείνη των θηλέων στο διάστημα 1980-1997. Αυτό φαίνεται παραστατικά στο Διάγραμμα που ακολουθεί.

Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα αυτό :

- Η φυσική αύξηση των αρρένων ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των θηλέων μέχρι και το 1986. Από το 1987, όμως, η φυσική αύξηση των θηλέων είναι μεγαλύτερη από εκείνη των αρρένων. Αυτό φαίνεται καθαρότερα από τη διαφορά της φυσικής αύξησης των θηλέων από τη φυσική αύξηση των αρρένων (καμπύλη Α-Θ στο Διάγραμμα).
- Όλα τα χρόνια από το 1987 και μετά υπάρχει φυσική αύξηση των θηλέων, όχι, όμως και των αρρένων. Πιο συγκεκριμένα τα έτη 1995 και 1996 οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις των αρρένων.
- Το 1996, ειδικότερα, η φυσική μείωση των αρρένων ξεπέρασε τη φυσική αύξηση των θηλέων με τελικό αποτέλεσμα να έχουμε φυσική μείωση του πληθυσμού (το σύνολο των θανάτων ξεπέρασε το σύνολο των γεννήσεων κατά 22)

Μια (αναλυτικότερη) σύγκριση των γεννήσεων του τρέχοντος έτους με εκείνες του προηγούμενου δείχνει ότι :

- Από τα 11 χρόνια του διαστήματος 1987-1997, στα 7 σημειώθηκαν αυξήσεις και στα 4 μειώσεις των γεννήσεων στην περίπτωση των θηλέων, ενώ στην περίπτωση των αρρένων στα 5 σημειώθηκαν αυξήσεις και στα 6 μειώσεις.
- Το 1990 και το 1996 σημειώθηκαν μειώσεις γεννήσεων στην περίπτωση των αρρένων και αυξήσεις στην περίπτωση των θηλέων. Το 1996, μάλιστα, η διαφορά ήταν πολύ μεγάλη (μείωση των αρρένων κατά $-2,26\%$ και αύξηση των γεννήσεων θηλέων κατά $+0,85\%$).

Από τα όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται καθαρά ότι εκτός από την αύξηση της συμμετοχής των αρρένων στο σύνολο των θανάτων λόγω της μεγαλύτερης μακροβιότητας των θηλέων, η φθίνουσα πορεία της φυσικής μεταβολής του ανδρικού πληθυσμού οφείλεται και στις εξελίξεις που σημειώθηκαν στις γεννήσεις στο διάστημα 1987-97. Οι λόγοι στους οποίους οφείλονται οι διαφορές στους ρυθμούς μεταβολής των γεννήσεων αρρένων και θηλέων την περίοδο αυτή (ιδιαίτερα αν αυτές οι διαφορές συνεχισθούν και τα επόμενα χρόνια) είναι ενδιαφέρον να ερευνηθούν από ειδικούς επιστήμονες (γιατρούς, βιολόγους κλπ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

ΑΥΞΑΝΟΜΑΣΤΕ ΜΟΝΟ ΣΤΙΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ ΜΗΤΕΡΕΣ

Το 1995 οι γεννήσεις στη χώρα μας ήταν 101.495 και οι θάνατοι 100.158. Είχαμε, δηλαδή, φυσική αύξηση του πληθυσμού κατά 1.337. Το 1996, για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο, οι θάνατοι (100.740) ξεπέρασαν τις γεννήσεις (100.718) και για φυσική αύξηση είχαμε φυσική μείωση του πληθυσμού κατά 22. το 1997 σημειώθηκε μια μικρή ανάκαμψη των γεννήσεων και μικρή μείωση των θανάτων, με αποτέλεσμα οι γεννήσεις (102.038) να είναι κατά 2.300 περισσότερες από τους θανάτους (99.738). Η υπεροχή, όμως, των γεννήσεων έναντι των θανάτων το 1997 δεν πρέπει να οδηγήσει σε εφησυχασμό. Οι πρώτες ενδείξεις για το 1998 είναι αρνητικές. Δεν αποκλείεται, δηλαδή, να είχαμε το 1998 επανάληψη της θλιβερής εμπειρίας του 1996 και οι θάνατοι να ξεπέρασαν τις γεννήσεις (το αν και κατά πόσο αυτό αληθεύει θα το γνωρίζουμε όταν θα γίνουν γνωστά τα οριστικά στοιχεία για το έτος αυτό).

Τα παραπάνω στοιχεία για τις γεννήσεις και τους θανάτους δεν κάνουν διάκριση αν πρόκειται για Έλληνες ή αλλοδαπούς. Είναι απλή καταγραφή των γεννήσεων και θανάτων που συμβαίνουν στη χώρα μας. Και για μεν τους θανάτους μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι στη συντριπτική τους πλειονότητα πρόκειται για θανάτους Ελλήνων. Για τις γεννήσεις, όμως, δεν συμβαίνει το ίδιο, δεδομένου ότι, όπως είναι γνωστό, στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 εισήλθαν στη χώρα μας εκατοντάδες χιλιάδες μεταναστών και (κύρια) λαθρομεταναστών (στην απόπειρα καταγραφής τους το 1998, μόνο 371.000 από αυτούς υπέβαλαν αίτηση για να τους χορηγηθεί λευκή κάρτα και λέγεται ότι άλλοι τόσοι δεν υπέβαλαν αίτηση).

Πολλοί από τους μετανάστες και λαθρομετανάστες έχουν φέρει και τις οικογένειές τους στη χώρα μας με αποτέλεσμα ένα σημαντικός αριθμός γεννήσεων να είναι από αλλοδαπές μητέρες. Και αν μεν επρόκειτο για μητέρες μόνιμα εγκατεστημένες στη χώρα μας που τα παιδιά τους θα αποτελούσαν ένα τμήμα του μελλοντικού πληθυσμού της και αν υπήρχε μια συγκροτημένη μεταναστευτική πολιτική δεν θα υπήρχε λόγος να γίνει καμιά διάκριση ανάμεσα στα παιδιά Ελληνίδων και αλλοδαπών μητέρων. Είναι, όμως, γνωστό ότι οι περισσότεροι μετανάστες και λαθρομετανάστες θα ήθελαν - όπως είναι φυσικό - μόλις το επιτρέψουν οι συνθήκες να επιστρέψουν στις πατρίδες τους. Επιπλέον έχει εδώ και πολύ καιρό επισημανθεί (βλέπε σχετικά το Κεφάλαιο 11) η έλλειψη μιας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής (στην έλλειψη μιας τέτοιας πολιτικής οφείλονται και οι τελευταίες σπασμωδικές κινήσεις και αντιφατικές δηλώσεις της Κυβέρνησης). Όλα αυτά σημαίνουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό των παιδιών που γεννιούνται στη χώρα μας από αλλοδαπές μητέρες δεν πρόκειται να μείνουν στην Ελλάδα και να αποτελέσουν τμήμα του πληθυσμού της.

Εξαιτίας των όσων προαναφέρθηκαν είναι σκόπιμο και ενδιαφέρον να γίνεται διάκριση ανάμεσα στον ελληνικό και αλλοδαπό πληθυσμό της χώρας σε ό,τι αφορά τη

φυσική κίνησή τους (γεννήσεις μείον θάνατοι). Για τον αλλοδαπό πληθυσμό - επειδή ο αριθμός των θανάτων στους μετανάστες και λαθρομετανάστες είναι ελάχιστος εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι νέοι στην ηλικία - σχεδόν το σύνολο των γεννήσεων από αλλοδαπές μητέρες αποτελεί τη φυσική αύξησή του. Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο και με τον ελληνικό πληθυσμό.

Ο υπολογισμός της φυσικής κίνησης του ελληνικού πληθυσμού της χώρας απαιτεί την ύπαρξη στοιχείων για τις γεννήσεις και τους θανάτους χωριστά των Ελλήνων και χωριστά των αλλοδαπών. Δυστυχώς, όπως προαναφέρθηκε, τέτοια στοιχεία δεν υπάρχουν. Ο μεμονωμένος ερευνητής (όπως είναι ο γράφων) δεν έχει τη δυνατότητα να συγκεντρώσει τέτοια στοιχεία (το έργο αυτό πρέπει να το κάνει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.), τόσο κατά Νομό όσο και για το Σύνολο Χώρας). Εμείς κάναμε μια προσπάθεια να βρούμε ορισμένα ενδεικτικά στοιχεία για τις γεννήσεις από Ελληνίδες και αλλοδαπές μητέρες τα τελευταία χρόνια από δύο κρατικά νοσοκομεία («Αλεξάνδρα» στην Αθήνα και «Ιπποκράτειο» στη Θεσσαλονίκη) και από δύο Δήμους της χώρας (Αθηναίων και Ηρακλείου Κρήτης). Τα στοιχεία που μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε δίνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Γεννήσεις Ελληνίδων και Αλλοδαπών μητέρων σε δύο νοσοκομεία και δύο Δήμους τα έτη 1995 - 1998

Έτος	Γεννήσεις από			Αλλοδαπές ως % Συν.
	Ελληνίδες	Αλλοδαπές	Σύνολο	
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΘΗΝΑΣ "ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ"				
1995	3.442	962	4.404	21,8
1996	3.568	1.419	4.987	28,5
1997	2.427	1.752	4.179	41,9
1998	1.452	2.611	4.063	64,3
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΘΕΣΣ/ΚΗΣ "ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ"				
1996	2.354	868	3.222	26,9
1997	2.376	912	3.288	27,7
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ				
1995	18.850	1.400	20.250	6,9
1996	12.500	4.000	16.500	24,2
1997	10.000	4.200	14.200	29,6
1998	9.700	4.300	14.000	30,7
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ				
1995	3.284	58	3.342	1,7
1996	3.420	57	3.477	1,6
1997	3.415	108	3.523	3,1
1998	3.345	174	3.519	4,9

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες τόσο στο Νοσοκομείο «Αλεξάνδρα» της Αθήνας όσο και στο Νοσοκομείο «Ιπποκράτειο» της

Θεσσαλονίκης αντιπροσώπευαν ένα πολύ σημαντικό ποσοστό του συνόλου των γεννήσεων σ' αυτά και στο «Αλεξάνδρα» το 1998 ξεπέρασαν το 50%. Μεγάλο ήταν και το αντίστοιχο ποσοστό στο Δήμο Αθηναίων (στο σύνολο των γεννήσεων του οποίου περιλαμβάνονται και οι γεννήσεις στο Νοσοκομείο «Αλεξάνδρα» της Αθήνας) από το 1996 και μετά, ενώ στο Δήμο Ηρακλείου Κρήτης το ποσοστό ήταν μεν μικρό, αλλά βαίνει αυξανόμενο.

Τα στοιχεία του Πίνακα είναι ενδεικτικά και δεν δίνουν μια πλήρη εικόνα της κατάστασης. Αν, όμως, ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι πάνω από το 53% των γυναικών που υπέβαλαν αίτηση για τη χορήγηση λευκής κάρτας μένει στην Αθήνα και πάνω από το 7% στη Θεσσαλονίκη, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι τα τελευταία τρία-τέσσερα χρόνια δεν αποκλείεται ένα ποσοστό πάνω από 10% του συνόλου των γεννήσεων στη χώρα να είναι από αλλοδαπές μητέρες. Κατά συνέπεια μόνο χάρη στις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες ο συνολικός (ελληνικός και αλλοδαπός) πληθυσμός της χώρας παρουσιάζει φυσική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Αν οι γεννήσεις αυτές αφαιρεθούν από το σύνολο των γεννήσεων, ο ελληνικός πληθυσμός παρουσιάζει σημαντική φυσική μείωση (οι θάνατοι είναι περισσότεροι από τις γεννήσεις Ελλήνων).

Για να διαπιστωθεί η ακριβής έκταση του προβλήματος στο οποίο αναφέρεται το άρθρο αυτό επιβάλλεται, όπως προαναφέρθηκε, η συγκέντρωση και τακτική (κάθε χρόνο) δημοσίευση από την Ε.Σ.Υ.Ε. των στοιχείων για τις γεννήσεις και τους θανάτους χωριστά των Ελλήνων και αλλοδαπών. Επιπλέον στην απογραφή πληθυσμού του Μαρτίου του 2001 θα πρέπει να γίνει καταγραφή των παιδιών των αλλοδαπών που γεννήθηκαν και παραμένουν στη χώρα μας.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν βγαίνουν δύο πολύ σημαντικά συμπεράσματα :

- (α) Το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας είναι πολύ πιο οξύ απ' ό,τι δείχνουν τα συνολικά στοιχεία για τη φυσική αύξηση (γεννήσεις μείον θάνατοι) του (ελληνικού και αλλοδαπού) πληθυσμού. Η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισής του έχει επισημανθεί από πολλούς ειδικούς εδώ και πολλά χρόνια καθώς και από τη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής, η οποία υπέβαλε το ομόφωνο πόρισμά της το Φεβρουάριο του 1993. Τα μέτρα που προτείνονται στο πόρισμα αυτό είναι ανάγκη, έστω και με καθυστέρηση 6 χρόνων, να αρχίσουν να εφαρμόζονται, και
- (β) Ένα σημαντικό ποσοστό των γεννήσεων στη χώρα μας είναι από αλλοδαπές μητέρες. Για όσα από τα παιδιά αυτά θα μείνουν στη χώρα, θα πρέπει να φροντίσει η Πολιτεία να αντιμετωπισθούν όπως τα παιδιά από Έλληνες γονείς, ώστε να μη γίνουν πολίτες δεύτερης κατηγορίας όταν μεγαλώσουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΤΗΝ ΟΚΤΑΕΤΙΑ 1990 – 1997

Σε τέσσερα άρθρα μας που δημοσιεύθηκαν στην «Εξπρές» στις 10-13.11.99 εξετάσαμε τα αποτελέσματα που είχε στο δηλωθέν και διαθέσιμο εισόδημα των φορολογουμένων η οικονομική και φορολογική πολιτική που εφαρμόστηκε την οκταετία 1990-1997 από τις κυβερνήσεις της Ν.Δ. (1990-1993) και του ΠΑΣΟΚ (1994-1997). Τα στοιχεία στα οποία στηρίχτηκαν τα άρθρα αυτά και τα οποία δίνονται στα δημοσιεύματα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος δείχνουν ότι στη διάρκεια της οκταετίας 1990-1997 σημειώθηκαν πολύ μεγάλες αλλαγές στην οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων. Οι αλλαγές αυτές οφείλονται από τη μια μεριά στις δημογραφικές εξελίξεις (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας «Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996) και από την άλλη στην οικονομική πολιτική γενικότερα και στην εισοδηματική πολιτική και φορολογική πολιτική ειδικότερα. Όπως αναφέραμε στο βιβλίο μας «Εισόδημα και οικογενειακή κατάσταση 1980-1994» που εκδόθηκε το 1997, η φορολογική πολιτική, ανάμεσα στα άλλα έφερε στο «δίχτυ της εφορίας» ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων της χώρας με αποτέλεσμα σήμερα τα στοιχεία της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Π.) να απεικονίζουν σαφέστερα την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού. Οι αλλαγές στην κατάσταση αυτή, επομένως, που εξετάζονται στο άρθρο αυτό οφείλονται και στην πληρέστερη κάλυψη του πληθυσμού της χώρας από τη Φ.Ε.Φ.Π.

Ι. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Στα δημοσιεύματα για τη Φ.Ε.Φ.Π. δίνονται και στοιχεία για τον αριθμό των παιδιών (αν υπάρχουν) τα οποία εξαρτώνται οικονομικά από τους φορολογούμενους και τα οποία δικαιούνται κάποιων φορολογικών απαλλαγών ή εκπτώσεων. Από τα στοιχεία αυτά μπορούμε να υπολογίσουμε τον αριθμό των μελών της οικογένειας που αντιστοιχούν στην κάθε φορολογική δήλωση. Πιο συγκεκριμένα : πολλαπλασιάζουμε τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων επί τον αριθμό των ατόμων της καθεμιάς κατηγορίας φορολογουμένων (εκείνων που δεν έχουν παιδιά και σύζυγο επί 1, εκείνων με σύζυγο αλλά χωρίς παιδιά επί 2, εκείνων που έχουν 1 παιδί επί 3, 2 παιδιά επί 4, 3 παιδιά επί 5, 4 παιδιά επί 6, 5 παιδιά επί 7 και 6 και άνω παιδιά επί 9, υποθέτοντας ότι κατά μέσο όρο η κατηγορία αυτή φορολογουμένων έχει 7 παιδιά). Ο αριθμός των φορολογικών δηλώσεων και ο αριθμός των μελών της οικογένειας της καθεμιάς από τις 8 αυτές κατηγορίες φορολογουμένων καθώς και για το σύνολό τους μαζί με τις ποσοστιαίες κατανομές για τα έτη 1989, 1993 και 1997 δίνεται στον Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Αριθμός φορολογικών δηλώσεων και αριθμός μελών οικογένειας ανάλογα με τα
οικογενειακά βάρη τα έτη 1989, 1993 και 1997

Οικογενειακά βάρη	1989	1993	1997	1989	1993	1997
	Αριθμός φορολογικών δηλώσεων			Αριθμός μελών οικογένειας		
0 παιδιά χωρίς σύζυγο	748.732	1.127.932	1.858.532	748.732	1.127.932	1.858.532
0 παιδιά με σύζυγο	624.711	836.210	1.231.077	1.249.422	1.672.420	2.462.154
1 παιδί	413.664	470.057	532.291	1.240.992	1.410.171	1.596.873
2 παιδιά	583.697	621.988	640.621	2.334.788	2.487.952	2.562.484
3 παιδιά	125.472	131.562	135.484	627.360	657.810	677.420
4 παιδιά	20.757	25.483	30.358	124.542	152.898	182.148
5 παιδιά	3.273	3.861	4.902	22.911	27.027	34.314
6 παιδιά και άνω	1.223	1.630	2.101	11.007	14.670	18.909
ΣΥΝΟΛΟ	2.521.529	3.218.723	4.435.366	6.359.754	7.550.880	9.392.834
	Ποσοστιαία κατανομή			Ποσοστιαία κατανομή		
0 παιδιά χωρίς σύζυγο	29,69	35,04	41,90	11,77	14,94	19,79
0 παιδιά με σύζυγο	24,78	25,98	27,76	19,65	22,15	26,21
1 παιδί	16,41	14,60	12,00	19,51	18,68	17,00
2 παιδιά	23,15	19,32	14,44	36,71	32,95	27,28
3 παιδιά	4,98	4,09	3,05	9,86	8,71	7,21
4 παιδιά	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
5 παιδιά	0,13	0,12	0,11	0,36	0,36	0,37
6 παιδιά και άνω	0,05	0,05	0,05	0,17	0,19	0,20
ΣΥΝΟΛΟ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι στην οκταετία 1989-97 σημειώθηκαν, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, πολύ μεγάλες μεταβολές στην οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων. Πιο συγκεκριμένα τόσο το 1993 σε σύγκριση με το 1989 όσο και το 1997 σε σύγκριση με το 1993 :

- Η μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων και στον αριθμό των μελών οικογένειας σημειώθηκε στους φορολογούμενους χωρίς παιδιά και σύζυγο και ακολουθούν οι φορολογούμενοι με σύζυγο χωρίς παιδιά. Στις δύο αυτές κατηγορίες υπάγονται από τη μια μεριά ο συνεχώς αυξανόμενος (τόσο λόγω συνταξιοδότησης όσο και λόγω της αύξησης του προσδόκιμου επιβίωσης) αριθμός των συνταξιούχων που δεν έχουν οικογενειακά βάρη και από την άλλη ο, επίσης, αυξανόμενος (για λόγους οικονομικούς και άλλους) αριθμός των αγάμων ή των εγγάμων χωρίς παιδιά. Και οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν δύο από τις πολύ σοβαρές πλευρές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας.
- Μεγάλη, όμως, αύξηση σημειώθηκε και στο (μικρό) αριθμό των φορολογουμένων με 4, 5 και 6 και άνω παιδιά, δηλαδή των πολυτέκνων. Από τις τρεις αυτές κατηγορίες η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στον αριθμό των φορολογουμένων με 6 και άνω παιδιά. Η αύξηση αυτή οφείλεται, όπως προαναφέρθηκε, και στο γεγονός ότι αυξήθηκε ο αριθμός των πολιτών που μπήκαν στο «δίκτυ της εφορίας». Οφείλεται, όμως, και στα πολυτεκνικά επιδόματα που καθιερώθηκαν το 1991.

- Η μικρότερη αύξηση σημειώθηκε στον αριθμό των φορολογουμένων με 2 και 3 παιδιά. Η αύξηση των δύο αυτών κατηγοριών φορολογουμένων ήταν το ένα τρίτο της αύξησης των φορολογουμένων με 1 παιδί. Η διαφορά αυτή δείχνει από τη μια μεριά το γεγονός ότι πολλά νέα ζευγάρια αρκούνται στο 1 μόνο παιδί (και αυτό είναι μια, ακόμα, πολύ σοβαρή πλευρά του δημογραφικού προβλήματος της χώρας) και από την άλλη στο ότι ορισμένοι φορολογούμενοι με 3 παιδιά ίσως απέκτησαν ένα ή περισσότερα επιπλέον παιδιά, και το 1993 και το 1997 υπάγονται στην κατηγορία των πολυτέκνων.

Εξαιτίας των διαφορετικών ρυθμών αύξησης του αριθμού των διαφόρων κατηγοριών φορολογουμένων σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στην ποσοστιαία κατανομή τους και στην ποσοστιαία κατανομή του αριθμού των μελών των οικογενειών τους. Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 :

- Η συμμετοχή στο σύνολο των φορολογικών δηλώσεων εκείνων που δεν έχουν παιδιά (βλέπε τις δύο πρώτες γραμμές των τριών πρώτων στηλών του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1) από 54,47% το 1989 αυξήθηκε στο 61,12% το 1993 και πλησίασε το 70% (69,66%) το 1997. Η συμμετοχή όλων των άλλων κατηγοριών μειώθηκε.
- Η συμμετοχή στο σύνολο των μελών των οικογενειών εκείνων που δεν έχουν παιδιά (βλέπε τις δύο πρώτες γραμμές των τριών τελευταίων στηλών του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1) από 31,42% το 1989 αυξήθηκε στο 37,09% το 1993 και στο 46,00% το 1997. Μείωση παρουσίασε η συμμετοχή εκείνων που είχαν 1,2,3 και 4 παιδιά (εκείνων που είχαν 4 παιδιά παρουσίασε αύξηση το 1993), ενώ αύξηση παρουσίασε η συμμετοχή εκείνων με 5 και 6 και άνω παιδιά.

II. Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΣΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Η αύξηση του ποσοστού που οι φορολογούμενοι χωρίς παιδιά αντιπροσωπεύουν στο σύνολο επηρεάζει το μέσο μέγεθος του νοικοκυριού (δηλαδή τον αριθμό των μελών των οικογενειών δια του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων). Τόσο η αύξηση αυτή όσο και το μέσο μέγεθος του νοικοκυριού παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές ανάλογα με την κατηγορία επαγγελματιών των φορολογουμένων. Στον Πίνακα 2 δίνουμε τα δύο αυτά στοιχεία κατά κατηγορία επαγγελματιών των φορολογουμένων για τα έτη 1989, 1993 και 1997 (Γεωργοί κλπ = γεωργοί, κτηνοτρόφοι, εκμεταλλευτές δασών, αλιείς και Ε.Β.Β.Ε. = έμποροι, βιομήχανοι, βιοτέχνες και επαγγελματίες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι φορολογούμενοι χωρίς παιδιά στο σύνολο και μέσο μέγεθος νοικοκυριού κατά ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1989, 1993 και 1997

Ομάδες Επαγγελματιών	Ποσοστά φορολογουμένων χωρίς παιδιά			Μέσο μέγεθος νοικοκυριού		
	1989	1993	1997	1989	1993	1997
Εισοδηματίες	75,31	78,91	86,37	1,92	1,82	1,58
Ε.Β.Β.Ε.	46,17	51,53	53,10	2,75	2,61	2,55
Γεωργοί κλπ	47,34	56,77	70,68	2,88	2,64	2,29
Μισθωτοί	44,33	51,29	57,35	2,73	2,53	2,34
Ελευθ. επαγγελματίες	50,68	54,53	55,69	2,51	2,40	2,37
Συνταξιούχοι	84,03	87,08	92,33	1,91	1,83	1,67
ΣΥΝΟΛΟ	54,47	61,02	69,66	2,52	2,35	2,12

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Το μεγαλύτερο ποσοστό φορολογουμένων χωρίς παιδιά και τα τρία έτη το είχαν, όπως είναι φυσικό, οι συνταξιούχοι και ακολουθούσαν οι εισοδηματίες. Το μικρότερο μέσο μέγεθος οικογένειας τα έτη 1989 και 1993 το είχαν οι συνταξιούχοι και το 1997 οι εισοδηματίες.
- Το μικρότερο ποσοστό φορολογουμένων χωρίς παιδιά τα έτη 1989 και 1993 το είχαν οι μισθωτοί και το 1997 οι Ε.Β.Β.Ε. Πρόκειται για τις οικονομικά δραστήριες και μέσης ηλικίας κατηγορίες φορολογουμένων στις οποίες υπάρχει και ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών.
- Το μεγαλύτερο μέσο μέγεθος νοικοκυριού τα έτη 1989 και 1993 το είχαν οι γεωργοί και το 1997 οι Ε.Β.Β.Ε. Το 1997 οι γεωργοί πέρασαν στην τέταρτη θέση σε ό,τι αφορά το μέσο μέγεθος νοικοκυριού εξαιτίας του γεγονότος ότι με τη φορολογική μεταρρύθμιση του 1994 μπήκαν στο «δίκτυο της εφορίας» πολλοί γεωργοί μεγαλύτερης ηλικίας (γι' αυτό και το ποσοστό των γεωργών χωρίς παιδιά το 1997 έφτασε το 70,68%).
- Η αύξηση του ποσοστού των φορολογουμένων χωρίς παιδιά και η μείωση του μέσου μεγέθους του νοικοκυριού στο σύνολο των φορολογουμένων ήταν λίγο μεγαλύτερη το 1997 σε σύγκριση με το 1993 απ' ό,τι το 1993 σε σύγκριση με το 1989.
- Τη μεγαλύτερη αύξηση στο ποσοστό φορολογουμένων χωρίς παιδιά και τη μεγαλύτερη μείωση του μέσου μεγέθους του νοικοκυριού τόσο το 1993 σε σύγκριση με το 1989 όσο και το 1997 σε σύγκριση με το 1993 την είχαν οι γεωργοί και ακολουθούσαν οι μισθωτοί.

III. ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στο Τμήμα αυτό εξετάζουμε μόνο τους φορολογούμενους με παιδιά. Από τον Πίνακα 1, δηλαδή, αφαιρούμε τις δύο πρώτες κατηγορίες φορολογουμένων (0 παιδιά χωρίς σύζυγο και 0 παιδιά με σύζυγο) και για να βρούμε τον αριθμό των παιδιών των υπολοίπων κατηγοριών αφαιρούμε από τον αριθμό των μελών των οικογενειών τους δύο γονείς. Ο αριθμός των παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας για τα έτη 1989, 1993 και 1997 δίνεται στον Πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Αριθμός παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας τα έτη 1989, 1993 και 1997

Αριθμός παιδιών οικογενειών με	Αριθμός παιδιών			Ποσοστιαία κατανομή		
	1989	1993	1997	1989	1993	1997
1 παιδί	413.664	470.057	532.291	20,03	20,97	22,36
2 παιδιά	1.167.394	1.243.976	1.281.242	56,52	55,50	53,82
3 παιδιά	376.416	394.686	406.452	18,22	17,61	17,07
4 παιδιά	83.028	101.932	121.432	4,02	4,55	5,10
5 παιδιά	16.365	19.305	24.510	0,79	0,86	1,03
6 παιδιά και άνω	8.561	11.410	14.707	0,41	0,51	0,62
ΣΥΝΟΛΟ	2.065.428	2.241.366	2.380.634	100,00	100,00	100,00

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι :

- Ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των παιδιών το 1997 σε σύγκριση με το 1993 ήταν μικρότερος από εκείνο το 1993 σε σύγκριση με το 1989 (6,2% και 8,5%, αντίστοιχα). Ο μικρότερος αυτός ρυθμός αντανακλά τη μείωση των γεννήσεων.
- Οι ρυθμοί αύξησης του αριθμού των παιδιών είναι οι ίδιοι με τους ρυθμούς αύξησης των μελών των οικογενειών που αναφέρθηκαν στο Τμήμα Ι του άρθρου αυτού και, ότι αναφέρθηκε στο Τμήμα εκείνο ισχύει και για το Τμήμα αυτό.
- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στο σύνολο των παιδιών τα παιδιά των οικογενειών με 1 και 2 παιδιά είναι, περίπου, σταθερό (λίγο πάνω από το 76% και τα τρία χρόνια). Η κατανομή του, όμως, διαφέρει. Το ποσοστό των οικογενειών με 1 παιδί αυξάνει και εκείνων με δύο παιδιά μειώνεται, γεγονός που δείχνει ότι οι νέες οικογένειες αρκούνται (ή, για οικονομικούς λόγους, περιορίζονται) στο ένα παιδί.
- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στο σύνολο των παιδιών, τα παιδιά των οικογενειών με 3 παιδιά μειώνεται, ενώ αυξάνεται το ποσοστό των οικογενειών με 4 παιδιά. Είναι χαρακτηριστικό ότι η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των οικογενειών με 4 παιδιά είναι, περίπου, ίση με τη μείωση του ποσοστού συμμετοχής των οικογενειών με 3 παιδιά, γεγονός που δείχνει ότι μετά την καθιέρωση των πολυτεχνικών επιδομάτων ορισμένες οικογένειες με 3 παιδιά προχώρησαν στο τέταρτο παιδί. Τέλος
- Αύξηση παρουσιάζει και το ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο των παιδιών των οικογενειών με 5 και 6 παιδιά και άνω. Και η αύξηση αυτή οφείλεται σε ένα βαθμό στην καθιέρωση των πολυτεχνικών επιδομάτων.

IV. ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις του 1992 και του 1994 είχαν ως συνέπεια τη διαφορετική αύξηση του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων των 6 ομάδων επαγγελματιών. Είναι, επομένως, φυσικό ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων των εγγάμων φορολογούμενων με παιδιά και του αριθμού των παιδιών να είναι διαφορετικός. Στον Πίνακα 4 δίνουμε τον αριθμό των φορολογικών

δηλώσεων των εγγάμων με παιδιά, τον αριθμό των παιδιών και τα παιδιά ανά οικογένεια κατά ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1989, 1993 και 1997.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Αριθμός φορολογικών δηλώσεων εγγάμων με παιδιά, αριθμός παιδιών και παιδιά ανά οικογένεια κατά ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1989, 1993 και 1997

Ομάδες Επαγγελματιών	Αριθμός φορολογικών δηλώσεων			Αριθμός παιδιών			Παιδιά ανά οικογένεια		
	1989	1993	1997	1989	1993	1997	1989	1993	1997
Εισοδηματίες	51.929	61.975	72.663	91.002	109.716	127.292	1,75	1,77	1,75
E.B.B.E.	342.038	334.018	326.539	631.772	608.934	587.117	1,85	1,82	1,80
Γεωργοί κλπ	25.490	52.666	108.950	48.295	101.648	208.498	1,89	1,93	1,91
Μισθωτοί	609.655	671.741	694.529	1.104.273	1.209.268	1.233.900	1,81	1,80	1,78
Ελευθ. επαγγελματίες	50.228	54.827	61.213	87.804	95.419	105.877	1,75	1,74	1,73
Συνταξιούχοι	68.746	79.354	81.863	102.282	116.381	117.950	1,49	1,47	1,44
ΣΥΝΟΛΟ	1.148.086	1.254.581	1.345.757	2.065.428	2.241.366	2.380.634	1,80	1,79	1,77

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις του 1992 και του 1994, με το να φέρουν στο «δίκτυο της εφορίας» ένα σημαντικό αριθμό εγγάμων γεωργών κλπ με παιδιά είχαν ως συνέπεια και την πολύ μεγάλη αύξηση του αριθμού των παιδιών από την ομάδα αυτή επαγγελματιών. Σημαντική ήταν και η αύξηση του αριθμού των δηλώσεων και των παιδιών των εγγάμων εισοδηματιών με παιδιά. Από τον ίδιο Πίνακα φαίνεται ότι :

- Στην περίπτωση των E.B.B.E., ενώ το σύνολο των φορολογικών δηλώσεων αυξήθηκε, σημειώθηκε μείωση των φορολογικών δηλώσεων εγγάμων με παιδιά και στον αριθμό των παιδιών τόσο το 1993 σε σύγκριση με το 1989 όσο και το 1997 σε σύγκριση με το 1993.
- Στην περίπτωση των μισθωτών και συνταξιούχων η αύξηση στον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων εγγάμων με παιδιά το 1997 σε σύγκριση με το 1993 ήταν πολύ μικρότερη από τη (μικρή) αύξηση το 1993 σε σύγκριση με το 1989. Τέλος
- Στην περίπτωση των ελεύθερων επαγγελματιών η αύξηση το 1997 σε σύγκριση με το 1993 ήταν λίγο μεγαλύτερη από την αύξηση το 1993 σε σύγκριση με το 1989.

Από τις τρεις τελευταίες στήλες του Πίνακα 4 φαίνεται ότι ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια εγγάμων με παιδιά για το σύνολο των εγγάμων μειώθηκε ελαφρά και τις δύο τετραετίες (τη δεύτερη περισσότερο από την πρώτη). Δεδομένου ότι η μείωση είναι πολύ μικρή, είναι σαφές ότι το δημογραφικό πρόβλημα σχετίζεται περισσότερο με τον αριθμό των ανδρών και γυναικών που μένουν άγαμοι καθώς και των εγγάμων που δεν κάνουν παιδιά παρά με τον αριθμό των παιδιών των εγγάμων με παιδιά (βλέπε, όμως, και το επόμενο Τμήμα). Από τις ίδιες στήλες του Πίνακα 4 φαίνεται ότι από τις επιμέρους ομάδες επαγγελματιών ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά :

- Στους γεωργούς κλπ και στους εισοδηματίες αυξήθηκε το 1993 σε σύγκριση με το 1989 και μειώθηκε το 1997 σε σύγκριση με το 1993. Το 1997 ήταν μεγαλύτερος απ' ό,τι το 1989 στην περίπτωση των γεωργών και ο ίδιος την περίπτωση των εισοδηματιών.
- Στις τέσσερις άλλες ομάδες επαγγελματιών μειώθηκε τόσο το 1993 σε σύγκριση με το 1989 όσο και το 1997 σε σύγκριση με το 1993. Η μεγαλύτερη μείωση

σημειώθηκε στους συνταξιούχους και ακολουθούν οι Ε.Β.Β.Ε., οι μισθωτοί και οι ελεύθεροι επαγγελματίες. Τέλος

- Και τα τρία έτη το μεγαλύτερο αριθμό παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά είχαν οι γεωργοί κλπ και ακολουθούν οι Ε.Β.Β.Ε. και το μικρότερο (όπως είναι φυσικό) οι συνταξιούχοι.

Υ. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ 1, 2 & 3 ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Στο Τμήμα ΙΙ είδαμε ότι διαφορετική ήταν η μεταβολή του ποσοστού συμμετοχής των παιδιών των οικογενειών με 1,2 και 3 παιδιά καθώς και των πολυτέκνων (με 4 και άνω παιδιά) στο σύνολο των παιδιών όλων των φορολογουμένων με παιδιά. Είναι ενδιαφέρον να δούμε πως εξελίχθηκε αυτή η συμμετοχή αυτών των οικογενειών στα σύνολα των παιδιών των επιμέρους ομάδων επαγγελματιών. Τα σχετικά στοιχεία δίνονται στον Πίνακα 5.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Ποσοστά συμμετοχής στα αντίστοιχα σύνολα των οικογενειών με 1,2 και 3 παιδιά και των πολυτέκνων οικογενειών κατά ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1989, 1993 και 1997

Ομάδες Επαγγελματιών	% Οικογενειών με 1 παιδί			% Οικογενειών με 2 παιδιά		
	1989	1993	1997	1989	1993	1997
Εισοδηματίες	23,75	23,96	26,05	51,04	49,00	46,18
Ε.Β.Β.Ε.	18,40	19,54	20,82	54,88	54,71	54,20
Γεωργοί κλπ	17,35	16,95	18,94	51,91	49,20	45,20
Μισθωτοί	18,82	19,66	21,15	58,90	57,90	56,68
Ελευθ. επαγγελματίες	21,27	21,88	22,50	60,10	59,52	59,27
Συνταξιούχοι	40,00	42,03	44,59	44,95	43,08	40,54
ΣΥΝΟΛΟ	20,03	20,97	22,36	56,52	55,50	53,82
Ομάδες Επαγγελματιών	% Οικογενειών με 3 παιδιά			% Πολυτέκνων οικογενειών		
	1989	1993	1997	1989	1993	1997
Εισοδηματίες	19,10	17,98	16,43	6,11	9,06	11,34
Ε.Β.Β.Ε.	10,59	19,38	18,49	6,13	6,37	6,49
Γεωργοί κλπ	23,19	23,63	23,36	7,55	10,22	12,50
Μισθωτοί	17,36	17,00	16,24	4,92	5,44	5,93
Ελευθ. επαγγελματίες	15,34	14,66	14,20	3,29	3,94	4,03
Συνταξιούχοι	12,26	11,49	10,92	2,79	3,40	3,95
ΣΥΝΟΛΟ	18,22	17,61	17,07	5,23	5,92	6,75

Στον Πίνακα 5 το 23,75 της πρώτης στήλης της πρώτης γραμμής του πρώτου μέρους είναι το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί, το 51,04 της τέταρτης στήλης της πρώτης γραμμής του πρώτου μέρους είναι το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των οικογενειών με 2 παιδιά, το 19,10% της πρώτης γραμμής της πρώτης στήλης του δεύτερου μέρους είναι το ποσοστό που

αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των οικογενειών με 3 παιδιά και το 6,11% της τέταρτης στήλης της πρώτης γραμμής του δεύτερου μέρους είναι το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των πολύτεκνων οικογενειών στο σύνολο των παιδιών των εισοδηματιών με παιδιά το 1989 ίδιο σύνολο. Το άθροισμα των ποσοστών αυτών είναι ίσο με 100. Το ίδιο ισχύει για τα ποσοστά της δεύτερης, και πέμπτης στήλης της πρώτης γραμμής του πρώτου μέρους και του δεύτερου μέρους για τα παιδιά των εισοδηματιών με παιδιά το έτος 1993 και της τρίτης και έκτης στήλης της πρώτης γραμμής του πρώτου και του δεύτερου μέρους για τα παιδιά των εισοδηματιών με παιδιά το έτος 1997. Τα ποσοστά, επομένως, της κάθε στήλης είναι συγκρίσιμα ανάμεσα στις ομάδες επαγγελματιών.

Από τον Πίνακα 5 φαίνεται ότι στα σύνολα των παιδιών όλων των ομάδων επαγγελματιών σημειώθηκε αύξηση της συμμετοχής των παιδιών των οικογενειών με 1 παιδί και των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών (εξαίρεση αποτελούν τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί των γεωργών κλπ το 1993 σε σύγκριση με το 1989, ενώ σημειώθηκε μείωση της συμμετοχής των παιδιών των οικογενειών με 2 παιδιά και των οικογενειών με 3 παιδιά (εξαίρεση αποτελούν και πάλι τα παιδιά των οικογενειών των γεωργών κλπ το 1993 σε σύγκριση με το 1989). Αναλυτικότερα :

(Α) Το ποσοστό συμμετοχής στα αντίστοιχα σύνολα των παιδιών των οικογενειών με 1 παιδί :

- Το μεγαλύτερο ποσοστό και τα τρία χρόνια το είχαν τα παιδιά των συνταξιούχων και το μικρότερο τα παιδιά των γεωργών. Και τα τρία χρόνια το μεγαλύτερο ποσοστό ήταν υπερδιπλάσιο του μικρότερου (το 1997 ήταν 44,59 στους συνταξιούχους και 18,94 στους γεωργούς). Το ότι τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί αντιπροσωπεύουν ένα τόσο υψηλό ποσοστό στο σύνολο των παιδιών των συνταξιούχων είναι αναμενόμενο, δεδομένης της μεγάλης ηλικίας της ομάδας αυτής επαγγελματιών.
- Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού αυτού το 1993 σε σύγκριση με το 1989 σημειώθηκε στους Ε.Β.Β.Ε. (ενώ στους γεωργούς κλπ, όπως προαναφέρθηκε, σημειώθηκε μείωση), το 1997 σε σύγκριση με το 1993 στους γεωργούς κλπ και το 1997 σε σύγκριση με το 1989 στους Ε.Β.Β.Ε. και ακολουθούν οι μισθωτοί (αυξήσεις 13,2% και 12,3%, αντίστοιχα).

(Β) Το ποσοστό συμμετοχής στα αντίστοιχα σύνολα των παιδιών των οικογενειών με 2 παιδιά :

- Το μεγαλύτερο ποσοστό και τα τρία χρόνια το είχαν τα παιδιά των οικογενειών των ελεύθερων επαγγελματιών και των μισθωτών και το μικρότερο τα παιδιά των οικογενειών των συνταξιούχων. Η απόσταση του μεγαλύτερου από το μικρότερο ποσοστό ήταν μεγαλύτερη το 1993 απ' ό,τι το 1989, και το 1997 απ' ό,τι το 1993. Το ποσοστό αυτό στις 5 από τις 6 ομάδες επαγγελματιών ξεπερνούσε το 51% το 1989, αλλά μόνο στις 3 από τις 6 ομάδες επαγγελματιών το 1993 και το 1997.
- Η μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού αυτού το 1993 σε σύγκριση με το 1989 και το 1997 σε σύγκριση με το 1993 σημειώθηκε στους γεωργούς και στους συνταξιούχους (η συνολική μείωση το 1997 σε σύγκριση με το 1989 ήταν -12,9% και -9,8%, αντίστοιχα).

(Γ) Το ποσοστό συμμετοχής στα αντίστοιχα σύνολα των παιδιών των οικογενειών με 3 παιδιά :

- Το μεγαλύτερο ποσοστό και τα τρία χρόνια το είχαν τα παιδιά των οικογενειών των γεωργών και των Ε.Β.Β.Ε. και το μικρότερο τα παιδιά των συνταξιούχων. Η απόσταση του μεγαλύτερου από το μικρότερο ποσοστό ήταν μεγαλύτερη το 1993 απ' ό,τι το 1989 και το 1997 απ' ό,τι το 1993. Και τα τρία χρόνια το ποσοστό αυτό στην περίπτωση των γεωργών ξεπερνούσε το 23%.
- Η μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού αυτού το 1993 σε σύγκριση με το 1989 σημειώθηκε στους συνταξιούχους και στους Ε.Β.Β.Ε., το 1997 σε σύγκριση με το 1993 και το 1997 σε σύγκριση με το 1989 στους εισοδηματίες και στους συνταξιούχους (η συνολική μείωση το 1997 σε σύγκριση με το 1989 ήταν -14% και -10,9%, αντίστοιχα). Τέλος

(Δ) Το ποσοστό συμμετοχής στα αντίστοιχα σύνολα των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών :

- Το μεγαλύτερο ποσοστό το 1989 το είχαν τα παιδιά των γεωργών κλπ και των Ε.Β.Β.Ε. και το 1993 και το 1997 τα παιδιά των γεωργών κλπ και των εισοδηματιών, και το μικρότερο τα παιδιά των συνταξιούχων. Και τα τρία χρόνια το μεγαλύτερο ποσοστό ήταν σχεδόν υπερτριπλάσιο του μικρότερου ποσοστού (το 1997 ήταν 12,50 στους γεωργούς κλπ και 3,93 στους συνταξιούχους). Είναι γνωστό ότι, παραδοσιακά, οι γεωργοί αποκτούσαν περισσότερα παιδιά και αυτό εξακολουθεί να ισχύει.
- Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού αυτού τόσο το 1993 σε σύγκριση με το 1989 όσο και το 1997 σε σύγκριση με το 1993 σημειώθηκε στους εισοδηματίες και στους γεωργούς κλπ και η μικρότερη στους Ε.Β.Β.Ε. (η συνολική αύξηση του ποσοστού συμμετοχής το 1997 σε σύγκριση με το 1989 στους εισοδηματίες ήταν 85,6% και στους γεωργούς 65,6%).

Παρ' όλο ότι, όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, οι μεταβολές που σημειώθηκαν στην οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων οφείλονται, σε ένα βαθμό, και στις φορολογικές μεταρρυθμίσεις, εν τούτοις το γεγονός ότι παρατηρούνται οι ίδιες τάσεις τόσο στις ομάδες επαγγελματιών που επηρεάστηκαν από τις μεταρρυθμίσεις αυτές (κύρια γεωργούς και εισοδηματίες) όσο και στις υπόλοιπες ομάδες επαγγελματιών δείχνει ότι στην ελληνική κοινωνία, εκτός από την αύξηση του αριθμού των οικογενειών χωρίς παιδιά (δηλαδή των φορολογουμένων - ηλικιωμένων και νέων - χωρίς παιδιά και σύζυγο και με σύζυγο χωρίς παιδιά), υπάρχει μια τάση από τη μια μεριά αύξησης του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί καθώς και τα παιδιά των πολύτεκνων οικογενειών στο σύνολο των παιδιών και από την άλλη μείωσης του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των οικογενειών με 2 και 3 παιδιά στα σύνολα των παιδιών όλων των ομάδων επαγγελματιών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο σύνολο των παιδιών όλων των φορολογουμένων το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί αυξήθηκε από 20,03% το 1989 σε 22,36% το 1997, δηλαδή κατά 3,23 εκατοστιαίες μονάδες και των πολύτεκνων οικογενειών από 5,23% το 1989 σε 6,75% το 1997, δηλαδή κατά 1,52 εκατοστιαίες μονάδες, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά των παιδιών των οικογενειών με 2 παιδιά μειώθηκαν από 56,52% σε 53,82%, δηλαδή κατά 2,70% εκατοστιαίες μονάδες και των

οικογενειών με 3 παιδιά από 18,22% σε 17,07%, δηλαδή κατά 1,15 εκατοστιαίες μονάδες. Υπάρχει, δηλαδή, τάση προς το 1 παιδί αντί των 2 και μετάβαση από τα 3 στα 4 ή περισσότερα παιδιά. Η τελευταία αυτή τάση οφείλεται ανάμεσα στα άλλα, και στα πολυτεχνικά επιδόματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

ΤΟ 1998 ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΠΑΛΙ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 20.3.98 (βλέπε Κεφάλαιο 13) επισημαίναμε ότι το 1996 ήταν το πρώτο έτος σε ειρηνική περίοδο στη χώρα μας που οι θάνατοι ξεπέρασαν (κατά 22) τις γεννήσεις (το 1996 οι γεννήσεις ήταν 100.718, έπεσαν, δηλαδή στο χαμηλότερο επίπεδο τους σε ειρηνική περίοδο, και οι θάνατοι 100.740).

Το 1997 αντί για φυσική μείωση - που αναμενόταν λόγω του ότι το 1996 ήταν δίσεκτο έτος και οι γάμοι ήταν λιγότεροι - σημειώθηκε μια μικρή αύξηση των γεννήσεων που έφτασαν τις 102.038 και μια μικρή μείωση των θανάτων που «έπεσαν» στις 99.738, με αποτέλεσμα να σημειωθεί φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) κατά 2.300.

Η αναμενόμενη για το 1997 φυσική μείωση του πληθυσμού ήρθε με ένα χρόνο καθυστέρηση, δηλαδή το 1998. Το έτος αυτό οι γεννήσεις μειώθηκαν σε σχέση με το 1997 και «έπεσαν» στις 100.894 και οι θάνατοι αυξήθηκαν τόσο σε σχέση με το 1997 όσο και σε σχέση με το 1996 και έφτασαν τις 102.688, δηλαδή στο ανώτερο επίπεδο τους σε ειρηνική περίοδο, με αποτέλεσμα να σημειωθεί φυσική μείωση του πληθυσμού κατά 1.774.

Η καθυστέρηση της εμφάνισης της φυσικής μείωσης (γεννήσεις μείον θάνατοι) κατά ένα χρόνο σε ό,τι αφορά :

- Τις γεννήσεις οφείλεται από τη μια μεριά στο ότι τα νέα ζευγάρια αναβάλουν τη γέννηση παιδιών (με αποτέλεσμα οι μειωμένοι γάμοι σε ένα δίσεκτο έτος να μην έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των γεννήσεων το αμέσως επόμενο έτος) και από την άλλη ότι ένα σημαντικό ποσοστό των γεννήσεων τα τελευταία χρόνια (βλέπε σχετικά το άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» στις 24.8.99) είναι από αλλοδαπές μητέρες (οι γεννήσεις αυτές έχουν ως συνέπεια την ανάσχεση της μείωσης του συνόλου των γεννήσεων, το οποίο την τελευταία δεκαετία κυμαίνεται μεταξύ 101.000 και 104.000 το χρόνο).
- Τους θανάτους η μικρή μείωσή τους το 1997 οφείλεται σε λόγους που δεν είναι εύκολο να εξακριβωθούν. Το γεγονός, όμως, ότι το 1998 οι θάνατοι έφτασαν τις 102.668 δείχνει ότι η γήρανση του πληθυσμού θα συνεχίσει να ωθεί προς τα πάνω τον αριθμό των θανάτων (με κάποιες ταλαντεύσεις όπως στο παρελθόν).

Στη συνέχεια εξετάζουμε τις γεννήσεις και τους θανάτους πρώτα κατά φύλο και μετά στο Νομό Αττικής και στην Υπόλοιπη Χώρα τα δύο χρόνια στα οποία σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τις γεννήσεις, τους θανάτους και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού κατά φύλο στο Σύνολο Χώρας τα έτη 1996 και 1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Γεννήσεις, Θάνατοι και Φυσική Μεταβολή του πληθυσμού τα έτη 1996 και 1998 κατά φύλο

Έτος	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσ.μεταβ.
ΑΡΡΕΝΕΣ			
1996	51.510	53.253	-1.743
1998	51.992	53.637	-1.645
ΘΗΛΕΙΣ			
1996	49.208	47.487	1.721
1998	48.902	49.031	-129

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 :

- Οι γεννήσεις αγοριών το 1998 ήταν περισσότερες απ' ό τι το 1996 (αύξηση 0,94%), ενώ το αντίθετο συνέβη στις γεννήσεις κοριτσιών (μείωση -0,62%). Και τα δύο χρόνια, όπως συμβαίνει πάντοτε, οι γεννήσεις αγοριών ήταν περισσότερες από τις γεννήσεις κοριτσιών. Οι διαφορές, όμως, που παρουσιάζονται στην αναλογία αγοριών/κοριτσιών τα διάφορα χρόνια (το 1998 οι γεννήσεις αγοριών ήταν κατά 6,3% περισσότερες από τις γεννήσεις κοριτσιών, ενώ το 1996 κατά 4,7% περισσότερες) θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ειδικής έρευνας.
- Οι θάνατοι αρρένων το 1998 ήταν πολύ λίγο αυξημένοι σε σχέση με το 1996 (αύξηση 0,72%), ενώ των θηλέων πολύ περισσότερο (αύξηση 3,25%). Η μεγάλη αυτή διαφορά στην αύξηση των θανάτων οφείλεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες είναι μακροβιότερες των ανδρών κατά 5 τουλάχιστον έτη και, όπως είναι φυσικό, είναι πολυαριθμότερες των ανδρών στις μεγάλες ηλικίες.
- Αποτέλεσμα των διαφορετικών αυτών εξελίξεων ήταν η φυσική μείωση στην περίπτωση των αρρένων το 1998 να είναι ελαφρά μικρότερη από εκείνη του 1996, ενώ στην περίπτωση των θηλέων η φυσική αύξηση του 1996 να μετατραπεί σε ελαφρά φυσική μείωση το 1998.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τις γεννήσεις, τους θανάτους και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού στο Νομό Αττικής (Περιφέρεια Πρωτεύουσας + Αττικής (υπολ)) και στην Υπόλοιπη Χώρα (δηλαδή το Σύνολο Χώρας μείον το Νομό Αττικής) τα έτη 1996 και 1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Γεννήσεις, Θάνατοι και Φυσική Μεταβολή του πληθυσμού στο Νομό Αττικής και στην Υπόλοιπη Χώρα τα έτη 1996 και 1998

Έτος	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσ.μεταβ.
ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ			
1996	35.691	32.693	2.998
1998	35.937	33.333	2.604
ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΧΩΡΑ			
1996	65.027	68.047	-3.020
1998	64.957	69.335	-4.378

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι το 1996 στο Νομό Αττικής σημειώθηκε φυσική αύξηση του πληθυσμού ενώ στην Υπόλοιπη Χώρα φυσική μείωση. Το 1998 η αντίθεση ανάμεσα στο κέντρο και στην περιφέρεια οξύνθηκε. Πιο συγκεκριμένα το 1998 σε σύγκριση με το 1996 :

- Οι γεννήσεις στο Νομό Αττικής αυξήθηκαν κατά 0,68%, ενώ στην Υπόλοιπη Χώρα μειώθηκαν ελαφρά κατά 0,10%. Η διαφορά αυτή οφείλεται σε δημογραφικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους οι οποίοι πρέπει να διερευνηθούν. Ένας από τους λόγους αυτούς είναι το γεγονός ότι ο μεγαλύτερος αριθμός γεννήσεων από αλλοδαπές μητέρες συμβαίνει στο Νομό Αττικής.
- Οι θάνατοι αυξήθηκαν τόσο στο Νομό Αττικής όσο και στην Υπόλοιπη Χώρα. Το ποσοστό αύξησής τους στο Νομό Αττικής (1,96%) ήταν ελαφρά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο στην Υπόλοιπη Χώρα (1,89%).
- Εξαιτίας των εξελίξεων αυτών η φυσική αύξηση στο Νομό Αττικής μειώθηκε κατά – 13,1%, ενώ η φυσική μείωση στην Υπόλοιπη Χώρα αυξήθηκε κατά 45%. Η διαφορά αυτή δείχνει ότι η επιδείνωση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας είναι μεγαλύτερη και σοβαρότερη στις εκτός Αττικής περιοχές.

Η επανάληψη το 1998 σε εντονότερη μορφή της θλιβερής εμπειρίας του 1996, δηλαδή της υπεροχής των θανάτων έναντι των γεννήσεων, δείχνει ότι το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας οξύνεται. Για την αντιμετώπισή τους είναι απόλυτη ανάγκη, έστω και με καθυστέρηση επτά ετών, να εφαρμοστούν οι προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993. Ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να επιδειχθεί στις εκτός Αττικής περιοχές στις οποίες το πρόβλημα είναι οξύτερο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΦΘΙΝΟΥΣΑΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Το 1998 οι γεννήσεις μειώθηκαν σε σχέση με το 1997 και «έπεσαν» στις 100.894 και οι θάνατοι αυξήθηκαν τόσο σε σχέση με το 1997 όσο και σε σχέση με το 1996 και έφτασαν τις 102.688 (έφτασαν, δηλαδή, στο ανώτερο επίπεδό τους σε ειρηνική περίοδο) με αποτέλεσμα να σημειωθεί φυσική μείωση του πληθυσμού κατά 1.774. Ήταν η δεύτερη χρονιά στο δεύτερο ήμισυ του αιώνα που έληξε που συνέβαινε κάτι τέτοιο σε ειρηνική περίοδο και μάλιστα σε εντονότερο βαθμό. Η πρώτη ήταν το 1996, χρονιά στην οποία οι γεννήσεις ήταν 100.718 («έπεσαν», δηλαδή, στο χαμηλότερο επίπεδό τους σε ειρηνική περίοδο) και οι θάνατοι 100.740, με αποτέλεσμα να σημειωθεί φυσική μείωση του πληθυσμού κατά 22.

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε πως εξελίχθηκαν ο πληθυσμός, οι γεννήσεις, οι θάνατοι και η φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) την 40ετία 1958-1998. Τα σχετικά στοιχεία για τα έτη 1958, 1968, 1978 και 1998 είναι της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) και δίνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ

**Πληθυσμός, Γεννήσεις, Θάνατοι και Φυσική Μεταβολή
του πληθυσμού τα έτη 1958, 1968, 1978, 1988 και 1998**

Έτος	Πληθυσμός	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσ.Μεταβ.
1958	8.173.129	155.359	58.160	97.199
1968	8.740.765	160.338	73.309	87.029
1978	9.429.959	146.588	81.615	64.973
1988	10.037.037	107.505	92.407	15.098
1998	10.516.366	100.894	102.668	-1.774
<i>ΣΕ 1.000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ</i>				
1958		19,01	7,12	11,89
1968		18,34	8,39	9,96
1978		15,54	8,65	6,89
1988		10,71	9,21	1,50
1998		9,59	9,76	-0,17

Από την πρώτη στήλη του πρώτου μέρους του Πίνακα φαίνεται ότι ο πληθυσμός της χώρας αυξανόταν συνεχώς στη διάρκεια της 40ετίας 1958-98. Αναλυτικότερα :

- Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν τις δύο πρώτες δεκαετίες. Οι αυξήσεις αυτές οφείλονται στη μεγάλη υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων, και θα ήταν μεγαλύτερες αν δεν σημειωνόταν μεγάλη έξοδος από τη χώρα (μέχρι το 1973) μεταναστών-εργατών και των οικογενειών τους προς (κύρια) την, τότε, Δυτική

Γερμανία και άλλες χώρες (τη δεκαετία 1961-70 η καθαρή εκροή πληθυσμού έφτασε τις 459.337).

- Μικρότερες ήταν οι αυξήσεις τις δύο τελευταίες δεκαετίες, και θα ήταν πολύ μικρότερες αν δεν εισερχόταν στη χώρα μας ένας μεγάλος αριθμός παλιννοστούντων, μεταναστών και λαθρομεταναστών (η καθαρή εισροή πληθυσμού στη χώρα ήταν 334.408 τη δεκαετία 1971-80 και 272.441 τη δεκαετία 1981-90 – βλέπε, σχετικά, το Κεφάλαιο 1 του βιβλίου μας «Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996.

Από τη δεύτερη στήλη του πρώτου μέρους του Πίνακα φαίνεται ότι :

- Οι γεννήσεις το 1968 ήταν περισσότερες απ' ό,τι το 1958. Η αύξηση αυτή ήταν εντελώς συγκυριακή και οφείλεται στο γεγονός ότι εξαιτίας της μεγάλης - με τα τότε μέτρα - αύξησης της ανεργίας στη Δυτική Γερμανία, ένας σημαντικός αριθμός μεταναστών-εργατών με τις οικογένειές τους επέστρεψε προσωρινά στη χώρα (οι γεννήσεις τη δεκαετία 1961-70 ήταν, κατά μέσο όρο, γύρω στις 153.000 το χρόνο). Παρ' όλα αυτά, όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα οι γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους το 1968 ήταν λιγότερες απ' ό,τι το 1958.
- Οι γεννήσεις μειώθηκαν σημαντικά το 1978 έναντι του 1968 και δραματικά το 1988 έναντι του 1978. Παρ' όλο ότι η τάση μείωσης των γεννήσεων ήταν εμφανής πριν από το 1981, εν τούτοις από το έτος αυτό εμφανίζεται μια κατολίπισή τους με αποτέλεσμα από 148.134 το 1980 να πέσουν στις 101.657 το 1989.
- Η μείωση που σημειώθηκε το 1998 σε σύγκριση με το 1988 ήταν πολύ μικρότερη. Η μείωση θα ήταν μεγαλύτερη αν δεν υπήρχαν οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες (βλέπε, σχετικά, το Κεφάλαιο 19). Χάρη στις γεννήσεις αυτές το σύνολο των γεννήσεων την τελευταία δεκαετία κυμάνθηκε μεταξύ 101.000 και 104.000.
- Τελικά οι γεννήσεις το 1998 ήταν κατά -35,1% λιγότερες (-49,5% ανά 1.000 κατοίκους) απ' ό,τι το 1958.

Από την τρίτη στήλη του πρώτου μέρους του Πίνακα φαίνεται ότι οι θάνατοι αυξάνονταν στη διάρκεια της τεσσαρακονταετίας 1958-1998. Αναλυτικότερα :

- Η μεγαλύτερη αύξηση (26%) σημειώθηκε το 1968 έναντι του 1958. Η μεγάλη αυτή αύξηση οφείλεται στις οικονομικές, και κοινωνικές συνθήκες της εποχής, στην κατάσταση των υπηρεσιών υγείας, στη μεγάλη βρεφική θνησιμότητα κλπ
- Μικρότερες ήταν οι αυξήσεις (μεταξύ 11% και 13%) το 1978 έναντι του 1968, του 1988 έναντι του 1978 και του 1998 έναντι του 1988 (οι αυξήσεις των θανάτων ανά 1.000 κατοίκους ήταν μικρότερες από τις αυξήσεις των απόλυτων αριθμών).
- Τελικά οι θάνατοι το 1998 ήταν κατά 76,5% περισσότεροι (37,2% ανά 1.000 κατοίκους) απ' ό,τι το 1958.

Οι αυξήσεις των θανάτων - παρά την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας που προαναφέρθηκε) - οφείλονται στη γήρανση του πληθυσμού (το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι άνδρες και γυναίκες άνω των 65 ετών συνεχώς αυξάνει).

Εξαιτίας των εξελίξεων στις γεννήσεις και στους θανάτους στη διάρκεια της 40ετίας 1958-1998 σημειώθηκε, όπως φαίνεται από την τελευταία στήλη του πρώτου μέρους του Πίνακα :

- Μια συνεχής μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι), με τελικό αποτέλεσμα να καταλήξει σε φυσική μείωσή του (υπεροχή, δηλαδή, των θανάτων έναντι των γεννήσεων) το 1998.
- Η μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού που σημειώθηκε το 1968 σε σύγκριση με το 1958 ήταν μικρότερη από εκείνη που σημειώθηκε το 1978 σε σύγκριση με το 1968 και αυτή ήταν μικρότερη από τη μείωση που σημειώθηκε το 1988 σε σύγκριση με το 1978 (η τελευταία αυτή μείωση ήταν τριπλάσια εκείνης του 1978 έναντι του 1968 και επταπλάσια εκείνης του 1968 έναντι του 1958).
- Το 1998, αντί για φυσική αύξηση, είχαμε φυσική μείωση (δηλαδή υπεροχή των θανάτων έναντι των γεννήσεων).

Όπως προαναφέρθηκε, εξαιτίας της φθίνουσας φυσικής αύξησης του πληθυσμού στο διάστημα 1958-1998 (και της, τελικά, φυσικής μείωσής του το 1996 και 1998) θα είχαμε δραματικές εξελίξεις στον πληθυσμό της χώρας αν δεν υπήρχε η μαζική είσοδος παλιννοστούντων (στα τέλη της δεκαετίας του '70 και τη δεκαετία του '80) και μεταναστών και λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους τη δεκαετία του '80 και, κύρια, τη δεκαετία του '90). Τα δύο αυτά φαινόμενα (ο ουσιαστικός, δηλαδή, μηδενισμός της φυσικής αύξησης του πληθυσμού και η παρουσία ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών στη χώρα) αποτελούν τις δύο σημαντικότερες όψεις του δημογραφικού μας προβλήματος για το οποίο, δυστυχώς, δεν υπάρχει καμιά συγκροτημένη πολιτική. Η πιο επείγουσα προτεραιότητα του νέου αιώνα για τη χώρα μας είναι η διαμόρφωση μιας τέτοιας πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΜΕ ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ

Στο βιβλίο μας «Εισόδημα και Οικογενειακή Κατάσταση 1980-1994» που κυκλοφόρησε το 1997, αναφέραμε ότι η φορολογική πολιτική, ανάμεσα στα άλλα, έφερε στο «δίκτυο της εφορίας» ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων της χώρας, με αποτέλεσμα από το 1994 και μετά τα στοιχεία της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) να απεικονίζουν σαφέστερα την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού. Με βάση τα στοιχεία αυτά εξετάζουμε στο άρθρο αυτό τις δημογραφικές εξελίξεις της χώρας την τετραετία 1995-1998, δηλαδή τα χρόνια μετά την περίοδο που κάλυψε το βιβλίο μας του 1997 για τα οποία υπάρχουν στοιχεία (τα στοιχεία για το 1998 δόθηκαν στη δημοσιότητα στις 31.5.2000).

Ι. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Στα δημοσιεύματα για τη ΦΕΦΠ της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος δίνονται και στοιχεία για τον αριθμό των παιδιών (αν υπάρχουν) τα οποία εξαρτώνται οικονομικά από τους φορολογούμενους και για τα οποία δικαιούνται κάποιων φορολογικών απαλλαγών ή εκπτώσεων. Από τα στοιχεία αυτά μπορούμε να υπολογίσουμε τον αριθμό των μελών της οικογένειας που αντιστοιχούν στην κάθε φορολογική δήλωση. Πιο συγκεκριμένα πολλαπλασιάζουμε τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων επί τον αριθμό των ατόμων της καθεμιάς κατηγορίας φορολογουμένων (εκείνων που δεν έχουν παιδιά και σύζυγο επί 1, εκείνων με σύζυγο αλλά χωρίς παιδιά επί 2, εκείνων που έχουν 1 παιδί επί 3, 2 παιδιά επί 4, 3 παιδιά επί 5, 4 παιδιά επί 6, 5 παιδιά επί 7 και 6 και άνω παιδιά επί 9 (υποθέτοντας ότι κατά μέσο όρο η κατηγορία αυτή φορολογουμένων έχει 7 παιδιά). Ο αριθμός των μελών οικογένειας της καθεμιάς από τις 8 αυτές κατηγορίες φορολογουμένων καθώς και για το σύνολό τους μαζί με τις ποσοστιαίες κατανομές τους για τα έτη 1994 και 1998 δίνεται στον Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αριθμός μελών οικογένειας των φορολογουμένων ανάλογα με τα
οικογενειακά βάρη τα έτη 1994 και 1998

Οικογενειακά βάρη	Αριθμός μελών οικογένειας		Ποσοστιαίες κατανομές	
	1994	1998	1994	1998
Χωρίς παιδιά και σύζυγο	1.430.910	1.977.747	16,5	20,7
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	2.139.346	2.551.200	24,7	26,7
1 παιδί	1.522.869	1.596.501	17,6	16,7
2 παιδιά	2.613.244	2.523.636	30,2	26,5
3 παιδιά	710.100	664.305	8,2	7,0
4 παιδιά	179.664	174.432	2,1	1,8
5 παιδιά	32.578	33.978	0,4	0,4
6 παιδιά και άνω	17.424	18.693	0,2	0,2
ΣΥΝΟΛΟ	8.646.135	9.540.492	100,0	100,0

Από τις δύο πρώτες στήλες του Πίνακα 1 φαίνεται ότι στην τετραετία 1995-1998 σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στην οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων. Πιο συγκεκριμένα το 1998 σε σύγκριση με το 1994 :

- Η μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των μελών οικογένειας σημειώθηκε στους φορολογούμενους χωρίς παιδιά και σύζυγο και ακολουθούν οι φορολογούμενοι με σύζυγο χωρίς παιδιά. Στις δύο αυτές κατηγορίες υπάγονται από τη μια μεριά ο συνεχώς αυξανόμενος (τόσο λόγω συνταξιοδότησης όσο και λόγω της αύξησης του προσδόκιμου επιβίωσης) αριθμός των συνταξιούχων που δεν έχουν οικογενειακά βάρη (στην αύξηση των φορολογουμένων με σύζυγο χωρίς παιδιά συμβάλουν και τα ζευγάρια των οποίων τα παιδιά, μετά από μια ηλικία, παύουν να θεωρούνται προστατευόμενα μέλη) και από την άλλη ο – επίσης αυξανόμενος για λόγους οικονομικούς, κοινωνικούς και άλλους – αριθμός των αγάμων ή των εγγάμων χωρίς παιδιά. Οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν τις σοβαρότερες πλευρές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας, δηλαδή τη γήρανση του πληθυσμού και τα προβλήματα που αυτή συνεπάγεται (ασφαλιστικό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, πρόνοια) και την υπογεννητικότητα η οποία «κατολίσθησε» από το 1981 και μετά.
- Μικρή αύξηση σημειώθηκε στον αριθμό των μελών οικογένειας των φορολογουμένων με ένα παιδί ενώ μειώσεις σημειώθηκαν στον αριθμό των μελών οικογένειας των φορολογουμένων με 2,3 και 4 παιδιά. Οι μεταβολές αυτές δείχνουν ότι ένας σημαντικός αριθμός ζευγαριών, για οικονομικούς κυρίως λόγους, περιορίζεται στο ένα παιδί με αποτέλεσμα την αύξηση της υπογεννητικότητας.
- Μικρές αυξήσεις σημειώθηκαν στον αριθμό των μελών οικογένειας των φορολογουμένων με 5 και 6 και άνω παιδιά (η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στους φορολογούμενους με 6 και άνω παιδιά). Η αύξηση αυτή οφείλεται, ως ένα βαθμό, στα πολυτεκνικά επιδόματα που καθιερώθηκαν το 1981.

II. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στο τμήμα αυτό εξετάζουμε μόνο τους φορολογούμενους με παιδιά. Από τον Πίνακα 1, δηλαδή, αφαιρούμε τις δύο πρώτες κατηγορίες φορολογουμένων (χωρίς σύζυγο και παιδιά και με σύζυγο χωρίς παιδιά) και για να βρούμε τον αριθμό των παιδιών των υπόλοιπων κατηγοριών αφαιρούμε από τον αριθμό των μελών των οικογενειών τους δύο γονείς. Ο αριθμός των παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας για τα έτη 1994 και 1998 δίνεται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Αριθμός παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας τά έτη 1994 και 1998

Μέγεθος οικογένειας	Αριθμός παιδιών		Ποσοστιαίες κατανομές	
	1994	1998	1994	1998
1 παιδί	507.623	532.167	21,178	22,668
2 παιδιά	1.306.622	1.261.818	54,513	53,748
3 παιδιά	426.060	398.583	17,775	16,978
4 παιδιά	119.776	116.288	4,997	4,953
5 παιδιά	23.270	24.270	0,971	1,034
6 παιδιά και άνω	13.552	14.539	0,565	0,619
ΣΥΝΟΛΟ	2.396.903	2.347.665	100,000	100,000

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Ο αριθμός των παιδιών των φορολογουμένων το 1998 ήταν σχεδόν κατά 50.000 μικρότερος απ' ό,τι το 1994. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις οικογένειες με 2 παιδιά (-44.804) και ακολουθούν οι οικογένειες με 3 παιδιά (-27.477) και με 4 παιδιά (-3.488). Οι μειώσεις αυτές αντισταθμίστηκαν κατά ένα μέρος από την αύξηση των παιδιών των οικογενειών με 1 παιδί (+24.544), με 5 παιδιά (+1.000) και 6 παιδιά και άνω (+987).
- Εξαιτίας των παραπάνω μεταβολών το ποσοστό που αντιπροσώπευαν στο σύνολο των παιδιών τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί αυξήθηκε κατά +1,49 εκατ. μονάδες ενώ εκείνων με 2,3 και 4 παιδιά μειώθηκε συνολικά κατά -1,61 εκατ. μονάδες. Μικρή αύξηση παρουσίασε το ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο τα παιδιών των οικογενειών με 5 και 6 παιδιά και άνω (+0,13 εκατ. μονάδες).

Όπως φάνηκε από τη σύντομη ανάλυση που προηγήθηκε, και την τετραετία 1995-98 συνεχίζονται οι τάσεις που είχαν αναλυθεί και στο βιβλίο μας του 1997 που προαναφέρθηκε, δηλαδή :

- (α) Αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών χωρίς παιδιά (των φορολογουμένων - ηλικιωμένων και νέων - χωρίς παιδιά και σύζυγο και με σύζυγο χωρίς παιδιά), με αποτέλεσμα τη μείωση του μέσου μεγέθους του νοικοκυριού από 2,25 άτομα το 1994 σε 2,08 το 1998.
- (β) Αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν στο σύνολο τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί και μείωση τα παιδιά των οικογενειών με 2 και 3 παιδιά, με αποτέλεσμα τη μείωση του μέσου αριθμού παιδιών ανά οικογένεια εγγάμων με παιδιά από 1,79 το 1994 σε 1,76 το 1998. Τέλος
- (γ) Ενώ μετά την καθιέρωση των πολυτεχνικών επιδομάτων το 1991 είχε παρατηρηθεί αύξηση της συμμετοχής των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών στο σύνολο των παιδιών, η τάση αυτή μειώθηκε και περιορίστηκε την τετραετία 1995-98 ουσιαστικά μόνο στις οικογένειες με 5 παιδιά και άνω. Το γεγονός αυτό οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και στην αποδυνάμωση των πολυτεχνικών επιδομάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΟΥΡΑΓΟΥΣ ΤΗΣ Ε.Ε. Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

Σε παλαιότερα άρθρα μας στην «Καθημερινή της Κυριακής» είχαμε εκθέσει το γενικό δημογραφικό πρόβλημα της χώρας. Σε όλα αυτά τα άρθρα ασχοληθήκαμε αποκλειστικά με το τι συμβαίνει στη χώρα μας, χωρίς συγκρίσεις με άλλες χώρες και, ιδιαίτερα, με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Στο άρθρο αυτό κάνουμε αυτές της συγκρίσεις με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα στις 11.8.2000 η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) - η Eurostat - για τις 15 χώρες-μέλη, την Ε.Ε. ως σύνολο και άλλες χώρες, ανάμεσα στις οποίες και οι Η.Π.Α.. Από τα στοιχεία αυτά θα εξετάσουμε μόνο το δείκτη γονιμότητας, δηλαδή, τα παιδιά ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας, τα έτη 1980 και 1999.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε το δείκτη γονιμότητας για τα έτη 1980 και 1999 στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατά φθίνουσα σειρά το έτος 1999 καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή του το 1999 σε σύγκριση με το 1980. Στην προτελευταία και στην τελευταία σειρά του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για την Ε.Ε. ως σύνολο και τις Η.Π.Α., αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Γονιμότητα τα έτη 1980 και 1999 στις
χώρες-μέλη της Ε.Ε., στην Ε.Ε. ως σύνολο
στις Η.Π.Α. και ποσοστιαία μεταβολή της

ΧΩΡΑ	1980	1999	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Ιρλανδία	3,30	1,89	-42,7
Γαλλία	2,00	1,77	-11,5
Δανία	1,60	1,74	8,7
Φινλανδία	1,60	1,74	8,7
Λουξεμβούργο	1,50	1,73	15,3
Βρετανία	1,90	1,70	-10,5
Ολλανδία	1,60	1,64	2,5
Βέλγιο	1,70	1,54	-9,4
Σουηδία	1,70	1,50	-11,8
Πορτογαλία	2,20	1,48	-32,7
Γερμανία	1,60	1,37	-14,4
Αυστρία	1,60	1,30	-18,8
Ελλάδα	2,20	1,30	-40,9
Ιταλία	1,60	1,21	-24,4
Ισπανία	2,20	1,19	-45,9
ΕΕ.15	1,80	1,45	-19,4
Η.Π.Α.	1,80	2,05	13,9

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι :

- (α) Το 1980 η Ελλάδα ήταν ανάμεσα στους πρωτοπόρους της Ε.Ε. στη γονιμότητα και κατείχε στην 2^η θέση μαζί με την Ισπανία και την Πορτογαλία με πρώτη την Ιρλανδία (όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα άρθρα το έτος 1980 οι γεννήσεις στην Ελλάδα ήταν 148.000). Η γονιμότητα το έτος εκείνο στις τέσσερις αυτές χώρες ήταν υψηλότερη από το μέσο όρο της Ε.Ε. και ξεπερνούσε το επίπεδο ανανέωσης των γενεών. Τελευταία ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. ήταν το Λουξεμβούργο. Η Ε.Ε. ως σύνολο και οι Η.Π.Α. είχαν την ίδια γονιμότητα.
- (β) Το 1999 η Ελλάδα βρισκόταν ανάμεσα στους ουραγούς της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά τη γονιμότητα και κατείχε τη 12^η θέση μαζί με την Αυστρία (με εκτιμώμενο αριθμό γεννήσεων 102.000) με την Ιταλία και την Ισπανία να καταλαμβάνουν τις δύο τελευταίες θέσεις. Στις τέσσερις αυτές χώρες καθώς και στην Γερμανία η γονιμότητα ήταν χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ε.Ε. Το έτος αυτό η Ιρλανδία κατείχε και πάλι την 1^η θέση, αλλά με πολύ μειωμένη γονιμότητα, με δεύτερη τη Γαλλία. Σε καμιά, όμως, χώρα-μέλος της Ε.Ε. η γονιμότητα δεν έφτανε το 2,1. Η Ε.Ε. ως σύνολο είχε πολύ χαμηλότερη γονιμότητα απ' ό,τι οι Η.Π.Α. (όπου πλησίασε το 2,1).

Από τις παραπάνω εξελίξεις φαίνεται (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα) ότι την τελευταία 20ετία στην Ελλάδα σημειώθηκε η 3^η σε μέγεθος μείωση της γονιμότητας (-40,9%) μετά από εκείνη της Ισπανίας (-45,9%) και της Ιρλανδίας (-42,7%). Μειώσεις πάνω από 20% σημειώθηκαν και στην Πορτογαλία (-32,7%) και στην Ιταλία (-24,4%). Η γονιμότητα, όμως, δεν μειώθηκε σε όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε.. Στην Ολλανδία, τη Δανία, τη Φινλανδία και το Λουξεμβούργο αυξήθηκε με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να βελτιώσουν σημαντικά τη θέση τους το 1999 σε σχέση με το 1980 σε ό,τι αφορά τη γονιμότητα.

Από τις δύο τελευταίες γραμμές της τελευταίας στήλης του Πίνακα φαίνεται ότι, ενώ στην Ε.Ε. ως σύνολο η γονιμότητα το 1999 μειώθηκε κατά -19,4% σε σύγκριση με το 1980, στις Η.Π.Α. σημείωσε αύξηση 13,9%. Παράλληλα η χώρα αυτή δέχτηκε το 1999 ένα μεγαλύτερο, αναλογικά, αριθμό μεταναστών. Οι Η.Π.Α., δηλαδή, παρουσιάζουν ένα δημογραφικό δυναμισμό που απουσιάζει από την Ε.Ε. Αυτός ο δυναμισμός - σε συνδυασμό με την τεχνολογική πρόοδο, τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τα μεγάλα ποσά που διατίθενται για έρευνα και ανάπτυξη - αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες του ταχύτερου ρυθμού ανάπτυξης και του υψηλότερου κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης των Η.Π.Α. σε σύγκριση με τα αντίστοιχα μεγέθη της Ε.Ε. ως συνόλου.

Αν ληφθεί υπόψη ότι η χώρα μας, σε ό,τι αφορά τη γονιμότητα, βρισκόταν κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε., είναι σαφές ότι, αν δεν υπάρξει μια ριζική αλλαγή στην απάθεια και αδράνεια που έχουν επιδείξει όλες οι Κυβερνήσεις τα τελευταία 25 χρόνια για το δημογραφικό πρόβλημα (βλέπε, σχετικά, τα προηγούμενα άρθρα μας στην «Καθημερινή της Κυριακής») - εκτός από την επιδείνωση των πολλών και σοβαρών προβλημάτων που έχουν ήδη εμφανισθεί και τονισθεί κατά κόρον - και η προσπάθειά για πραγματική σύγκλιση μέσα στην Ο.Ν.Ε. θα αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες εξαιτίας της χαμηλής γονιμότητας (όπως είναι γνωστό - βλέπε, σχετικά, και το βιβλίο μας

«Προβλήματα της Ελληνικής Οικονομίας» που κυκλοφόρησε τον περασμένο Μάρτιο του 2000 - η αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) τα επόμενα χρόνια θα πρέπει να είναι πολύ υψηλότερη από εκείνη της Ε.Ε., προκειμένου το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης της χώρας μας να φτάσει το μέσο όρο της Ε.Ε. μετά από 10 ή 15 χρόνια).

Υπάρχουν ορισμένοι που υποστηρίζουν ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν μπορεί να γίνει - όπως έγινε τη δεκαετία του '90 - με την υποδοχή περισσότερων μεταναστών. Η Ελλάδα, όμως ήδη φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών με τις οικογένειες τους (και όσοι από αυτούς είναι λαθρομετανάστες θα πρέπει να νομιμοποιηθούν μέσα στα πλαίσια μιας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία, δυστυχώς απουσιάζει). Δεδομένου, όμως, ότι η χώρα μας - όπως και κάθε άλλη χώρα - δεν μπορεί να δεχθεί ένα απεριόριστο αριθμό μεταναστών, οι επιπλέον νόμιμοι μετανάστες που είναι δυνατόν να δεχθεί η Ελλάδα θα μειώσουν μεν σε κάποιο βαθμό τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν, δεν πρόκειται, όμως, να τα εξαφανίσουν, δεδομένου ότι το επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης των μεταναστών δεν είναι εκείνο που απαιτείται για να αντιμετωπισθούν με επιτυχία οι προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα.

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκαλεί η χαμηλή γονιμότητα στη χώρα μας είναι απόλυτη ανάγκη τόσο η σημερινή όσο και οι μελλοντικές κυβερνήσεις να υλοποιήσουν, έστω και μετά από επτά χρόνια, τις προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 10.2.1993 και στη συνέχεια να εφαρμόσουν μια μακρόπνοη πολιτική για την επίλυση του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Είναι γνωστό ότι η χώρα παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση έναντι της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Η Ελλάδα, σύμφωνα με την τελευταία (7.7.2000) ανακοίνωση της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. - της Eurostat - εξακολουθούσε και το 1999 να είναι τελευταία ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. με κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης 14.200 ποσό που είναι ίσο με το 67,3% του μέσου όρου της Ε.Ε. (21.110 μονάδες). Εκτός, όμως, από την απόκλιση από το συνοπτικό αυτό δείκτη πραγματικής σύγκλισης, η χώρα μας παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις και σε επιμέρους δείχτες πραγματικής σύγκλισης. Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε τις αποκλίσεις που, δυστυχώς, παρουσιάζει η χώρα μας και στο δημογραφικό πρόβλημα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Eurostat στις 11.8.2000 η Ε.Ε. συνολικά αντιμετωπίζει δημογραφικό πρόβλημα δεδομένου ότι από την κατά 989.200 πρόσωπα (0,26%) ελάχιστη αύξηση του πληθυσμού της το 1999, οι 711.500 ήταν μετανάστες και μόνο 277.700 ήταν η υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων. Τόσο στις γεννήσεις, τους θανάτους και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) όσο και στην καθαρή εισροή μεταναστών υπάρχουν πολύ μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. Ανάγοντας τα σχετικά στοιχεία της Eurostat για τις 15 χώρες-μέλη και την Ε.Ε. ως σύνολο ανά 1000 κατοίκους (ώστε να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους) καταρτίσαμε στον Πίνακα που ακολουθεί στον οποίο κατατάσσονται οι χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατά φθίνουσα σειρά. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα δίνονται τα στοιχεία αυτά και για την Ε.Ε. ως σύνολο (δηλαδή ο μέσος όρος).

ΠΙΝΑΚΑΣ

Γεννήσεις, θάνατοι, φυσική μεταβολή του πληθυσμού και μετανάστευση ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) κατά φθίνουσα σειρά το έτος 1999

ΧΩΡΑ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΧΩΡΑ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΧΩΡΑ	ΦΥΣ. ΜΕΤΑΒ.	ΧΩΡΑ	ΜΕΤΑΝ.
Ιρλανδία	14,22	Λατвия	11,12	Ιρλανδία	5,78	Λουξεμβούργο	10,90
Λουξεμβούργο	12,95	Πορτογαλία	10,79	Λουξεμβούργο	4,20	Ιρλανδία	4,93
Γαλλία	12,69	Σουηδία	10,69	Ολλανδία	3,79	Ολλανδία	2,78
Ολλανδία	12,67	Βρετανία	10,58	Γαλλία	3,45	Βρετανία	2,72
Λατвия	12,44	Γερμανία	10,28	Φινλανδία	1,61	Γερμανία	2,49
Βρετανία	11,77	Βέλγιο	10,26	Λατвия	1,32	Ελλάδα	2,37
Πορτογαλία	11,52	Ιταλία	9,90	Βρετανία	1,19	Λατвия	1,77
Βέλγιο	11,17	Ελλάδα	9,78	Βέλγιο	0,91	Ιταλία	1,76
Φινλανδία	11,15	Αυστρία	9,67	Πορτογαλία	0,73	Βέλγιο	1,55
Σουηδία	9,96	Φινλανδία	9,54	Ισπανία	0,20	Σουηδία	1,54
Ελλάδα	9,68	Ισπανία	9,33	Αυστρία	-0,01	Αυστρία	1,13
Αυστρία	9,66	Γαλλία	9,24	Ελλάδα	-0,09	Πορτογαλία	1,08
Ισπανία	9,53	Ολλανδία	8,89	Ιταλία	-0,59	Ισπανία	1,00
Γερμανία	9,34	Λουξεμβούργο	8,79	Σουηδία	-0,73	Γαλλία	0,85
Ιταλία	9,31	Ιρλανδία	8,44	Γερμανία	-0,94	Φινλανδία	0,66
Ε.Ε.	10,67	Ε.Ε.	9,93	Ε.Ε.	0,74	Ε.Ε.	1,89

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι, από τους τέσσερις βασικούς αυτούς δείχτες του δημογραφικού προβλήματος, η χώρα μας συγκλίνει προς το μέσο όρο της Ε.Ε. μόνο, δυστυχώς, ως προς τους θανάτους ανά 1000 κατοίκους. Αναλυτικότερα το έτος 1999 η Ελλάδα, σε ό,τι αφορά :

- (α) Τις γεννήσεις βρισκόταν στην 11^η θέση με 9,68 γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους, δηλαδή λιγότερες από το μέσο όρο της Ε.Ε. (10,67). Η απόκλιση αυτή οφείλεται στην κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων που άρχισε το 1981 και συνεχίστηκε σ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 με αποτέλεσμα από 148.134 το 1980 να κατολισθήσουν στις 101.657 το 1989 και να κυμαίνονται ανάμεσα στις 102.000-104.000 τη δεκαετία του '90.
- (β) Τους θανάτους βρισκόταν στην 8^η θέση, δηλαδή στο μέσον των 15 χωρών, με 9,78 θανάτους ανά 1000 κατοίκους και ήταν, όπως προαναφέρθηκε, πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ε.Ε. (9,93). Στη βρεφική θνησιμότητα όμως - η οποία, όπως παρατηρεί η Eurostat, σημείωσε κάθετη πτώση στην Ε.Ε. και από 12,4 θανάτους ανά 1000 γεννήσεις ζώντων το 1980 κατέβηκε στους 5,0 το 1999 - ή χώρα μας κατείχε, δυστυχώς, το 1999 την 1^η θέση με το μεγαλύτερο αριθμό θανάτων βρεφών (5,9) ανά 1000 γεννήσεις ζώντων ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. με δεύτερη τη Βρετανία (5,8).
- (γ) Τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού βρισκόταν στην 11^η θέση, εξαιτίας του γεγονότος ότι το 1999 - με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Eurostat - οι θάνατοι ήταν περισσότεροι από τις γεννήσεις (το ίδιο συνέβη το 1996 και το 1998). Αντί, δηλαδή, για φυσική αύξηση, η Ελλάδα είχε φυσική μείωση του πληθυσμού της. Σε χειρότερη από τη χώρα μας θέση (δηλαδή με μεγαλύτερη φυσική μείωση) ήταν μόνο η Ιταλία, η Σουηδία και η Γερμανία.
- (δ) Τη μετανάστευση βρισκόταν στην 6^η θέση μετά από το Λουξεμβούργο, την Ιρλανδία, την Ολλανδία, τη Βρετανία και τη Γερμανία. Η καθαρή εισροή μεταναστών συνέβαλε στην αύξηση του πληθυσμού των τεσσάρων πρώτων από τις χώρες αυτές κατά 42%-70% και στο σύνολο της Ε.Ε. κατά 71,9% (το υπόλοιπο της αύξησης προήλθε από τη φυσική αύξηση του πληθυσμού). Στη Γερμανία, όμως, και στη χώρα μας η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται αποκλειστικά στους μετανάστες οι οποίοι υπερκάλυψαν τη φυσική μείωση του πληθυσμού. Το ίδιο συνέβη στη Σουηδία, στην Ιταλία και σε πολύ μικρή έκταση στην Αυστρία (στις χώρες αυτές, όπως και στη Γερμανία και στην Ελλάδα, αν δεν υπήρχε καθαρή εισροή μεταναστών ο πληθυσμός τους το 1999 θα ήταν μικρότερος απ' ό,τι το 1998). Στις υπόλοιπες 10 χώρες-μέλη της Ε.Ε., στις οποίες οι γεννήσεις ξεπέρασαν τους θανάτους, μεγάλο ρόλο (πάνω από 50%) στη συνολική αύξηση του πληθυσμού έπαιξαν οι μετανάστες στην Ισπανία, στο Βέλγιο, την Πορτογαλία και τη Δανία.

Από τις παραπάνω συγκρίσεις φαίνεται ότι εκτός από τις πολύ γνωστές αποκλίσεις που παρουσιάζει η χώρα μας από το μέσο όρο της Ε.Ε. (κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, κατά μαθητή ή σπουδαστή/φοιτητή δαπάνες για την παιδεία, κατά κεφαλή δαπάνες για την υγεία, το ποσοστό της ανεργίας κ.ο.κ.), αποκλίσεις παρουσιάζει και σε βασικούς δείχτες του δημογραφικού προβλήματος και ιδιαίτερα στη γεννητικότητα με αποτέλεσμα το 1996, το 1998 και (κατά εκτίμηση) το 1999 οι θάνατοι

να έχουν ξεπεράσει τις γεννήσεις και η πολύ μικρή αύξηση του πληθυσμού της τη δεκαετία του '90 να οφείλεται κατά κύριο λόγο στην καθαρή εισροή μεταναστών.

Στόχος της χώρας μας, σε ό,τι αφορά το δημογραφικό πρόβλημα, δεν πρέπει απλώς - όπως συμβαίνει με τους δείχτες που προαναφέρθηκαν - να συγκλίνει προς το μέσο όρο της Ε.Ε., αλλά να τον ξεπεράσει κατά πολύ προκειμένου οι γεννήσεις να ξεπεράσουν κατά πολύ τους θανάτους και να συρρικνωθεί η εξάρτηση της αύξησης του πληθυσμού της από την καθαρή εισροή μεταναστών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι απόλυτη ανάγκη - όπως έχουμε τονίσει σε όλα τα άρθρα μας για το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας - να αρχίσουν, έστω και μετά από 7 χρόνια απραξίας - να εφαρμόζονται οι προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993 για την αντιμετώπισή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26

ΕΠΙΔΕΙΝΩΝΕΤΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΑΡΚΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΜΕΤΡΑ-«ΑΣΠΙΡΙΝΕΣ»

Σε πολλά πρόσφατα και παλαιότερα άρθρα μας (βλέπε και το βιβλίο μας «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996) έχουμε αναφερθεί στο οξύ δημογραφικό πρόβλημα της χώρας μας, τις επιμέρους πλευρές και τις συνέπειές του. Δυστυχώς το τόσο κρίσιμο αυτό πρόβλημα για το μέλλον του Τόπου επιδεινώνεται και όλες οι Κυβερνήσεις, αντί να λάβουν ριζικά και αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπισή του, αρκούνται σε μέτρα-«ασπιρίνες».

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε πρώτα την πορεία του προβλήματος τα τελευταία 25 χρόνια, στη συνέχεια τις εξελίξεις τα τελευταία τέσσερα χρόνια (1996-1999) και, τέλος, την ανεπάρκεια των μέτρων που έχουν ληφθεί και λαμβάνονται για την αντιμετώπισή του.

1. ΟΙ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Πριν δούμε τις τελευταίες εξελίξεις του δημογραφικού προβλήματος είναι ενδιαφέρον να εξετάσουμε πως εξελίχθηκαν οι γεννήσεις και οι θάνατοι και η φυσική μεταβολή του πληθυσμού, όχι κατ' έτος, αλλά ανά τετραετία δεδομένου ότι, όπως είναι γνωστό, τα δισεκτα έτη μειώνονται οι γάμοι, γεγονός που επηρεάζει τις γεννήσεις συνήθως το έτος που έπεται του δισεκτου.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τα στοιχεία για τις γεννήσεις, τους θανάτους και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού ανά τετραετία την περίοδο 1976-1999 (τα στοιχεία για το 1999 είναι προσωρινά, αλλά τα οριστικά δεν πρόκειται να έχουν μεγάλη διαφορά από τα προσωρινά).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Γεννήσεις, Θάνατοι και Φυσική Μεταβολή
του πληθυσμού ανά τετραετία 1976-1999

ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣ. ΜΕΤ.
1976-1979	584.858	329.521	255.337
1980-1983	558.970	350.474	208.496
1984-1987	461.407	368.722	92.685
1988-1991	414.011	374.777	39.234
1992-1995	411.138	393.615	17.523
1996-1999	404.275	406.248	-1.973

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Η μείωση των γεννήσεων, που άρχισε την τετραετία 1980-1983, πήρε μεγάλες διαστάσεις τις δύο επόμενες τετραετίες (1984-1987 και 1988-1991). Η μικρότερη

μείωσή τους που παρουσιάζεται τις δύο τελευταίες τετραετίες (1992-1995 και 1996-1999) οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες οι οποίες ήρθαν στη χώρα μας με το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα της δεκαετίας του '90. Συνολικά η μείωση των γεννήσεων στο διάστημα 1976-1999 ήταν 30,9%.

- Η αύξηση των θανάτων, που οφείλεται βασικά στη γήρανση του πληθυσμού, ήταν πολύ μεγάλη τις τετραετίες 1980-1983, 1984-1987 και 1992-1995. Συνολικά διάστημα 1976-1999 η αύξηση των θανάτων ήταν 23,3%.

Αποτέλεσμα της μείωσης των γεννήσεων και της αύξησης των θανάτων ήταν :

- Η μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) - ενώ ήταν σχετικά, μικρή την τετραετία 1980-1983 - να πάρει δραματικές διαστάσεις τις επόμενες τετραετίες (στις οποίες η μείωση από τη μια τετραετία στην άλλη ξεπερνούσε το 50%) για να μετατραπεί σε φυσική μείωση την τελευταία τετραετία.

II. ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1996-1999

Όπως είδαμε στο προηγούμενο τμήμα την τελευταία τετραετία η μειούμενη φυσική αύξηση του πληθυσμού μετατράπηκε σε φυσική μείωση (δηλαδή οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις). Στον Πίνακα 2 δίνουμε τα σχετικά στοιχεία για το καθένα από τα 4 έτη της τετραετίας 1996-1999 τόσο συνολικά όσο και κατά φύλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Γεννήσεις, Θάνατοι και Φυσική Μεταβολή του πληθυσμού κατά φύλο τα έτη 1996 - 1999

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ			ΑΡΡΕΝΕΣ			ΘΗΛΕΙΣ		
	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣ. ΜΕΤ.	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣ. ΜΕΤ.	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣ. ΜΕΤ.
1996	100.718	100.740	-22	51.510	53.253	-1.743	49.208	47.487	1.721
1997	102.038	99.738	2.300	52.606	52.548	58	49.432	47.190	2.242
1998	100.894	102.668	-1.774	51.992	53.637	-1.645	48.902	49.031	-129
1999*	100.625	103.102	-2.477	51.896	54.113	-2.217	48.729	48.989	-260
1996-1999	404.275	406.248	-1.973	208.004	213.551	-5.547	196.271	192.697	3.574

*Προσωρινά στοιχεία

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Στα τρία από τα τέσσερα έτη της τετραετίας 1996-1999 σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού. Αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο. Ενώ, όμως, η φυσική μείωση του πληθυσμού το 1996 ήταν ασήμαντη, το 1998 και το 1999 ήταν σημαντική. Η διαφορά οφείλεται από τη μια μεριά στη στασιμότητα των γεννήσεων και από την άλλη στην αύξηση των θανάτων.
- Η φυσική μεταβολή του πληθυσμού δεν ήταν η ίδια στους άρρενες και στις θήλεις. Τα τρία από τα τέσσερα έτη της τετραετίας 1996-1999 η φυσική μείωση στους άνδρες ήταν σημαντική ενώ η φυσική αύξηση το 1998 ασήμαντη. Αντίθετα στις γυναίκες η φυσική μείωση τα έτη 1998 και 1999 ήταν ασήμαντη, ενώ η φυσική αύξηση τα έτη 1996 και 1997 σημαντική.
- Συνολικά την τετραετία στους άρρενες σημειώθηκε φυσική μείωση ενώ στις θήλεις φυσική αύξηση. Αυτό οφείλεται στο ότι η αρνητική διαφορά θανάτων ανδρών/γυναικών είναι μεγαλύτερη από τη θετική διαφορά γεννήσεων αρρένων/θηλέων.

III. «ΑΣΠΙΡΙΝΕΣ» ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

Παρ' όλο ότι το δημογραφικό πρόβλημα έχει πολλές φορές απασχολήσει τη Βουλή (ο γράφων είχε αναπτύξει δύο μεγάλες επερωτήσεις γι' αυτό το 1979 και το 1986) και παρ' όλο ότι το Φεβρουάριο του 1993 κατατέθηκε στη Βουλή και συζητήθηκε στην Ολομέλεια το ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής που είχε συσταθεί για να προτείνει μέτρα για την αντιμετώπισή του, όλες οι Κυβερνήσεις στη διάρκεια της τελευταίας 20ετίας έχουν απορρίψει Προτάσεις νόμου για την αντιμετώπιση του προβλήματος (η πιο πρόσφατη κατατέθηκε από Βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος) και περιορίζονται σε εντελώς αναποτελεσματικά μέτρα-«ασπιρίνες».

Τα μέτρα που έχουν λάβει όλες οι Κυβερνήσεις περιορίζονται σε διάφορες ανεπαρκείς φοροελαφρύνσεις (που αφορούν, φυσικά, μόνο όσους έχουν εισόδημα πάνω από τα αφορολόγητα όρια) και σε πενιχρά επιδόματα για το τρίτο παιδί και για τους πολύτεκνους, των οποίων η αγοραστική δύναμη είτε παραμένει στάσιμη είτε μειώνεται. Το ότι τα μέτρα αυτά είναι αναποτελεσματικά φαίνεται από τη κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία 1981-1990 και τη μικρή μείωσή τους τη δεκαετία του '90 (η οποία, όπως προαναφέρθηκε, θα ήταν μεγαλύτερη αν δεν υπήρχαν οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες).

Το δημογραφικό πρόβλημα είναι βασικά θέμα εθνικό. Έχει, όμως, και πολύ σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις (στην οικονομική ανάπτυξη, στην εκπαίδευση, στην εθνική άμυνα, στις δαπάνες για συντάξεις και για περίθαλψη των ηλικιωμένων κ.ο.κ.). Έστω και με καθυστέρηση 8 ετών είναι ανάγκη, επιτέλους, η Κυβέρνηση, αφού απέρριψε και την τελευταία Πρόταση νόμου, να φέρει η ίδια ένα νομοσχέδιο στη Βουλή τον Ιανουάριο του 2001 το οποίο θα ενσωματώνει τα μέτρα που προτείνονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής του 1993 και να αρχίσει να διαθέτει τα πολύ σημαντικά ποσά που απαιτούνται για να γίνουν τα μέτρα αυτά πραγματικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27

ΠΟΛΛΑΠΛΗ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ

Πολύς λόγος έχει γίνει τελευταία για τους μετανάστες και λαθρομετανάστες που ζουν (πολλοί με τις οικογένειές τους) και εργάζονται στη χώρα μας καθώς και για τα παιδιά τους που πηγαίνουν στα σχολεία. Οι δηλώσεις αυτές - αλλά και οι ενέργειες, που σε ορισμένες περιπτώσεις, τις συνοδεύουν - δείχνουν την έλλειψη κατανόησης της νέας πραγματικότητας που έχει δημιουργηθεί από την παρουσία και την πολλαπλή συμβολή των μεταναστών στη χώρα μας. Η έλλειψη, αυτή οφείλεται στο ότι εκείνοι που βρίσκονται στην εξουσία καθώς και εκείνοι που κατέχουν θέσεις οι οποίες τους δίνουν τη δυνατότητα να διαμορφώνουν ή να επηρεάζουν την Κοινή Γνώμη φαίνεται ότι δεν έχουν συνειδητοποιήσει τη μεγάλη αλλαγή που έχει συντελεσθεί στον πληθυσμό και στο εργατικό δυναμικό της χώρας τα τελευταία 25 χρόνια.

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν χώρα αποστολής μεταναστών. Τόσο τη δεκαετία του '50 όσο και, κύρια, τη δεκαετία του '60 δεκάδες χιλιάδες Ελλήνων με τις οικογένειές τους πήγαιναν σε ξένες χώρες για να βρουν δουλειά. Τη δεκαετία του '60 η καθαρή εκροή (έξοδοι μείον εισοδοί) πληθυσμού - κύρια προς την, τότε, Δυτική Γερμανία - έφτασε τις 459.000, ή σχεδόν το 5% του τότε πληθυσμού της χώρας.

Λίγο μετά τις αρχές της δεκαετίας του '70 το μεταναστευτικό ρεύμα αντιστράφηκε και πολλοί που εργάζονταν στη Δυτική Γερμανία, αλλά και σε άλλες χώρες, άρχισαν να επιστρέφουν στην Ελλάδα. Αργότερα άρχισε η παλιννόστηση των πολιτικών προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης καθώς και ο ερχομός των Ποντίων και προς το τέλος της δεκαετίας του '80 των μεταναστών και λαθρομεταναστών από διάφορες χώρες. Αποτέλεσμα της αντιστροφής αυτής του μεταναστευτικού ρεύματος ήταν η καθαρή εισροή (είσοδοι μείον έξοδοι) πληθυσμού από το εξωτερικό να φτάσει τις 334.000 τη δεκαετία του '70 και τις 247.000 τη δεκαετία του '80. Τις δύο αυτές δεκαετίες η φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι), ήταν 637.000 τη δεκαετία του '70 και 272.000 τη δεκαετία του '80. Από τη σύγκριση των στοιχείων αυτών φαίνεται ότι ενώ τη δεκαετία του '70 η φυσική αύξηση του πληθυσμού ήταν σχεδόν διπλάσια της καθαρής εισροής πληθυσμού, τη δεκαετία του '80 η φυσική αύξηση ήταν λίγο μεγαλύτερη από την καθαρή εισροή πληθυσμού.

Τη δεκαετία του '90 οι γεννήσεις ελάχιστα ξεπερνούσαν και το 1996 και 1998 ήταν λιγότερες από τους θανάτους. Στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής η μετανάστευση και λαθρομετανάστευση συνεχίστηκε - κύρια από τη Αλβανία, αλλά και από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, το Πακιστάν, την Ουκρανία, τη Πολωνία, τη Γεωργία και άλλες χώρες - με αποτέλεσμα την οκταετία 1991-1998 η καθαρή εισροή πληθυσμού να είναι πολλαπλάσια της φυσικής αύξησης του πληθυσμού, ή οποία, ολόκληρη την οκταετία, ήταν μόλις 25.000.

Η πρώτη, επομένως, συμβολή των μεταναστών στη χώρα μας είναι η μεγάλη συνεισφορά τους στην αύξηση του πληθυσμού. Συνολικά την 28ετία 1971-1998 η καθαρή εισροή πληθυσμού (877.000) ήταν περίπου ίση με τη φυσική αύξηση του πληθυσμού (934.000) (βλέπε, σχετικά, και άρθρο μας στο αφιέρωμα της «Ελευθεροτυπίας» στο δημογραφικό πρόβλημα της 19.8.2000). Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι χωρίς τη μεγάλη αυτή εισροή από το εξωτερικό, ο πληθυσμός της χώρας δεν θα έφτανε τα 10.000.000.

Όπως προαναφέρθηκε πολλοί μετανάστες έχουν εγκατασταθεί στη χώρα μαζί με τις οικογένειές τους και έχουν φέρει και τα παιδιά τους, πολλά από τα οποία πηγαίνουν σε σχολεία. Μέχρι το 1994 δεν είχε γίνει καμιά απογραφή των παιδιών αυτών. Τότε έκανα μια πρόταση απογραφής τους την οποία ο τότε Υπουργός Παιδείας αποδέχτηκε. Με βάση την απογραφή αυτή τα παιδιά των αλλοδαπών και παλιννοστούντων που φοιτούσαν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση από 47.700 το σχολικό έτος 1995/96, έφτασαν τις 67.200 ή το 4,6% του μαθητικού πληθυσμού το σχολικό έτος 1997/98. Χωρίς τα παιδιά αυτά η μείωση του μαθητικού πληθυσμού που παρατηρείται λόγω της μείωσης των γεννήσεων θα ήταν ακόμα μεγαλύτερη (βλέπε, σχετικά, το Κεφάλαιο 36). Χάρη στα παιδιά αυτά τα σχολεία που κλείνουν είναι λιγότερα. Τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά το σχολικό έτος 1997/98 (όπως και τα προηγούμενα), ήταν παιδιά παλιννοστούντων και τα υπόλοιπα αλλοδαπών γονέων. Ενώ, όμως, τα παιδιά με παλιννοστούντες γονείς δεν αυξήθηκαν πολύ (από 39.200 το 1995/96 σε 46.000 το 1997/98), τα παιδιά με αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκαν με αλματώδη ρυθμό (από 8.500 το 1995/96 σε 21.200 το 1997/98). Η αύξηση αυτή οφείλεται στο μεγάλο αριθμό παιδιών οικογενειών - κύρια από την Αλβανία - που γράφτηκαν στα δημοτικά σχολεία. Αργότερα τα παιδιά αυτά θα προχωρήσουν στα γυμνάσια κλπ δεδομένου ότι, όπως λένε οι δάσκαλοι, πολλά από αυτά έχουν πολύ καλές επιδόσεις.

Εκτός, όμως, από τα παιδιά που οι γονείς τους τα φέρνουν από τις χώρες προέλευσής τους, στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 πολλά παιδιά με αλλοδαπούς γονείς έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Όπως έδειξα σε ένα άρθρο μου στην «Ελευθεροτυπία» της 24.8.1999 (βλέπε Κεφάλαιο 19) ένα πολύ σημαντικό ποσοστό των γεννήσεων σε κρατικά νοσοκομεία στο Δήμο Αθηναίων είναι παιδιά με αλλοδαπές μητέρες. Ποιο είναι το σύνολο των παιδιών αυτών σε όλη τη χώρα δεν γνωρίζουμε. Αν υποθέσουμε ότι αντιπροσωπεύουν το 10% του συνόλου των γεννήσεων (ορισμένοι εκτιμούν ότι το ποσοστό είναι ακόμη μεγαλύτερο), είναι σαφές ότι μια άλλη μεγάλη συμβολή των μεταναστών είναι στο να διατηρηθεί ή (έστω και πολύ μικρή) υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων τη δεκαετία του '90 που προαναφέρθηκε. Αν δεν υπήρχαν οι γεννήσεις αυτές, όλα τα χρόνια της δεκαετίας του '90 οι θάνατοι θα ξεπερνούσαν τις γεννήσεις, θα είχαμε, δηλαδή, αντί φυσική αύξηση, φυσική μείωση του πληθυσμού. Όσα από τα παιδιά αυτά μένουν στην Ελλάδα θα γραφτούν στα δημοτικά σχολεία όταν συμπληρώσουν το 6^ο έτος της ηλικίας τους και θα συμβάλουν, και αυτά, στο να μειωθεί λιγότερο ο μαθητικός πληθυσμός της χώρας.

Πέρα, όμως, από τη συμβολή των μεταναστών στον πληθυσμό, στο μαθητικό πληθυσμό και στις γεννήσεις, είναι κοινή εμπειρία σε όλη τη χώρα ότι ολόκληροι κλάδοι της οικονομίας εξαρτιούνται, βασικά, από τους μετανάστες και τις μετανάστριες. Πάρα πολλές μετανάστριες προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες όχι μόνο ως οικιακοί βοηθοί,

αλλά και στη φροντίδα γερόντων, χρόνια ασθενών κλπ. Ο τομέας της γεωργίας σε όλα, σχεδόν τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας θα αντιμετώπιζε μεγάλη κρίση αν δεν υπήρχαν οι μετανάστες και οι μετανάστριες που απασχολούνται στην καλλιέργεια και, κύρια, στη συγκομιδή. Πλήθος μεταναστών εργάζεται στις οικοδομές σε όλες τις ειδικότητες ενώ εξαιρετικά σημαντική είναι η συμβολή των μεταναστών που χτίζουν παραδοσιακά με πέτρα και που απασχολούνται σε αναπαλαιώσεις κτιρίων κλπ. Πολλοί είναι, ακόμα, οι μετανάστες και οι μετανάστριες που εργάζονται στον τουρισμό, σε άλλες υπηρεσίες, στην αλιεία κλπ. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι η ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας εξαρτάται σε ένα σημαντικό βαθμό από τους μετανάστες.

Η πολύπλευρη και πολύτιμη αυτή συμβολή των μεταναστών στη χώρα απαιτεί, όπως αναφέραμε σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 11.7.1997 (βλέπε Κεφάλαιο 11), τη χάραξη μιας σωστής πολιτικής υποδοχής, εγκατάστασης και ίσης μεταχείρισης των μεταναστών με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Μια τέτοια πολιτική, δυστυχώς, δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα. Το Υπουργικό Συμβούλιο στη συνεδρίασή του της 16.11.2000 ενέκρινε το νομοσχέδιο του Υπουργείου Εσωτερικών για το πρόβλημα των μεταναστών στη χώρα μας. Το νομοσχέδιο αυτό κάνει ορισμένα δειλά βήματα προς την κατεύθυνση των προτάσεων που είχαμε κάνει πριν από 3,5 χρόνια, δεν καλύπτει, όμως, όλους τους μετανάστες και τις οικογένειές τους που βρίσκονται σήμερα στη χώρα και, επιπλέον, περιέχει απαράδεκτες διατάξεις για τη μεταχείριση των μεταναστών σε θέματα υγείας, κατοικίας κλπ. Ας ελπίσουμε ότι στη συζήτησή του στην Ολομέλεια της Βουλής θα απαλειφθούν οι διατάξεις αυτές και οι προβλέψεις του νομοσχεδίου για νομιμοποίηση θα επεκταθούν σε όλους τους μετανάστες με λευκό ποινικό μητρώο ώστε να πάρουν άδειες παραμονής, να ασφαλιστούν για να έχουν τα ίδια δικαιώματα περίθαλψης και συνταξιοδότησης με τους Έλληνες εργαζόμενους, να μπορούν να διαμένουν σε ανθρώπινες κατοικίες, τα παιδιά τους να αποπερατώνουν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και να προχωρούν ακώλυτα στις σπουδές τους στο λύκειο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και, τέλος, σε όσους θέλουν να μείνουν μόνιμα στη χώρα μας να δίνεται το δικαίωμα να αποκτήσουν την ελληνική υπηκοότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28

ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥΣ 1988 – 1998

Είναι γνωστό ότι μια από τις σημαντικές αιτίες θανάτου στη χώρα μας είναι τα τροχαία ατυχήματα, τα οποία συνεχώς αυξάνονται. Είναι, επίσης, γνωστό ότι η χώρα μας μαζί με την Πορτογαλία, καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους θανάτους που προκαλούνται από τα ατυχήματα αυτά. Για το λόγο αυτό τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναφέρονται συχνά στους θανάτους που προκαλούνται από τροχαία, και ιδιαίτερα τα Σαββατοκύριακα όλου του χρόνου και σε περιόδους εορτών στις οποίες οι αργίες διαρκούν τρεις ή περισσότερες μέρες (Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Πάσχα κλπ).

Τα τροχαία ατυχήματα, όμως, δεν συμβαίνουν μόνο την Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή. Συμβαίνουν, δυστυχώς, όλες τις μέρες της εβδομάδας και οι συνέπειές τους δεν είναι μόνο οι νεκροί, αλλά και οι σοβαρά και οι ελαφρά τραυματισμένοι. Ένας, μάλιστα, αριθμός των βαριά τραυματισμένων πεθαίνει στα νοσοκομεία (λέγεται ότι ο αριθμός τους είναι ίσος με εκείνο των νεκρών επί τόπου). Είναι, κατά συνέπεια, ενδιαφέρον να εξετάσουμε αναλυτικότερα τα τροχαία ατυχήματα στη χώρα μας.

Στην ανάλυση που ακολουθεί χρησιμοποιούμε τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης (Διεύθυνση Τροχαίας) που αναφέρονται στα οδικά τροχαία, τις συνέπειές τους και τα αίτια τους την ενδεκαετία 1988-1998.

1. ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΟΧΑΙΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των τροχαίων ατυχημάτων κατά συνέπειες που προκάλεσαν (θανάτους, σοβαρές και ελαφρές σωματικές βλάβες) το καθένα από τα έτη 1988-1998.

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι, ενώ ο αριθμός των τροχαίων ατυχημάτων δεν παρουσιάζει σημαντική αύξηση από χρόνο σε χρόνο (το 1998 ήταν κατά 4,5% περισσότερα απ' ό,τι το 1988), ο αριθμός των θανατηφόρων ατυχημάτων και των ατυχημάτων που προκάλεσαν σοβαρές σωματικές βλάβες στη χώρα μας - σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες - παρουσιάζει πολύ μεγάλη αύξηση (25,6% και 32,4%, αντίστοιχα). Εξαιτίας των διαφορετικών αυτών ρυθμών αύξησης, τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν τα θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα και εκείνα που προκάλεσαν σοβαρές σωματικές βλάβες αυξήθηκαν και, όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1, η αύξηση αυτή ήταν μεγαλύτερη για τα θανατηφόρα ατυχήματα τα τρία πρώτα και τα τέσσερα τελευταία χρόνια και για τις σοβαρές σωματικές βλάβες τα δύο τελευταία χρόνια της περιόδου που εξετάζουμε (το 1998 ήταν ο χρόνος με το μεγαλύτερο αριθμό τροχαίων ατυχημάτων με αυτές τις συνέπειες). Συνολικά ολόκληρη την περίοδο 1988-1998 (βλέπε τελευταία γραμμή του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1), το

7,6% του συνόλου των τροχαίων ατυχημάτων ήταν θανατηφόρα και το 11,9% προκάλεσαν σοβαρές σωματικές βλάβες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Αριθμός τροχαίων ατυχημάτων κατά συνέπειες που
προκάλεσαν τα έτη 1988 - 1998

Έτος	Σύνολο	Θανατηφόρα	Σοβαρές σωμ.βλάβες	Ελαφρές σωμ. βλάβες
1988	23.832	1.576	2.846	19.410
1989	23.737	1.734	2.870	19.133
1990	22.672	1.763	2.835	18.074
1991	23.230	1.752	2.829	18.649
1992	24.125	1.761	2.982	19.382
1993	24.365	1.804	2.382	20.179
1994	23.893	1.833	2.437	19.623
1995	23.492	1.898	2.476	19.118
1996	24.269	1.900	2.370	19.999
1997	24.681	1.892	3.567	19.222
1998	24.894	1.980	3.768	19.146
1988-1998	263.190	19.893	31.362	211.935
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ				
1988	100,0	6,6	11,9	81,4
1989	100,0	7,3	12,1	80,6
1990	100,0	7,8	12,5	79,7
1991	100,0	7,5	12,2	80,3
1992	100,0	7,3	12,4	80,3
1993	100,0	7,4	9,8	82,8
1994	100,0	7,7	10,2	82,1
1995	100,0	8,1	10,5	81,4
1996	100,0	7,8	9,8	82,4
1997	100,0	7,7	14,5	77,9
1998	100,0	8,0	15,1	76,9
1988-1998	100,0	7,6	11,9	80,5

II. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΤΑ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τον αριθμό των τροχαίων ατυχημάτων κατά συνέπειες που προκάλεσαν και κατά κατηγορία δρόμων στους οποίους συνέβησαν για ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

**Αριθμός τροχαίων ατυχημάτων κατά συνέπειες που προκάλεσαν
και κατά κατηγορία δρόμων στους οποίους συνέβησαν ολόκληρη
την περίοδο 1988 - 1998**

Προκληθείσες συνέπειες	Σύνολο	Εθνικοί δρόμοι	Επαρχιακοί δρόμοι	Άλλοι δρόμοι
Θανατηφόρα	19.893	7.931	4.284	7.678
Σοβαρές σωματ. βλάβες	31.362	9.066	7.575	14.721
Ελαφρές σωματ. βλάβες	211.935	38.196	32.198	141.541
ΣΥΝΟΛΟ	263.190	55.193	44.057	163.940
<i>ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ)</i>				
<i>Θανατηφόρα</i>	<i>100,0</i>	<i>39,9</i>	<i>21,5</i>	<i>38,6</i>
<i>Σοβαρές σωματ. βλάβες</i>	<i>100,0</i>	<i>28,9</i>	<i>24,2</i>	<i>46,9</i>
<i>Ελαφρές σωματ. βλάβες</i>	<i>100,0</i>	<i>18,0</i>	<i>15,2</i>	<i>66,8</i>
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>100,0</i>	<i>21,0</i>	<i>16,7</i>	<i>62,3</i>
<i>ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (ΚΑΘΕΤΗ)</i>				
<i>Θανατηφόρα</i>	<i>7,6</i>	<i>14,4</i>	<i>9,7</i>	<i>4,7</i>
<i>Σοβαρές σωματ. βλάβες</i>	<i>11,9</i>	<i>16,4</i>	<i>17,2</i>	<i>9,0</i>
<i>Ελαφρές σωματ. βλάβες</i>	<i>80,5</i>	<i>69,2</i>	<i>73,1</i>	<i>86,3</i>
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Το ποσοστό συμμετοχής των θανατηφόρων ατυχημάτων στους εθνικούς δρόμους στο σύνολο των ατυχημάτων αυτών ολόκληρη την περίοδο 1988-1998 (βλέπε πρώτη γραμμή του δεύτερου μέρους του Πίνακα 2) είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό συμμετοχής των ατυχημάτων αυτών στους επαρχιακούς και στους άλλους δρόμους (η διαφορά, όμως, του ποσοστού τους εθνικούς δρόμους από το ποσοστό τους άλλους δρόμους είναι μικρή, γεγονός που σημαίνει - όπως δείχνει η πρώτη σειρά του πρώτου μέρους του Πίνακα - ότι ο αριθμός των θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων που συμβαίνουν στους άλλους δρόμους είναι σχεδόν ίσος με εκείνο στους εθνικούς δρόμους).
- Το ποσοστό συμμετοχής των τροχαίων ατυχημάτων που προκάλεσαν σοβαρές ή ελαφρές σωματικές βλάβες στους εθνικούς δρόμους στο σύνολο των ατυχημάτων αυτών (βλέπε δεύτερη και τρίτη γραμμή του δεύτερου μέρους του Πίνακα 2) είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό συμμετοχής των ατυχημάτων αυτών στους επαρχιακούς δρόμους, αλλά μικρότερο από το ποσοστό συμμετοχής των ίδιων ατυχημάτων στους άλλους δρόμους).
- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα θανατηφόρα ατυχήματα στο σύνολο των ατυχημάτων στους εθνικούς δρόμους (βλέπε πρώτη γραμμή του τρίτου μέρους του Πίνακα 2) είναι μεγαλύτερο απ' ό,τι το αντίστοιχο ποσοστό στους επαρχιακούς και στους άλλους δρόμους.
- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα τροχαία ατυχήματα που προκάλεσαν σοβαρές σωματικές βλάβες στο σύνολο των ατυχημάτων στους επαρχιακούς δρόμους (βλέπε

- δεύτερη γραμμή του τρίτου μέρους του Πίνακα 2) είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό στους εθνικούς και στους άλλους δρόμους. Τέλος
- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα τροχαία ατυχήματα που προκάλεσαν ελαφρές σωματικές βλάβες στο σύνολο των ατυχημάτων στους άλλους δρόμους (βλέπε τρίτη γραμμή του τρίτου μέρους του Πίνακα 2) είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό στους εθνικούς και στους επαρχιακούς δρόμους.

III. ΕΙΔΟΣ ΤΡΟΧΑΙΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΟΦΕΙΛΟΝΤΑΙ

Στον Πίνακα 3 δίνουμε το είδος των τροχαίων ατυχημάτων (στην περίπτωση πολλαπλών ειδών το πρώτο που συνέβη) σ' ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Είδος τροχαίων ατυχημάτων (επι πολλαπλών ειδών το πρώτο που συνέβη) σ' ολόκληρη την περίοδο 1988-1998

Είδος ατυχήματος	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Σύγκρουση κινουμένων οχημάτων	152.490	57,9
Σύγκρουση με πεζό ή παράσυρση	50.942	19,4
Εκτροπή οχήματος	34.724	13,2
Πρόσκρουση	12.963	4,9
Ανατροπή οχήματος	9.988	3,8
Σύγκρουση με ζώο	681	0,3
Άλλο ή άγνωστο	1.402	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	263.190	100,0

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι :

- Πάνω από το 50% των τροχαίων ατυχημάτων συμβαίνει από σύγκρουση (μετωπική, πλαγιομετωπική ή άλλη) κινούμενων οχημάτων, γεγονός που σχετίζεται με τα αίτια που αναφέρονται στους οδηγούς (βλέπε, σχετικά, το Τμήμα VI.1).
- Σχεδόν το 20% των τροχαίων ατυχημάτων συμβαίνει από σύγκρουση με πεζό η παράσυρσή του και οφείλονται τόσο σε οδηγούς όσο και σε πεζούς (βλέπε, σχετικά, το Τμήμα VI.3).
- Όλα, σχεδόν, τα υπόλοιπα τροχαία ατυχήματα συμβαίνουν εξαιτίας εκτροπής, πρόσκρουσης ή ανατροπής του οχήματος.

Στον Πίνακα 4 δίνουμε τις κυριότερες κατηγορίες οχημάτων στα οποία οφείλονται τα τροχαία ατυχήματα ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κατηγορίες οχημάτων στα οποία οφείλονται τα τροχαία
ατυχήματα ολόκληρη την περίοδο 1988 - 1998

Είδος ατυχήματος	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Επιβατηγά Ι.Χ.	205.500	47,6
Φορτηγά Ι.Χ.	60.615	14,0
Μοτοσυκλέτες	60.547	14,0
Μοτοποδήλατα	56.447	13,1
Επιβατηγά Δ.Χ.	17.680	4,1
Φορτηγά Δ.Χ.	9101	2,1
Γεωργικά μηχανήματα	6101	1,4
Ποδήλατα	4456	1,0
Αστικά λεωφορεία	4.081	0,9
Άλλα	7.302	1,7
ΣΥΝΟΛΟ	431.830	100,0

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι :

- Τα επιβατηγά Ι.Χ. προκαλούν σχεδόν το 50% των τροχαίων ατυχημάτων. Αν σ' αυτά προστεθούν και τα ατυχήματα που προκαλούνται από φορτηγά Ι.Χ. πάνω από το 60% των τροχαίων ατυχημάτων προκαλούνται από Ι.Χ. αυτοκίνητα.
- Πάνω από 25% των τροχαίων ατυχημάτων προκαλούνται από μοτοσυκλέτες και μοτοποδήλατα. Αν σ' αυτά προστεθεί το 1,4% των ατυχημάτων που προκαλούνται από γεωργικά μηχανήματα και το 1% των ατυχημάτων που προκαλούνται από ποδήλατα, παρατηρούμε ότι το 91% των τροχαίων ατυχημάτων προκαλούνται από οχήματα ιδιωτικής χρήσης.
- Μόνο το 7% των τροχαίων ατυχημάτων προκαλούνται από επιβατηγά και φορτηγά Δ.Χ. και από αστικά λεωφορεία.

Η πολύ μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα οχήματα ιδιωτικής και δημόσιας χρήσης οφείλεται, φυσικά, και στο διαφορετικό αριθμό οχημάτων της καθεμιάς από τις δύο αυτές κατηγορίες οχημάτων (τα ιδιωτικά είναι πολλαπλάσια των δημοσίων), οφείλεται, όμως, και στη διαφορά εμπειρίας, ικανότητας κλπ των οδηγών.

IV. ΜΕΡΕΣ ΚΑΙ ΩΡΕΣ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΤΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

Στον Πίνακα 5 δίνουμε τον αριθμό των τροχαίων ατυχημάτων που συνέβησαν την καθεμιά από τις 7 μέρες της εβδομάδας ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
Αριθμός ατυχημάτων που συνέβησαν καθημιά
μέρα της εβδομάδας ολόκληρη
την περίοδο 1988-1998

Είδος ατυχήματος	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Δευτέρα	36.658	13,9
Τρίτη	35.446	13,5
Τετάρτη	35.363	13,4
Πέμπτη	35.733	13,6
Παρασκευή	40.224	15,3
Σάββατο	40.109	15,2
Κυριακή	39.657	15,1
ΣΥΝΟΛΟ	263.190	100,0

Από τον Πίνακα 5 φαίνεται ότι τα τροχαία ατυχήματα που συμβαίνουν την Παρασκευή, το Σάββατο και την Κυριακή είναι αναλογικά περισσότερα (15,2% του συνόλου κατά μέσο όρο κάθε μέρα) από εκείνα που συμβαίνουν τις υπόλοιπες μέρες της εβδομάδας (13,6% του συνόλου κατά μέσο όρο κάθε μέρα). Η διαφορά οφείλεται στις εξόδους των κατοίκων των πόλεων προς την επαρχία.

Στον Πίνακα 6 δίνουμε τον αριθμό των τροχαίων ατυχημάτων που συνέβησαν σε διάφορα χρονικά διαστήματα του 24ώρου ολόκληρη τη περίοδο 1988-1998. Στη δεύτερη στήλη δίνουμε την ποσοστιαία κατανομή τους και στην τρίτη στήλη - επειδή τα χρονικά διαστήματα είναι άνισα - τον αριθμό των τροχαίων ατυχημάτων ανά ώρα κατ' έτος στο καθένα από τα χρονικά αυτά διαστήματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
Αριθμός ατυχημάτων που συνέβησαν σε διάφορα
χρονικά διαστήματα του 24ώρου ολόκληρη την
περίοδο 1988-1998

Ωρες	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή	Ανά ώρα κατ' έτος
00.00-07.00	45.601	17,3	592
07.00-09.00	22.808	8,7	1.037
09.00-13.00	45.598	17,3	2.073
13.00-15.00	33.440	12,7	1.520
15.00-17.00	30.985	11,8	1.408
17.00-21.00	51.100	19,4	1.161
21.00-24.00	33.658	12,8	1.020
ΣΥΝΟΛΟ	263.190	100,0	997

Από τον Πίνακα 6 φαίνεται ότι τα περισσότερα ατυχήματα ανά ώρα κατ' έτος συμβαίνουν από τη 1 μέχρι τις 3 και από τις 3 μέχρι τις 5 το απόγευμα, δηλαδή σε ώρες που τελειώνουν τη δουλειά τους οι εργαζόμενοι σε δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες κλπ καθώς και σε ώρες που ξεκινούν εκείνοι που φεύγουν για ή επιστρέφουν από τριήμερα.

V. ΠΑΘΟΝΤΕΣ ΣΕ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥΣ

Στον Πίνακα 7 δίνουμε τον αριθμό των νεκρών, των βαριά και των ελαφρά τραυματισμένων σε τροχαία ατυχήματα το καθένα από τα έτη της περιόδου 1988 – 1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

**Νεκροί και τραυματίες σε τροχαία ατυχήματα ολόκληρη
την περίοδο 1988 - 1998**

Έτος	Σύνολο	Νεκροί	Βαριά τραυματ.	Ελαφρά τραυματ.
1988	35.182	1.784	3.932	29.466
1989	35.408	2.016	4.014	29.378
1990	33.126	1.981	3.744	27.401
1991	33.854	2.014	3.882	27.958
1992	34.781	1.995	4.000	28.786
1993	34.653	2.008	3.277	29.368
1994	34.135	2.076	3.387	28.672
1995	34.043	2.149	3.492	28.402
1996	34.876	2.175	3.313	29.388
1997	34.990	2.141	4.359	28.490
1998	35.342	2.229	4.889	28.224
1988-1998	380.390	22.568	42.289	315.533
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ				
1988	100,0	5,1	11,2	83,8
1989	100,0	5,7	11,3	83,0
1990	100,0	6,0	11,3	82,7
1991	100,0	5,9	11,5	82,6
1992	100,0	5,7	11,5	82,8
1993	100,0	5,8	9,5	84,7
1994	100,0	6,1	9,9	84,0
1995	100,0	6,3	10,3	83,4
1996	100,0	6,2	9,5	84,3
1997	100,0	6,1	12,5	81,4
1998	100,0	6,3	13,8	79,9
1988-1998	100,0	5,9	11,1	82,9

Από τον Πίνακα 7 φαίνεται ότι :

- Οι νεκροί αντιπροσωπεύουν το 5,1% - 6,5% του συνόλου των παθόντων σε τροχαία ατυχήματα στο διάστημα 1988-1998. Το ποσοστό ξεπέρασε το 6% τα 7 από τα 11 χρόνια της περιόδου που εξετάζουμε και τα τέσσερα τελευταία χρόνια ήταν, κατά μέσο όρο, 6,3%. Ο αριθμός των νεκρών το 1998 έφτασε στο επίπεδο-ρεκόρ των 2.229.
- Οι βαριά τραυματισμένοι κυμαίνονταν γύρω στο 11,5% του συνόλου των παθόντων σε τροχαία ατυχήματα τα πέντε πρώτα χρόνια της περιόδου και κάτω από το 10% τα επόμενα. Τα δύο, όμως, τελευταία, έφτασαν σε υψηλότερα επίπεδα και το 1998 πλησίασαν το 14%. Το γεγονός αυτό είναι εξαιρετικά ανησυχητικό δεδομένου ότι, όπως επισημάνθηκε πιο πάνω, ένα σημαντικό ποσοστό των βαριά τραυματισμένων πεθαίνει στα νοσοκομεία. Τέλος
- Οι ελαφρά τραυματισμένοι κυμάνθηκαν από το 84,7% του συνόλου των παθόντων σε τροχαία ατυχήματα (το 1995) μέχρι το 79,9% (το 1998).

Στον Πίνακα 8 δίνουμε τους παθόντες (νεκρούς και τραυματίες οδηγούς - επιβάτες - πεζούς) σε τροχαία ατυχήματα κατά ομάδες ηλικιών ολόκληρη τη περίοδο 1988-1998 (δεν περιλαμβάνονται εκείνοι που η ηλικία τους ήταν άγνωστη).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
Παθόντες (οδηγοί-επιβάτες-πεζοί) σε τροχαία
ατυχήματα κατά ομάδες ηλικιών ολόκληρη
την περίοδο 1988-1998

Ομάδα ηλικιών	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Μέχρι 5 ετών	3.601	1,0
6-12 ετών	8.103	2,2
13-17 ετών	21.093	5,6
18-20 ετών	38.068	10,1
21-24 ετών	56.633	15,1
25-29 ετών	53.952	14,4
30-34 ετών	41.911	11,2
35-44 ετών	51.385	13,7
45-49 ετών	25.546	6,8
50 ετών και άνω	75.063	20,0
ΣΥΝΟΛΟ	375.355	100,0

Από τον Πίνακα 8 φαίνεται ότι :

- Το μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο των παθόντων σε τροχαία ατυχήματα το έχει η ομάδα ηλικιών 50 και άνω. Η ομάδα, όμως, αυτή ηλικιών είναι πολύ ευρεία σε σύγκριση με τις υπόλοιπες. Αν λάβουμε υπόψη και το εύρος σε έτη της καθεμιάς ομάδας ηλικιών τότε ο μεγαλύτερος αναλογικά αριθμός παθόντων βρίσκεται στην ομάδα ηλικιών 21-24 ετών και ακολουθεί η ομάδα ηλικιών 25-29 ετών.
- Συνολικά στις ομάδες ηλικιών 18-44 ετών σημειώνεται το 64,5% του συνόλου των νεκρών, βαριά και ελαφρά τραυματισμένων σε τροχαία ατυχήματα.

Για μια παραπέρα διερεύνηση της πλευράς αυτής των τροχαίων ατυχημάτων απαιτούνται στοιχεία για την κατά ηλικία κατανομή του συνόλου των οδηγών κατά κατηγορία οχημάτων.

VI. ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΦΕΙΛΟΝΤΑΙ ΤΑ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

Πριν μπούμε αναλυτικά στα αίτια θα εξετάσουμε τους βασικούς παράγοντες στους οποίους οφείλονται τα τροχαία ατυχήματα. Οι παράγοντες αυτοί διακρίνονται σε πέντε ομάδες : τους οδηγούς, τους επιβάτες, τους πεζούς, το όχημα και την κατάσταση των δρόμων ή του καιρού. Στον Πίνακα 9 δίνουμε τους παράγοντες αυτούς για το καθένα από τα έτη της περιόδου 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9
Παράγοντες στους οποίους οφείλονται τα τροχαία ατυχήματα
τα έτη 1988 - 1998

Έτος	Σύνολο	Οδηγοί	Επιβάτες	Πεζοί	Όχημα	Οδόστρωμα ή καιρός
1988	29.519	24.124	71	4.054	188	1.082
1989	29.157	24.369	54	3.549	212	973
1990	27.930	23.121	71	3.642	157	939
1991	33.465	26.045	243	4.335	877	1.965
1992	35.826	28.574	319	4.266	912	1.755
1993	34.896	27.796	403	4.363	690	1.644
1994	34.877	26.538	299	4.680	954	2.406
1995	31.232	24.352	108	3.911	735	2.126
1996	32.156	24.319	393	4.101	807	2.536
1997	31.552	24.478	884	3.601	1.045	1.544
1998	32.442	24.910	987	3.674	1.099	1.772
1988-1998	353.052	278.626	3.832	44.176	7.676	18.742
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ						
1988	100,0	81,7	0,2	13,7	0,6	3,7
1989	100,0	83,6	0,2	12,2	0,7	3,3
1990	100,0	82,8	0,3	13,0	0,6	3,4
1991	100,0	77,8	0,7	13,0	2,6	5,9
1992	100,0	79,8	0,9	11,9	2,5	4,9
1993	100,0	79,7	1,2	12,5	2,0	4,7
1994	100,0	76,1	0,9	13,4	2,7	6,9
1995	100,0	78,0	0,3	12,5	2,4	6,8
1996	100,0	75,6	1,2	12,8	2,5	7,9
1997	100,0	77,6	2,8	11,4	3,3	4,9
1998	100,0	76,8	3,0	11,3	3,4	5,5
1988-1998	100,0	78,9	1,1	12,5	2,2	5,3

Από τον Πίνακα 9 φαίνεται ότι ο κυριότερος παράγοντας στον οποίο οφείλονται τα τροχαία ατυχήματα είναι οι οδηγοί και ακολουθούν - σε μεγάλη απόσταση - οι πεζοί. Πολύ μικρότερο ρόλο παίζουν οι δρόμοι ή ο καιρός και ακόμα μικρότερο το όχημα και οι επιβάτες. Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 9, στους

- Οδηγούς οφείλεται σχεδόν το 80% των τροχαίων ατυχημάτων. Το ακριβές ποσοστό κυμάνθηκε την περίοδο που εξετάζουμε από 83,6% το 1989 μέχρι το 76,8% το 1998. Παρουσιάζεται, δηλαδή μια τάση μείωσής του.
- Πεζούς οφείλεται το 12,5% των τροχαίων ατυχημάτων. Και στην περίπτωση αυτή παρουσιάζεται μια τάση μείωσης του σχετικού ποσοστού (από 13,7% το 1988 στο 11,3% το 1998).
- Δρόμους ή στον καιρό οφείλεται το 3,3% (το 1989) μέχρι το 7,9% (το 1996) των τροχαίων ατυχημάτων. Για τον καιρό, όπως είναι φυσικό, δεν μπορούν να λεχθούν πολλά πράγματα. Για τους δρόμους, όμως, οι οποίοι σε κάθε άλλο παρά σε καλή κατάσταση βρίσκονται, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι σ' αυτούς δεν οφείλεται σημαντικό ποσοστό των τροχαίων ατυχημάτων (βλέπε, όμως, σχετικά στα συμπεράσματα, στο τέλος της ανάλυσης αυτής).
- Όχημα οφείλεται ένα ποσοστό τροχαίων ατυχημάτων που από 0,6% το 1988, έφτασε το 3,4% το 1998. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην παλαιότητα των οχημάτων ή στη μη καλή συντήρησή τους. Τέλος στους
- Επιβάτες οφείλεται ένα ποσοστό των τροχαίων ατυχημάτων που από 0,2% το 1988, αυξήθηκε στο 3,0% το 1998. Η αύξηση αυτή είναι ενδιαφέρον να διερευνηθεί, δεδομένου ότι τα στοιχεία που υπάρχουν δεν είναι αναλυτικά.

VI.1. ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟΥΣ ΟΔΗΓΟΥΣ

Στον Πίνακα 10 δίνουμε τα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους οδηγούς για ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

Από τον Πίνακα 10 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι τα αίτια που αναφέρονται στους οδηγούς μπορούν να καταταγούν σε τρεις βασικές κατηγορίες :

- Επιθετική ή επιδεικτική συμπεριφορά (παραβίαση προτεραιότητας, υπερβολική ταχύτητα, παραβίαση σηματοδότη, επιδεικτικοί ελιγμοί στη μέση του δρόμου κλπ).
- Προκλητική παραβίαση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.) (κίνηση στο αντίθετο ρεύμα, αντικανονικό προσπέρασμα, μη οδήγηση στα δεξιά του δρόμου κλπ), και
- Απροσεξία ή αμέλεια (απόσπαση προσοχής οδηγού, οδήγηση σε κατάσταση μέθης κλπ). Σε ό,τι αφορά την «οδήγηση σε κατάσταση μέθης», το μικρό, σχετικά, ποσοστό οφείλεται, ίσως στην έλλειψη συνεχών και συστηματικών ελέγχων την περίοδο που εξετάζουμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Αίτια τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους οδηγούς
ολόκληρη την περίοδο 1988-1998

Αίτιο	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Παράβαση προτεραιότητας γενικά	52.441	18,8
Υπερβολική ταχύτητα γενικά	46.884	16,8
Απόσπαση προσοχής οδηγού	33.583	12,1
Κίνηση στο αντίθετο ρεύμα	26.429	9,5
Παραβίαση σηματοδότη	15.308	5,5
Λοιπές παραβιάσεις σήμανσης	16.247	5,8
Αντικανονικό προσπέραμα	14.273	5,1
Μη τήρηση απόστασης ασφαλείας	12.825	4,6
Παράλειψη σήματος πρόθεσης κλπ	7.138	2,6
Μη οδήγηση στα δεξιά του δρόμου	7.013	2,5
Εσφαλμένη αποφευκτική ενέργεια	6.003	2,2
Οδήγηση σε κατάσταση μέθης	3.287	1,2
Επιδεικτικοί ελιγμοί στη μέση δρόμου	2.808	1,0
Έλλειψη ή μη κανονική χρήση φώτων	2.700	1,0
Χρήση εκτυφλωτικών φώτων	2.163	0,8
Άλλα	29.524	10,6
ΣΥΝΟΛΟ	278.626	100,0

VIII. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΡΑΝΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΟΔΗΓΟΥΣ ΚΑΙ ΕΠΙΒΑΤΕΣ

Σε ό,τι αφορά τα αίτια που αναφέρονται στους επιβάτες δεν υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία κι' έτσι δεν μπορούμε να δώσουμε γι' αυτούς Πίνακα ανάλογο με τον Πίνακα 10. Τόσο, όμως, στους οδηγούς όσο και στους επιβάτες υπάρχει η παράβαση του Κ.Ο.Κ. σε ό,τι αφορά τη ζώνη και το κράνος. Στον Πίνακα 11 δίνουμε τα στοιχεία για ολόκληρη την περίοδο 1988-1998 για τους οδηγούς και τους επιβάτες των οχημάτων τα οποία προκάλεσαν τροχαία ατυχήματα ανάλογα με το αν φορούσαν ή δεν φορούσαν ζώνη ή κράνος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Οδηγοί και επιβάτες σε τροχαία ατυχήματα ανάλογα με το αν
φορούσαν ζώνη ή κράνος ολόκληρη την περίοδο 1988 - 1998

Αίτιο	ΟΔΗΓΟΙ		ΕΠΙΒΑΤΕΣ	
	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Με ζώνη	30.848	14,60	20.525	17,60
Με κράνος	14.427	6,80	4.457	3,8
Χωρίς ζώνη ή κράνος	166.164	78,60	91.623	78,6
ΣΥΝΟΛΟ	211.439	100,00	116.605	100,00

Από τον Πίνακα 11 φαίνεται ότι η συντριπτική πλειονότητα των οδηγών και επιβατών σε τροχαία ατυχήματα δεν φορούσαν, δυστυχώς, ζώνη ή κράνος όταν έγιναν τα ατυχήματα.

ΙΧ. ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟΥΣ ΠΕΖΟΥΣ

Στον Πίνακα 12 δίνουμε τα κυριότερα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους πεζούς για ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12
Αίτια τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους πεζούς
ολόκληρη την περίοδο 1988-1998

Αίτιο	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Διέσχισε απότομα ή απερίσκεπτα το δρόμο	21.047	47,6
Δεν εβάδιζε στις διαβάσεις	6.887	15,6
Δεν εβάδιζε στο πεζοδρόμιο	6.127	13,9
Δεν υπάκουσε σε σήμα τροχονόμου ή φωτ. σηματοδ.	3.654	8,3
Τηρούσε αναποφάσιστη κατεύθυνση	3.036	6,9
Άλλα	3.425	7,8
ΣΥΝΟΛΟ	44.176	100,0

Από τον Πίνακα 12 φαίνεται ότι στην περίπτωση των πεζών υπάρχει βιαστική ή απρόσεκτη συμπεριφορά ή παράβαση του Κ.Ο.Κ. Στους πεζούς, όμως, υπάρχουν ελαφρυντικά (π.χ. προβλήματα υγείας, γήρατος, έλλειψη βοήθειας, έλλειψη πεζοδρομίων κλπ). Φυσικά υπάρχει και σοβαρότατη έλλειψη κυκλοφοριακής αγωγής (παρ' όλες τις κάποιες προσπάθειες που γίνονται τελευταία προς την κατεύθυνση αυτή στα σχολεία).

Χ. ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ

Στον Πίνακα 13 δίνουμε τα κυριότερα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στα οχήματα για ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
Αίτια τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στα οχήματα
ολόκληρη την περίοδο 1988-1998

Αίτιο	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Βλάβη ή ελαττωματικότητα τροχών-ελαστικών	1.794	23,4
Έλλειψη ή ελαττωματικά φώτα	1.748	22,8
Βλάβη ή ελαττωματικότητα συστήματος οδήγησης	756	9,8
Βλάβη ή ελαττωματικότητα φρένων	677	8,8
Χωρίς αλυσίδα χιονιού	107	1,4
Άλλα	2.594	33,8
ΣΥΝΟΛΟ	7.676	100,0

Από τον Πίνακα 13 φαίνεται ότι τα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στα οχήματα δείχνουν ουσιαστικά την παραμέληση σωστής συντήρησης (και, ίσως, και την παλαιότητα) των οχημάτων.

ΧΙ. ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΑΙΡΟ

Στον Πίνακα 14 δίνουμε τα κυριότερα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους δρόμους και στον καιρό για ολόκληρη την περίοδο 1988-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

**Αίτια τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους δρόμους
και στον καιρό ολόκληρη την περίοδο 1988-1998**

Αίτιο	Αριθμός	Ποσοστιαία κατανομή
Ολισθηρότητα οδοστρώματος	5.875	31,3
Βροχερός καιρός	3.464	18,5
Απότομη στροφή	3.125	16,7
Ανωμαλία δρόμου	2.754	14,7
Περιορισμένη ορατότητα	2.151	11,5
Έλλειψη στηθαίου	768	4,1
Άλλα	605	3,2
ΣΥΝΟΛΟ	18.742	100,0

Από τον Πίνακα 14 φαίνεται ότι τα προβλήματα που υπάρχουν στο οδικό δίκτυο και ο κακός καιρός μετέχουν περίπου κατά το ίδιο ποσοστό στην ομάδα αυτή των αιτίων των τροχαίων ατυχημάτων.

ΧΙΙ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την περιληπτική αυτή ανάλυση των τροχαίων ατυχημάτων, των συνεπειών και των αιτίων τους την ενδεκαετία 1988-1998 που έγινε με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης φάνηκε ότι :

- (α) Το συντριπτικό βάρος της ευθύνης γι' αυτά - και, επομένως, και για τις εκατόμβες των θυμάτων τους - το έχουν οι οδηγοί εξαιτίας της επιθετικής και επιδεικτικής συμπεριφοράς τους και της μη συμμόρφωσής τους προς τον Κ.Ο.Κ. Η συμπεριφορά αυτή, με τη σειρά της, οφείλεται κύρια στην:
- Κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων οινόπνευματων ποτών από πολλούς οδηγούς.
 - Ελλιπή εκπαίδευση των οδηγών πριν πάρουν την άδεια οδήγησης.
 - Ευκολία και στους τρόπους με τους οποίους χορηγείται η άδεια αυτή.
 - Στο γεγονός ότι ορισμένοι οδηγούν χωρίς άδεια οδήγησης, και, γενικότερα
 - Στη νοοτροπία του Έλληνα.
- (β) Ένα πολύ μικρότερο μέρος της ευθύνης έχουν οι πεζοί οι οποίοι :
- Δεν έχουν τύχει καμιάς κυκλοφοριακής αγωγής.

- Όταν είναι γέροντες, παιδιά, άτομα με ειδικές ανάγκες - ενώ έχουν ανάγκη κάποιας βοήθειας - διασχίζουν τους δρόμους χωρίς συνοδό, και
- Έχουν, και αυτοί, τη νοοτροπία του Έλληνα.

Εκτός, όμως, από τους οδηγούς και τους πεζούς, οι παράγοντες που επηρεάζουν τα τροχαία ατυχήματα είναι από τη μια μεριά ο αριθμός των οχημάτων που κυκλοφορούν και από την άλλη η έκταση και η ποιότητα του οδικού δικτύου.

Σχετικά με τον αριθμό των οχημάτων θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνολικός αριθμός τους από 2.405.690 το 1988 εκτινάχτηκε στα 4.048.579 το 1997 (αύξηση 68,3%). Ειδικότερα στο ίδιο διάστημα τα επιβατηγά Ι.Χ. από 1.503.921 το 1988 έφτασαν τα 2.500.099 το 1997 (αύξηση 66,2%) και οι μοτοσικλέτες από 197.995 το 1988 έφτασαν τις 570.965 το 1997 (αύξηση 188,4%). Η αλματώδης αυτή αύξηση του αριθμού των οχημάτων δεν συνοδεύτηκε, δυστυχώς, με ανάλογη επέκταση και βελτίωση του οδικού δικτύου της χώρας, με αποτέλεσμα στο υπάρχον δίκτυο να γίνεται ολοένα και δυσκολότερη (και σε πολλές περιπτώσεις, πιο επικίνδυνη) η οδήγηση.

Τα δεδομένα που αναφέρονται στον αριθμό των οχημάτων και στην έκταση και στην ποιότητα του οδικού δικτύου δεν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν στα συγκεκριμένα τροχαία ατυχήματα που καταγράφει το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης κα για το λόγο αυτό στα στοιχεία του τα αίτια που αναφέρονται στα οχήματα και στους δρόμους παρ' όλο ότι παίζουν το ρόλο τους - δεν είναι τόσο σημαντικά όσο εκείνα που αναφέρονται στους οδηγούς.

Κλείνοντας την ανάλυση αυτή θα πρέπει να σημειώσουμε ότι - με δεδομένα τα αίτια στα οποία οφείλονται τα τροχαία ατυχήματα, το αυξανόμενο αριθμό των οχημάτων και την ανεπάρκεια του οδικού δικτύου - επιβάλλεται :

- Ο συνεχής έλεγχος των οδηγών για την κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών πέραν του επιτρεπόμενου ορίου.
- Η χωρίς καμιά επιείκεια επιβολή των προβλεπόμενων από τους νόμους κυρώσεων στους παραβάτες του Κ.Ο.Κ.
- Η επιβολή των μεγαλύτερων προβλεπόμενων από τους νόμους ποινών σε όσους τα δικαστήρια διαπιστώνουν ότι υπέχουν ποινικές ευθύνες για την πρόκληση τροχαίων ατυχημάτων που είχαν ως συνέπεια το θάνατο ή τον τραυματισμό ανθρώπων.
- Η χορήγηση των αδειών οδήγησης να γίνεται μόνο αφού διαπιστωθεί ότι οι υποψήφιοι οδηγοί έχουν πλήρως εκπαιδευθεί και είναι ικανοί να οδηγήσουν με ασφάλεια σε εθνικούς δρόμους.
- Η συστηματική κυκλοφοριακή αγωγή των πεζών (και ιδιαίτερα των νέων στα σχολεία) και η αξιοποίηση των μέσων μαζικής επικοινωνίας (και ιδιαίτερα της τηλεόρασης) για το σκοπό αυτό.
- Η αστυνόμευση της κυκλοφορίας, ιδιαίτερα τις μέρες και τις ώρες μεγάλης κίνησης, με τη χρησιμοποίηση τόσο ανδρών και γυναικών της τροχαίας όσο και σύγχρονων ηλεκτρονικών μέσων.
- Ο έλεγχος όλων των οχημάτων από τα ΚΤΕΟ και ο δειγματοληπτικός έλεγχος από την Τροχαία ότι όλα τα οχήματα έχουν περάσει από τον έλεγχο αυτό, και, τέλος
- Η αποπεράτωση το ταχύτερο δυνατόν των βασικών οδικών αξόνων και η συνεχής βελτίωση του οδικού δικτύου της χώρας με τη διάθεση των

απαραίτητων πιστώσεων για το σκοπό αυτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29

Η ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΘΕΤΕΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ

Σε μια δήλωση του στην «Ελευθεροτυπία» στις 2.1.2001 ο Πρωθυπουργός ανέφερε ότι μια από τις αλλαγές, τομές και μεταρρυθμίσεις στις οποίες θα προχωρήσει η Κυβέρνηση είναι και : *«Η οριστικοποίηση των ρυθμίσεων μέχρι τέλους του 2001 για τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού. Προσβλέπουμε στον κοινωνικό διάλογο, όσο και στην αλληλεγγύη των γενεών».*

Πριν προχωρήσουμε στο άρθρο αυτό θεωρούμε σκόπιμο να δώσουμε μια πολύ περιληπτική εικόνα της δημογραφικής πλευράς του ασφαλιστικού προβλήματος της χώρας μας (πηγή όλων των στοιχείων που παραθέτουμε είναι η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος – ΕΣΥΕ). Με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ ο μέσος όρος της ηλικίας των θανόντων από 64,2 έτη το 1967 αυξήθηκε στα 73,8 έτη το 1997. Στο διάστημα δηλαδή αυτής της τριακονταετίας παρατάθηκε η ζωή κατά 10, σχεδόν, έτη. Η παράταση αυτή οφείλεται, βασικά, στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ασθενειών, η οποία, με τη σειρά της οφείλεται τόσο στην πρόοδο της επιστήμης όσο και στη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας της χώρας.

Η αύξηση του μέσου όρου ηλικίας των θανόντων καθώς και οι υπόλοιπες μεταβολές στον πληθυσμό της χώρας (βλέπε, σχετικά στη συνέχεια) συνέβαλαν στην αύξηση της μέσης ηλικίας (γήρανση) του πληθυσμού από 32,9 έτη το 1967 σε 39,2 έτη το 1997. Οι μεταβολές αυτές είχαν ως συνέπεια οι άνδρες και οι γυναίκες ηλικίας 60 ετών και άνω από 1.220.000 το 1967 (14% του πληθυσμού) να αυξηθούν σε 2.350.000 το 1997 (22,4% του πληθυσμού). Η αυξητική αυτή τάση, η οποία θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, συνεπάγεται την καταβολή συντάξεων (αλλά και δαπανών περίθαλψης) σε ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό ανδρών και γυναικών για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απ' ό,τι στο παρελθόν.

Με δεδομένες τις παραπάνω δημογραφικές διαστάσεις του ασφαλιστικού προβλήματος είναι σαφές ότι οι ρυθμίσεις που συζητιούνται (αύξηση των εισφορών, αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης για άνδρες και γυναίκες κλπ) αποτελούν βραχυπρόθεσμα ή το πολύ μεσοπρόθεσμα μέτρα. Η μακροπρόθεσμη λύση του ασφαλιστικού προϋποθέτει αντιμετώπιση της ρίζας του, δηλαδή του δημογραφικού και ιδιαίτερα των δύο σημαντικότερων πλευρών του : της υπογεννητικότητας και της μεγάλης εισροής πληθυσμού από το εξωτερικό στη χώρα μας. Αναλυτικότερα :

Ι. Η ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σε πολλά άρθρα μου εδώ και 23 χρόνια (αλλά και μέσα στη Βουλή στο διάστημα 1977-1993 που είχα την τιμή να είμαι μέλος της) έχω επισημάνει την κρισιμότητα του δημογραφικού προβλήματος επικεντρώνοντας την προσοχή μου στη μείωση των

γεννήσεων. Η μείωση αυτή άρχισε το 1981 και οι γεννήσεις από 148.000 το 1980 έφτασαν να κυμαίνονται στα τέλη της δεκαετίας του '90 γύρω στις 100.000 το χρόνο. Το 1996, 1998 και 1999, μάλιστα, οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις (αντί δηλαδή, φυσική αύξηση είχαμε φυσική μείωση του πληθυσμού) και σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (η Eurostat) στις 8.1.2001 το ίδιο συνέβη και το έτος 2000. Το 2000 η Ελλάδα ήταν μια από τις 4 χώρες της Ε.Ε. (οι 3 άλλες ήταν η Γερμανία, η Ιταλία και η Σουηδία) στις οποίες σημειώθηκε φυσική μείωση, ενώ στις υπόλοιπες σημειώθηκε φυσική αύξηση (οι γεννήσεις ξεπέρασαν τους θανάτους).

Η δραματική μείωση των γεννήσεων την τελευταία εικοσαετία είχε ως συνέπεια οι νέοι και οι νέες ηλικίας μέχρι 19 ετών από 2.910.000 (ποσοστό 33,4% του πληθυσμού) το 1967 να μειωθούν σε 2.420.000 (ποσοστό 23,1% του πληθυσμού) το 1997. Η πτωτική αυτή τάση πρόκειται να συνεχιστεί τα επόμενα χρόνια, γεγονός που σημαίνει ένας ολοένα και μικρότερος αριθμός νέων θα εισέρχεται στο εργατικό δυναμικό με αποτέλεσμα να μειώνονται τα έσοδα των ασφαλιστικών οργανισμών.

II. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΣΡΟΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Χάρη στη μεγάλη εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό τα τελευταία 20 χρόνια ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά πολύ περισσότερο απ' ό,τι η διαφορά των θανάτων από τις γεννήσεις. Πιο συγκεκριμένα ο πληθυσμός της Ελλάδας από τα 9.740.000 που έδειξε η απογραφή του 1981, έφτασε, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Eurostat, τα 10.570.000 την 1.1.2001, αυξήθηκε, δηλαδή, κατά 830.000. Αν ληφθεί υπόψη ότι η φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) στο διάστημα της 20ετίας 1981-2000 ήταν, περίπου 294.000, είναι σαφές ότι η υπόλοιπη αύξηση κατά περίπου 536.000 προήλθε από την καθαρή εισροή παλιννοστούντων (κύρια από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης τη δεκαετία του '80) και μεταναστών και λαθρομεταναστών (από τις βαλκανικές χώρες - και κύρια από την Αλβανία - τη δεκαετία του '90).

III. ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΗΦΘΟΥΝ

Όλες οι Κυβερνήσεις μετά τη μεταπολίτευση έχουν, δυστυχώς, ακολουθήσει μια στρουθοκαμηλική στάση απέναντι στις δύο παραπάνω κρίσιμες πλευρές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας. Η στάση αυτή (δηλαδή, ουσιαστικά, η ανυπαρξία οποιασδήποτε πολιτικής) πρέπει να αλλάξει ριζικά.

Κύρια, για εθνικούς λόγους αλλά και για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού προβλήματος είναι ανάγκη :

- (α) Να αυξηθούν οι γεννήσεις. Η ειδική φροντίδα της Πολιτείας για δημογραφικό πρόβλημα - που πρόκειται, με τη νέα αναθεώρηση του Συντάγματος, να αποτελέσει πλέον και συνταγματική επιταγή - πρέπει να μεταφραστεί άμεσα, δηλαδή μέσα στο 2001, σε λήψη συγκεκριμένων, ουσιαστικών και αποτελεσματικών μέτρων που θα δώσουν τη δυνατότητα σε όλα τα νέα ζευγάρια να αποκτήσουν και να αναθρέψουν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν και τα οποία δεν μπορούν να αποκτήσουν για οικονομικούς, κυρίως (όπως δείχνουν οι σχετικές έρευνες) λόγους.

Σε όλα σχεδόν τα άρθρα μου στην «Ελευθεροτυπία», εδώ και πάνω από εφτά χρόνια, δεν παύω να επαναλαμβάνω ότι μια καλή βάση τόσο για την ψήφιση από τη Βουλή των αναγκαίων νομοθετικών μέτρων όσο και την πρόβλεψη των αναγκαίων πιστώσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό είναι οι προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Βουλής του Φεβρουαρίου του 1993 για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος. Φυσικά υπάρχουν και πολλές άλλες προτάσεις για ακόμα δραστικότερα μέτρα, οι οποίες θα πρέπει να εξετασθούν όταν υλοποιηθούν οι προτάσεις του πορίσματος.

Η αύξηση των γεννήσεων θα ανανεώσει τον πληθυσμό, θα εμπλουτίσει μακροπρόθεσμα το εργατικό δυναμικό και θα αυξήσει τις εισφορές που καταβάλλονται στα ασφαλιστικά ταμεία.

- (β) Να νομιμοποιηθούν όλοι οι μετανάστες και οι λαθρομετανάστες και οι οικογένειές τους. Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια πολύ πιο ριζοσπαστική πολιτική από εκείνη που περιλαμβάνεται στο νομοσχέδιο που κατάθεσε η Κυβέρνηση και το οποίο πρόκειται να συζητηθεί στην Ολομέλεια της Βουλής.

Μια μοναδική ευκαιρία για μια ακριβή εκτίμηση του αριθμού τους (αλλά και του πραγματικού πληθυσμού της χώρας, δεδομένου ότι τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν είναι εκτιμήσεις) είναι η επικείμενη γενική απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου. Η επεξεργασία των σχετικών στοιχείων πρέπει να γίνει ταχύτατα (και γι' αυτό το σκοπό θα πρέπει να διατεθεί τόσο το αναγκαίο προσωπικό όσο και οι αναγκαίες πιστώσεις, δεδομένου ότι τα τεχνικά μέσα υπάρχουν) ώστε, με βάση την πραγματικότητα να χαραχτεί μια σωστή εθνική πολιτική. Με εξαίρεση εκείνων που διώκονται ποινικά, η πολιτική αυτή πρέπει να στοχεύει στη νομιμοποίηση όλων και στην πλήρη ενσωμάτωσή τους στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας.

Η από όλους τους εργαζόμενους μετανάστες (και τους εργοδότες τους) καταβολή των νόμιμων εισφορών θα αποτελέσει μια από τις βάσεις στις οποίες θα στηριχτεί το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας. Φυσικά μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική απαιτεί την αντιμετώπιση και όλων των άλλων προβλημάτων των μεταναστών (κατοικία, εκπαίδευση των παιδιών κλπ) και, μακροπρόθεσμα, τη χορήγηση σε όσους θέλουν να ζήσουν μόνιμα στη χώρα μας, της ελληνικής υπηκοότητας, ώστε να αποτελέσουν πλήρες και αναπόσπαστο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας.

Για το συντονισμό όλων των ενεργειών που απαιτούνται για την υλοποίηση των όσων προαναφέρθηκαν είναι ανάγκη να ιδρυθεί αμέσως μια θέση Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό. Ο Υφυπουργός αυτός, σε συνεχή επαφή με τον Πρωθυπουργό και σε συνεννόηση με όλους τους αρμόδιους φορείς, θα φροντίζει για την κατάρτιση των αναγκαίων νομοθετημάτων από τα αρμόδια Υπουργεία και την ψήφισή τους από τη Βουλή και θα παρακολουθεί την έγκαιρη και σωστή εφαρμογή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30

ΔΙΕΥΡΥΝΕΤΑΙ Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ - ΑΝΔΡΩΝ

Αφορμή για το άρθρο αυτό μου δόθηκε από ένα ρεπορτάζ που δημοσιεύτηκε στο φύλλο της κυριακάτικης εφημερίδας του Λονδίνου «The Observer» της 7.1.2000. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ αυτό, με βάση τα επίσημα στοιχεία, η πιθανότητα θανάτου των ανδρών στη Βρετανία είναι μεγαλύτερη από εκείνη των γυναικών σε όλες τις ομάδες ηλικιών.

Στο άρθρο αυτό γίνεται μια διερεύνηση για το αν και κατά πόσο ισχύει το ίδιο και στη χώρα μας. Η διερεύνηση δεν αφορά μόνο ένα έτος. Αφορά μια περίοδο 30 ετών και συγκεκριμένα το διάστημα 1967-1997. Για το σκοπό αυτό παίρνουμε τα στοιχεία των θανάτων και του υπολογιζόμενου πληθυσμού της χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών τα έτη 1967, 1977, 1987 και 1997 και αφού εξετάσουμε το πώς εξελίχθηκαν τα σχετικά μεγέθη, διερευνούμε τη θνησιμότητα, δηλαδή τον αριθμό των θανάτων ανά 1000 άρρενες ή 1000 θήλεις κατά ομάδες ηλικιών τα τέσσερα έτη που προαναφέρθηκαν. Το άρθρο τελειώνει με παράθεση των πιθανών λόγων στους οποίους οφείλονται οι παρατηρούμενες διαφορές καθώς και με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τη μείωσή τους.

Όλα τα στοιχεία του άρθρου προέρχονται από τις Στατιστικές Επετηρίδες της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ).

1. ΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των θανάτων κατά φύλο και ηλικία τα έτη 1967, 1977, 1987 και 1997, την ποσοστιαία κατανομή τους και την ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των θανάτων το 1997 σε σχέση με το 1967.

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι οι θάνατοι των αρρένων ήταν και τα τέσσερα έτη περισσότεροι από τους θανάτους των θηλέων και η διαφορά διευρύνεται από τη μια δεκαετία στην άλλη με συνέπεια μια μεγάλη αλλαγή στις κατά ηλικία κατανομές των θανάτων. Αν περιοριστούμε στη σύγκριση του τελευταίου (1997) και του πρώτου (1967) από τα τέσσερα έτη (βλέπε τις δύο τελευταίες στήλες του πρώτου μέρους του Πίνακα 1) παρατηρούμε ότι οι θάνατοι :

- Στις θήλεις μειώθηκαν σε όλες τις ομάδες ηλικιών, με εξαίρεση τις δύο τελευταίες, ενώ, αντίθετα, στους άρρενες αυξήθηκαν σε όλες τις ομάδες ηλικιών, με εξαίρεση τις δύο πρώτες.
- Οι μειώσεις στις δύο πρώτες ομάδες ηλικιών ήταν μεγαλύτερες στους άρρενες απ' ό,τι στις θήλεις (στην ομάδα ηλικιών 0-9 ετών η διαφορά είναι πολύ μικρή).
- Η αύξηση στους άρρενες ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι στις θήλεις στην ομάδα ηλικιών 70-79 ετών, ενώ το αντίθετο συνέβη στην ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Θάνατοι κατά φύλο και ηλικία τα έτη 1967, 1977, 1987 και 1997

Ομάδες ηλικιών	Έτος 1967		Έτος 1977		Έτος 1987		Έτος 1997		% Μεταβολή 1997/1967	
	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες
0-9 ετών	3.612	2.943	2.049	1.538	878	714	482	394	-86,7	-86,6
10-19 ετών	478	203	458	233	398	169	353	156	-26,2	-23,2
20-29 ετών	694	364	695	276	867	282	960	263	38,3	-27,7
30-39 ετών	868	696	768	464	880	407	1.092	402	25,8	-42,2
40-49 ετών	1.460	1.061	1.828	1.086	1.646	880	1.940	897	32,9	-15,5
50-59 ετών	3.975	2.440	2.823	2.245	4.855	2.453	4.118	1.817	3,6	-25,5
60-69 ετών	7.509	5.538	9.002	5.803	8.352	5.182	9.851	5.303	31,2	-4,2
70-79 ετών	8.791	9.762	12.965	12.356	15.353	13.961	14.363	11.745	63,4	20,3
80+ετών	9.346	12.235	11.661	16.500	16.446	21.933	19.389	26.213	107,5	114,2
ΣΥΝΟΛΟ	36.733	35.242	42.249	40.501	49.675	45.981	52.548	47.190	43,1	33,9
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ										
0-9 ετών	9,8	8,4	4,8	3,8	1,8	1,6	0,9	0,8	-90,7	-90,0
10-19 ετών	1,3	0,6	1,1	0,6	0,8	0,4	0,7	0,3	-48,4	-42,6
20-29 ετών	1,9	1,0	1,6	0,7	1,7	0,6	1,8	0,6	-3,3	-46,0
30-39 ετών	2,4	2,0	1,8	1,1	1,8	0,9	2,1	0,9	-12,1	-56,9
40-49 ετών	4,0	3,0	4,3	2,7	3,3	1,9	3,7	1,9	-7,1	-36,9
50-59 ετών	10,8	6,9	6,7	5,5	9,8	5,3	7,8	3,9	-27,6	-44,4
60-69 ετών	20,4	15,7	21,3	14,3	16,8	11,3	18,7	11,2	-8,3	-28,5
70-79 ετών	23,9	27,7	30,7	30,5	30,9	30,4	27,3	24,9	14,2	-10,1
80+ετών	25,4	34,7	27,6	40,7	33,1	47,7	36,9	55,5	45,0	60,0
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

- Η μεγαλύτερη μείωση, τόσο στους άρρενες όσο και στις θήλειες, σημειώθηκε στην ομάδα ηλικιών 0-9 ετών και οφείλεται, βασικά, στην κατακόρυφη μείωση της βρεφικής θνησιμότητας (η μείωση αυτή οφείλεται τόσο στις προόδους της επιστήμης όσο και στη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας).

- Εξαιτίας όλων των διαφορών που προαναφέρθηκαν η αύξηση του συνόλου των θανάτων αρρένων την τριακονταετία ήταν 43,1%, ενώ των θηλέων 33,9%.

Οι παραπάνω μεταβολές επέφεραν μεγάλες αλλαγές στην κατά ηλικία κατανομή των θανάτων. Οι δύο σημαντικότερες από τις αλλαγές αυτές το 1997 σε σύγκριση με το 1967 (βλέπε δεύτερο μέρος του Πίνακα 1) ήταν :

- Η κατακόρυφη μείωση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι θάνατοι αρρένων και θηλέων ηλικίας 0-9 ετών στα αντίστοιχα σύνολα των θανάτων (από 9,8% στο 0,9% στους άρρενες και από 8,4% στο 0,8% στις θήλειες), και
- Η μεγάλη αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι θάνατοι ανδρών και γυναικών ηλικίας 80 ετών και άνω στα αντίστοιχα σύνολα των θανάτων (από 25,4% σε 36,9% στους άνδρες και από 34,7% σε 55,5% στις γυναίκες).

II. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Οι μεγάλες διαφορές στους θανάτους αρρένων και θηλέων κατά ομάδες ηλικιών που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο τμήμα οφείλονται, ανάμεσα στα άλλα, και στις διαφορές στην εξέλιξη του πληθυσμού της χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τον υπολογιζόμενο πληθυσμό της χώρας κατά φύλο και ηλικία τα έτη 1967, 1977, 1987 και 1997, την ποσοστιαία κατανομή του και τη ποσοστιαία μεταβολή του το 1997 σε σχέση με το 1967.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Υπολογιζόμενος πληθυσμός κατά φύλο και ηλικία τα έτη 1967, 1977, 1987 και 1997

Ομάδες ηλικιών	Έτος 1967		Έτος 1977		Έτος 1987		Έτος 1997		% Μεταβολή 1997/1967	
	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες
0-9 ετών	762.572	718.959	743.478	695.750	677.560	633.526	538.631	507.495	-29,4	-29,4
10-19 ετών	731.448	694.602	749.191	707.669	747.854	697.692	706.276	667.852	-3,4	-3,9
20-29 ετών	640.720	652.067	641.835	628.792	748.916	712.518	810.336	785.251	26,5	20,4
30-39 ετών	629.967	716.037	560.846	606.005	664.884	665.021	762.343	765.254	21,0	6,9
40-49 ετών	478.165	533.494	637.404	682.051	588.390	631.990	689.300	687.775	44,2	28,9
50-59 ετών	451.163	489.204	473.554	519.053	646.434	698.335	601.739	624.792	33,4	27,7
60-69 ετών	333.301	374.684	405.813	463.223	423.565	487.435	582.389	643.681	74,7	71,8
70-79 ετών	159.293	214.967	247.178	310.650	297.926	375.544	334.339	424.591	109,9	97,5
80+ετών	56.360	79.438	78.675	117.331	115.970	169.930	151.481	215.511	168,8	171,3
ΣΥΝΟΛΟ	4.242.989	4.473.452	4.537.974	4.730.524	4.911.499	5.071.991	5.176.834	5.322.202	22,0	19,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ										
0-9 ετών	18,0	16,1	16,4	14,7	13,8	12,5	10,4	9,5	-42,1	-40,7
10-19 ετών	17,2	15,5	16,5	15,0	15,2	13,8	13,6	12,5	-20,9	-19,2
20-29 ετών	15,1	14,6	14,1	13,3	15,2	14,0	15,7	14,8	3,7	1,2
30-39 ετών	14,8	16,0	12,4	12,8	13,5	13,1	14,7	14,4	-0,8	-10,2
40-49 ετών	11,3	11,9	14,0	14,4	12,0	12,5	13,3	12,9	18,2	8,4
50-59 ετών	10,6	10,9	10,4	11,0	13,2	13,8	11,6	11,7	9,3	7,3
60-69 ετών	7,9	8,4	8,9	9,8	8,6	9,6	11,2	12,1	43,2	44,4
70-79 ετών	3,8	4,8	5,4	6,6	6,1	7,4	6,5	8,0	72,0	66,0
80+ετών	1,3	1,8	1,7	2,5	2,4	3,4	2,9	4,0	120,3	128,0
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Από τις δύο τελευταίες στήλες του πρώτου μέρους του Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Τόσο στους άρρενες όσο και στις θήλειες σημειώθηκαν μεγάλες - και ισόποσες - μειώσεις στον πληθυσμό ηλικίας 0-9 ετών (σχεδόν 30%). Οι μειώσεις αυτές οφείλονται στη δραματική μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80.
- Οι πολύ μικρότερες μειώσεις (λίγο μεγαλύτερες στις θήλειες απ' ό,τι στους άρρενες) στην ομάδα ηλικιών 10-19 ετών οφείλονται στον ίδιο λόγο (το μικρό μέγεθός τους οφείλεται στο ότι στην ομάδα αυτή ηλικιών περιλαμβάνονται λίγα παιδιά που γεννήθηκαν τη δεκαετία του '80).
- Στις υπόλοιπες ομάδες ηλικιών σημειώθηκαν αυξήσεις οι οποίες ήταν μεγαλύτερες στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες (η διαφορά αυτή, κατά πάσα πιθανότητα στα μεταναστευτικά ρεύματα) με εξαίρεση την ομάδα ηλικιών 80 και άνω (η εξαίρεση αυτή οφείλεται στη μεγαλύτερη μακροβιότητα των γυναικών).
- Τελικά η αύξηση του συνόλου του ανδρικού πληθυσμού ήταν μεγαλύτερη από εκείνη του γυναικείου (22% έναντι 19%).

Οι παραπάνω μεταβολές επέφεραν μεγάλες αλλαγές στην κατά ηλικία κατανομή του πληθυσμού. Οι δύο σημαντικότερες από τις αλλαγές αυτές το 1997 σε σύγκριση με το 1967 (βλέπε δεύτερο μέρος του Πίνακα 2) ήταν :

- Η πολύ μεγάλη μείωση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι άρρενες και οι θήλεις ηλικίας 0-9 ετών στα αντίστοιχα σύνολα του πληθυσμού (από 18,0% στο 10,4% στους άρρενες και από 16,1% στο 9,5% στις θήλεις), και
- Η μεγάλη αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι άνδρες και γυναίκες ηλικίας 60 ετών και άνω στα αντίστοιχα σύνολα του πληθυσμού (από 13,0% σε 20,6% στους άνδρες και από 15,0% σε 24,1% στις γυναίκες). Η μεγάλη αυτή αύξηση δείχνει τη γήρανση του πληθυσμού την 30ετία 1967-1997.

III. Η ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Οι διαφορές στις μεταβολές που σημειώθηκαν την 30ετία 1967-1997 ανάμεσα σε άρρενες και θήλεις τόσο στους θανάτους όσο και στον πληθυσμό επιβάλλει να διερευνηθεί η θνησιμότητα κατά φύλο και ομάδες ηλικιών (θανάτοι ανά 1000 άνδρες ή 1000 γυναίκες). Αυτό γίνεται στον Πίνακα 3 που ακολουθεί. Ο Πίνακας αυτός προκύπτει από τη διαίρεση των στοιχείων του Πίνακα 1 με τα στοιχεία του Πίνακα 2 και τον πολλαπλασιασμό του πηλίκου επί 1000. Στις δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές της θνησιμότητας το 1997 σε σχέση με το 1967.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Θνησιμότητα (θανάτοι ανα 1000 άτομα) κατά φύλο και ηλικία τα έτη 1967, 1977, 1987 και 1997

Ομάδες ηλικιών	Έτος 1967		Έτος 1977		Έτος 1987		Έτος 1997		% Μεταβολή 1997/1967	
	Άρρενες	Θήλεις	Άρρενες	Θήλεις	Άρρενες	Θήλεις	Άρρενες	Θήλεις	Άρρενες	Θήλεις
0-9 ετών	4,74	4,09	2,76	2,21	1,30	1,13	0,89	0,78	-81,1	-81,0
10-19 ετών	0,65	0,29	0,61	0,33	0,53	0,24	0,50	0,23	-23,5	-20,1
20-29 ετών	1,08	0,56	1,08	0,44	1,16	0,40	1,18	0,33	9,4	-40,0
30-39 ετών	1,38	0,97	1,37	0,77	1,32	0,61	1,43	0,53	4,0	-46,0
40-49 ετών	3,05	1,99	2,87	1,59	2,80	1,39	2,81	1,30	-7,8	-34,4
50-59 ετών	8,81	4,99	5,96	4,33	7,51	3,51	6,84	2,91	-22,3	-41,7
60-69 ετών	22,53	14,78	22,18	12,53	19,72	10,63	16,91	8,24	-24,9	-44,3
70-79 ετών	55,19	45,41	52,45	39,77	51,53	37,18	42,96	27,66	-22,2	-39,1
80+ετών	165,83	154,02	148,22	140,63	141,81	129,07	128,00	121,63	-22,8	-21,0
ΣΥΝΟΛΟ	8,66	7,88	9,31	8,56	10,11	9,07	10,15	8,87	17,2	12,5

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι :

- Η ομάδα ηλικιών 0-9 ετών σε σχέση με τις αμέσως επόμενες παρουσιάζει μεγαλύτερη (φθίνουσα, όμως, ραγδαία) θνησιμότητα τόσο στους άρρενες όσο και στις θήλεις και τα τέσσερα χρόνια, εξαιτίας της βρεφικής θνησιμότητας.
- Από την ομάδα ηλικιών 10-19 ετών και άνω τόσο στους άρρενες όσο και στις θήλεις η θνησιμότητα αυξάνεται στο καθένα από τα τέσσερα έτη, ξεπερνώντας τους 100 θανάτους ανά 1000 άνδρες ή γυναίκες, στην ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω.
- Σε όλες τις ομάδες ηλικιών η θνησιμότητα των θηλέων ήταν μικρότερη (και σε ορισμένες περιπτώσεις πολύ μικρότερη) από εκείνη των αρρένων.
- Η θνησιμότητα των ανδρών στην ομάδα ηλικιών 20-29 τη δεκαετία 1977-1987 και στις ομάδες ηλικιών 20-29, 30-39 και 40-49 ετών τη δεκαετία 1987-1997 αυξήθηκε. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η θνησιμότητα ανδρών και γυναικών μειώθηκε.

- Η μείωση της θνησιμότητας των αρρένων ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των θηλέων στις ομάδες ηλικιών : 0-9 ετών τη δεκαετία 1977-1987, 10-19 ετών τη δεκαετία 1987-1997 και 80 ετών και άνω τις δεκαετίες 1967-1977 και 1987-1997. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις συνέβη αντίθετο.

Συγκρίνοντας το τελευταίο έτος (1997) με το πρώτο (1967) της 30ετίας που εξετάζουμε στο άρθρο αυτό (βλέπε, σχετικά, τις δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα 3) παρατηρούμε ότι :

- Οι μεγαλύτερες - και σχεδόν ισόποσες - μειώσεις της θνησιμότητας τόσο στους άρρενες όσο και στις θήλεις σημειώθηκαν στην ομάδα ηλικιών 0-9 ετών λόγω, όπως προαναφέρθηκε, της πολύ μεγάλης μείωσης της βρεφικής θνησιμότητας.
- Στην ομάδα ηλικιών 10-19 η μείωση της θνησιμότητας στους άρρενες ήταν λίγο μεγαλύτερη απ' ό,τι στις θήλεις.
- Στις ομάδες, όμως, ηλικιών 20-29 και 30-39 ετών υπάρχει μια πολύ μεγάλη διαφορά ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες. Στους μεν άνδρες παρατηρείται αύξηση της θνησιμότητας, ενώ στις γυναίκες μεγάλη μείωσή της. Η διαφορά οφείλεται στο γεγονός (βλέπε Πίνακα 1) ότι στις δύο αυτές ομάδες ηλικιών οι θάνατοι των ανδρών αυξήθηκαν (και η αύξηση αυτή ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη αύξηση του πληθυσμού) ενώ των γυναικών μειώθηκαν.
- Στις επόμενες ομάδες ηλικιών η μείωση της θνησιμότητας των γυναικών είναι μεγαλύτερη από εκείνη των ανδρών, με εξαίρεση την ομάδα 80 ετών και άνω, στην οποία η μείωση στους άνδρες είναι ελαφρά μεγαλύτερη απ' ό,τι στις γυναίκες. Τέλος
- Η θνησιμότητα του συνολικού πληθυσμού τόσο στις θήλεις όσο και στους άρρενες (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα 3) παρουσιάζει αύξηση από τη μια δεκαετία στην άλλη (εξαιρέση αποτελούν οι θήλεις τη δεκαετία 1987-1997, στην οποία η θνησιμότητά τους παρουσιάζει ελαφρά μείωση) και, φυσικά, το ίδιο ισχύει για ολόκληρη την 30ετία 1967-1997 (την 30ετία αυτή η αύξηση της θνησιμότητας στους άρρενες ήταν 17,2% και στις θήλεις 12,6%).

Από μια σύγκριση των δύο τελευταίων στηλών του Πίνακα 3 με τις αντίστοιχες στήλες των Πινάκων 1 και 2 δείχνει ότι :

- Μείωση της θνησιμότητας συμβαίνει όταν (α) οι θάνατοι μειώνονται και ο πληθυσμός αυξάνει, (β) η μείωση των θανάτων είναι μεγαλύτερη από τη μείωση του πληθυσμού και (γ) η αύξηση των θανάτων είναι μικρότερη από την αύξηση του πληθυσμού. Αντίθετα
- Αύξηση της θνησιμότητας συμβαίνει όταν η αύξηση των θανάτων είναι μεγαλύτερη από την αύξηση του πληθυσμού (όπως στην περίπτωση των ομάδων ηλικιών 20-29 και 30-39 ετών των ανδρών και του συνολικού πληθυσμού τόσο των αρρένων όσο και των θηλέων)

IV. Η ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΘΑΝΟΝΤΩΝ

Η μεγαλύτερη μείωση της θνησιμότητας των θηλέων σε σχέση με εκείνη των αρρένων που προαναφέρθηκε είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του μέσου όρου της ηλικίας των θανόντων περισσότερο στις θήλεις απ' ό,τι στους άρρενες. Αυτό φαίνεται στον Πίνακα 4.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Μέση ηλικία θανόντων κατά φύλο τα έτη
1967, 1977, 1987 και 1997

Έτος	Θηλέων	Αρρένων	Διαφορά
1967	66,6	61,9	4,7
1977	71,7	66,6	5,1
1987	74,9	70,1	4,8
1997	76,7	71,1	5,6
Διαφορά 1997-1967	10,1	9,2	0,9

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι :

- Στο διάστημα της τριακονταετίας 1967-1997 η παράταση της ζωής των θηλέων (10,1 έτη) ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι εκείνης των αρρένων (9,2 έτη) (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα), με αποτέλεσμα η διαφορά στη μέση ηλικία των θανόντων ανάμεσα στους άρρενες και τις θήλεις από 4,7 έτη το 1967 να φτάσει τα 5,6 έτη το 1997.
- Η μεγαλύτερη βελτίωση της μακροβιότητας τόσο των αρρένων όσο και των θηλέων σημειώθηκε τη δεκαετία 1967-1977 και ακολουθούν οι δεκαετίες 1977-1987 και 1987-1997.
- Η συνολική βελτίωση στη μακροβιότητα των ανδρών και των γυναικών την 20ετία 1967-1987 ήταν, περίπου, ίση (8,3 έτη στους άνδρες και 8,2 έτη στις γυναίκες), τη δεκαετία, όμως, 1987-1997 η βελτίωση στις γυναίκες (1,8 έτη) ήταν σχεδόν διπλάσια από εκείνη στους άνδρες (1 έτος). Η διαφορά αυτή οφείλεται στο γεγονός, όπως προαναφέρθηκε, ότι τη δεκαετία αυτή η θνησιμότητα των ανδρών αυξήθηκε ενώ των γυναικών συνέχισε να μειώνεται.

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΩΝ-ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ

Το ερώτημα που γεννιέται είναι σε τι οφείλεται η μεγαλύτερη θνησιμότητα και τα μικρότερα οφέλη από την παράταση της ζωής των αρρένων σε σχέση με εκείνη των θηλέων. Στο ρεπορτάζ της εφημερίδας «The Observer» αναφέρονται ορισμένοι λόγοι που ισχύουν στην περίπτωση της Βρετανίας. Οι λόγοι αυτοί ισχύουν και στη χώρα μας. Σ' αυτούς μπορούν να προστεθούν και ορισμένοι άλλοι. Όλοι αυτοί οι λόγοι μπορούν να διαιρεθούν σε δύο ομάδες :

Α. Η πρώτη ομάδα έχει σχέση με τις συνήθειες και συμπεριφορές των δύο φύλων. Πιο συγκεκριμένα :

- Το ποσοστό που οι άνδρες καπνιστές αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του ανδρικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών και οι άνδρες καπνιστές καπνίζουν περισσότερο τσιγάρα απ' ό,τι οι γυναίκες «συνάδελφοί» τους (και είναι γνωστό ότι το κάπνισμα προκαλεί καρκίνο του πνεύμονα, δηλαδή μια από τις περισσότερες θανατηφόρες νόσους).

- Το ποσοστό που οι άνδρες οδηγοί κάθε είδους οχήματος αντιπροσωπεύουν στον ανδρικό πληθυσμό είναι πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών και οι άνδρες οδηγοί πίνουν περισσότερο και οδηγούν λιγότερο προσεκτικά απ' ό,τι οι γυναίκες με αποτέλεσμα να αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των νεκρών από τροχαία ατυχήματα.
- Τα κρούσματα θανάτων από τα ναρκωτικά και το aids καθώς και οι αυτοκτονίες είναι συχνότερα στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες.
- Οι άνδρες επισκέπτονται τους γιατρούς και τα νοσοκομεία λιγότερο συχνά απ' ό,τι οι γυναίκες, ακόμα και όταν υπάρχει σοβαρός λόγος για μια τέτοια επίσκεψη.
- Η διατροφή των ανδρών είναι περισσότερο επιβαρυντική στην υγεία τους απ' ό,τι εκείνη των γυναικών (π.χ. τα έτοιμα φαγητά στην εργασία κλπ).

B. Η δεύτερη ομάδα αφορά τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα :

- Το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών στο εργατικό δυναμικό είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των γυναικών, και ιδιαίτερα σε θέσεις που συνεπάγονται περισσότερη ένταση, πολύωρη εργασία, εργασία σε βάρδιες και απασχόληση σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα (και περισσότερα ατυχήματα). Η διαφορά αυτή επιβαρύνει την υγεία των ανδρών περισσότερο απ' ό,τι την υγεία των γυναικών.
- Με δεδομένες τις ώρες εργασίας των ανδρών από τη μια μεριά και τις ώρες εργασίας των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων από την άλλη, η πρόσβαση των ανδρών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας δεν είναι τόσο ευχερής όσο στην περίπτωση των γυναικών.
- Υπάρχουν προγράμματα τακτικού ελέγχου για καρκίνο στην περίπτωση των γυναικών (μαστού, μήτρας, ωοθηκών) ενώ δεν υπάρχουν αντίστοιχα προγράμματα για τους άνδρες (προστάτη).

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι υπάρχει ανάγκη παρέμβασης τόσο της Κυβέρνησης όσο και των μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για τη μείωση της διαφοράς στη θνησιμότητα ανδρών - γυναικών. Πιο συγκεκριμένα :

Η Κυβέρνηση θα πρέπει προβεί στις ρυθμίσεις εκείνες που θα δώσουν τη δυνατότητα πρόσβασης των ανδρών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας με τη λειτουργία των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων τα Σαββατοκύριακα, δηλαδή όταν οι άνδρες (αλλά και οι γυναίκες) που εργάζονται μπορούν να τα επισκεφθούν. Επιπλέον θα πρέπει να οργανωθούν προγράμματα δωρεάν τακτικών ελέγχων για καρκίνο του προστάτη κλπ.

Τόσο τα αρμόδια Υπουργεία (Υγείας, Δημόσιας Τάξης κλπ) όσο και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (σύλλογοι, επιστημονικές εταιρείες κλπ) θα πρέπει να οργανώνουν συνεχώς εκστρατείες ενημέρωσης των ανδρών (αλλά και των γυναικών) καπνιστών για τους κινδύνους πρόκλησης καρκίνου από το κάπνισμα, τους κινδύνους θανατηφόρων ατυχημάτων όταν ο οδηγός (άνδρας ή γυναίκα) οδηγεί με ποσότητα αλκοόλ στο αίμα του μεγαλύτερη από τα επιτρεπόμενα όρια, τους μεγάλους κινδύνους από τα ναρκωτικά και το aids κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31

ΑΥΞΗΣΗ ΜΟΝΟ ΧΑΡΗ ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Ανακοινώθηκαν στις 26 Μαρτίου, μια εβδομάδα μετά τη διεξαγωγή της γενικής απογραφής πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου, τα πρώτα (προσωρινά) στοιχεία για το συνολικό πραγματικό πληθυσμό της χώρας (τον πληθυσμό, δηλαδή, που βρέθηκε στην Ελλάδα το βράδυ της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου). Ο πληθυσμός αυτός είναι 10.939.771. Με βάση το προσωρινό αυτό στοιχείο είναι ενδιαφέρον να δούμε την αύξηση του πραγματικού πληθυσμού της χώρας ανά δεκαετία την 40ετία 1961-2001 καθώς και το πόσο συνέβαλε στην αύξηση αυτή από τη μια μεριά η φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) και από την άλλη τα μεταναστευτικά ρεύματα.

Ι. Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον πληθυσμό με βάση τις απογραφές των ετών 1961, 1971, 1981 και 2001, την αύξησή του και την ποσοστιαία αύξησή του ανά δεκαετία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Πληθυσμός με βάση τις απογραφές των ετών 1961, 1971,
1981,1991 και 2001

Στοιχεία απογραφής		Αύξηση Δεκαετίας	Ποσοστιαία αύξηση
Έτος	Πληθυσμός		
1961	8.388.553		
1971	8.768.641	380.088	4,53
1981	9.740.417	971.776	11,08
1991	10.259.900	519.483	5,33
2001*	10.939.771	679.871	6,63

*Προσωρινά στοιχεία

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι η αύξηση κατά 679.871 (ή κατά 6,63%) του πραγματικού πληθυσμού της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 ήταν μεν μεγαλύτερη από εκείνη που σημειώθηκε τη δεκαετία 1981-1991, αλλά πολύ μικρότερη από εκείνη της δεκαετίας 1971-1981. Το ερώτημα που γεννιέται είναι αν στη φετινή απογραφή απογράφηκαν όλοι οι μετανάστες και οι λαθρομετανάστες, δηλαδή το αν και κατά πόσο τα προσωρινά στοιχεία που ανακοινώθηκαν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Μια μερική απάντηση στο ερώτημα αυτό θα δοθεί από τη δειγματοληπτική έρευνα κάλυψης που θα γίνει τώρα για να διαπιστωθεί αν και ποιο ποσοστό του πληθυσμού δεν απογράφηκε.

II. ΦΥΣΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η πρώτη πηγή αύξησης του πληθυσμού είναι η φυσική αύξηση, δηλαδή η διαφορά των θανάτων από τις γεννήσεις. Τα σχετικά στοιχεία ανά δεκαετία για την περίοδο 1961-2000 δίνονται στον Πίνακα 2 (τα στοιχεία για το έτος 2000 είναι εκτιμήσεις).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

**Γεννήσεις, θάνατοι και φυσική αύξηση του πληθυσμού
ανά δεκαετία την περίοδο 1961-2000**

Δεκαετία	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσ. Αύξηση
1961-1970	1.532.475	693.050	839.425
1971-1980	1.438.877	801.509	637.368
1981-1990	1.183.634	911.193	272.441
1991-2000*	1.021.381	999.764	21.617

*Εκτιμήσεις για το έτος 2000

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται η δραματική μείωση των γεννήσεων κατά 33,4% τη δεκαετία 1991-2000 σε σύγκριση με τη δεκαετία 1961-1970 και η μεγαλύτερη (κατά 44,3%) αύξηση των θανάτων λόγω γήρανσης του πληθυσμού, με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της φυσικής αύξησης (γεννήσεις μείον θάνατοι) από 839.425 τη δεκαετία 1961-1970 στον ελάχιστο αριθμό των 21.617 ολόκληρη τη δεκαετία 1991-2000.

III. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ

Αν από τη δεύτερη στήλη του Πίνακα 1 (αύξηση του πραγματικού πληθυσμού στη διάρκεια της δεκαετίας) αφαιρέσουμε την τελευταία στήλη του Πίνακα 2 (τη φυσική αύξηση του πληθυσμού) βρίσκουμε την επίδραση των μεταναστευτικών ρευμάτων στη μεταβολή του πληθυσμού. Αυτό γίνεται στον Πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

**Συμβολή της φυσικής αύξησης του πληθυσμού και των
μεταναστευτικών ρευμάτων στην αύξηση του πραγματικού
πληθυσμού ανά δεκαετία την περίοδο 1961-2000**

Δεκαετία	Αύξηση πραγμ.πληθυσμου	Φυσική αύξηση	Μεταναστευ- τικά ρεύματα
1961-1970	380.088	839.425	-459.337
1971-1980	971.776	637.368	334.408
1981-1990	519.483	272.441	247.042
1991-2000	679.871	21.617	658.254

Τα μεταναστευτικά ρεύματα μπορούν να συμβάλουν αρνητικά ή θετικά στη αύξηση του πληθυσμού μιας χώρας. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 3 τη δεκαετία 1961-1970 τα μεταναστευτικά ρεύματα συνέβαλαν αρνητικά δεδομένου ότι η αύξηση του πραγματικού

πληθυσμού ήταν μικρότερη από τη φυσική αύξηση (γεννήσεις μείον θανάτους). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τη δεκαετία αυτή σημειώθηκε καθαρή εκροή από τη χώρα 459.337 ανδρών, γυναικών και παιδιών (η δεκαετία αυτή ήταν η δεκαετία της μεγάλης μετανάστευσης εργατών από την Ελλάδα κύρια προς τη Δυτική Γερμανία).

Σε αντίθεση με τη δεκαετία 1961-1970 τις επόμενες τρεις δεκαετίες είχαμε καθαρή εισροή πληθυσμού. Τη δεκαετία 1971-1980 κύρια με την παλιννόστηση πολλών μεταναστών και των οικογενειών τους από τη Δυτική Γερμανία, τη δεκαετία 1981-1990 με την παλιννόστηση πολιτικών προσφύγων, Ποντίων και άλλων ομογενών αλλά και λαθρομεταναστών από διάφορες χώρες και τη δεκαετία 1991-2000 μεταναστών και, κύρια, λαθρομεταναστών από την Αλβανία. Όπως δείχνει ο Πίνακας 3 στην αύξηση του πραγματικού πληθυσμού της χώρας :

- Τη δεκαετία 1971-1980 η φυσική αύξηση του πληθυσμού συνέβαλε κατά τα 66% και τα μεταναστευτικά ρεύματα κατά το 34% (περίπου το ένα τρίτο).
- Τη δεκαετία 1981-1990 η φυσική αύξηση συνέβαλε κατά 52% και τα μεταναστευτικά ρεύματα κατά 48% (δηλαδή σχεδόν στο ίδιο ποσοστό). Τέλος
- Τη δεκαετία 1991-2000 η φυσική αύξηση συνέβαλε μόλις κατά 3% και τα μεταναστευτικά ρεύματα κατά το υπόλοιπο 97% (!). Η συμβολή των μεταναστών και των λαθρομεταναστών στην αύξηση του πληθυσμού θα είναι ακόμα μεγαλύτερη στην έκταση που η απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου δεν κατόρθωσε να εντοπίσει και να απογράψει το σύνολο τους.

Η αύξηση, επομένως, του πραγματικού πληθυσμού της χώρας κατά την τελευταία δεκαετία 1991-2000 οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην καθαρή εισροή πληθυσμού (παλιννοστούντων, μεταναστών και λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους) από διάφορες χώρες. Το γεγονός αυτό επιβάλει, όπως έχουμε επισημάνει σε πολλά άρθρα μας, την εφαρμογή μιας σωστής πολιτικής απέναντί τους, μιας πολιτικής η οποία θα νομιμοποιήσει την παρουσία όλων των νομοταγών ξένων στη χώρα μας και θα βοηθήσει όσους από αυτούς θέλουν να μείνουν με τις οικογένειες τους μόνιμα στη χώρα να ενσωματωθούν πλήρως στην ελληνική κοινωνία, τα παιδιά τους να έχουν ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης με τα Ελληνόπουλα και να αποκτήσουν την ελληνική υπηκοότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32

ΚΑΜΙΑ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1981-2001

Στις 26 Μαρτίου ανακοινώθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) τα προσωρινά στοιχεία της γενικής απογραφής πληθυσμού και κατοικιών της 18^{ης} Μαρτίου για τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας (δηλαδή τον πληθυσμό που βρέθηκε στην Ελλάδα το βράδυ της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου) κατά φύλο και Νομό. Με βάση τα στοιχεία αυτά και τα αποτελέσματα των απογραφών των ετών 1961, 1971, 1981 και 1991 που έχουν δημοσιευτεί από την ΕΣΥΕ εξετάζουμε στο άρθρο αυτό την κατανομή του πληθυσμού του Συνόλου Χώρας ανάμεσα στο Νομό Αττικής (Περιφέρεια Πρωτεύουσας + Αττικής (υπόλοιπο)), το Νομό Θεσσαλονίκης και την Υπόλοιπη Χώρα (Σύνολο Χώρας μείον τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης) προκειμένου να διαπιστώσουμε τις τάσεις συγκέντρωσης του πληθυσμού στους Νομούς με τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας ή της αποκέντρωσής του στην Υπόλοιπη Χώρα.

Πριν προχωρήσουμε στην εξέταση των τάσεων που προαναφέρθηκαν, θεωρούμε σκόπιμο να κάνουμε τις ακόλουθες παρατηρήσεις :

- Όπως αναφέραμε σ' ένα άρθρο μας στην «Κυριακάτικη Αυγή» της 18.3.2001 με τίτλο «Καίρια ζητούμενα από τη σημερινή απογραφή», το σημαντικότερο από τα ζητούμενα αυτά είναι το ακριβές μέγεθος του πραγματικού πληθυσμού. Το μέγα ερώτημα, επομένως, που υπάρχει είναι αν και κατά πόσο απογράφηκαν όλοι όσοι βρέθηκαν στην Ελλάδα το βράδυ της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου. Έχει ήδη εξαγγελθεί η διενέργεια δειγματοληπτικής έρευνας κάλυψης με την οποία θα ερευνηθεί σε ποια έκταση η απογραφή δεν κάλυψε το σύνολο του πληθυσμού. Δυστυχώς τα ενδογενή προβλήματα της απογραφής - τα οποία, όπως αναφέραμε στο άρθρο της 18.3.2001 αφορούν κύρια το αν και κατά πόσο απογράφηκαν όλοι οι μετανάστες και οι λαθρομετανάστες και τα μέλη των οικογενειών τους - θα υπάρξουν και στη δειγματοληπτική έρευνα κάλυψης και, επομένως, το ερώτημα θα εξακολουθήσει να υπάρχει και μετά τη διεξαγωγή της.
- Τα στοιχεία για τον πραγματικό πληθυσμό που ανακοινώθηκαν στις 26.3.2001 είναι προσωρινά. Με δεδομένα, όμως, τα ενδογενή προβλήματα που προαναφέρθηκαν, είναι απίθανο να υπάρξουν μεγάλες αλλαγές, δεδομένου ότι τα στοιχεία που ανακοινώθηκαν αναφέρονται μόνο σε αριθμό και το φύλο των προσώπων που απογράφηκαν.
- Στην απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου σημειώθηκε κάποια μετακίνηση πολιτών από τις πόλεις προς τους τόπους καταγωγής τους. Το ίδιο, όμως, είχε συμβεί και σε προηγούμενες απογραφές, κατά συνέπεια συγκρίσεις σε ό,τι αφορά τον πραγματικό πληθυσμό της απογραφής του 2001 μπορεί να γίνουν με τον πραγματικό πληθυσμό των προηγούμενων απογραφών. Τέλος

- Όπως δείξαμε σε ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 28.3.2001 (βλέπε Κεφάλαιο 31) η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 κατά 679.871 οφείλεται κατά 97% στην καθαρή εισροή μεταναστών και λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους από το εξωτερικό (658.254 άτομα) και, δυστυχώς, μόλις κατά 3% στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (21.617) (αυτή ήταν η διαφορά των θανάτων (999.764) από τις γεννήσεις (1.021.381) ολόκληρης της δεκαετίας). Δεδομένου, όμως, ότι δεν έχουμε ακόμη στοιχεία, έστω και προσωρινά, για τους μετανάστες και λαθρομετανάστες που απογράφηκαν στις 18.3.2001, δεν μπορούμε να εκτιμήσουμε την επίδρασή τους στις μεταβολές του πληθυσμού που εξετάζονται στο άρθρο αυτό.
- Έχοντας υπόψη τις παραπάνω παρατηρήσεις, δίνουμε στον Πίνακα που ακολουθεί :
- Τον πραγματικό πληθυσμό στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, στην Υπόλοιπη Χώρα και στο Σύνολο Χώρας με βάση τις απογραφές των ετών 1961, 1971, 1981, 1991 και 2001 (πρώτο μέρος).
- Τις ποσοστιαίες μεταβολές του πληθυσμού από τη μια δεκαετία στην άλλη (δεύτερο μέρος), και
- Την ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού του Συνόλου Χώρας στο Νομό Αττικής, στο Νομό Θεσσαλονίκης και στην Υπόλοιπη Χώρα (τρίτο μέρος).

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθυσμός των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης, της Υπόλοιπης Χώρας και του Συνόλου Χώρας με βάση τις απογραφές των ετών 1961,1971,1981,1991 και 2001

Έτος	Ν.Αττικής	Ν. Θεσ/κης	Υπολ.Χώρας	Συνολο Χώρας
1961	2.057.974	546.286	5.784.293	8.388.553
1971	2.797.849	711.990	5.258.802	8.768.641
1981	3.369.424	871.580	5.499.413	9.740.417
1991	3.523.407	946.864	5.789.629	10.259.900
2001*	3.764.348	1.048.151	6.127.272	10.939.771
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ				
1971-1961	35,95	30,33	-9,08	4,53
1981-1971	20,43	22,41	4,58	11,08
1991-1981	4,57	8,64	5,28	5,33
2001-1991	6,84	10,7	5,83	6,63
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ				
1961	24,5	6,5	69,0	100,0
1971	31,9	8,1	60,0	100,0
1981	34,6	8,9	56,5	100,0
1991	34,3	9,2	56,4	100,0
2001*	34,4	9,6	56,0	100,0

*Προσωρινά στοιχεία

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα φαίνεται ότι :

- Τη δεκαετία του '60, σημειώθηκε μεγάλη ανακατανομή του πληθυσμού της χώρας με την αύξηση του πληθυσμού των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης με ρυθμούς πάνω από 30% (ο ρυθμός ήταν μεγαλύτερος στο Νομό Αττικής απ' ό,τι στο Νομό Θεσσαλονίκης) και τη μείωση του πληθυσμού της Υπόλοιπης Χώρας κατά ποσοστό που πλησίασε το 10%. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού του Συνόλου Χώρας, παρά τη μεγάλη φυσική αύξηση, ήταν μικρότερος του 5% εξαιτίας της μεγάλης μετανάστευσης στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής πάνω από 450.000 ανδρών, γυναικών και παιδιών, κύρια προς την, τότε, Δυτική Γερμανία.
- Τη δεκαετία του '70 η ανακατανομή του πληθυσμού τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης συνεχίστηκε με αύξηση του πληθυσμού τους πάνω από 20% (ο ρυθμός ήταν μεγαλύτερος στο Νομό Θεσσαλονίκης απ' ό,τι στο Νομό Αττικής) έναντι ρυθμού κάτω από 5% στην Υπόλοιπη Χώρα. Η αύξηση του πληθυσμού του Συνόλου Χώρας ήταν η μεγαλύτερη της 40ετίας 1961-2001 και οφείλεται τόσο στη φυσική αύξηση όσο και στην παλιννόστηση κύρια εργατών από τη Δυτική Γερμανία.
- Τη δεκαετία του '80 ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού του Νομού Αττικής ήταν πολύ μικρότερος από εκείνο του Νομού Θεσσαλονίκης, αλλά ο ρυθμός αύξησης το πληθυσμού των δύο Νομών μαζί (5,41%) ήταν ελαφρά μεγαλύτερος από εκείνο της Υπόλοιπης Χώρας. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού του Συνόλου Χώρας ήταν λίγο πάνω από το 5% και οφείλεται τόσο στη φυσική αύξηση όσο και στην παλιννόστηση πολιτικών προσφύγων και Ποντίων όσο και μεταναστών και λαθρομεταναστών από διάφορες χώρες. Τέλος
- Τη δεκαετία του '90 οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης ήταν υψηλότεροι από το ρυθμό της Υπόλοιπης Χώρας και για όλες τις περιοχές και το Σύνολο Χώρας υψηλότεροι από εκείνους της δεκαετίας του '90. Η αύξηση αυτή οφείλεται, όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, στη μεγάλη εισροή μεταναστών και λαθρομεταναστών, κύρια από την Αλβανία.

Όπως δείχνει το τρίτο μέρος του Πίνακα, εξαιτίας των διαφορετικών ρυθμών αύξησης του πληθυσμού που προαναφέρθηκαν, το ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης στον πληθυσμό του Συνόλου Χώρας από 31% το 1961 αυξήθηκε σε 40% το 1971 και σε 43,5% το 1981. Το 1991, όμως, και το 2001 το ποσοστό αυτό μεταβλήθηκε ελάχιστα (αυξήθηκε στο 43,6% το 1991 και στο 44% το 2001). Είναι, κατά συνέπεια, φανερό η όποια πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης εφαρμόστηκε την εικοσαετία 1981-2001 το μόνο που πέτυχε ήταν να ανακόψει την παραπέρα διόγκωση της συγκέντρωσης πληθυσμού στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης. Απέτυχε, όμως, να ανακατανείμει τον πληθυσμό και να αυξήσει το ποσοστό συμμετοχής της Υπόλοιπης Χώρας στον πληθυσμό του Συνόλου Χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33

ΑΝΙΣΟΜΕΡΗΣ Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΝΟΜΟΥ

Στις 26.3.2001 ανακοινώθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) τα προσωρινά στοιχεία της γενικής απογραφής πληθυσμού και κατοικιών της 18^{ης} Μαρτίου για τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας (δηλαδή τον πληθυσμό που βρέθηκε στην Ελλάδα το βράδυ της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου) κατά φύλο και Νομό.

Με βάση τα προσωρινά αυτά αποτελέσματα της φετινής απογραφής και τα αποτελέσματα της απογραφής του 1991 που έχουν δημοσιευτεί από την ΕΣΥΕ (τα σχετικά στοιχεία δημοσιεύτηκαν στην Εξπρές της 27.3.2001) εξετάζουμε στο άρθρο αυτό τις διαφορές στους ρυθμούς αύξησης του συνολικού (αρρένων και θηλέων) πληθυσμού και στην κατά φύλο σύνθεση του πραγματικού πληθυσμού των Νομών το 2001 σε σύγκριση με το 1991.

Το άρθρο χωρίζεται σε δύο Μέρη: Στο Μέρος Ι εξετάζουμε τους ρυθμούς μεταβολής του συνολικού πληθυσμού και στο Μέρος ΙΙ τις μεταβολές στην κατά φύλο σύνθεση του πληθυσμού (το ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο συνολικό πληθυσμό) κατά Νομό το 2001 σε σύγκριση με το 1991 (ο αστερίσκος στους Πίνακες σημαίνει ότι τα στοιχεία του 2001 είναι τα προσωρινά που ανακοινώθηκαν στις 26.3.2001).

Πριν προχωρήσουμε, όμως, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι :

- Το μέγα ερώτημα που υπάρχει είναι αν και κατά πόσο απογράφηκαν όλοι όσοι βρέθηκαν στην Ελλάδα το βράδυ της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου. Έχει ήδη εξαγγελθεί η διενέργεια δειγματοληπτικής έρευνας κάλυψης με την οποία θα ερευνηθεί σε ποια έκταση η απογραφή δεν κάλυψε το σύνολο του πληθυσμού. Δυστυχώς τα ενδογενή προβλήματα της απογραφής - τα οποία κυρίως αναφέρονται στο αν και κατά πόσο απογράφηκαν όλοι οι μετανάστες και οι λαθρομετανάστες και τα μέλη των οικογενειών τους - θα υπάρξουν και στη δειγματοληπτική έρευνα κάλυψης και, επομένως, το ερώτημα θα εξακολουθήσει να υπάρχει και μετά τη διεξαγωγή της.
- Τα στοιχεία για τον πραγματικό πληθυσμό που ανακοινώθηκαν στις 26.3.2001 είναι προσωρινά. Κατά συνέπεια μπορεί να αλλάξουν. Με δεδομένα, όμως, τα ενδογενή προβλήματα που προαναφέρθηκαν, είναι απίθανο να υπάρξουν μεγάλες αλλαγές. Οι όποιες αλλαγές υπάρξουν θα πρέπει να είναι μικρές δεδομένου ότι τα στοιχεία που ανακοινώθηκαν αναφέρονται μόνο σε αριθμό και το φύλο των προσώπων που απογράφηκαν.
- Στην απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου - και παρά το γεγονός ότι οι διάφορες επιχορηγήσεις προς τους Δήμους δεν συνδέονται πλέον με τον πραγματικό πληθυσμό - σημειώθηκε κάποια μετακίνηση πολιτών από τις πόλεις προς τους τόπους καταγωγής τους. Το ίδιο, όμως, είχε συμβεί και σε προηγούμενες απογραφές, κατά συνέπεια συγκρίσεις σε ό,τι αφορά τον πραγματικό πληθυσμό της απογραφής

του 2001 μπορεί να γίνουν με τον πραγματικό πληθυσμό της απογραφής του 1991. Όπως θα φανεί στη συνέχεια το φαινόμενο μιας πολύ μεγάλης αύξησης του πραγματικού πληθυσμού εξαιτίας των μετακινήσεων που προαναφέρθηκαν περιορίζεται σε ένα μάλλον περιορισμένο αριθμό μικρών σε πληθυσμό Νομών της χώρας.

- Όπως δείξαμε σε ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 28.3.2001 (βλέπε Κεφάλαιο 31) η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 κατά 679.871 άτομα οφείλεται κατά 97% στην καθαρή εισροή (μεταναστών και λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους) από το εξωτερικό δεδομένου ότι η φυσική αύξηση του πληθυσμού ολόκληρη τη δεκαετία 1991-2000 ήταν, δυστυχώς, μόλις 21.617 άτομα (γεννήσεις 1.021.381 και θάνατοι 999.764). Κατά συνέπεια οι μεταβολές που εξετάζονται στο άρθρο αυτό οφείλονται σε μεγάλη έκταση στα μεταναστευτικά ρεύματα. Δεδομένου, όμως, ότι δεν έχουμε ακόμη στοιχεία, έστω και προσωρινά, για τα ρεύματα αυτά από την απογραφή του 2001, δεν μπορούμε να εκτιμήσουμε την κατά Νομό και φύλο επίδρασή τους.

1. ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΤΑ ΡΥΘΜΟ ΑΥΞΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥΣ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τους 51 Νομούς της χώρας κατά σειρά του ρυθμού αύξησης του πραγματικού πληθυσμού τους το 2001 σε σύγκριση με το 1991 και στον Πίνακα 2 τους ίδιους Νομούς κατά σειρά μεγέθους του πληθυσμού τους το 2001 και τον πληθυσμό και τη σειρά τους το 1991 (στο άρθρο αυτό ενοποιούμε την Περιφέρεια Πρωτεύουσας και το Αττικής (υπόλοιπο) στο Νομό Αττικής, δεδομένου ότι αποτελούν πλέον μια ενιαία περιοχή).

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι :

- 23 Νομοί παρουσίασαν αύξηση πληθυσμού μεγαλύτερη, 1 ίση και 27 μικρότερη από την αύξηση (6,6%) του πραγματικού πληθυσμού στο Σύνολο Χώρας (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα) .
- Από τους 12 Νομούς με αύξηση μεγαλύτερη από 10%, οι τρεις πρώτοι (Ευρυτανίας, Κεφαλληνίας και Ζακύνθου) είναι μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες και πιθανόν οι δημότες των Δήμων των Νομών αυτών να έσπευσαν να απογραφούν στους Δήμους, στα δημοτολόγια των οποίων είναι γραμμένοι, πιστεύοντας ότι με τον τρόπο αυτό οι Δήμοι αυτοί, λόγω πληθυσμού- παρ' όλο ότι, όπως προαναφέρθηκε, το κριτήριο αυτό δεν ισχύει πλέον - θα λάβουν περισσότερες ενισχύσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό.
- Από τους επόμενους 9 Νομούς με αύξηση πάνω από 10%, οι Νομοί Ρεθύμνης, Δωδεκανήσου, Χαλκιδικής, Ηρακλείου, Χανίων, Θεσσαλονίκης και Πιερίας οφείλουν την αύξηση του πληθυσμού τους περισσότερο στην - τουριστική, κυρίως - ανάπτυξή τους (η οποία προσελκύει εργαζόμενους από άλλους Νομούς αλλά και μετανάστες και λαθρομετανάστες) ενώ η αύξηση στο Νομό Ξάνθης περισσότερο στη φυσική αύξηση. Στο άλλο άκρο υπάρχουν 11 Νομοί που παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού τους κάτω από 2% και 5 από αυτούς (οι Νομοί Χίου, Άρτας, Αιτωλοακαρνανίας, Βοιωτίας και Αρκαδίας) παρουσιάζουν μείωση. Θα είναι

ενδιαφέρον να ερευνηθούν οι λόγοι για τους οποίους παρουσιάστηκε η μείωση πληθυσμού στους Νομούς αυτούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Νομοί της χώρας κατά σειρά μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού το 2001 σε σύγκριση με το 1991 με βάση τις απογραφές των ετών 2001* και 1991

Νομοί	2001*	1991	% Μεταβολή
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	32.026	24.307	31,8
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	39.579	32.474	21,9
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	38.680	32.557	18,8
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	111.181	94.005	18,3
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	81.781	70.095	16,7
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	187.564	163.476	14,7
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	107.432	93.653	14,7
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	295.312	264.906	11,5
ΞΑΝΘΗΣ	101.010	91.063	10,9
ΧΑΝΙΩΝ	148.163	133.774	10,8
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.048.151	946.864	10,7
ΠΙΕΡΙΑΣ	128.950	116.763	10,4
ΦΩΚΙΑΔΑΣ	48.526	44.183	9,8
ΚΙΑΚΙΣ	89.227	81.710	9,2
ΑΧΑΪΑΣ	326.794	300.078	8,9
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	153.941	141.823	8,5
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	105.295	97.636	7,8
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	170.244	158.193	7,6
ΔΡΑΜΑΣ	103.763	96.554	7,5
ΗΛΕΙΑΣ	192.340	179.429	7,2
ΡΟΔΟΠΗΣ	110.538	103.190	7,1
ΑΤΤΙΚΗΣ	3.764.348	3.523.407	6,8
ΔΕΥΚΑΛΩΣ	22.536	21.111	6,8
ΚΑΒΑΛΑΣ	144.920	135.937	6,6
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	75.903	71.279	6,5
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	113.479	107.592	5,5
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	207.836	198.434	4,7
ΕΥΒΟΙΑΣ	218.078	208.408	4,6
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	38.481	36.797	4,6
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	178.896	171.274	4,5
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	99.671	95.696	4,2
ΚΟΖΑΝΗΣ	156.464	150.386	4,0
ΠΕΛΛΑΣ	144.340	138.761	4,0
ΣΕΡΡΩΝ	200.561	192.828	4,0
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	172.825	166.964	3,5
ΗΜΑΘΕΙΑΣ	144.172	139.934	3,0
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	54.751	53.147	3,0
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	45.508	44.188	3,0
ΛΑΡΙΣΑΣ	277.973	270.612	2,7
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	129.536	126.854	2,1
ΣΑΜΟΥ	42.774	41.965	1,9
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	59.334	58.628	1,2
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	53.054	52.685	0,7
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	139.548	138.946	0,4
ΕΒΡΟΥ	144.023	143.752	0,2
ΛΕΣΒΟΥ	105.194	105.082	0,1
ΧΙΟΥ	52.098	52.184	-0,2
ΑΡΤΑΣ	77.334	78.719	-1,8
ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	223.285	228.180	-2,1
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	131.129	134.108	-2,2
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	101.223	105.309	-3,9
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.939.771	10.259.900	6,6

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Νομοί της χώρας κατά σειρά μεγέθους του πληθυσμού τους με βάση την απογραφή του 2001* και πληθυσμός και σειρά τους με βάση την απογραφή του 1991

Νομοί	Πληθυσμός		Σειρά	
	2001*	1991	2001*	1991
ΑΤΤΙΚΗΣ	3.764.348	3.523.407	1	1
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.048.151	946.864	2	2
ΑΧΑΪΑΣ	326.794	300.078	3	3
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	295.312	264.906	4	5
ΛΑΡΙΣΑΣ	277.973	270.612	5	4
ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	223.285	228.180	6	6
ΕΥΒΟΙΑΣ	218.078	208.408	7	7
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	207.836	198.434	8	8
ΣΕΡΡΩΝ	200.561	192.828	9	9
ΗΛΕΙΑΣ	192.340	179.429	10	10
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	187.564	163.476	11	13
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	178.896	171.274	12	11
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	172.825	166.964	13	12
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	170.244	158.193	14	14
ΚΟΖΑΝΗΣ	156.464	150.386	15	15
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	153.941	141.823	16	17
ΧΑΝΙΩΝ	148.163	133.774	17	23
ΚΑΒΑΛΑΣ	144.920	135.937	18	21
ΠΕΛΛΑΣ	144.340	138.761	19	20
ΗΜΑΘΕΙΑΣ	144.172	139.934	20	18
ΕΒΡΟΥ	144.023	143.752	21	16
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	139.548	138.946	22	19
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	131.129	134.108	23	22
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	129.536	126.854	24	24
ΠΙΕΡΙΑΣ	128.950	116.763	25	25
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	113.479	107.592	26	26
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	111.181	94.005	27	33
ΡΟΔΟΠΗΣ	110.538	103.190	28	29
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	107.432	93.653	29	34
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	105.295	97.636	30	30
ΛΕΣΒΟΥ	105.194	105.082	31	28
ΔΡΑΜΑΣ	103.763	96.554	32	31
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	101.223	105.309	33	27
ΞΑΝΘΗΣ	101.010	91.063	34	35
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	99.671	95.696	35	32
ΚΙΑΚΙΣ	89.227	81.710	36	36
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	81.781	70.095	37	39
ΑΡΤΑΣ	77.334	78.719	38	37
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	75.903	71.279	39	38
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	59.334	58.628	40	40
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	54.751	53.147	41	41
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	53.054	52.685	42	42
ΧΙΟΥ	52.098	52.184	43	43
ΦΩΚΙΑΔΑΣ	48.526	44.183	44	45
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	45.508	44.188	45	44
ΣΑΜΟΥ	42.774	41.965	46	46
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	39.579	32.474	47	49
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	38.680	32.557	48	48
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	38.481	36.797	49	47
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	32.026	24.307	50	50
ΔΕΥΚΑΛΩΣ	22.536	21.111	51	51

- Τρεις από τους 11 αυτούς Νομούς με αύξηση πληθυσμού μικρότερη από 2% (οι Νομοί Χίου, Λέσβου και Σάμου) συναποτελούν την εθνικά ζωτικής σημασίας περιφέρεια του Βόρειου Αιγαίου η οποία παρουσιάζει σχεδόν μηδενική (0,4%) αύξηση του πληθυσμού (ένας, μάλιστα, Νομός της, ο Νομός Χίου παρουσιάζει μείωση). Παρ' όλο ότι τα προβλήματα της περιφέρειας αυτής είχαν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης μιας Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής στις αρχές της δεκαετίας του '90 και είχαν προταθεί λύσεις για την αντιμετώπισή τους, εν τούτοις, δεν έγινε, δυστυχώς, τίποτε το ουσιαστικό για τα προβλήματα αυτά.
- Ένας άλλο Νομός που παρουσιάζει σχεδόν μηδενική (0,2%) αύξηση πληθυσμού είναι ο Νομός Έβρου. Ο Νομός αυτός είναι ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό του - επίσης εθνικά ζωτικής σημασίας - γεωγραφικού διαμερίσματος της Θράκης, για την οποία είχαν, επίσης, γίνει προτάσεις από μια Διακομματική Επιτροπή στις αρχές της δεκαετίας του '90, οι οποίες, όμως, έμειναν στα χαρτιά.

Εξαιτίας των μεγάλων διαφορών στους ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού των Νομών της χώρας τη δεκαετία του '90, σημειώθηκαν ορισμένες μεταβολές στη σειρά κατάταξής τους ανάλογα με το μέγεθος του πληθυσμού τους. Στον Πίνακα 2 δίνουμε την κατάταξη των Νομών κατά μέγεθος του πληθυσμού τους με βάση την απογραφή του 2001 καθώς και τον πληθυσμό και την κατάταξή τους με βάση την απογραφή του 1991. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2 (βλέπε προηγούμενη σελίδα) :

- Οι 5 πρώτοι σε μέγεθος πληθυσμού Νομοί της χώρας ήταν ο Νομός Αττικής (ο πληθυσμός του οποίου και στις δύο απογραφές αντιπροσώπευε ποσοστό πάνω από 34% του συνολικού πληθυσμού της χώρας) και οι Νομοί Θεσσαλονίκης, Αχαΐας, Ηρακλείου και Λάρισας. Η μόνη διαφορά είναι ότι το 2001 ο Νομός Ηρακλείου πέρασε από την 5^η στην 4^η θέση ενώ ο Νομός Λάρισας από την 4^η στην 5^η.
- Οι 6 τελευταίοι σε μέγεθος πληθυσμού Νομοί της χώρας ήταν οι Νομοί Λευκάδας, Ευρυτανίας, Γρεβενών, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας και Σάμου, δηλαδή οι 6 μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες. Η μόνη διαφορά είναι ότι ο Νομός Κεφαλληνίας πέρασε από την 49^η στην 47^η θέση ενώ ο Νομός Γρεβενών από την 47^η στην 49^η.

Όπως φαίνεται από τις δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα 2 η σειρά το 2001 σε σύγκριση με το 1991 :

- 13 Νομών βελτιώθηκε. Τη μεγαλύτερη βελτίωση παρουσίασαν οι Νομοί : Χανίων (από την 23^η το 1991 στη 17^η το 2001), Κυκλάδων (από την 33^η στην 27^η) και Χαλκιδικής (από την 34^η στην 29^η).
- 15 Νομών χειροτέρευσε. Τη μεγαλύτερη χειροτέρευση παρουσίασαν οι Νομοί : Αρκαδίας (από την 27^η στην 33^η) και Έβρου (από την 16^η στην 21^η), και, τέλος
- 23 Νομών παρέμεινε αμετάβλητη.

II. Η ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

Η αύξηση του πληθυσμού των αρρένων στο Σύνολο Χώρας ήταν μεγαλύτερη (7,3%) από εκείνη των θηλέων (5,9%) με αποτέλεσμα το ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσώπευαν στο σύνολο του πληθυσμού από 50,73% να μειωθεί στο 50,40% (μείωση -0,65%)

Όπως στην περίπτωση του συνολικού πληθυσμού (αρρένων και θηλέων) που εξετάσαμε στο προηγούμενο Τμήμα, έτσι και στην περίπτωση των αρρένων και θηλέων, χωριστά, παρατηρήθηκαν μεγάλες διαφορές στους ρυθμούς μεταβολής του πληθυσμού των επιμέρους Νομών. Αναλυτικότερα :

- Ενώ στην περίπτωση των αρρένων οι ρυθμοί μεταβολής κυμάνθηκαν από 32,1% (Ευρυτανία) μέχρι -3,5% (Αρκαδία) στην περίπτωση των θηλέων οι ρυθμοί κυμάνθηκαν από 31,4% (Ευρυτανία) μέχρι -4,8% (Βοιωτία).
- Ενώ στην περίπτωση των αρρένων παρατηρήθηκαν μειώσεις πληθυσμού σε 6 Νομούς (Αρκαδίας, Έβρου, Λέσβου, Χίου, Αιτωλοακαρνανίας και Άρτας), στην περίπτωση των θηλέων μειώσεις παρατηρήθηκαν μόνο σε 4 (Άρτας, Αιτωλοακαρνανίας, Αρκαδίας και Βοιωτίας).
- Σε 38 Νομούς οι ρυθμοί αύξησης των αρρένων ήταν μεγαλύτεροι από εκείνους των θηλέων. Η διαφορά κυμαινόταν από 5,1 εκατοστιαίες μονάδες στη Βοιωτία (αύξηση των αρρένων κατά 0,3% και μείωση των θηλέων κατά -4,8%) μέχρι 0,1 εκατοστιαίες μονάδες στην Ξάνθη (αύξηση των αρρένων κατά 11,0% και των θηλέων κατά 10,9%).
- Σε 13 Νομούς οι ρυθμοί αύξησης των θηλέων ήταν μεγαλύτεροι από εκείνους των αρρένων. Η διαφορά κυμαινόταν από 6,8 εκατοστιαίες μονάδες στον Έβρο (αύξηση των θηλέων κατά 3,8% και μείωση των αρρένων κατά -3,0%) μέχρι 0,1 εκατοστιαίες μονάδες στη Δράμα (αύξηση των θηλέων κατά 7,5% και των αρρένων κατά 7,4%).

Εξαιτίας των παραπάνω διαφορών το ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσώπευαν στο σύνολο του πληθυσμού των Νομών μεταβλήθηκε. Στον Πίνακα 3 δίνουμε τους Νομούς κατά σειρά μεταβολής του ποσοστού αυτού και στον Πίνακα 4 την κατάταξη τους κατά ύψος του ποσοστού αυτού με βάση την απογραφή του 2001. Στον ίδιο Πίνακα δίνουμε το ποσοστό και τη σειρά των Νομών με βάση την απογραφή του 1991.

Από τον Πίνακα 3 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι σε ό,τι αφορά το ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του πληθυσμού το 2001 σε σύγκριση με το 1991 :

- 38 Νομοί παρουσίασαν μείωση και 13 αύξηση. Από τους Νομούς αυτούς : σε 22 η μείωση ήταν μεγαλύτερη, σε 1 ίση και σε 15 μικρότερη από τη μείωση (-0,65%) που σημειώθηκε στο Σύνολο Χώρας (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα 3).
- Από τους Νομούς που παρουσίασαν μείωση, μείωση μεγαλύτερη από -2% παρουσίασαν οι Νομοί Βοιωτίας (από 49,07% το 1991 σε 47,77% το 2001), Χαλκιδικής (από 48,59% σε 47,57%) και Φθιώτιδας (από 50,21% σε 49,20%).
- Από τους Νομούς που παρουσίασαν αύξηση, αύξηση μεγαλύτερη από 2% παρουσίασαν οι Νομοί Έβρου (από 47,45% σε 49,14%), Λέσβου (από 48,52% σε 49,67%) και Θεσπρωτίας (από 48,73% σε 49,80%).

Εξαιτίας των μεγάλων διαφορών στους ρυθμούς μεταβολής του ποσοστού που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο συνολικό πληθυσμό των Νομών, η κατάταξη των Νομών αυτών με βάση το μέγεθος του ποσοστού αυτού παρουσίασε μεγάλες μεταβολές το 2001 σε σύγκριση με το 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Νομοί της χώρας κατά σειρά μεταβολής του ποσοστού που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο συνολικό πληθυσμό με βάση τις απογραφές των ετών 2001* και 1991

Νομοί	2001*	1991	% Μεταβολή
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	47,77	49,07	-2,65
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	47,57	48,59	-2,11
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	49,20	50,21	-2,01
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	48,42	49,30	-1,80
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	48,97	49,82	-1,71
ΛΑΡΙΣΑΣ	49,61	50,34	-1,44
ΑΧΑΪΑΣ	49,38	50,05	-1,33
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	49,72	50,38	-1,32
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	49,62	50,25	-1,25
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	49,46	50,08	-1,24
ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	49,52	50,12	-1,19
ΑΤΤΙΚΗΣ	51,39	51,96	-1,10
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	50,29	50,84	-1,09
ΚΑΒΑΛΑΣ	50,53	51,09	-1,09
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	51,01	51,56	-1,05
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	49,58	50,09	-1,02
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	48,38	48,83	-0,91
ΦΩΚΙΑΣ	49,04	49,49	-0,90
ΑΡΤΑΣ	49,77	50,21	-0,88
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	50,39	50,78	-0,77
ΠΕΛΛΑΣ	49,71	50,08	-0,74
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	49,15	49,49	-0,68
ΕΥΒΟΙΑΣ	49,35	49,68	-0,65
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	49,81	50,11	-0,59
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	49,24	49,54	-0,59
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	49,01	49,28	-0,55
ΗΛΕΙΑΣ	49,29	49,54	-0,50
ΠΙΠΕΡΙΑΣ	50,16	50,37	-0,42
ΣΕΡΡΩΝ	50,35	50,56	-0,42
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	48,10	48,29	-0,39
ΗΜΑΘΙΑΣ	50,44	50,61	-0,33
ΚΟΖΑΝΗΣ	49,95	50,11	-0,32
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	48,21	48,35	-0,30
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	49,54	49,65	-0,23
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	51,71	51,81	-0,19
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	48,87	48,95	-0,16
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	49,85	49,88	-0,06
ΞΑΝΘΗΣ	50,44	50,47	-0,04
ΔΡΑΜΑΣ	51,02	51,00	0,04
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	49,78	49,71	0,13
ΧΑΝΙΩΝ	48,96	48,79	0,35
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	48,56	48,29	0,56
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	49,78	49,34	0,88
ΡΟΔΟΠΗΣ	51,25	50,79	0,92
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	49,75	49,25	1,01
ΧΙΟΥ	49,86	49,32	1,10
ΣΑΜΟΥ	48,42	47,63	1,67
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	49,09	48,18	1,89
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	49,80	48,73	2,20
ΛΕΣΒΟΥ	49,67	48,52	2,36
ΕΒΡΟΥ	49,14	47,45	3,57
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	50,40	50,73	-0,65

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Νομοί της χώρας κατά σειρά του ποσοστού που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του πληθυσμού με βάση την απογραφή του 2001* και τα αντίστοιχα ποσοστά και σειρά με βάση την απογραφή του 1991

Νομοί	Θήλεις ως % του συνόλου		Σειρά	
	2001*	1991	2001*	1991
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	51,71	51,81	1	2
ΑΤΤΙΚΗΣ	51,39	51,96	2	1
ΡΟΔΟΠΗΣ	51,25	50,79	3	7
ΔΡΑΜΑΣ	51,02	51,00	4	5
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	51,01	51,56	5	3
ΚΑΒΑΛΑΣ	50,53	51,09	6	4
ΗΜΑΘΙΑΣ	50,44	50,61	7	9
ΞΑΝΘΗΣ	50,44	50,47	8	11
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	50,39	50,78	9	8
ΣΕΡΡΩΝ	50,35	50,56	10	10
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	50,29	50,84	11	6
ΠΙΠΕΡΙΑΣ	50,16	50,37	12	13
ΚΟΖΑΝΗΣ	49,95	50,11	13	19
ΧΙΟΥ	49,86	49,32	14	35
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	49,85	49,88	15	25
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	49,81	50,11	16	20
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	49,80	48,73	17	43
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	49,78	49,71	18	27
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	49,78	49,34	19	34
ΑΡΤΑΣ	49,77	50,21	20	16
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	49,75	49,25	21	38
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	49,72	50,38	22	12
ΠΕΛΛΑΣ	49,71	50,08	23	22
ΛΕΣΒΟΥ	49,67	48,52	24	45
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	49,62	50,25	25	15
ΛΑΡΙΣΑΣ	49,61	50,34	26	14
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	49,58	50,09	27	21
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	49,54	49,65	28	29
ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	49,52	50,12	29	18
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	49,46	50,08	30	23
ΑΧΑΪΑΣ	49,38	50,05	31	24
ΕΥΒΟΙΑΣ	49,35	49,68	32	28
ΗΛΕΙΑΣ	49,29	49,54	33	30
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	49,24	49,54	34	31
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	49,20	50,21	35	17
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	49,15	49,49	36	32
ΕΒΡΟΥ	49,14	47,45	37	51
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	49,09	48,18	38	49
ΦΩΚΙΑΣ	49,04	49,49	39	33
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	49,01	49,28	40	37
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	48,97	49,82	41	26
ΧΑΝΙΩΝ	48,96	48,79	42	42
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	48,87	48,95	43	40
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	48,56	48,29	44	47
ΣΑΜΟΥ	48,42	47,63	45	50
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	48,42	49,30	46	36
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	48,38	48,83	47	41
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	48,21	48,35	48	46
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	48,10	48,29	49	48
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	47,77	49,07	50	39
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	47,57	48,59	51	44

Στον Πίνακα 4, όπως προαναφέρθηκε, δίνουμε την κατάταξη αυτή με βάση την απογραφή του 2001 καθώς και τα ποσοστά των Νομών και την κατάταξή τους με βάση την απογραφή του 1991. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 4 (βλέπε προηγούμενη σελίδα) :

- Το 2001 μόνο σε 13 Νομούς οι θήλεις ξεπερνούν τους άρρενες (το ποσοστό, δηλαδή, που αντιπροσώπευαν στο συνολικό πληθυσμό είναι άνω του 50%), ενώ το 1991 αυτό συνέβαινε σε 23 Νομούς.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό θηλέων είχαν και έχουν οι Νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης. Ενώ, όμως, ο Νομός Αττικής ήταν πρώτος σε ό,τι αφορά το ποσοστό αυτό το 1991, το 2001 η Θεσσαλονίκη τον ξεπέρασε και η διαφορά ανάμεσά τους (υπέρ του Νομού Θεσσαλονίκης το 2001) αυξήθηκε. Και στους δύο αυτούς Νομούς το μεγαλύτερο ποσοστό θηλέων οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, από τη μεριά στις ευκαιρίες απασχόλησης που υπάρχουν και από την άλλη στη λειτουργία πολλών Ιδρυμάτων Ανώτατης και Ανώτερης Εκπαίδευσης (στα οποία η συμμετοχή των γυναικών αυξάνει συνεχώς)
- Το μικρότερο ποσοστό θηλέων το 2001 έχουν οι Νομοί Χαλκιδικής (47,57) και Βοιωτίας (47,77), ενώ το 1991 το είχαν οι Νομοί Έβρου (47,45) και Σάμου (47,63). Στους Νομούς Έβρου και Σάμου το 1991 αυτό μπορεί να οφειλόταν το 1991 στην παρουσία στρατιωτικών μονάδων, στους Νομούς, όμως, Χαλκιδικής και Βοιωτίας δεν υπάρχει προφανής εξήγηση.

Όπως φαίνεται από τις δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα 4 εξαιτίας των διαφορών που προαναφέρθηκαν σε ό,τι αφορά το ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο συνολικό πληθυσμό τους, η σειρά το 2001 σε σύγκριση με το 1991 :

- 20 Νομών βελτιώθηκε. Τη μεγαλύτερη βελτίωση παρουσίασαν οι Νομοί : Θεσπρωτίας (από την 43^η το 1991 στη 17^η το 2001), Χίου (από την 35^η στην 14^η) και Γρεβενών (από την 45^η στην 24^η).
- 29 Νομών χειροτέρευσε. Τη μεγαλύτερη χειροτέρευση παρουσίασαν οι Νομοί : Φθιώτιδας (από την 17^η στην 35^η), Φλώρινας (από την 26^η στην 41^η) και Λάρισας (από την 14^η στην 26^η) και Έβρου (από την 16^η στην 21^η), και, τέλος
- 2 Νομών παρέμεινε αμετάβλητη (ο Νομός Σερρών τη 10^η θέση και ο Νομός Χανίων την 42^η).

Από την ανάλυση που προηγήθηκε φαίνεται καθαρά ότι υπήρξαν πολύ μεγάλες διαφορές στην αύξηση τόσο του συνολικού πληθυσμού των Νομών όσο και στην αύξηση του άρρενος και του θήλεος πληθυσμού τους με αποτέλεσμα να υπάρξουν ανακατατάξεις στη σειρά των Νομών σε ό,τι αφορά τόσο το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού τους όσο και (περισσότερο) στο ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στο συνολικό πληθυσμό τους. Όταν ανακοινωθούν τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001 σχετικά με τον αριθμό των μεταναστών και λαθρομεταναστών κατά φύλο και Νομό θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε σε ποια έκταση οι διαφορές αυτές οφείλονται στην παρουσία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34

ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το ασφαλιστικό πρόβλημα, που, με πολύ μεγάλη καθυστέρηση, ήρθε πρόσφατα στην επικαιρότητα και που απασχολεί συνεχώς - και δικαίως - τους πάντες, δεν είναι καινούριο. Είναι ένα παλιό πρόβλημα που είχε έρθει πολλές φορές στην επικαιρότητα τόσο πριν από την εφτάχρονη δικτατορία όσο και μετά από αυτήν. Αρκεί να θυμηθούμε το πόσες φορές έχει προταθεί η ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων και πως, όλες τις φορές, καμιά Κυβέρνηση δεν τόλμησε να κάνει τη μεγάλη τομή που απαιτείται στην πλευρά αυτή του προβλήματος. Λόγω της επικαιρότητας του ασφαλιστικού προβλήματος θα επαναλάβουμε στο άρθρο αυτό ορισμένα σημεία που αναφέρθηκαν σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 19.1.01 (βλέπε Κεφάλαιο 29).

Το ασφαλιστικό πρόβλημα, όμως, είναι ένα πολυσύνθετο και πολυδιάστατο πρόβλημα. Στο άρθρο αυτό θα ασχοληθούμε με δύο από τις σημαντικότερες, κατά τη γνώμη μας, διαστάσεις μόνο της δημογραφικής πλευράς του ασφαλιστικού προβλήματος : την υπογεννητικότητα και τη μετανάστευση. Τις διαστάσεις αυτές καμιά Κυβέρνηση μέχρι σήμερα δεν θέλησε να τις «κοιτάξει κατάματα» και να πάρει μέτρα για την αντιμετώπισή τους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η σημασία τους, δυστυχώς, δεν τονίζεται όσο θα έπρεπε στη μεγάλη συζήτηση που γίνεται εδώ και κάμποσες μέρες για το ασφαλιστικό πρόβλημα.

Η υπογεννητικότητα είναι η διάσταση της δημογραφικής πλευράς του ασφαλιστικού προβλήματος της χώρας που ανέκυψε τα τελευταία 25 χρόνια. Στο διάστημα των χρόνων αυτών σημειώθηκε μια πολύ μεγάλη μείωση της γονιμότητας, δηλαδή του αριθμού των παιδιών ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας. Ο αριθμός αυτός πριν από το 1981 ξεπερνούσε το 2,1, δηλαδή τον αριθμό των παιδιών που είναι αναγκαίος για την αναπλήρωση των γενεών. Από το 1981 άρχισε να μειώνεται και σήμερα έχει φτάσει γύρω στο 1,3 και είναι ο τρίτος μικρότερος στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά από εκείνο της Ιταλίας και της Ισπανίας.

Με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ), εξαιτίας της μείωσης της γονιμότητας, οι γεννήσεις στη χώρα μας από 148.000 το 1980 κυμαίνονται τα τελευταία χρόνια γύρω στις 100.000. Ταυτόχρονα, λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, οι θάνατοι από 87.000 το 1980 ξεπέρασαν τα τελευταία χρόνια τις 100.000 και το 1996, 1998, 1999 και το 2000 ξεπέρασαν τις γεννήσεις, με αποτέλεσμα τα χρόνια αυτά, αντί για φυσική αύξηση, να έχουμε φυσική μείωση του πληθυσμού.

Το 1991 συγκροτήθηκε στη Βουλή μια Διακομματική Επιτροπή για να προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος. Η Επιτροπή κατάθεσε το ομόφωνο πόρισμά της - το οποίο και συζητήθηκε στην Ολομέλεια του Σώματος - στις αρχές του 1993. Στο πόρισμα αυτό περιλαμβάνονται πολύ σημαντικές και ουσιαστικές

προτάσεις για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας. Δυστυχώς, παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 8 ολόκληρα χρόνια από τότε, καμιά από τις προτάσεις αυτές δεν έχει θεσμοθετηθεί. Αντίθετα έχουν περιοριστεί και συρρικνωθεί τα ανεπαρκή μέτρα που είχαν ληφθεί υπέρ των πολυτέκνων στις αρχές της δεκαετίας του '90 και πριν από τη δημοσίευση του ομόφωνου πορίσματος της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής.

Σύμφωνα, επίσης, με στοιχεία της ΕΣΥΕ ο μέσος όρος της ηλικίας των θανόντων από 64,2 έτη το 1967 αυξήθηκε στα 73,8 έτη το 1997. Στο διάστημα δηλαδή αυτής της τριακονταετίας παρατάθηκε η ζωή κατά 10, σχεδόν, έτη. Η ευπρόσδεκτη αυτή αύξηση οφείλεται στη βελτίωση τόσο του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού όσο και στη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και, φυσικά, στις προόδους της επιστήμης.

Η κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων, η αύξηση του μέσου όρου ηλικίας των θανόντων καθώς και οι υπόλοιπες μεταβολές στον πληθυσμό της χώρας συνέβαλαν στην αύξηση της μέσης ηλικίας (γήρανση) του πληθυσμού από 32,9 έτη το 1967 σε 39,2 έτη το 1997. Οι μεταβολές αυτές είχαν ως συνέπεια οι άνδρες και οι γυναίκες ηλικίας 60 ετών και άνω από 1.220.000 το 1967 (14% του πληθυσμού) να αυξηθούν σε 2.350.000 το 1997 (22,4% του πληθυσμού). Η αυξητική αυτή τάση, η οποία θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, συνεπάγεται την καταβολή συντάξεων (αλλά και δαπανών περίθαλψης) σε ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό ανδρών και γυναικών για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απ' ό,τι στο παρελθόν.

Η μετανάστευση είναι μια πολύ πιο παλιά διάσταση της δημογραφικής πλευράς του ασφαλιστικού προβλήματος. Σε ό,τι αφορά τη μετανάστευση, η οποία ξεκίνησε από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, θα περιοριστούμε μόνο στην περίοδο μετά τον εμφύλιο πόλεμο.

Όπως είναι γνωστό η Ελλάδα μετά τον εμφύλιο πόλεμο ήταν χώρα αποστολής μεταναστών. Οι μετανάστες που, μαζί με τις οικογένειές τους, πήγαιναν στην αρχή της δεκαετίας του '50 στις υπερπόντιες χώρες (Η.Π.Α., Καναδά και Αυστραλία) και στη συνέχεια στη δεκαετία του '60 κατά εκατοντάδες χιλιάδες, κύρια στη Δυτική Γερμανία, ήταν νέοι στην ηλικία.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, και τις δεκαετίες του '80 και του '90, όμως, η χώρα μας μετατράπηκε σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 (δηλαδή μετά την κατάρρευση της δικτατορίας) άρχισε η παλιννόστηση των Ελλήνων εργατών κύρια από τη Δυτική Γερμανία, πολλοί από τους οποίους ήταν ήδη συνταξιούχοι. Στη συνέχεια τη δεκαετία του '80, μαζί με τους παλιννοστούντες εργάτες και τις οικογένειές τους άρχισε η επάνοδος των πολιτικών προσφύγων καθώς και η έλευση των Ποντίων. Ταυτόχρονα άρχισαν να έρχονται στη χώρα μας μετανάστες και λαθρομετανάστες από πολλές χώρες των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης αλλά και της Ασίας και της Αφρικής. Τη δεκαετία του '90 το μεγαλύτερο μεταναστευτικό ρεύμα προήλθε από την Αλβανία από την οποία ήρθαν εκατοντάδες χιλιάδες Βορειοηπειρώτες και Αλβανοί με τις οικογένειές τους.

Για να γίνει αντιληπτή η τεράστια σημασία για το ασφαλιστικό και αυτής της διάστασης της δημογραφικής πλευράς του ασφαλιστικού προβλήματος αρκεί να σημειώσουμε εδώ (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας: «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996) ότι τη δεκαετία :

- 1961-1971 η φυσική αύξηση του πληθυσμού (δηλαδή η διαφορά των θανάτων από τις γεννήσεις) ήταν 839.425. Τη δεκαετία, όμως, αυτή η καθαρή εκροή πληθυσμού

(μετανάστευση) από την Ελλάδα έφτασε τις -459.337 με αποτέλεσμα η αύξηση του πληθυσμού της χώρας να περιοριστεί στις 380.088.

- 1971-1981 η αύξηση του πληθυσμού ήταν πολύ μεγάλη και έφτασε τις 971.776. Στην αύξηση αυτή η μετανάστευση συνέβαλε κατά 334.408 (34,4%) και η φυσική αύξηση κατά το υπόλοιπο 637.368 (65,6%).
- 1981-1991 η αύξηση του πληθυσμού (519.483). ήταν μικρότερη από εκείνη της δεκαετίας 1971-1981. Σ' αυτήν η μετανάστευση συνέβαλε 244.042 (47,0%) και η φυσική αύξηση 275.291 (53,0%). Τέλος με βάση τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής της 18.3.2001 (βλέπε, σχετικά, το άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 28.3.2001), τη δεκαετία
- 1991-2001 η αύξηση του πληθυσμού (679.871) ήταν μεγαλύτερη από εκείνη της προηγούμενης δεκαετίας. Σ' αυτήν η μετανάστευση συνέβαλε 658.253 (96,8%) και η φυσική αύξηση μόλις 21.618 (3,2%), Η ελάχιστη αυτή συμβολή της υπεροχής των γεννήσεων έναντι των θανάτων δείχνει τις δραματικές διαστάσεις που έχει πάρει το πρόβλημα της υπογεννητικότητας στη χώρα μας.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού το πρόβλημα της μετανάστευσης, όπως και το πρόβλημα της υπογεννητικότητας, δεν αντιμετωπίστηκε από καμιά Κυβέρνηση. Η ανυπαρξία πολιτικής στα δύο αυτά ζωτικά θέματα, έχει σοβαρότατες εθνικές, κοινωνικές, οικονομικές, και άλλες συνέπειες και, φυσικά, έχει άμεσες επιπτώσεις και στο ασφαλιστικό πρόβλημα διότι η μεν υπογεννητικότητα έχει ως συνέπεια τη μείωση των νέων που εισέρχονται στο εργατικό δυναμικό και, επομένως, μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, η δε μη νομιμοποίηση των λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους σημαίνει απώλεια φόρων καθώς και εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία τόσο των εργαζομένων όσο και των εργοδοτών που τους απασχολούν παράνομα.

Στο διάλογο, επομένως που πρόκειται να διεξαχθεί για το ασφαλιστικό πρόβλημα είναι απόλυτη ανάγκη να τεθούν επιτακτικά τα προβλήματα τόσο της υπογεννητικότητας όσο και της μετανάστευσης. Και για με την υπογεννητικότητα θα πρέπει να αρχίσει αμέσως η εφαρμογή των μέτρων που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993 για δε τους λαθρομετανάστες θα πρέπει άμεσα να νομιμοποιηθούν όλοι (με εξαίρεση εκείνων που βαρύνονται με ποινικά αδικήματα) και οι οικογένειές τους και να επιλυθούν τα προβλήματα που τους απασχολούν και μεσομακροπρόθεσμα να χορηγηθεί η ελληνική υπηκοότητα σε όσους από αυτούς θέλουν να ζήσουν μόνιμα στη χώρα μας και να αποτελέσουν ένα οργανικό τμήμα της ελληνικής κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35

ΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ

Στο βιβλίο μας «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996 εξετάσαμε, ανάμεσα στα άλλα, τις πληθυσμιακές μεταβολές στα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας τη δεκαετία 1981-1991 και τη συμβολή σ' αυτές της φυσικής μεταβολής του πληθυσμού {γεννήσεις μείον θάνατοι} και των μεταναστευτικών ρευμάτων {καθαρή εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό (παλιννοστούντων, μεταναστών και λαθρομεταναστών) και μετακίνηση πληθυσμού ανάμεσα στα γεωγραφικά διαμερίσματα}.

Στο άρθρο αυτό, με βάση τα στοιχεία των απογραφών 1981 και 1991 και τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής της 18.3.2001, τα στοιχεία για τις γεννήσεις και τους θανάτους της ΕΣΥΕ για τα έτη 1981-1998, τις εκτιμήσεις για τα ίδια στοιχεία για το Σύνολο Χώρας της ΕΣΥΕ το 1999 και της Eurostat για το έτος 2000, εξετάζουμε τις πληθυσμιακές μεταβολές στα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 σε σύγκριση με τη δεκαετία 1981-1991.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τον πραγματικό πληθυσμό των γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας με βάση τις απογραφές των ετών 1981, 1991 και 2001 (στις τρεις πρώτες στήλες), τη μεταβολή του τις δεκαετίες 1981-1991 και 1991-2001 (στις δύο επόμενες στήλες), την ποσοστιαία μεταβολή του στα ίδια διαστήματα (στην 6^η και 7^η στήλη) και την ποσοστιαία κατανομή του (τρεις τελευταίες στήλες).

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθυσμός των γεωγραφικών διαμερισμάτων και του Συνόλου Χώρας με βάση τις απογραφές των ετών 1981, 1991 και 2001

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	Πληθυσμός με βάση την απογραφή του έτους			Μεταβολή		% Μεταβολή		Ποσοστιαία κατανομή		
	1981	1991	2001	1981-1991	1991-2001	1981-1991	1991-2001	1981	1991	2001
Περιφ. Πρωτεύουσας	3.027.331	3.072.922	3.192.606	45.591	119.684	1,5	3,9	31,08	29,95	29,18
Α.Στ.Ελλάδα & Εύβοια	1.099.841	1.260.945	1.403.682	161.104	142.737	14,6	11,3	11,29	12,29	12,83
Πελοπόννησος	1.012.528	1.086.935	1.152.089	74.407	65.154	7,3	6,0	10,40	10,59	10,53
Ιόνια Νησιά	182.651	193.734	214.274	11.083	20.540	6,1	10,6	1,88	1,89	1,96
Ήπειρος	324.541	339.728	352.420	15.187	12.692	4,7	3,7	3,33	3,31	3,22
Θεσσαλία	695.654	734.846	754.893	39.192	20.047	5,6	2,7	7,14	7,16	6,90
Μακεδονία	2.121.953	2.236.019	2.414.266	114.066	178.247	5,4	8,0	21,79	21,79	22,07
Θράκη	345.220	338.005	355.571	-7.215	17.566	-2,1	5,2	3,54	3,29	3,25
Νησιά Αιγαίου	428.533	456.712	498.811	28.179	42.099	6,6	9,2	4,40	4,45	4,56
Κρήτη	502.165	540.054	601.159	37.889	61.105	7,5	11,3	5,16	5,26	5,50
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9.740.417	10.259.900	10.939.771	519.483	679.871	5,3	6,6	100,00	100,00	100,00

Σε ό,τι αφορά στο Σύνολο Χώρας - όπως φαίνεται από την τελευταία γραμμή του Πίνακα - τόσο η απόλυτη (βλέπε στήλες 4^η και 5^η) όσο και η ποσοστιαία (βλέπε στήλες 6^η και 7^η) αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1991-2001 ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι τη δεκαετία 1981-1991. Οι αυξήσεις αυτές οφείλονταν :

- Τη 10ετία 1981-1991 κατά 47% (244.000 άτομα) στην καθαρή εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό και κατά 53% (275.000 άτομα) στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας του 1996).
- Τη 10ετία 1991-2001 κατά 97% (658.000 άτομα, περίπου) στην καθαρή εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό και μόλις κατά 3% (22.000 άτομα, περίπου) στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (βλέπε, σχετικά, και προηγούμενα άρθρα μας στην «Καθημερινή»).

Συνολικά η αύξηση του πληθυσμού την 20ετία 1981-2001 οφείλεται κατά 75% στην καθαρή εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό και μόνο κατά 25% στην υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων (η μικρή αυτή συμβολή της φυσικής αύξησης οφείλεται στην κατολισθήση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80 και στην αύξηση των θανάτων τα 20 τελευταία χρόνια).

Σε ό,τι αφορά τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας, όπως φαίνεται από τον Πίνακα :

Τη δεκαετία 1981-1991 η μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού - όπως φαίνεται από την 6^η στήλη του Πίνακα - σημειώθηκε στη Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια. Τα 2/3 της αύξησης αυτής (108.392 άτομα) επικεντρώθηκαν στο Αττικής (υπόλοιπο), κύρια εξαιτίας της μετακίνησης πληθυσμού από το Κέντρο προς τα Μεσόγεια. Από την ίδια (6^η) στήλη του Πίνακα φαίνεται ότι τη δεκαετία 1981-1991 στη Θράκη σημειώθηκε μείωση του πληθυσμού. Όπως δείξαμε στο βιβλίο μας του 1996, που προαναφέρθηκε, η μείωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι τα μεταναστευτικά ρεύματα (προς το εξωτερικό και τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας) από τη Θράκη (-19.256) ξεπέρασαν τη φυσική αύξηση, δηλαδή την υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων (12.041). Στους ίδιους λόγους οφείλεται και η μικρή αύξηση του πληθυσμού στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας στην οποία τα μεταναστευτικά ρεύματα (-76.049) μείωσαν την επίπτωση της φυσικής αύξησης (121.640). Αντίθετα στα Ιόνια Νησιά η αύξηση τη δεκαετία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι τα μεταναστευτικά ρεύματα (14.975) ξεπέρασαν τη φυσική μείωση, δηλαδή την υπεροχή των θανάτων έναντι των γεννήσεων (-3.892). Σε όλα τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται τόσο στη φυσική αύξηση όσο και στα μεταναστευτικά ρεύματα. Η συμβολή των μεταναστευτικών ρευμάτων ήταν μεγαλύτερη από εκείνη της φυσικής αύξησης του πληθυσμού στη Λοιπή Στερεά Ελλάδα, στην Πελοπόννησο, την Ήπειρο και τα Νησιά του Αιγαίου ενώ το αντίθετο συνέβη στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και την Κρήτη.

Τη δεκαετία 1991-2001 οι μεγαλύτερες αυξήσεις πληθυσμού - όπως φαίνεται από την 7^η στήλη του Πίνακα - σημειώθηκαν στην Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια (κύρια, πάλι, λόγω της αύξησης του πληθυσμού στο Αττικής (υπόλοιπο)), στην Κρήτη και στα Ιόνια Νησιά (στα δύο αυτά γεωγραφικά διαμερίσματα κύρια λόγω ανάπτυξης του τουρισμού). Στην ανάπτυξη του τουρισμού οφείλεται και η αύξηση του πληθυσμού των Νησιών του Νότιου Αιγαίου (Νομοί Δωδεκανήσου και Κυκλάδων) κατά 10,3% τη δεκαετία 1981-1991 και κατά 16% τη δεκαετία 1991-2001. Στα Νησιά, όμως, του

Βόρειου Αιγαίου (Νομοί Λέσβου, Χίου και Σάμου) η αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1981-1991 ήταν 2,2% και τη δεκαετία 1991-2001 μόλις 0,4%. Οι χαμηλοί αυτοί ρυθμοί προκάλεσαν τις μικρότερες αυξήσεις στο γεωγραφικό διαμέρισμα των Νησιών του Αιγαίου ως συνόλου.

Για τους λόγους που αναφέρθηκαν στην αρχή του άρθρου αυτού μόνο εκτιμήσεις μπορούμε να κάνουμε σε ό,τι αφορά τη συμβολή από τη μια μεριά της φυσικής μεταβολής του πληθυσμού και από την άλλη των μεταναστευτικών ρευμάτων στην αύξηση του πληθυσμού των γεωγραφικών διαμερισμάτων τη δεκαετία 1991-2001 (ακριβείς υπολογισμοί θα καταστεί δυνατόν να γίνουν όταν δημοσιευθούν από την ΕΣΥΕ τα στοιχεία για τις γεννήσεις και θανάτους κατά Νομό των ετών 1999 και 2000). Με βάση, επομένως, κάποιες εκτιμήσεις μόνο στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας, την Κρήτη και τη Μακεδονία οι γεννήσεις ξεπέρασαν τους θανάτους και, κατά συνέπεια, η φυσική αύξηση συνέβαλε (έστω και λίγο) στη συνολική αύξηση του πληθυσμού τους. Αντίθετα, πάλι με βάση κάποιες εκτιμήσεις, οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις - δηλαδή σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού - στην Πελοπόννησο, τα Ιόνια Νησιά, την Ήπειρο και τη Θεσσαλία. Σε τρία γεωγραφικά διαμερίσματα (τη Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια, τη Θράκη και τα Νησιά του Αιγαίου) δεν είναι δυνατόν να γίνουν εκτιμήσεις σχετικά με το αν υπήρξε φυσική αύξηση ή μείωση του πληθυσμού. Εξαιτίας των εξελίξεων αυτών στις γεννήσεις και στους θανάτους, τα μεταναστευτικά ρεύματα ήταν τη δεκαετία 1991-2001 η κύρια πηγή αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Κρήτης και της Μακεδονίας και η μόνη ή η σχεδόν μόνη πηγή αύξησης του πληθυσμού των υπόλοιπων 7 γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας.

Όπως φαίνεται από τις τρεις τελευταίες στήλες του Πίνακα, τα όσα προαναφέρθηκαν για τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού και τα μεταναστευτικά ρεύματα είχαν ως αποτέλεσμα το ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό πληθυσμό της χώρας :

- Της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Ηπείρου και της Θράκης να μειωθεί και τις δύο δεκαετίες.
- Της Πελοποννήσου και της Θεσσαλίας να αυξηθεί την πρώτη και να μειωθεί τη δεύτερη.
- Της Μακεδονίας να παραμείνει στάσιμο την πρώτη και να αυξηθεί τη δεύτερη και
- Της Λ. Στ. Ελλάδας & Εύβοιας, των Ιόνιων Νησιών, των Νησιών του Αιγαίου και της Κρήτης να αυξηθεί και τις δύο δεκαετίες.

Κλείνοντας το σύντομο αυτό άρθρο θα πρέπει, όμως, να σημειώσουμε ότι - αν αφαιρέσουμε το Αττικής (υπόλοιπο) από το γεωγραφικό διαμέρισμα της Λοιπής Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας και το προσθέσουμε στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας - το ποσοστό συμμετοχής του Νομού Αττικής (Περιφέρεια Πρωτεύουσας + Αττικής (υπόλοιπο)) στο συνολικό πληθυσμό της χώρας παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο την εικοσαετία 1981-2001 (κυμάνθηκε και στις τρεις απογραφές γύρω στο 34,5%, δηλαδή πάνω από το 1/3 του συνολικού πληθυσμού της χώρας). Συγκρίνοντας, επομένως, το Νομό Αττικής από τη μια μεριά και το Υπόλοιπο Χώρας από την άλλη παρατηρούμε ότι στη διάρκεια της εικοσαετίας αυτής δεν σημειώθηκε καμιά αποκέντρωση του πληθυσμού (βλέπε, σχετικά, και Κεφάλαιο 32).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36

ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΤΟ 5% ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Σε δύο άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τεύχη Ιουλίου-Αυγούστου 1999 και 2000) παρουσιάσαμε μια ανάλυση των στοιχείων των απογραφών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98 (η απογραφή αυτή άρχισε να γίνεται μετά από πρόταση μας το 1994 στο τότε Υπουργό Παιδείας, ο οποίος και την αποδέχτηκε).

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζουμε τα στοιχεία για τους μαθητές με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1998/99 σε σύγκριση με τα τρία προηγούμενα έτη και μια ανάλυση της κατανομής των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείων, χώρα γέννησης και ηλικία (η ανάλυση για το σχολικό έτος 1998/99 δεν περιλαμβάνει, όπως έγινε στα προηγούμενα άρθρα, τους Πίνακες για τα παιδιά που φοίτησαν ή δεν φοίτησαν σε σχολεία άλλων χωρών διότι το σχετικό ερώτημα απαλείφθηκε από τα ερωτηματολόγια του έτους αυτού).

Το άρθρο χωρίζεται σε 3 Τμήματα : Στο Τμήμα I εξετάζεται το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς στο σύνολο των σχολείων και τα τέσσερα σχολικά έτη και η κατανομή τους κατά είδος σχολείου το έτος 1998/99, στο Τμήμα II το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο των σχολείων κατά χώρα γέννησης τα τρία τελευταία σχολικά έτη για τα οποία υπάρχουν σχετικά στοιχεία και η κατανομή τους κατά είδος σχολείου και χώρα γέννησης το σχολικό έτος 1998/99 και στο Τμήμα III η κατανομή των μαθητών κατά ηλικία και είδος σχολείου το σχολικό έτος 1998/99.

I. ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ, ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΚΑΙ ΓΗΓΕΝΕΙΣ ΓΟΝΕΙΣ

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνονται οι μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.) και αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) γονείς (στις τρεις πρώτες στήλες), οι μαθητές με γηγενείς γονείς - δηλαδή το σύνολο των μαθητών μείον τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς - (τέταρτη στήλη) και το σύνολο των μαθητών σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πέμπτη στήλη) τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97, 1997/98 και 1998/99. Στις τρεις πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1 δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές στον αριθμό των μαθητών από το ένα έτος στο επόμενο και στην τέταρτη γραμμή του μέρους αυτού η ποσοστιαία μεταβολή το 1998/99 σε σύγκριση με το 1995/96 (πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία). Στο τρίτο μέρος του Πίνακα 1 δίνεται η ποσοστιαία κατανομή του συνόλου των μαθητών σε

μαθητές με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το καθένα από τα τέσσερα σχολικά έτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.), αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) και γηγενείς
γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη
1995/96, 1996/97, 1997/98 και 1998/99

Σχολικό έτος	Μαθητές με γονείς				Σύνολο Μαθητών
	ΠΑΛ.	ΑΛΛ.	ΠΑΛ.+ΑΛΛ.	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	
1995/96	39.211	8.455	47.666	1.484.277	1.531.943
1996/97	42.371	12.572	54.943	1.450.351	1.505.294
1997/98	45.971	21.239	67.210	1.404.050	1.471.260
1998/99	43.986	35.751	79.737	1.352.144	1.431.881
Μεταβολή	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ				
1996-97	8,1	48,7	15,3	-2,3	-1,7
1997-98	8,5	68,9	22,3	-3,2	-2,3
1998-99	-4,3	68,3	18,6	-3,7	-2,7
1996-99	12,2	322,8	67,3	-8,9	-6,5
Σχολικό Έτος	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ				
1995/96	2,6	0,6	3,1	96,9	100,0
1996/97	2,8	0,8	3,6	96,4	100,0
1997/98	3,1	1,4	4,6	95,4	100,0
1998/99	3,1	2,5	5,6	94,4	100,0

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι ο αριθμός των μαθητών με :

- Παλιννοστούντες γονείς αυξήθηκε με τον ίδιο ρυθμό τα δύο πρώτα έτη, αλλά μειώθηκε το 1998/99. Τελικά η αύξησή του στο διάστημα 1996-99 ήταν μικρή.
- Αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκε σχεδόν κατά 50% το πρώτο έτος και σχεδόν κατά 70% το δεύτερο και το τρίτο με αποτέλεσμα στο διάστημα 1996-99 να υπερτετραπλασιαστεί και να πλησιάσει τον αριθμό των μαθητών με παλιννοστούντες γονείς.
- Παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς μαζί να αυξηθεί με ρυθμούς πάνω από 15% και τα τρία έτη και τελικά να είναι το 1998/99 κατά τα 2/3 μεγαλύτερος απ' ό,τι το 1995/96.
- Γηγενείς γονείς μειώθηκε με αυξανόμενο ρυθμό και τα τρία έτη και το 1998/99 ήταν σχεδόν κατά 9% μικρότερος απ' ό,τι το 1995/96.

Όπως φαίνεται από τη σύγκριση της τελευταίας με την προτελευταία στήλη του δεύτερου μέρους του Πίνακα, η αυξανόμενη συμμετοχή στα σχολεία των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς αντιστάθμισε σε κάποιο βαθμό τη μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού που συνεπαγόταν η κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας τη δεκαετία του '80.

Εξαιτίας από τη μια μεριά της αύξησης των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς και από την άλλη της μείωσης των μαθητών με γηγενείς γονείς, η ποσοστιαία συμμετοχή των πρώτων στο μαθητικό πληθυσμό, όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 1, από 3,1% το 1995/96 ξεπέρασε το 5% και έφτασε το 5,6% το 1998/99 ενώ των δεύτερων μειώθηκε από 96,9% σε 94,4% (η μεταβολή τα δύο τελευταία χρόνια ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι τον πρώτο χρόνο).

Όπως σημειώναμε στα προηγούμενα άρθρα μας ένας μεγάλος αριθμός παιδιών μεταναστών και λαθρομεταναστών γεννήθηκε στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του '90. Όσα από τα παιδιά αυτά μένουν στην Ελλάδα και εφόσον οι γονείς τους τα στείλουν σε ελληνικά σχολεία (και εδώ το Υπουργείο Παιδείας οφείλει να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες ώστε αυτό να γίνει) θα αυξήσουν το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο μαθητικό πληθυσμό και θα αποδυναμώσουν τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε την κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείου (Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια, Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια (ΤΕΛ) και Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ), Λύκεια και Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (ΕΠΛ)).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.), αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) και γηγενείς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά είδος σχολείου το σχολικό έτος 1998/99

Είδος σχολείου	Μαθητές με γονείς				Σύνολο Μαθητών
	ΠΑΛ.	ΑΛΛ.	ΠΑΛ.+ΑΛΛ.	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	
Δημοτικά	27.687	28.426	56.113	590.446	646.559
Γυμνάσια	11.976	5.761	17.737	362.372	380.109
ΤΕΛ & ΤΕΣ	1.880	609	2.489	136.933	139.422
Λύκεια & ΕΠΛ	2.443	955	3.398	262.393	265.791
ΣΥΝΟΛΟ	43.986	35.751	79.737	1.352.144	1.431.881
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
<i>Δημοτικά</i>	<i>4,3</i>	<i>4,4</i>	<i>8,7</i>	<i>91,3</i>	<i>100,0</i>
<i>Γυμνάσια</i>	<i>3,2</i>	<i>1,5</i>	<i>4,7</i>	<i>95,3</i>	<i>100,0</i>
<i>ΤΕΛ & ΤΕΣ</i>	<i>1,3</i>	<i>0,4</i>	<i>1,8</i>	<i>98,2</i>	<i>100,0</i>
<i>Λύκεια & ΕΠΛ</i>	<i>0,9</i>	<i>0,4</i>	<i>1,3</i>	<i>98,7</i>	<i>100,0</i>
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>3,1</i>	<i>2,5</i>	<i>5,6</i>	<i>94,4</i>	<i>100,0</i>
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
<i>Δημοτικά</i>	<i>62,9</i>	<i>79,5</i>	<i>70,4</i>	<i>43,7</i>	<i>45,2</i>
<i>Γυμνάσια</i>	<i>27,2</i>	<i>16,1</i>	<i>22,2</i>	<i>26,8</i>	<i>26,5</i>
<i>ΤΕΛ & ΤΕΣ</i>	<i>4,3</i>	<i>1,7</i>	<i>3,1</i>	<i>10,1</i>	<i>9,7</i>
<i>Λύκεια & ΕΠΛ</i>	<i>5,6</i>	<i>2,7</i>	<i>4,3</i>	<i>19,4</i>	<i>18,6</i>
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 2 η συμμετοχή των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερη στα Δημοτικά σχολεία και βαίνει μειούμενη στα Γυμνάσια, τα ΤΕΛ & ΤΕΣ, τα Λύκεια και ΕΠΑ, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τους μαθητές με γηγενείς γονείς. Αυτό γίνεται σαφέστερο από το τρίτο μέρος του Πίνακα όπου φαίνονται οι μεγάλες διαφορές της κατανομής του συνόλου των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς από τη μια μεριά (τρεις πρώτες στήλες) και με γηγενείς γονείς από την άλλη (τέταρτη στήλη). Ενώ στην περίπτωση των πρώτων πάνω από τα δύο τρίτα των μαθητών φοιτά στα Δημοτικά σχολεία, στην περίπτωση των δεύτερων το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω από το 50%. Αυτό οφείλεται στη μικρότερη ηλικία των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (βλέπε, σχετικά, το τρίτο μέρος του άρθρου αυτού). Καθώς, όμως, περνούν τα χρόνια και τα παιδιά μεγαλώνουν και προχωρούν στην εκπαίδευσή τους η κατανομή τους θα πλησιάζει με εκείνη των παιδιών με γηγενείς γονείς. Έτσι, π.χ., ότι το σχολικό έτος 1998/99 το οποίο εξετάζουμε αναλυτικότερα στο άρθρο αυτό σε σύγκριση με το 1995/96 (για τον οποίο βλέπε τα προηγούμενα άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση») το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι μαθητές που φοιτούσαν στα Γυμνάσια στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκε από 19,5% στο 22,2% και των παιδιών που φοιτούσαν σε ΤΕΛ και ΤΕΣ από 2,7% στο 3,1% ενώ το ποσοστό εκείνων που φοιτούσαν σε Δημοτικά σχολεία μειώθηκε από 73,5% το 70,4% (το ποσοστό εκείνων που φοιτούσαν σε Λύκεια και ΕΠΑ παρέμεινε αμετάβλητο στο 4,3%). Το αν και κατά πόσο θα αυξηθούν τα ποσοστά αυτά θα εξαρτηθεί από το ποσοστό των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που θα συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στα Γυμνάσια και στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια και στα Λύκεια (σ' αυτό θα συμβάλει αποτελεσματικά η διαμόρφωση μιας σωστής πολιτικής -βλέπε, σχετικά, στο τέλος του άρθρου).

II. ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 3 δίνονται οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97 (πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία, δεδομένου ότι το 1995/96 δεν υπήρχε το σχετικό ερώτημα στα ερωτηματολόγια), 1997/98 και 1998/99 κατά χώρα γέννησης. Στις δύο πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 3 δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές στον αριθμό των μαθητών από το ένα έτος στο επόμενο και στην τρίτη γραμμή του μέρους αυτού η ποσοστιαία μεταβολή το 1998/99 σε σύγκριση με το 1996/97. Στο τρίτο μέρος του Πίνακα 3 δίνεται η ποσοστιαία κατανομή του συνόλου των μαθητών κατά χώρα γέννησης το καθένα από τα τρία σχολικά έτη.

Όπως φαίνεται από τις δύο πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 3 (βλέπε επόμενη σελίδα) ο ρυθμός αύξησης των μαθητών που γεννήθηκαν στην Αλβανία ήταν πολλαπλάσιος εκείνου των παιδιών που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ με αποτέλεσμα, ενώ το 1996/97 δεν υπήρχε μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες μαθητών, το 1998/99 οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αλβανία να είναι σχεδόν διπλάσιοι σε σύγκριση με εκείνους που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Οι μαθητές με παλιννοστούντες από το τρίτο μέρος του Πίνακα 3, είχαν ως αποτέλεσμα το

ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αλβανία στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς να ξεπεράσει το 55% το 1998/1999. Αύξηση του (μικρού) ποσοστού συμμετοχής τους στο σύνολο παρουσίασαν και οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Ελλάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97,1997/98 και 1998/99 κατά χώρα γέννησης

Σχολικό έτος	Χώρες πρώην ΕΣΣΔ	Αλβανία	Άλλες Χώρες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ
1996/97	22.055	24.122	7.308	1.458	54.943
1997/98	23.492	34.623	7.443	1.652	67.210
1998/99	24.554	44.557	7.946	2.680	79.737
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ					
1998/97	6,5	43,5	1,8	13,3	22,3
1999/97	4,5	28,7	6,8	62,2	18,6
1999/97	11,3	84,7	8,7	83,8	45,1
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
1996/97	40,1	43,9	13,3	2,7	100,0
1997/98	35,0	51,5	11,1	2,5	100,0
1998/99	30,8	55,9	10,0	3,4	100,0

Στον Πίνακα 4 δίνουμε την κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά χώρα γέννησης και είδος σχολείου.

Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 4 (βλέπε επόμενη σελίδα) , το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Αλβανία στο σύνολο των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα Δημοτικά σχολεία πλησιάζει το 60%. Το αντίστοιχο ποσοστό τους στα υπόλοιπα σχολεία κυμαίνεται ανάμεσα στο 48,4% (στα Γυμνάσια) και 45,4% (στα Λύκεια και ΕΠΑ). Σε αντίθεση, τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και σε άλλες χώρες είναι μικρότερα στα Δημοτικά απ' ό,τι στα άλλα σχολεία εξαιτίας του γεγονότος ότι οι γονείς τους ήλθαν νωρίτερα στην Ελλάδα. Μικτή είναι η εικόνα που παρουσιάζουν τα αντίστοιχα ποσοστά των παιδιών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα.

Εξαιτίας των διαφορών που προαναφέρθηκαν, και όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 4, σχεδόν τα τρία τέταρτα των παιδιών που γεννήθηκαν στην Αλβανία και στην Ελλάδα φοιτούν στα Δημοτικά σχολεία, ενώ μικρότερο του 65% είναι το αντίστοιχο ποσοστό των παιδιών που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ ή άλλες χώρες. Αντίθετα το μεγαλύτερο ποσοστό στα Γυμνάσια το έχουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στις χώρες αυτές, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό σε ΤΕΛ και ΤΕΣ το έχουν τα παιδιά που γεννήθηκαν σε άλλες χώρες και στα Λύκεια και ΕΠΑ τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα. Οι διαφορές αυτές, όπως προαναφέρθηκε, οφείλονται στο διαφορετικό χρόνο εισόδου στη χώρα μας των γονέων των παιδιών (όπως είναι γνωστό η παλιννόστηση των Ελλήνων εργατών και των οικογενειών τους από την πρώην Δυτική Γερμανία άρχισε από

τα μέσα της δεκαετίας του '70, η παλιννόστηση από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ τη δεκαετία του '80 και η μαζική έλευση μεταναστών και λαθρομεταναστών, κύρια από την Αλβανία, τη δεκαετία του '90).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος 1998/99 κατά χώρα γέννησης και κατά είδος σχολείου

Είδος σχολείου	Χώρες πρώην ΕΣΣΔ	Αλβανία	Άλλες Χώρες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά	15.913	33.285	4.948	1.967	56.113
Γυμνάσια	6.962	8.593	1.773	409	17.737
ΤΕΛ & ΤΕΣ	809	1.135	471	74	2.489
Λύκεια & ΕΠΑ	870	1.544	754	230	3.398
ΣΥΝΟΛΟ	24.554	44.557	7.946	2.680	79.737
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
<i>Δημοτικά</i>	28,4	59,3	8,8	3,5	100,0
<i>Γυμνάσια</i>	39,3	48,4	10,0	2,3	100,0
<i>ΤΕΛ & ΤΕΣ</i>	32,5	45,6	18,9	3,0	100,0
<i>Λύκεια & ΕΠΑ</i>	25,6	45,4	22,2	6,8	100,0
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	30,8	55,9	10,0	3,4	100,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
<i>Δημοτικά</i>	64,8	74,7	62,3	73,4	70,4
<i>Γυμνάσια</i>	28,4	19,3	22,3	15,3	22,2
<i>ΤΕΛ & ΤΕΣ</i>	3,3	2,5	5,9	2,8	3,1
<i>Λύκεια & ΕΠΑ</i>	3,5	3,5	9,5	8,6	4,3
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

III. ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 1998/99 ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

Στον Πίνακα 5 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (μαζί) το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείου και έτος γέννησης. Στην προτελευταία στήλη του Πίνακα δίνεται η ποσοστιαία κατανομή των μαθητών αυτών κατά έτος γέννησης. Για λόγους σύγκρισης δίνουμε στην τελευταία στήλη του Πίνακα την αντίστοιχη κατανομή του συνόλου των μαθητών το σχολικό έτος 1988/89. Επιλέξαμε το έτος αυτό πρώτον διότι τότε ήταν μικρότερος ο αριθμός των παιδιών με παλιννοστούντες γονείς και ελάχιστος των μαθητών με αλλοδαπούς γονείς και δεύτερον διότι η δημοσίευση των αντίστοιχων στοιχείων για το σχολικό έτος 1998/99 θα καθυστερήσει πολύ.

Από τον Πίνακα 5 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην ηλικιακή σύνθεση των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 από τη μια μεριά και εκείνη του συνόλου των μαθητών

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Ηλικία των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς
γονείς το σχολικό έτος 1998/99 και του συνόλου των
μαθητών το σχολικό έτος 1988/89 κατά είδος σχολείου

ΗΛΙΚΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛ. ΚΑΙ ΑΛΛ.		ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	
	ΓΟΝΕΙΣ 1998/99		1988/89	
	Αριθμός	% Κατανομή	Αριθμός	% Κατανομή
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ				
6 και κάτω	6.767	12,1	167.609	19,6
7	7.999	14,3	138.204	16,2
8	8.596	15,3	145.834	17,1
9	8.569	15,3	145.449	17,0
10	9.108	16,2	145.644	17,1
11	8.328	14,8	107.927	12,6
12	4.609	8,2	2.154	0,3
13 και άνω	2.137	3,8	706	0,1
ΣΥΝΟΛΟ	56.113	100,0	853.527	100,0
ΓΥΜΝΑΣΙΑ				
11	253	1,4	36.438	8,2
12	2.757	15,5	142.151	31,8
13	4.887	27,6	139.990	31,3
14	5.085	28,7	107.244	24,0
15	3.159	17,8	14.388	3,2
15 και άνω	1.596	9,0	6.853	1,5
ΣΥΝΟΛΟ	17.737	100,0	447.064	100,0
ΤΕΛ, ΤΕΣ, ΛΥΚΕΙΑ & ΕΠΑ				
14	69	1,2	29.630	7,4
15	780	13,2	106.838	26,7
16	1.425	24,2	115.554	28,9
17	1.628	27,7	88.305	22,1
18	1.100	18,7	26.371	6,6
19 και άνω	885	15,0	33.733	8,4
ΣΥΝΟΛΟ	5.887	100,0	400.431	100,0

το έτος 1988/89 από την άλλη. Παρ' όλο ότι υπάρχει μια διαφορά 10 ετών ανάμεσα στα δύο αυτά σχολικά έτη (και, όπως είναι φυσικό, θα υπάρχουν κάποιες διαφορές στην ηλικιακή σύνθεση των μαθητών με γηγενείς γονείς) εν τούτοις οι διαφορές που εμφανίζονται στον Πίνακα 5 δεν θα πρέπει να είναι πολύ διαφορετικές από εκείνες που θα εμφανίζονταν αν υπήρχαν διαθέσιμα τα στοιχεία για την ηλικιακή σύνθεση όλων των μαθητών του σχολικού έτους 1998/99. Οι μεγαλύτερες από τις διαφορές αυτές εμφανίζονται στα Δημοτικά σχολεία στα οποία οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς 12 ετών και άνω αντιπροσωπεύουν 12% του συνόλου των μαθητών

αυτών, ποσοστό 24 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό το 1988/89 στο σύνολο των μαθητών των Δημοτικών σχολείων (το οποίο ήταν μόλις 0,5%). Στην περίπτωση των Γυμνασίων το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών και άνω ήταν πάνω από 5 φορές μεγαλύτερο και στην περίπτωση των σχολείων μετά το Γυμνάσιο το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών ηλικίας 18 ετών και άνω υπερδιπλάσιο. Συνολικά οι μαθητές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς ηλικίας μέχρι 12 ετών το 1998/99 αντιπροσώπευαν το 71,5% του συνόλου των μαθητών αυτών ενώ οι μαθητές της ίδιας ηλικίας αντιπροσώπευαν το 60,6% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού το έτος 1988/89.

Όπως είναι φυσικό η παρουσία μαθητών μεγάλης ηλικίας στις μικρές τάξεις, ιδιαίτερα των Δημοτικών σχολείων (αλλά και των Γυμνασίων) δημιουργεί προβλήματα τα οποία χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση (αν ο αριθμός των παιδιών αυτών σε ένα σχολείο είναι σχετικά μεγάλος).

IV. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στο άρθρο αυτό, όπως και στα δύο προηγούμενα, επιχειρήσαμε να δώσουμε μια πολύ περιληπτική εικόνα των βασικών χαρακτηριστικών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που βρίσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κύρια το έτος 1998/99. Στις απογραφές από τις οποίες πήραμε τα σχετικά στοιχεία, όμως - όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα άρθρα - υπάρχουν πολλά άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο από ερευνητές όσο και από το Υπουργείο Παιδείας.

Και στο άρθρο αυτό επιβεβαιώθηκε η πρόβλεψη που κάναμε στο πρώτο άρθρο ότι ο αριθμός των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα αυξάνει χρόνο με το χρόνο. Η αυξητική τάση θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια τόσο εξαιτίας της έλευσης των παιδιών των μεταναστών και λαθρομεταναστών για να μείνουν με τους γονείς τους που ήρθαν πιο μπροστά από αυτά στη χώρα μας όσο και με τη συμπλήρωση 6 ετών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που γεννήθηκαν στη χώρα μας και που οι γονείς τους τα κράτησαν εδώ και δεν τα έστειλαν στους συγγενείς τους στις χώρες καταγωγής τους.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό θα θέλαμε να επαναλάβουμε τα όσα αναφέραμε στο πρώτο μας άρθρο, ότι, δηλαδή, *«το βασικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί (και το οποίο είναι μεγαλύτερο και δυσκολότερο στην περίπτωση των παιδιών με αλλοδαπούς γονείς που γνωρίζουν ελάχιστα ή καθόλου την ελληνική γλώσσα) είναι πως τα παιδιά με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα έχουν την εκπαίδευση που απαιτείται ώστε, όταν ενηλικιωθούν, να μπορέσουν να ενταχθούν ισότιμα στον ενήλικο πληθυσμό της χώρας και να αποφευχθεί η δημιουργία πολιτών δεύτερης κατηγορίας. Το πρόβλημα αυτό είναι ένα από τα σημαντικότερα που παρουσιάζουν τα μεταναστευτικά ρεύματα στη χώρα μας και το οποίο πρέπει να αντιμετωπισθεί μέσα στα πλαίσια μιας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής. Μιας πολιτικής που είναι εθνική ανάγκη να διαμορφωθεί το συντομότερο δυνατό».*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37

ΘΛΙΒΕΡΗ ΠΡΩΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1980 – 2000

Σ' ένα άρθρο μας στην «Κυριακάτικη Αυγή» της 27.8.2000 (βλέπε Κεφάλαιο 25) με τίτλο «Αποκλίνουμε και δημογραφικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)» δείξαμε ότι με βάση τα στοιχεία που είχε δώσει η Στατιστική Υπηρεσία της Ε.Ε. (η Eurostat) στις 13.8.2000 η Ελλάδα το έτος 1999 :

- (α) Στις γεννήσεις βρισκόταν στην 11^η θέση με 9,68 γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους, δηλαδή λιγότερες από το μέσο όρο της Ε.Ε. (10,67).
- (β) Στους θανάτους βρισκόταν στην 8^η θέση, δηλαδή στο μέσον των 15 χωρών, με 9,78 θανάτους ανά 1000 κατοίκους και ήταν πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ε.Ε. (9,93).
- (γ) Στη φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θανάτους) βρισκόταν στην 11^η θέση (στην Ελλάδα οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις, ενώ στην Ε.Ε., ως σύνολο, συνέβη το αντίθετο), και
- (δ) Στη μετανάστευση βρισκόταν στην 6^η θέση με καθαρή εισροή 2,37 μεταναστών ανά 1000 κατοίκους, δηλαδή περισσότερους από το μέσο όρο της Ε.Ε. (1,89) .

Από τις συγκρίσεις αυτές είχε φανεί ότι η χώρα μας - εκτός από τις πολύ γνωστές αποκλίσεις που παρουσιάζει από το μέσο όρο της Ε.Ε. (κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, κατά μαθητή ή σπουδαστή/φοιτητή δαπάνες για την παιδεία, κατά κεφαλή δαπάνες για την υγεία, το ποσοστό της ανεργίας κ.ο.κ.) - παρουσίαζε το έτος 1999 αποκλίσεις και σε βασικούς δείκτες του δημογραφικού προβλήματος.

Ένα χρόνο μετά, και συγκεκριμένα στις 10.8.2000, η Eurostat έδωσε νεότερα στοιχεία για τους παραπάνω δείκτες για το έτος 2000 καθώς και τα αντίστοιχα στοιχεία για το έτος 1980 (δηλαδή ένα έτος πριν από την ένταξη της χώρας μας στην, τότε, ΕΟΚ). Με βάση τα στοιχεία αυτά θα εξετάσουμε στο άρθρο αυτό ένα και μόνο από τους δείκτες αυτούς, δηλαδή τη γεννητικότητα (γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους) το έτος 2000 σε σύγκριση με το έτος 1980.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τις γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 (πρώτη στήλη) και 2000 (δεύτερη στήλη). Στην τρίτη στήλη του Πίνακα δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή των γεννήσεων ανά 1000 κατοίκους την εικοσαετία 1980-2000 (στον Πίνακα αυτό οι χώρες κατατάσσονται κατά σειρά μεταβολής της γεννητικότητας, αρχίζοντας από τις χώρες που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη μείωση και καταλήγοντας στις χώρες που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση).

ΠΙΝΑΚΑΣ
Γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη
της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000

ΧΩΡΕΣ	1980	2000	% Μεταβολή
Ελλάδα	15,4	9,6	-37,7
Ισπανία	15,3	9,8	-35,9
Ιρλανδία	21,8	14,3	-34,4
Πορτογαλία	16,2	12,0	-25,9
Αυστρία	12,0	9,6	-20,0
Γερμανία	11,1	9,2	-17,1
Ιταλία	11,3	9,4	-16,8
Φινλανδία	13,2	11,0	-16,7
Ηνωμένο Βασίλειο	13,4	11,4	-14,9
Σουηδία	11,7	10,2	-12,8
Γαλλία	14,9	13,2	-11,4
Βέλγιο	12,6	11,3	-10,3
Ολλανδία	12,8	13,0	1,6
Δανία	11,2	12,6	12,5
Λουξεμβούργο	11,4	13,1	14,9
Ε.Ε.	13,0	10,7	-17,7

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι στη διάρκεια της εικοσαετίας 1980-2000 οι γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους μειώθηκαν σε 12 από τις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. και αυξήθηκαν σε τρεις (Ολλανδία, Δανία και Λουξεμβούργο). Η μεγαλύτερη μείωση (υπερδιπλάσια του μέσου όρου της Ε.Ε. - βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα) σημειώθηκε στην Ελλάδα και ακολουθούν η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία (οι μεγαλύτερες, δηλαδή, μειώσεις στη γεννητικότητα παρουσιάστηκαν στις χώρες του Ταμείου Συνοχής).

Η πολύ μεγάλη μείωση της γεννητικότητας είχε ως αποτέλεσμα η Ελλάδα από την 3^η θέση που κατείχε στη γεννητικότητα το έτος 1980 (τις δύο πρώτες θέσεις κατείχαν η Ιρλανδία και η Πορτογαλία) να κατολισθήσει στη 13^η το έτος 2000 (η Ιρλανδία εξακολουθούσε να κατέχει την 1^η θέση ενώ η Πορτογαλία από τη 2^η κατέβηκε στην 5^η).

Η θλιβερή αυτή πρωτιά της χώρας μας στη μείωση της γεννητικότητας την εικοσαετία οφείλεται στην εγκληματική στάση όλων των κυβερνήσεων απέναντι στο δημογραφικό πρόβλημα. Πιο συγκεκριμένα :

Κάθε φορά που έρχεται στην επικαιρότητα το δημογραφικό πρόβλημα, όλες, χωρίς εξαίρεση, οι Κυβερνήσεις δηλώνουν - δια στόματος του αρμόδιου Υπουργού αλλά και του Πρωθυπουργού - το αμέριστο ενδιαφέρον τους γι' αυτό, και κάθε φορά που Βουλευτές της Αντιπολίτευσης ή, ακόμα, και του κυβερνώντος κόμματος, υποβάλουν μια Πρόταση Νόμου για τη λήψη μέτρων για την επίλυση του, η εκάστοτε Κυβέρνηση δηλώνει ότι θα φέρει στη Βουλή Νομοσχέδιο που θα αντιμετωπίζει καλύτερα το δημογραφικό πρόβλημα. Δυστυχώς τέτοια Νομοσχέδια ουδέποτε κατατέθηκαν, με αποτέλεσμα το δημογραφικό πρόβλημα να επιδεινώνεται.

Η μείωση της γεννητικότητας σε συνδυασμό με την αύξηση (λόγω γήρανσης του πληθυσμού) της θνησιμότητας είχαν ως αποτέλεσμα τα έτη 1996, 1998, 1999 και 2000 οι

θάνατοι να ξεπεράσουν τις γεννήσεις στη χώρα μας με αποτέλεσμα αντί φυσική αύξηση να έχουμε φυσική μείωση του πληθυσμού.

Όπως έδειξε η Απογραφή της 18.3.2001 (βλέπε Κεφάλαιο 31) η αύξηση του πληθυσμού στη διάρκεια της δεκαετίας 1991-2000 οφείλεται κατά 97% στην καθαρή εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό (παλιννοστούντες, μετανάστες και λαθρομετανάστες και οι οικογένειες τους). Αν, μάλιστα, συνυπολογιστούν και οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες, τότε όλη η αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1991-2001 οφείλεται στους παλιννοστούντες και τους μετανάστες.

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, στο ισχύον «πακέτο» των μέτρων κοινωνικής πολιτικής που πρόκειται να ανακοινώσει ο Πρωθυπουργός περιλαμβάνεται και η χορήγηση εφάπαξ ποσού 1.000.000 δρχ. στις οικογένειες που αποκτούν τρίτο παιδί. Το μέτρο αυτό είναι θετικό με την έννοια ότι θα καλύπτει τα σημαντικά έξοδα που πρέπει να γίνουν για να υποδεχτεί η οικογένεια το νεογέννητο, ιδιαίτερα όταν αυτό έρχεται μετά από κάποια χρόνια από τη γέννηση του δεύτερου παιδιού. Τι γίνεται, όμως, μετά ;

Ίσως μερικοί απαντήσουν ότι υπάρχει το επίδομα του 3^{ου} παιδιού των 45.000, περίπου, το μήνα. Το επίδομα, όμως, αυτό κάθε άλλο παρά επαρκεί για την κάλυψη των δαπανών που απαιτούνται κάθε μήνα για την ικανοποίηση του συνόλου των αναγκών του νεογέννητου. Όταν θεσπίστηκε το μέτρο αυτό είχε τονισθεί ότι το επίδομα του τρίτου παιδιού θα έπρεπε (όπως είχε προτείνει ο αείμνηστος Αναπληρωτής Καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και Αντιπρόεδρος της Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών Γεώργιος Τζιαφέτας) να ισούται με το κατώτατο μισθό, δηλαδή να είναι υπερτριπλάσιο του σημερινού. Είναι, κατά συνέπεια, ανάγκη η Κυβέρνηση, παράλληλα με το εφάπαξ ποσό του 1.000.000 δρχ, να αυξήσει σημαντικά και το μηνιαίο επίδομα για το τρίτο παιδί.

Γενικότερα η Κυβέρνηση - υλοποιώντας τη νέα διάταξη που περιλήφθηκε στο Σύνταγμα μας με την πρόσφατη αναθεώρησή του (άρθρο 21), σύμφωνα με την οποία «*Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του κράτους*» - θα πρέπει, όπως έχουμε τονίσει σε όλα τα άρθρα μας για το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, να αρχίσει, έστω και μετά από 8 χρόνια απραξίας, να εφαρμόζει τις προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993 για την αντιμετώπισή του, με πρώτη αυτή που προαναφέρθηκε, δηλαδή τη σημαντική αύξηση του μηνιαίου επιδόματος για το τρίτο παιδί ώστε αυτό να φτάσει, μετά από τρία χρόνια, το ύψος στο οποίο θα βρίσκεται τότε ο κατώτατος μισθός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38

ΕΠΙΔΕΙΝΩΘΗΚΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΑΛΛΗΣ ΧΩΡΑΣ Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1980 – 2000

Σ' ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 27.8.2000 (βλέπε Κεφάλαιο 24) - με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) (η Eurostat) εξετάσαμε το δείκτη γονιμότητας, δηλαδή, τα παιδιά ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας, τα έτη 1980 και 1999.

Στις 10.8.2001 η Eurostat έδωσε τις πρώτες εκτιμήσεις της για τις δημογραφικές εξελίξεις στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. το 2000 σε σύγκριση με το 1980. Ανάμεσα σ' αυτές περιλαμβάνονται στοιχεία για την γεννητικότητα, τη θνησιμότητα, τη βρεφική θνησιμότητα και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού. Με βάση τα στοιχεία αυτά εξετάζουμε στο άρθρο αυτό τις μεταβολές που σημειώθηκαν στους τέσσερις αυτούς δείκτες στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. Στον καθένα από τους 4 Πίνακες που ακολουθούν οι χώρες δίνονται με τη σειρά που κατείχαν το έτος 2000.

Ι. ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τις γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους (τη γεννητικότητα) στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000. Στην τρίτη στήλη του Πίνακα δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή τους την εικοσαετία 1980-2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη
της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000

ΧΩΡΕΣ	1980	2000	% Μεταβολή
Ιρλανδία	21,8	14,3	-34,4
Γαλλία	14,9	13,2	-11,4
Λουξεμβούργο	11,4	13,1	14,9
Ολλανδία	12,8	13,0	1,6
Δανία	11,2	12,6	12,5
Πορτογαλία	16,2	12,0	-25,9
Ηνωμένο Βασίλειο	13,4	11,4	-14,9
Βέλγιο	12,6	11,3	-10,3
Φινλανδία	13,2	11,0	-16,7
Σουηδία	11,7	10,2	-12,8
Ισπανία	15,3	9,8	-35,9
Ελλάδα	15,4	9,6	-37,7
Αυστρία	12,0	9,6	-20,0
Ιταλία	11,3	9,4	-16,8
Γερμανία	11,1	9,2	-17,1
Ε.Ε.	13,0	10,7	-17,7

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι στη διάρκεια της εικοσαετίας 1980-2000 οι γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους μειώθηκαν σε 12 από τις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. και αυξήθηκαν σε τρεις. Η μεγαλύτερη μείωση -υπερδιπλάσια του μέσου όρου της Ε.Ε. - σημειώθηκε στην Ελλάδα και ακολουθούν η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία. Η πολύ μεγάλη μείωση της γεννητικότητας είχε ως αποτέλεσμα η Ελλάδα από την 3^η θέση που κατείχε στη γεννητικότητα το έτος 1980 (τις δύο πρώτες θέσεις κατείχαν η Ιρλανδία και η Πορτογαλία) να κατολισθήσει στη 13^η το έτος 2000 (η Ιρλανδία εξακολουθούσε να κατέχει την 1^η θέση ενώ η Πορτογαλία από τη 2^η «κατέβηκε» στην 5^η). Συγκριτικά με τις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. η Ελλάδα είχε τη μεγαλύτερη επιδείνωση θέσης στη γεννητικότητα με αμέσως επόμενη την Ισπανία, η οποία από την 4^η θέση το 1980 «κατέβηκε» στην 11^η το 2000. Η επιδείνωση αυτή οφείλεται στους λόγους που έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα άρθρα μας στην «Καθημερινή».

II. Η ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τους θανάτους ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000. Στην τρίτη στήλη του Πίνακα, όπως και στον Πίνακα 1, δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή τους την εικοσαετία 1980-2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Θάνατοι ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη
της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000

ΧΩΡΕΣ	1980	2000	% Μεταβολή
Δανία	10,9	10,9	0,0
Πορτογαλία	9,7	10,6	9,3
Σουηδία	11,0	10,5	-4,5
Βέλγιο	11,5	10,3	-10,4
Ηνωμένο Βασίλειο	11,7	10,2	-12,8
Γερμανία	12,2	10,1	-17,2
Ελλάδα	9,1	9,8	7,7
Ιταλία	9,8	9,7	-1,0
Φινλανδία	9,3	9,5	2,2
Αυστρία	12,2	9,5	-22,1
Ισπανία	7,7	9,1	18,2
Γαλλία	10,2	9,1	-10,8
Ολλανδία	8,1	8,8	8,6
Λουξεμβούργο	11,3	8,6	-23,9
Ιρλανδία	9,8	8,2	-16,3
Ε.Ε.	10,5	9,7	-7,6

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι στη διάρκεια της εικοσαετίας 1980-2000 θάνατοι ανά 1000 κατοίκους μειώθηκαν σε 9 από τις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε., παρέμειναν στάσιμοι σε μια και αυξήθηκαν σε 5, ανάμεσα στις οποίες είναι και η χώρα μας. Αν εξαιρέσει κανείς την Ισπανία οι τέσσερις άλλες χώρες, στις οποίες σημειώθηκε μείωση των θανάτων, είναι, σχετικά, μικρές σε πληθυσμό γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα στην Ε.Ε. να σημειωθεί, κατά μέσο όρο, μείωση των θανάτων ανά 1000 κατοίκους. Οι εξελίξεις αυτές

είχαν ως αποτέλεσμα η Ελλάδα από τη 13^η θέση που κατείχε στους θανάτους ανά 1000 κατοίκους το 1980 να φτάσει στην 7^η το 2000. Συγκριτικά με τις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. η Ελλάδα είχε τη δεύτερη σε μέγεθος επιδείνωση θέσης στη θνησιμότητα, μετά από εκείνη της Πορτογαλίας η οποία από την 14^η θέση το 1980 έφτασε στην 5^η το 2000. Η αύξηση της θνησιμότητας στη χώρα μας οφείλεται - παρά την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης από 72,2 σε 75,5 έτη για τους άνδρες και από 76,8 σε 80,6 έτη για τις γυναίκες - στη γήρανση του πληθυσμού.

III. Η ΒΡΕΦΙΚΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τους θανάτους βρεφών μέχρι ενός έτους ανά 1000 γεννήσεις ζώντων (βρεφική θνησιμότητα) στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000. Στην τρίτη στήλη του Πίνακα, όπως και στους Πίνακες 1 και 2, δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή τους την εικοσαετία 1980-2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Θάνατοι βρεφών μέχρι ενός έτους ανά 1000 γεννήσεις ζώντων στις χώρες-μέλη Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000

ΧΩΡΕΣ	1980	2000	% Μεταβολή
Ελλάδα	17,9	6,1	-65,9
Ιρλανδία	11,1	5,9	-46,8
Ηνωμένο Βασίλειο	12,1	5,6	-53,7
Πορτογαλία	24,3	5,5	-77,4
Βέλγιο	12,1	5,2	-57,0
Ιταλία	14,6	5,1	-65,1
Λουξεμβούργο	11,5	5,1	-55,7
Αυστρία	14,3	4,8	-66,4
Ολλανδία	8,6	4,8	-44,2
Ισπανία	12,3	4,6	-62,6
Γαλλία	10,0	4,6	-54,0
Γερμανία	12,4	4,4	-64,5
Δανία	8,4	4,2	-50,0
Φινλανδία	7,6	3,8	-50,0
Σουηδία	6,9	3,0	-56,5
Ε.Ε.	12,4	4,9	-60,5

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται σε όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. η βρεφική θνησιμότητα μειώθηκε σημαντικά και η μείωσή της στη χώρα μας ήταν η 3^η σε μέγεθος (μεγαλύτερη από το μέσο όρο της Ε.Ε.). Παρ' όλη τη μεγάλη αυτή μείωση η θέση της Ελλάδας στη βρεφική θνησιμότητα μέσα στην Ε.Ε. επιδεινώθηκε αφού από τη 2^η θέση το 1980 «ανέβηκε» στην 1^η το 2000. Η επιδείνωση αυτή οφείλεται στο γεγονός η μείωση της βρεφικής θνησιμότητας στην Πορτογαλία (η οποία ήταν 1^η το 1980) ήταν μεγαλύτερη από εκείνη στη χώρα μας.

IV. ΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στον Πίνακα 4 δίνουμε τη φυσική μεταβολή (γεννήσεις μείον θάνατοι) ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000. Στην τρίτη στήλη δίνεται η

διαφορά ανάμεσα στο 2000 και στο 1980 (όταν για μια χώρα η διαφορά είναι αρνητική, η κατάσταση στη χώρα αυτή χειροτέρευσε, ενώ όταν είναι θετική η κατάσταση βελτιώθηκε το 2000 σε σύγκριση με το 1980).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Φυσική μεταβολή ανά 1000 κατοίκους στις
χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2000

ΧΩΡΕΣ	1980	2000	ΔΙΑΦΟΡΑ
Ιρλανδία	11,9	6,1	-5,8
Λουξεμβούργο	0,2	4,5	4,3
Γαλλία	4,7	4,1	-0,6
Ολλανδία	4,7	4,1	-0,6
Δανία	0,3	1,7	1,4
Πορτογαλία	6,5	1,4	-5,1
Φινλανδία	3,9	1,4	-2,5
Ηνωμένο Βασίλειο	1,6	1,2	-0,4
Βέλγιο	1,1	1,1	0,0
Ισπανία	7,5	0,7	-6,8
Αυστρία	-0,2	0,2	0,4
Ελλάδα	6,3	-0,2	-6,5
Ιταλία	1,5	-0,3	-1,8
Σουηδία	0,6	-0,3	-0,9
Γερμανία	-1,1	-0,9	0,2
Ε.Ε.	2,5	1,0	-1,5

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι, ενώ το 1980 στις 14 από τις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. σημειώθηκε φυσική αύξηση του πληθυσμού (οι γεννήσεις ξεπέρασαν τους θανάτους) και η μόνη χώρα στην οποία σημειώθηκε φυσική μείωση (οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις) ήταν η Γερμανία, το 2000 σε 11 χώρες σημειώθηκε φυσική αύξηση και σε 4 φυσική μείωση. Η χώρα μας, ενώ το 1980 ήταν 4^η στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (τις τρεις πρώτες θέσεις κατείχαν η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Πορτογαλία), το 2000 ήταν 4^η ανάμεσα στις 4 χώρες στις οποίες σημειώθηκε φυσική μείωση. Στην Ελλάδα, όπως φαίνεται από την τρίτη στήλη του Πίνακα 4, η φυσική μείωση του πληθυσμού ήταν τέσσερις φορές μεγαλύτερη απ' ό,τι στην Ε.Ε. ως σύνολο. Συγκριτικά με τις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. η Ελλάδα είχε τη μεγαλύτερη επιδείνωση θέσης στη φυσική μεταβολή του πληθυσμού σε ό,τι αφορά τη κατάταξή της αφού από την 4^η θέση το 1980 «κατέβηκε» στη 12^η το 2000. Την ίδια επιδείνωση θέσης είχε και η Ισπανία, η οποία από την 2^η θέση το 1980 «κατέβηκε» στην 10^η το 2000.

Β. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Από τη παραπάνω ανάλυση φαίνεται ότι η δημογραφική κατάρρευση που σημειώθηκε στη χώρα μας στη διάρκεια της εικοσαετίας 1980-2000 είχε ως αποτέλεσμα η θέση της μέσα στην Ε.Ε. να επιδεινωθεί περισσότερο από κάθε άλλης χώρας στη γεννητικότητα και στη φυσική αύξηση του πληθυσμού, να έχει τη δεύτερη σε μέγεθος επιδείνωση θέσης στη θνησιμότητα και - παρά τη σημαντική μείωση που σημειώθηκε - να έχει το 2000 τη μεγαλύτερη βρεφική θνησιμότητα.

Το 2000 η Ελλάδα, ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε., βρισκόταν στη 14^η (προτελευταία) θέση στη γεννητικότητα, στην 8^η θέση στη θνησιμότητα και στη 12^η θέση στη φυσική μεταβολή του πληθυσμού και, όπως είναι γνωστό, «κατείχε» την τελευταία (15^η) θέση στην Ε.Ε. στο κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε Μονάδες Αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ).

Σε αντίθεση με τη χώρα μας η Ιρλανδία το 2000 βρισκόταν στην 1^η θέση στη γεννητικότητα, στην τελευταία (15^η) (δηλαδή την καλύτερη) θέση στη θνησιμότητα και την 1^η θέση στη φυσική μεταβολή (αύξηση) του πληθυσμού. Η δημογραφική αυτή ευρωστία της Ιρλανδίας ήταν ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν η χώρα αυτή να σημειώσει μια θεαματική αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ της τη δεκαετία του '90 και να κατέχει το 2000 την 3^η θέση στην Ε.Ε. στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ.

Η δημογραφική, δηλαδή, ευρωστία - πέρα από την πρωταρχική εθνική σημασία που έχει για μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα - αποτελεί βασικό αναπτυξιακό παράγοντα. Απόδειξη και το γεγονός ότι ενώ στην Ε.Ε. η γεννητικότητα το 2000 ήταν 10,7, στις Η.Π.Α. ήταν 14,1 η θνησιμότητα ήταν περίπου ή ίδια (Ε.Ε. 8,6, Η.Π.Α. 8,7), η φυσική αύξηση του πληθυσμού 1,0 στην Ε.Ε. και 5,5 (δηλαδή υπερπενταπλάσια) στις Η.Π.Α. και το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ των Η.Π.Α. ήταν κατά 56,7% υψηλότερο από εκείνο της Ε.Ε. ως σύνολο.

Τόσο για - κύρια - εθνικούς όσο και για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους είναι καιρός, επιτέλους, να αντιληφθεί η Κυβέρνηση ότι το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα μας είναι το δημογραφικό και ότι πέρα από τις εντελώς ανεπαρκείς εξαγγελίες που έκανε ο Πρωθυπουργός στην ομιλία του στη Θεσσαλονίκη, είναι ανάγκη να ληφθούν πολύ δραστικότερα μέτρα που θα βοηθούν τα ζευγάρια που θα ήθελαν να αποκτήσουν παιδιά (αν δεν έχουν) ή περισσότερα παιδιά (απ' όσα έχουν) να αντιμετωπίζουν τις δαπάνες όχι μόνο της γέννησης αλλά και της ανατροφής και εκπαίδευσής τους. Για το σκοπό αυτό πρέπει με τον Προϋπολογισμό του 2002 και των επόμενων 4 ετών να υλοποιηθούν όλες οι προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993 για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, το οποίο, δυστυχώς, παραμένει στα συρτάρια των αρμοδίων εδώ και πάνω από 8 χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39

ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΝΑ ΠΡΩΤΟΠΟΡΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ

Έχουν περάσει πάνω από οκτώ χρόνια αφότου δόθηκε στη δημοσιότητα το ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας και όλες σχεδόν οι βασικές προτάσεις που περιέχονται στο πόρισμα αυτό παραμένουν στα συρτάρια των αρμόδιων Υπουργείων. Από το Φεβρουάριο, όμως, του 1993 που κατατέθηκε στη Βουλή το πόρισμα αυτό το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας χειροτέρευσε και τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του '90 οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις.

Μπροστά στην αδιαφορία της Κυβέρνησης για το υπ' αριθ. 1 πρόβλημα της χώρας είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση άρχισε δειλά-δειλά να ασχολείται με μια πολύ σημαντική πλευρά του προβλήματος : τις πολύτεκνες οικογένειες. Πιο συγκεκριμένα : Στην «Ελευθεροτυπία» της 12.10.2001 δημοσιεύτηκε μια μίνι-συνέντευξη του Δημάρχου Ζωγράφου με τίτλο «*Στο Δήμο Ζωγράφου αγκαλιάζουν τις πολύτεκνες οικογένειες*» στην οποία ο Δήμαρχος εξηγεί με λίγα αλλά σταράτα λόγια την απόφαση του Δήμου Ζωγράφου να ενισχύσει κάθε οικογένεια που αποκτά τέταρτο παιδί με 1.000.000 δρχ. και να απαλλάξει τους πολύτεκνους δημότες από τα δημοτικά τέλη.

Εκτός από το Δήμο Ζωγράφου, απόφαση για την ενίσχυση με 1.000.000 δρχ. κάθε οικογένειας που αποκτά τέταρτο παιδί έχει πάρει και ο Δήμος Θεσσαλονίκης. Σε ό,τι αφορά τα δημοτικά τέλη πολλοί Δήμοι έχουν αποφασίσει την καταβολή μειωμένων (κατά διάφορα ποσοστά) δημοτικών τελών. Ο Δήμος, όμως, Ζωγράφου πρωτοπόρησε με τη διπλή απόφασή του τόσο για την καταβολή του 1.000.000 δρχ. στις οικογένειες που αποκτούν τέταρτο παιδί όσο και για την πλήρη απαλλαγή όλων των πολύτεκνων οικογενειών από την καταβολή δημοτικών τελών.

Οι αποφάσεις των δύο Δήμων που προαναφέρθηκαν για την ενίσχυση με 1.000.000 των οικογενειών που αποκτούν τέταρτο παιδί αποτελούν πρωτοπόρες πρωτοβουλίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να αναπληρώσει την ανυπαρξία οποιασδήποτε βοήθειας από το Κράτος στους ηρωικούς εκείνους γονείς που, στους δύσκολους καιρούς που ζούμε, αποφασίζουν να αποκτήσουν ένα τέταρτο παιδί. Αξιέπαινοι είναι, επίσης, οι Δήμοι που αποφάσισαν τη μερική ή πλήρη απαλλαγή των πολύτεκνων οικογενειών από τα δημοτικά τέλη.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι όλοι οι Δήμοι της χώρας θα ήθελαν να ασκήσουν μια πολύ πιο ενεργητική κοινωνική πολιτική από εκείνη που τα περιορισμένα οικονομικά τους μέσα τους επιτρέπουν να ασκήσουν σήμερα. Στα πλαίσια μια τέτοιας πολιτικής θα μπορούσε να ενταχθεί και η εφαρμογή από όλους τους Δήμους της χώρας των αποφάσεων των δύο Δήμων για την ενίσχυση με 1.000.000 δρχ. των οικογενειών

που αποκτούν τέταρτο παιδί και της απόφασης του Δήμου Ζωγράφου για την πλήρη απαλλαγή των πολύτεκνων οικογενειών από τα δημοτικά τέλη.

Κλείνοντας τη μίνι συνέντευξη που προαναφέρθηκε ο Δήμαρχος Ζωγράφου δήλωσε ότι : *«Όσον αφορά το οικονομικό ζήτημα για την ενίσχυση του 1 εκατομμυρίου αρκεί να σας πω ότι μπορούμε να υποστηρίξουμε μέχρι και 100 περιπτώσεις και να στερηθούμε από κάτι άλλο. Μακάρι να γεννηθούν 100 «τέταρτα» παιδιά...Θα έχουμε εκατό καινούριες πολύτεκνες οικογένειες»*. Η υλοποίηση μιας παρόμοιας απόφασης από ορισμένους Δήμους μπορεί να γίνει με μια ανακατανομή των δαπανών τους, όπως αυτή που αποφάσισε ο Δήμος Ζωγράφου. Τα ισχνά, όμως, οικονομικά των περισσότερων Δήμων ίσως δεν επιτρέπουν μια τέτοια ανακατανομή. Τι θα μπορούσε να γίνει ώστε και οι Δήμοι αυτοί να μπορέσουν να μιμηθούν το Δήμο Ζωγράφου ;

Το θέμα αυτό θα μπορούσε να συζητηθεί στην Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ). Αν η ΚΕΔΚΕ έκρινε ότι η απόφαση του Δήμου Ζωγράφου θα ήταν καλό να την εφαρμόσουν - αν οι ίδιοι το επιθυμούν - όλοι οι Δήμοι της χώρας, θα μπορούσε να ιδρύσει ένα Ειδικό Ταμείο για τις Πολύτεκνες Οικογένειες. Στο Ταμείο αυτό θα μπορούσαν να συνεισφέρουν οι σχετικά πλουσιότεροι Δήμοι, για να δείξουν την αλληλεγγύη τους προς τους φτωχότερους. Επειδή, όμως, οι οικονομικές δυνατότητες και των σχετικά πλουσιότερων Δήμων είναι περιορισμένες, το Ταμείο θα μπορούσε, για την υλοποίηση των σκοπών του, να απευθυνθεί για χορηγίες και εισφορές : σε επιχειρήσεις, τράπεζες κλπ στο εσωτερικό της χώρας, σε όλους τους κατοίκους της χώρας, σε ελληνικές εφοπλιστικές και άλλες επιχειρήσεις στο εξωτερικό και στους Έλληνες του εξωτερικού. Το Ταμείο θα μπορούσε ακόμα να διεκδικήσει πόρους απευθείας από το Κοινωνικό Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υλοποίηση των σκοπών του.

Η κατανομή των όποιων πόρων θα συγκεντρώνει το Ταμείο θα ήταν σκόπιμο να αρχίσει με επιχορήγηση των φτωχών Δήμων των παραμεθόριων και νησιωτικών περιοχών της χώρας με τα ποσά που απαιτούνται για την καταβολή του 1.000.000 για κάθε οικογένεια που αποκτά τέταρτο παιδί καθώς και την αναπλήρωση της απώλειας εσόδων από την πλήρη απαλλαγή όλων των πολύτεκνων οικογενειών που ζουν στους Δήμους αυτούς από τα δημοτικά τέλη. Αν οι πόροι επαρκούν η κατανομή των υπολοίπων πρέπει να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερους Δήμους που δεν έχουν επαρκή οικονομικά μέσα, αρχίζοντας από τους φτωχότερους.

Οι πλουσιότεροι Δήμοι της χώρας, εκτός από την ενίσχυση με 1.000.000 των οικογενειών που αποκτούν τέταρτο παιδί και την πλήρη απαλλαγή όλων των πολύτεκνων οικογενειών από τα δημοτικά τέλη, θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις πολύτεκνες και τις μέλλουσες πολύτεκνες οικογένειες με πολλούς τρόπους. Μερικοί από τους τρόπους αυτούς είναι :

- Η επιδότηση του ενοικίου των πολύτεκνων οικογενειών που ζουν σε μικρά ενοικιασμένα διαμερίσματα προκειμένου να ενοικιάσουν μεγαλύτερα, κατάλληλα για πολυμελείς οικογένειες. Η εφαρμογή του μέτρου αυτού θα μπορούσε να αρχίσει από τις υπερπολύτεκνες οικογένειες (με 6 και άνω ανήλικα παιδιά).
- Η δωρεάν παραμονή των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών στους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς (αν οι Δήμοι διαθέτουν τέτοιους σταθμούς), ανεξάρτητα από το αν η μητέρα εργάζεται η όχι.

- Η κατά προτεραιότητα συμμετοχή των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών σε παιδικές κατασκηνώσεις (αν τέτοιες διαθέτουν οι Δήμοι) κλπ.

Με τους παραπάνω τρόπους θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις πολύτεκνες οικογένειες και οι Δήμοι που δεν έχουν τα απαραίτητα οικονομικά μέσα. Στο ερώτημα που θα βρεθούν οι πόροι για τις επιπλέον δαπάνες που θα χρειαστούν ή για την αναπλήρωση των εσόδων που δεν θα εισπράττονται, η απάντηση είναι η ίδια με εκείνη που προαναφέρθηκε. Η ενίσχυση, δηλαδή, των Δήμων αυτών από το Ταμείο για τις Πολύτεκνες Οικογένειες που θα ιδρύσει η ΚΕΔΚΕ.

Τα όσα προαναφέρθηκαν για την ενίσχυση των πολύτεκνων οικογενειών - αλλά και πολλά άλλα που θα μπορούσε να περιλάβει γι' αυτές μια ολοκληρωμένη κοινωνική πολιτική όλων των Δήμων της χώρας - θα μπορούσαν να υλοποιηθούν άνετα αν η Κυβέρνηση

- Αποφάσιζε να ουσιαστικοποιήσει τη Φορολογία Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας (ΦΜΑΠ) αυξάνοντας τους συντελεστές των υψηλών κλιμακίων και, προπαντός, πατάσσοντας τη μεγάλη έκτασης φοροδιαφυγή που υπάρχει στη φορολογία αυτή (βλέπε, σχετικά, άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 22.3.2001), και
- Εκχωρούσε ολόκληρο το προϊόν της ΦΜΑΠ στους Δήμους αποκλειστικά για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Μια τέτοια αλλαγή, εκτός του ότι θα ήταν πολλαπλά ευεργετική για όλους τους πολίτες που έχουν ανάγκη κοινωνικής φροντίδας, θα αναβάθμιζε το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε ένα τομέα στον οποίο θα έπρεπε να έχει τον κύριο λόγο.

Τα όσα προαναφέρθηκαν για την ενίσχυση των πολύτεκνων οικογενειών από τους Δήμους της χώρας δεν αντιμετωπίζουν παρά ένα μέρος των πολλών προβλημάτων των πολύτεκνων οικογενειών και, φυσικά, δεν πρόκειται να λύσουν το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας. Την ευθύνη γι' αυτά την έχει αποκλειστικά η Κυβέρνηση, η οποία θα πρέπει να υλοποιήσει το συντομότερο δυνατό τις προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής που αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40

ΣΤΙΣ ΦΤΩΧΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΧΑΜΗΛΗ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Από έρευνες που έχουν γίνει στη χώρα μας από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών έχει διαπιστωθεί ότι ένας σημαντικός παράγοντας για τον αριθμό των παιδιών που αποφασίζει να κάνει ένα ζευγάρι είναι το οικογενειακό εισόδημα. Σε γενικότερο, όμως, επίπεδο δεν έχει ερευνηθεί αν και κατά πόσο οι περιφερειακές διαφορές στην γεννητικότητα σχετίζονται με τις περιφερειακές διαφορές στο κατά κεφαλή εισόδημα.

Με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), της Eurostat, για το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) (Ε.Ε.15=100) και τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) για τις γεννήσεις το έτος 1998 διερευνούμε στο άρθρο αυτό αν και κατά πόσο η υπογεννητικότητα στις 13 περιφέρειες της χώρας σχετίζεται με το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους σε ΜΑΔ.

Στον Πίνακα που ακολουθεί - με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τις γεννήσεις το έτος 1998 και τον υπολογιζόμενο πληθυσμό την 1.1.1999 - δίνουμε τα στοιχεία για τις γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους (πρώτη στήλη) και τα στοιχεία της Eurostat το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ (Ε.Ε.15=100) στις 13 περιφέρειες και το Σύνολο Χώρας το έτος 1998 (δεύτερη στήλη). Στην τρίτη και τέταρτη στήλη δίνουμε τα ίδια στοιχεία ως δείχτες με το Σύνολο Χώρας = 100.

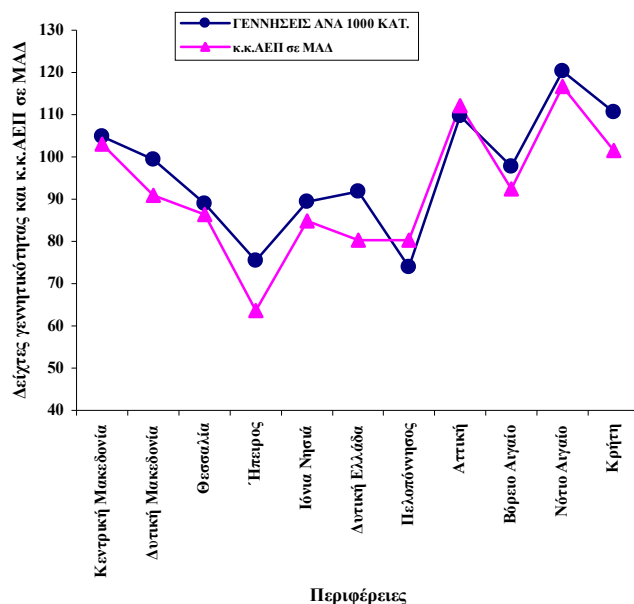
ΠΙΝΑΚΑΣ

Γεννήσεις ανα 1000 κατοίκους και κατά κεφαλή (κ.κ.) ΑΕΠ σε ΜΑΔ
στις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας και το Σύνολο Χώρας το έτος 1998

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους	κ.κ. ΑΕΠ σε ΜΑΔ Ε.Ε.15 = 100	Δείχτες (ΣΥΝ.ΧΩΡΑΣ=100)	
			Γεννήσεις ανά 1000 κ.	κ.κ.ΑΕΠ σε ΜΑΔ
Κεντρική Μακεδονία	10,06	68,0	105	103
Δυτική Μακεδονία	9,53	60,0	99	91
Θεσσαλία	8,52	57,0	89	86
Ήπειρος	7,23	42,0	75	64
Ιόνια Νησιά	8,57	56,0	89	85
Δυτική Ελλάδα	8,80	53,0	92	80
Πελοπόννησος	7,09	53,0	74	80
Αττική	10,52	74,0	110	112
Βόρειο Αιγαίο	9,38	61,0	98	92
Νότιο Αιγαίο	11,54	77,0	120	117
Κρήτη	10,61	67,0	111	102
Ανατ.Μακ.Θράκη	10,51	55,0	110	83
Στερεά Ελλάδα	6,92	84,0	72	127
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9,59	66,0	100	100

- Από την πρώτη στήλη του Πίνακα φαίνεται ότι στη γεννητικότητα
- Τις δύο πρώτες θέσεις κατέχουν το Νότιο Αιγαίο και η Κρήτη, δηλαδή οι περιφέρειες με τη μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη και με κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανώτερο από το μέσο όρο της χώρας.
 - Την τρίτη και πέμπτη θέση κατέχουν η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία, περιφέρειες στις οποίες βρίσκονται η Πρωτεύουσα και η Συμπρωτεύουσα και οι οποίες, εκτός του ότι το κ.κ. ΑΕΠ τους σε ΜΑΔ είναι ανώτερο από το μέσο όρο της χώρας, διαθέτουν και τα περισσότερα και καλύτερα νοσοκομεία και υπηρεσίες υγείας της χώρας.
 - Την δεύτερη και την τρίτη από το τέλος θέση κατέχουν η Ήπειρος και η Πελοπόννησος, περιφέρειες οι οποίες κατέχουν την τελευταία και την προτελευταία θέση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ.
- Δύο περιφέρειες παρουσιάζουν δημογραφικές και οικονομικές ιδιομορφίες (γι' αυτό και τις διαχωρίζουμε από τις υπόλοιπες με μια γραμμή στον Πίνακα). Πρόκειται για :
- Την Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη η οποία κατέχει την τέταρτη θέση στη γεννητικότητα παρ' όλο ότι το κατά κεφαλή ΑΕΠ της σε ΜΑΔ είναι πολύ κατώτερο από το μέσο όρο της χώρας. Η υψηλότερη γεννητικότητα της περιφέρειας αυτής οφείλεται στην υψηλότερη γεννητικότητα του μουσουλμανικού πληθυσμού (κύρια του Νομού Ξάνθης), και
 - Τη Στερεά Ελλάδα η οποία κατέχει την τελευταία θέση στη γεννητικότητα παρ' όλο ότι το κ.κ. ΑΕΠ της σε ΜΑΔ είναι το υψηλότερο της χώρας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ που παράγεται στην περιφέρεια αυτή, δεν αποτελεί εισόδημα για τους κατοίκους της και εξάγεται είτε ως πρώτη ύλη είτε ως έτοιμο προϊόν στο εξωτερικό ή μεταφέρεται σε άλλες περιφέρειες της χώρας
- Από τα παραπάνω φαίνεται ότι - αν εξαιρέσουμε, εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων τους που προαναφέρθηκαν, την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και τη Στερεά Ελλάδα (που, συνολικά, έχουν μόνο το 11% το πληθυσμού της χώρας) - η γεννητικότητα μιας περιφέρειας σχετίζεται στενά με το κατά κεφαλή ΑΕΠ της σε ΜΑΔ (φυσικά υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη γεννητικότητα όπως, π.χ. η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, το ποσοστό των εγγάμων γυναικών σε αναπαραγωγική ηλικία, η ύπαρξη οικογενειών μεταναστών, οι υπάρχουσες υπηρεσίες υγείας και νοσοκομεία, οι βρεφονηπιακοί σταθμοί κλπ). Αυτή η σχέση γεννητικότητας και κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ στις 11 περιφέρειες (με το 89% του πληθυσμού) της χώρας φαίνεται ανάγλυφα από το ακόλουθο Διάγραμμα στο οποίο χρησιμοποιούμε τους δείκτες για τις γεννήσεις και το ΑΕΠ σε ΜΑΔ που δίνονται για τις περιφέρειες αυτές στην τρίτη και τέταρτη στήλη του Πίνακα.

Διάγραμμα : Δείκτες γεννητικότητας και κ.κ.ΑΕΠ σε ΜΑΔ στις 11 από τις 13 περιφέρειες της χώρας (Σύνολο χώρας = 100)

Από το Διάγραμμα αυτό φαίνεται καθαρά η πολύ στενή σχέση (συντελεστής συσχέτισης 0,92) της γεννητικότητας και του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες ΜΑΔ στις 11 από τις 13 περιφέρειες της χώρας. Όσο χαμηλότερο είναι το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ σε μια περιφέρεια τόσο χαμηλότερη είναι η γεννητικότητα και το αντίθετο. Είναι κατά συνέπεια σαφές ότι μια πολιτική που θα συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη των οικονομικά λιγότερο ευνοημένων περιφερειών της χώρας, εκτός από τα άμεσα οφέλη για τον πληθυσμό (αύξηση της απασχόλησης, βελτίωση των συνθηκών ζωής κλπ) θα συμβάλει μεσοπρόθεσμα και στην αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας η οποία αποτελεί το υπ' αριθ. 1 πρόβλημα της χώρας. Η περιφερειακή, δηλαδή, ανάπτυξη θα συμβάλει και στη δημογραφική αναζωογόνηση του Τόπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41

ΜΟΝΟ ΟΙ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΙ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΘΕΤΙΚΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1999

Μετά τη φορολογική μεταρρύθμιση του 1994 τα στοιχεία της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) απεικονίζουν σαφέστερα την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού της χώρας. Με βάση τα στοιχεία αυτά σ' ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 16.7.2000 (βλέπε Κεφάλαιο 23) εξετάσαμε τις μεταβολές στη σύνθεση των νοικοκυριών την τετραετία 1995-1998. Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε τις μεταβολές που σημειώθηκαν το έτος 1999 σε σύγκριση με το έτος 1998.

1. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ (ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ)

Με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το ΦΕΦΠ δίνουμε στον Πίνακα 1 τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων τα έτη 1999 και 1998. Στην τρίτη στήλη δίνουμε τη διαφορά στον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων το 1999 σε σχέση με το 1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αριθμός φορολογικών δηλώσεων ανάλογα με τα οικογενειακά
βάρη τα έτη 1998 και 1999

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΒΑΡΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛ. ΔΗΛΩΣΕΩΝ		ΔΙΑΦΟΡΑ 1999-1998
	1999	1998	
Χωρίς παιδιά και συζ.	2.108.927	1.977.747	131.180
Με συζ. χωρίς παιδιά	1.334.183	1.275.600	58.583
1 παιδί	524.702	532.167	-7.465
2 παιδιά	618.266	630.909	-12.643
3 παιδιά	129.118	132.861	-3.743
4 παιδιά	29.073	29.072	1
5 παιδιά	4.999	4.854	145
6 παιδιά και άνω	2.200	2.077	123
ΣΥΝΟΛΟ	4.751.468	4.585.287	166.181

Από τις δύο πρώτες γραμμές του Πίνακα 1 φαίνεται ότι όπως και την περίοδο 1995-1998 η μεγαλύτερη σημαντική αύξηση στον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων σημειώθηκε στους φορολογούμενους χωρίς παιδιά και σύζυγο και μικρότερη στους φορολογούμενους με σύζυγο χωρίς παιδιά. Όπως σημειώναμε στο άρθρο στην «Καθημερινή» της 16.7.2000 που προαναφέρθηκε, στις δύο αυτές κατηγορίες υπάγονται από τη μια μεριά ο συνεχώς αυξανόμενος (τόσο λόγω συνταξιοδότησης όσο και λόγω

της αύξησης του προσδόκιμου επιβίωσης) αριθμός των συνταξιούχων που δεν έχουν οικογενειακά βάρη (στην αύξηση των φορολογουμένων με σύζυγο χωρίς παιδιά συμβάλουν και τα ζευγάρια των οποίων τα παιδιά, μετά από μια ηλικία, παύουν να θεωρούνται προστατευόμενα μέλη) και από την άλλη ο- επίσης αυξανόμενος για λόγους οικονομικούς, κοινωνικούς και άλλους - αριθμός των αγάμων ή των εγγάμων νέων χωρίς παιδιά. Οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν τις σοβαρότερες πλευρές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας, δηλαδή τη γήρανση του πληθυσμού και τα προβλήματα που αυτή συνεπάγεται (ασφαλιστικό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, πρόνοια) και την υπογεννητικότητα η οποία «κατολίσθησε» από το 1981 και μετά (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996 και προηγούμενα άρθρα μας για το δημογραφικό πρόβλημα στην «Χριστιανική»).

Από την τρίτη και τέταρτη γραμμή του Πίνακα φαίνεται ότι - όπως και την περίοδο 1995-1998 - σημειώθηκε σημαντική μείωση στον αριθμό των φορολογουμένων με 2 και 3 παιδιά. Από την πέμπτη, όμως, γραμμή του Πίνακα φαίνεται ότι μείωση σημειώθηκε και στον αριθμό των φορολογουμένων με 1 παιδί ενώ την περίοδο 1995-1998, όπως προαναφέρθηκε, σημειώθηκε αύξηση. Οι σημαντικές μειώσεις, μέσα σ' ένα χρόνο, του αριθμού των οικογενειών με 1, 2 και 3 παιδιά, σε συνδυασμό με τις προαναφερθείσες αυξήσεις των νοικοκυριών χωρίς παιδιά δείχνουν ότι το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας μας επιδεινώνεται. Από τους φορολογούμενους με παιδιά, μόνο στους πολύτεκνους (με 4 παιδιά και άνω) παρατηρείται αύξηση των φορολογικών δηλώσεων.

II. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Από τα στοιχεία του Πίνακα 1 μπορούμε να υπολογίσουμε τον αριθμό των παιδιών για τα οποία οι φορολογούμενοι δικαιούνται φορολογικές απαλλαγές. Πιο συγκεκριμένα ο αριθμός των παιδιών των φορολογουμένων με 1 παιδί είναι ίσος με τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων. Ο αριθμός των παιδιών των φορολογουμένων με 2 παιδιά είναι ίσος με τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων πολλαπλασιασμένων επί 2, με 3 παιδιά επί 3, με 4 παιδιά επί 4, με 5 παιδιά επί 5 και με 6 παιδιά και άνω επί 7 (υποθέτοντας ότι κατά μέσο όρο η κατηγορία αυτή φορολογουμένων έχει 7 παιδιά). Ο αριθμός των παιδιών που προκύπτει από τους υπολογισμούς αυτούς κατά μέγεθος οικογένειας για τα έτη 1999 και 1998 δίνεται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αριθμός παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας τα έτη
1998 και 1999

Μέγεθος Οικογένειας	Αριθμός παιδιών		Διαφορά 1999-1998
	1999	1998	
1 παιδί	524.702	532.167	-7.465
2 παιδιά	1.236.532	1.261.818	-25.286
3 παιδιά	387.354	398.583	-11.229
4 παιδιά	116.292	116.288	4
5 παιδιά	24.995	24.270	725
6 παιδιά και άνω	15.400	14.539	861
ΣΥΝΟΛΟ	2.305.275	2.347.665	-42.390

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι ο αριθμός των παιδιών των φορολογουμένων το 1999 ήταν κατά -42.390 μικρότερος απ' ό,τι το 1998. Μέσα, δηλαδή, σε ένα μόνο χρόνο η μείωση του αριθμού των παιδιών των φορολογουμένων ήταν σχεδόν ίση με τη μείωση που σημειώθηκε την τετραετία 1995-1998. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις οικογένειες με 2 παιδιά (-25.286) και ακολουθούν οι οικογένειες με 3 παιδιά (-11.229) και με 1 παιδί (-7.465). Στις οικογένειες με 4 παιδιά δεν παρουσιάστηκε - όπως την περίοδο 1995-1998 - μείωση στον αριθμό των παιδιών, ενώ στις οικογένειες με 5 παιδιά και 6 παιδιά και άνω σημειώθηκε και πάλι αύξηση.

Από τη σύντομη αυτή ανάλυση φάνηκε ότι το 1999 σε σύγκριση με το 1998 σημειώθηκε :

- (α) Αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών χωρίς παιδιά (των φορολογουμένων – ηλικιωμένων και νέων – χωρίς παιδιά και σύζυγο και με σύζυγο χωρίς παιδιά), με αποτέλεσμα την παραπέρα μείωση του μέσου μεγέθους του νοικοκυριού από 2,08 το 1998 σε 2,04 άτομα το 1999, δηλαδή συνεχίστηκε η τάση των προηγούμενων ετών.
- (β) Μείωση του αριθμού των παιδιών όχι μόνο των φορολογουμένων με 2 και 3 παιδιά, αλλά και εκείνων με 1 παιδί με αποτέλεσμα την ελαφρά μείωση του μέσου αριθμού παιδιών ανά οικογένεια εγγάμων με παιδιά από 1,763 το 1998 σε 1,762 το 1999.
- (γ) Σε αντίθεση με την περίοδο 1995-1998 - στην οποία, όπως προαναφέρθηκε, σημειώθηκε μείωση και του αριθμού των παιδιών των πολύτεκνων φορολογουμένων κατά -1.501 - ο αριθμός των παιδιών της ομάδας αυτής των φορολογουμένων αυξήθηκε κατά +1.582. Η θετική αυτή εξέλιξη οφείλεται στο γεγονός ότι μείωση των παιδιών των οικογενειών με 4 παιδιά που είχε παρατηρηθεί την περίοδο 1995-1998 ανακόπηκε. Τέλος
- (δ) Η αύξηση του αριθμού των παιδιών των οικογενειών με 5 παιδιά και 6 παιδιά και άνω το 1999 σε σύγκριση με το 1998 (+1.590) ήταν σχεδόν ίση με εκείνη ολόκληρης της τετραετίας 1995-1998 (+1.987).

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι, με βάση τα στοιχεία για τη ΦΕΦΠ, η μόνη θετική συμβολή στο δημογραφικό το 1999 σε σύγκριση με το 1998 προήλθε από τους πολύτεκνους. Είναι, κατά συνέπεια, υποχρέωση της κυβέρνησης - αντί να επαναλαμβάνει ανεκπλήρωτες υποσχέσεις - να υλοποιήσει άμεσα τουλάχιστον τις προτάσεις που περιέχονται για τους πολύτεκνους στο ομόφωνο πόρισμα της Βουλής για το Δημογραφικό Πρόβλημα του 1993.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42

Η ΑΝΑΒΟΛΗ ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΠΑΓΙΩΝΕΙ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Στο Κεφάλαιο 11 του βιβλίου μας «*Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990*» που εκδόθηκε το 1996 από το Ίδρυμα για την Αντιμετώπιση του Δημογραφικού Προβλήματος, εξετάσαμε με τις γεννήσεις κατά ηλικία της μητέρας και παρατηρήσαμε ότι η μέση ηλικία της μητέρας το 1990 ήταν κατά 1 έτος μεγαλύτερη απ' ό,τι το 1980. Η αύξηση αυτή συνοδεύτηκε από τη δραματική μείωση των γεννήσεων από 148.134 το 1980 σε 101.229 το 1990. Στο τέλος του Κεφαλαίου εκείνου σημειώναμε ότι μια από τις αιτίες της αύξησης της μέσης ηλικίας της μητέρας ήταν το γεγονός ότι οι γυναίκες παντρεύονταν σε μεγαλύτερη ηλικία.

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε ποιες ήταν οι εξελίξεις τη δεκαετία του '90 σε σύγκριση με τη δεκαετία του '80, στις δύο πιο πάνω πλευρές του δημογραφικού προβλήματος, δηλαδή τις γεννήσεις κατά ηλικία της μητέρας και τους γάμους κατά ηλικία της νύφης (αλλά) και κατά ηλικία του γαμπρού. Τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται το άρθρο αυτό είναι τα δημοσιεύματα και οι ανακοινώσεις της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ). Επειδή τα τελευταία στοιχεία που υπάρχουν για τις γεννήσεις και τους γάμους αφορούν το έτος 1999, η σύγκριση γίνεται με το έτος 1989 καθώς και με το έτος 1979 (στο οποίο δεν είχε αρχίσει ακόμη η μεγάλη μείωση των γεννήσεων). Και στους τρεις Πίνακες που ακολουθούν μετά τα στοιχεία κατά ομάδες ηλικιών για τα τρία έτη, δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές 1999/89 (τέταρτη στήλη) και 1989/79 (πέμπτη στήλη) και ακολουθούν οι ποσοστιαίες κατανομές (στις τρεις τελευταίες στήλες)

Ι. ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τις γεννήσεις κατά ηλικία της μητέρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Γεννήσεις κατά ηλικία της μητέρας τα έτη 1979, 1989 και 1999

Ηλικία	Έτος			% Μεταβολές		Ποσοστιαίες κατανομές		
	1999	1989	1979	1999/89	1989/79	1999	1989	1979
έως 19	3.992	8.240	18.692	-51,6	-55,9	4,0	8,1	12,6
20-24	19.484	33.451	52.911	-41,8	-36,8	19,4	32,9	35,8
25-29	34.956	33.667	43.072	3,8	-21,8	34,7	33,1	29,1
30-34	29.701	18.421	22.611	61,2	-18,5	29,5	18,1	15,3
35-39	10.511	6.434	7.915	63,4	-18,7	10,4	6,3	5,4
40+	1.999	1.362	2.707	46,8	-49,7	2,0	1,3	1,8
ΣΥΝΟΛΟ	100.643	101.575	147.908	-0,9	-31,3	100,0	100,0	100,0
Μέση ηλ. μητέρας	28,5	26,3	25,5	8,4	3,1			

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Το 1989 σε σύγκριση με το 1979 (βλέπε πέμπτη στήλη) μείωση των γεννήσεων σημειώθηκε σε όλες τις ομάδες ηλικιών των μητέρων (οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στις ηλικίες μέχρι 24 ετών και 40 ετών και άνω) με αποτέλεσμα τη μείωση του συνόλου των γεννήσεων κατά πάνω από 30%.
- Το 1999, όμως, σε σύγκριση με το 1989 (βλέπε τέταρτη στήλη) παρατηρείται μια ανεπαίσθητη μείωση του συνόλου των γεννήσεων η οποία οφείλεται στο ότι η συνέχιση της μείωσης των γεννήσεων στις ηλικίες των μητέρων μέχρι 24 ετών αντισταθμίστηκε με αύξησή τους στις ηλικίες 25 ετών και άνω (και ιδιαίτερα στις ηλικίες 30 ετών και άνω)

Αποτέλεσμα των μεγάλων αυτών μεταβολών στις γεννήσεις κατά ηλικία της μητέρας ήταν :

- Ενώ το 1979 οι γεννήσεις από μητέρες ηλικίας 30 ετών και άνω αντιπροσώπευαν το 22,5% και το 1989 το 25,7%, το 1999 αντιπροσώπευαν 41,9% του συνόλου (βλέπε τις τρεις τελευταίες στήλες), και
- Η μέση ηλικία της μητέρας ενώ το 1989 σε σύγκριση με το 1979 αυξήθηκε κατά λιγότερο από το 1 έτος, το 1999 σε σύγκριση με το 1989 αυξήθηκε κατά περισσότερο από τα 2 έτη.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (βλέπε, σχετικά, το δημοσίειμά της «European social statistics – Demography», έκδοση του 2000), από το 1990 μέχρι το 1997 η αύξηση της μέσης ηλικίας της μητέρας στη χώρα μας ήταν 1,4 έτη (από 26,2 σε 27,6 έτη) ενώ στην Ε.Ε. ως σύνολο μόνο 0,8 έτη (από 28,2 σε 29,0 έτη).

II. ΓΑΜΟΙ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τους γάμους κατά ηλικία της νύφης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Γάμοι κατά ηλικία της νύφης τα έτη 1979, 1989 και 1999

Ηλικία	Έτος			% Μεταβολές		Ποσοστιαίες κατανομές		
	1999	1989	1979	1999/89	1989/79	1999	1989	1979
έως 19	3.865	11.303	24.143	-65,8	-53,2	6,3	18,3	30,6
20-24	17.415	25.138	30.546	-30,7	-17,7	28,5	40,6	38,7
25-29	22.387	14.974	14.150	49,5	5,8	36,6	24,2	17,9
30-34	10.316	5.388	5.015	91,5	7,4	16,9	8,7	6,3
35-39	3.500	2.135	1.905	63,9	12,1	5,7	3,5	2,4
40+	3.682	2.945	3.262	25,0	-9,7	6,0	4,8	4,1
ΣΥΝΟΛΟ	61.165	61.883	79.021	-1,2	-21,7	100,0	100,0	100,0
<i>Μέση ηλ. νύφης</i>	<i>27,6</i>	<i>25,0</i>	<i>23,4</i>	<i>10,4</i>	<i>6,8</i>			

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Το 1989 σε σύγκριση με το 1979 η μεγάλη μείωση του συνόλου των γάμων οφείλεται κύρια στη μείωση στις ηλικίες των νυφών μέχρι 24 ετών. Η μείωση των

γάμων στις ηλικίες αυτές δεν αντισταθμίστηκε από την αύξησή τους στις ηλικίες 25-39 ετών.

- Το 1999 σε σύγκριση με το 1989 η μείωση των γάμων (όπως και των γεννήσεων) ήταν ανεπαίσθητη. Η στασιμότητα αυτή στον αριθμό των γάμων οφείλεται στο γεγονός ότι η μείωση τους στις ηλικίες των νυφών μέχρι 24 ετών σχεδόν αντισταθμίστηκε από την αύξησή τους σε όλες τις άλλες ομάδες ηλικιών.

Εξαιτίας των μεταβολών αυτών :

- Οι γάμοι των γυναικών ηλικίας 30 ετών και άνω, ενώ το 1979 αντιπροσώπευαν μόνο το 12,7% και το 1989 το 17,0%, το 1999 αντιπροσώπευαν το 28,6% του συνόλου, και
- Η μέση ηλικία της νύφης ενώ το 1989 ήταν κατά 1,6 έτη μεγαλύτερη απ' ό,τι το 1979, το 1999 ήταν κατά 2,6 έτη μεγαλύτερη απ' ό,τι το 1989.

Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι ο βασικότερος λόγος της αύξησης τόσο του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι γεννήσεις από μητέρες ηλικίας 30 ετών και άνω όσο και της μέσης ηλικίας των μητέρων είναι η αύξηση της μέσης ηλικίας των νυφών.

III. ΓΑΜΟΙ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τους γάμους κατά ηλικία του γαμπρού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Γάμοι κατά ηλικία του γαμπρού τα έτη 1979, 1989 και 1999

Ηλικία	Έτος			% Μεταβολές		Ποσοστιαίες κατανομές		
	1999	1989	1979	1999/89	1989/79	1999	1989	1979
έως 19	437	729	1.868	-40,1	-61,0	0,7	1,2	2,4
20-24	6.136	14.065	21.431	-56,4	-34,4	10,0	22,7	27,1
25-29	21.237	23.703	30.367	-10,4	-21,9	34,7	38,3	38,4
30-34	18.296	12.999	13.895	40,7	-6,4	29,9	21,0	17,6
35-39	7.390	4.799	4.899	54,0	-2,0	12,1	7,8	6,2
40+	7.669	5.588	6.560	37,2	-14,8	12,5	9,0	8,3
ΣΥΝΟΛΟ	61.165	61.883	79.020	-1,2	-21,7	100,0	100,0	100,0
<i>Μέση ηλ. γαμπρού</i>	<i>31,9</i>	<i>29,7</i>	<i>28,8</i>	<i>7,4</i>	<i>3,1</i>			

Συγκρίνοντας τον Πίνακα 3 με τον Πίνακα 2 παρατηρούμε ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στις μεταβολές του αριθμού των γάμων των γαμπρών σε σχέση με τις αντίστοιχες μεταβολές του αριθμού των γάμων των νυφών κατά ηλικία. Πιο συγκεκριμένα από τη σύγκριση αυτή φαίνεται ότι :

- Το 1989 σε σύγκριση με το 1979 μείωση των γάμων παρατηρείται σε όλες τις ομάδες ηλικιών των γαμπρών, ενώ αυτό δεν συνέβη στις νύφες.
- Το 1999 σε σύγκριση με το 1989 μείωση σημειώθηκε στους γάμους των γαμπρών όχι μόνο στις ομάδες ηλικιών μέχρι 24 ετών (όπως συνέβη στις νύφες) αλλά και στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών.

Εξαιτίας των μεταβολών αυτών :

- Οι γάμοι των ανδρών ηλικίας 30 ετών και άνω, ενώ το 1979 αντιπροσώπευαν μόνο το 32,1% και το 1989 το 37,8%, το 1999 αντιπροσώπευαν το 54,5% (!) του συνόλου, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από εκείνο των νυφών, και
- Η μέση ηλικία του γαμπρού, ενώ το 1989 ήταν κατά μόνο κατά 0,9 έτη μεγαλύτερη απ' ό,τι το 1979, το 1999 ήταν κατά 2,2 έτη μεγαλύτερη.

Από τη σύγκριση της τελευταίας γραμμής του Πίνακα 3 με την αντίστοιχη γραμμή του Πίνακα 2 φαίνεται ότι η μέση ηλικία των γαμπρών το 1979 ήταν κατά 5,4 έτη μεγαλύτερη από εκείνη των νυφών, το 1989 κατά 4,7 έτη και το 1999 κατά 4,3 έτη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (βλέπε, σχετικά, το δημοσίευσμά της που προαναφέρθηκε), η διαφορά ηλικίας των ανδρών –γυναικών που συνάπτουν πρώτο γάμο το 1990 ήταν στη χώρα μας 4 έτη (άνδρες 28,7, γυναίκες 24,7) και στην Ε.Ε. ως σύνολο 2,4 έτη (άνδρες 27,7, γυναίκες 25,3), ενώ το 1998 στη χώρα μας ήταν 3,8 έτη (άνδρες 30,3, γυναίκες 26,5) και στην Ε.Ε. 2,3 έτη (άνδρες 29,6, γυναίκες 27,3).

Η αύξηση της μέσης ηλικίας των γαμπρών, των νυφών και των μητέρων οφείλεται στην αναβολή των γάμων και των γεννήσεων. Μια, όμως, από τις συνέπειες της αναβολής αυτής, είναι και η γέννηση μικρότερου συνολικά αριθμού παιδιών από τα (μεγαλύτερα σε ηλικία, απ' ό,τι παλαιότερα) ζευγάρια (βλέπε, σχετικά, το άρθρο της Jane Brody στην «Καθημερινή» της 10.2.2000 σύμφωνα με το οποίο σημειώνεται σταδιακή μείωση, με την πάροδο των ετών, της πιθανότητας απόκτησης παιδιού από γυναίκες που έχουν περάσει το 30^ο έτος της ηλικίας τους). Η σύναψη, επομένως, γάμων και η γέννηση παιδιών σε μεγαλύτερες ηλικίες παγώνει το δημογραφικό μας πρόβλημα.

Οι αναβολές γάμων και γεννήσεων οφείλονται στους ίδιους λόγους στους οποίους οφείλεται και η μείωση των γεννήσεων γενικώς. Ανάμεσα στους λόγους αυτούς είναι η αύξηση της ανεργίας, η μείωση της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων των εργαζομένων, η ανάγκη να εργάζονται και οι δύο σύζυγοι, η αύξηση τους κόστους ανατροφής και εκπαίδευσης των παιδιών, η αύξηση του κόστους αγοράς ή ενοικίασης κατοικίας κλπ. (βλέπε, σχετικά, το ομόφωνο «Πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για το Δημογραφικό Πρόβλημα» του 1993).

Ο πιο αποφασιστικός από τους λόγους που προαναφέρθηκαν σε ό,τι αφορά την επίδρασή του στην αναβολή τόσο των γάμων όσο και των γεννήσεων είναι, κατά τη γνώμη μας, η ανεργία των νέων. Όπως δείξαμε στο βιβλίο μας «*Ανατομία της Ανεργίας στην Ελλάδα 1981-2000*» που εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 2001, οι νέοι και ιδιαίτερα οι γυναίκες είναι εκείνοι που πλήττονται περισσότερο από τη μάστιγα αυτή της εποχής μας. Πιο συγκεκριμένα η ανεργία των ανδρών ηλικίας 15-29 ετών από 8,5% το 1981 αυξήθηκε στο 12,4% το 1989 και στο 16,8% το 2000, ενώ των γυναικών της ίδιας ομάδας ηλικιών από 14,3% το 1981, αυξήθηκε στο 26,8% το 1989 και στο 31,2% (!) το 2000. Οι περισσότεροι από τους άνεργους νέους άνδρες και γυναίκες είναι μακροχρόνια (πάνω από 12 μήνες) άνεργοι. Με τόσο υψηλά ποσοστά ανεργίας είναι εύλογη η αναβολή σύναψης γάμων και γεννήσεων.

Ανάμεσα στα μέτρα που προτείνονται στο ομόφωνο πόρισμα της Βουλής του 1993 που προαναφέρθηκε (από τα οποία κανένα, δυστυχώς, δεν έχει υλοποιηθεί) είναι και η αντιμετώπιση της ανεργίας. Η μείωση της ανεργίας εκτός από τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη που θα φέρει στη χώρα, θα έχει ως συνέπεια και τη διευκόλυνση των νέων να συνάψουν γάμο και να κάνουν παιδιά σε όσο γίνεται μικρότερη ηλικία καθώς

και στην απόφασή τους να κάνουν περισσότερα από το ένα ή δύο παιδιά, που σήμερα είναι – κύρια εξαιτίας των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών - ο κανόνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43

ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΚΝΙΚΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Σε ανακοίνωσή του στις 19.3.2002 το Ίδρυμα για την Αντιμετώπιση του Δημογραφικού Προβλήματος (ΙΑΔΗΠ) τονίζει ότι «*Η υγιής βιώσιμη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος προϋποθέτει άμεση αντιμετώπιση του οξύτατου δημογραφικού προβλήματος, το οποίο, δυστυχώς έχει ουσιαστικά αγνοηθεί στο σχεδιασμό των πολιτικών επίλυσης του ασφαλιστικού*». Το γεγονός ότι οι γεννήσεις από 148.000 το 1980 μειώθηκαν δραματικά στη διάρκεια της δεκαετίας του '80 και από τις αρχές της δεκαετίας του '90 κυμαίνονται γύρω στις 100.000 σε συνδυασμό με την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης είχε ως συνέπεια, όπως επισημαίνει το ΙΑΔΗΠ, το ποσοστό στο συνολικό πληθυσμό της χώρας της ομάδας ηλικιών 0-14 ετών από 23,7% το 1981 να μειωθεί στο 15,2% το 1999 και της ομάδας ηλικιών 65 ετών και άνω να αυξηθεί από 12,7% το 1981 σε 17,2% το 1999. Ο πληθυσμός, δηλαδή, της χώρας γηράσκει και η γήρανση θα συνεχισθεί αν δεν αυξηθούν οι γεννήσεις.

Για την αύξηση των γεννήσεων από ζευγάρια που επιθυμούν να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά έχουν προταθεί συγκεκριμένα μέτρα από μια Διακομματική Επιτροπή της Βουλής στο ομόφωνο πόρισμά της το οποία κατατέθηκε και συζητήθηκε στη Βουλή στις αρχές του 1993. Τα μέτρα αυτά αναμένουν ακόμα την υλοποίησή τους από τα αρμόδια Υπουργεία. Έστω και με καθυστέρηση 9 ετών καλό θα ήταν, μέσα στα πλαίσια της συζήτησης για το ασφαλιστικό, να αρχίσει η υλοποίησή των μέτρων αυτών αρχίζοντας από δύο ομάδες πληθυσμού που μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αύξηση των γεννήσεων. Πρόκειται για τις πολύτεκνες οικογένειες και τις οικογένειες που αποκτούν τρίτο παιδί για τις οποίες η φροντίδα της Πολιτείας είναι εντελώς ανεπαρκής. Πιο συγκεκριμένα με βάση τους Νόμους που ισχύουν χορηγούνται (και φορολογούνται (!) με συντελεστή 10%) :

- Πολυτεκνικό επίδομα στα παιδιά οικογενειών με 4 παιδιά και άνω που είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το 23^ο έτος της ηλικίας τους. Το επίδομα αυτό ανερχόταν για κάθε παιδί στο ποσό των 4.973 δρχ. το έτος 1990 και σε 11.608 δρχ. το 2001. Αν ληφθεί υπόψη ότι ο δείκτης τιμών καταναλωτή από 42,6 το 1990 έφτασε το 106,7 το 2001, η αγοραστική δύναμη του επιδόματος του έτους 2001 σε τιμές του 1990 ανέρχεται σε 4.635 δρχ., είναι δηλαδή μειωμένο κατά -7% σε σύγκριση με το 1990.
- Επίδομα τρίτου παιδιού στις οικογένειες που αποκτούν τρίτο παιδί και μέχρις ότου το παιδί αυτό συμπληρώσει το 6^ο έτος της ηλικίας του. Το επίδομα αυτό ανερχόταν σε 34.000 δρχ. το 1990 και σε 46.431 δρχ. το 2001. Αποπληθωρισμένο το ποσό αυτό του 2001 ανέρχεται σε 18.537 σε τιμές του 1990. Είναι, δηλαδή, μειωμένο κατά -45,5% σε σύγκριση με το 1990.

Από το 1997 και μετά επιβλήθηκαν ορισμένα εισοδηματικά όρια. Αν το οικογενειακό εισόδημα ξεπερνούσε τα όρια αυτά τα παραπάνω γλίσχρα επιδόματα κόβονταν.

Τόσο εξαιτίας της απαξίωσης των επιδομάτων λόγω πληθωρισμού όσο και των εισοδηματικών ορίων που επιβλήθηκαν ο αριθμός των πολύτεκνων οικογενειών και των παιδιών τους και των οικογενειών με τρίτο παιδί που επιδοτούνταν από τον ΟΓΑ (τον Οργανισμό που χορηγεί τα επιδόματα αυτά) παρουσιάζει συνεχή μείωση από το 1998 και μετά (δεν εξετάζουμε εδώ τη μεγάλη μείωση του αριθμού των επιδοτούμενων οικογενειών που επήλθε το 1997 λόγω της επιβολής των εισοδηματικών ορίων). Η συνεχής αυτή μείωση φαίνεται από τον Πίνακα που παραθέτουμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Αριθμός πολύτεκνων οικογενειών και των παιδιών τους και αριθμός οικογενειών με τρίτο παιδί που επιδοτούνταν τα έτη 1998-2001

ΕΤΟΣ	Πολύτεκνες οικογένειες	Παιδιά πολύτεκνων οικογενειών	Οικογένειες με τρίτο παιδί
1998	91.041	360.519	45.227
1999	86.050	345.234	42.049
2000	84.423	343.660	40.235
2001	82.356	339.490	38.339
% Μείωση 1998-2001	-9,5	-5,8	-15,2

Από την τελευταία γραμμή του Πίνακα φαίνεται ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1998 σημειώθηκε μείωση σχεδόν κατά -10% των πολύτεκνων οικογενειών, κατά -6% των παιδιών τους και κατά -15% των οικογενειών με τρίτο παιδί που επιδοτούνταν από τον ΟΓΑ.

Μετά την απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας ότι η επιβολή εισοδηματικών ορίων για τη χορήγηση του πολυτεκνικού επιδόματος και του επιδόματος τρίτου παιδιού είναι αντισυνταγματική, τα επιδόματα αυτά από 1.1.2002 χορηγούνται στις οικογένειες που τα δικαιούνται ανεξάρτητα από το εισόδημά τους. Κατά συνέπεια οι αριθμοί τους το 2002 θα αυξηθούν, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα έχει σημειωθεί οποιαδήποτε αύξηση στον αριθμό των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών ή των οικογενειών που έχουν τρίτο παιδί.

Για να υπάρξει ουσιαστική οικονομική βοήθεια στις πολύτεκνες οικογένειες ή στις οικογένειες που έχουν αποκτήσει τρίτο παιδί και για να ενθαρρυνθούν τα ζευγάρια εκείνα που επιθυμούν να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά (και οι έρευνες του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών δείχνουν ότι τα ζευγάρια που έχουν παιδιά θα ήθελαν περισσότερα αν τους το επέτρεπαν τα οικονομικά τους μέσα), είναι ανάγκη η Κυβέρνηση να εφαρμόσει άμεσα τουλάχιστον τα παρακάτω μέτρα :

Α. Τα εντελώς ανεπαρκή πολυτεκνικά επιδόματα να διπλασιαστούν και από το ποσό των 11.956 στο οποίο ανέρχονται σήμερα να ανέλθουν στις 24.000 για κάθε παιδί και το ποσό αυτό να είναι αφορολόγητο, και

Β. Για τις οικογένειες που έχουν ή αποκτούν τρίτο παιδί να εφαρμοστεί η πρόταση του ομόφωνου πορίσματος της διακομματικής επιτροπής της Βουλής σύμφωνα με την οποία :«*Το επίδομα για το τρίτο παιδί να δίδεται μέχρι το τέλος της πρώτης σχολικής ηλικίας (12 ετών). Το ύψος του σήμερα να αυξηθεί στο 50% του κατώτατου μηνιαίου μισθού και με προοπτική αύξησής του ώστε να φθάσει σύντομα το σύνολο του μισθού*»

Στα τέλη του 2001 ο κατώτατος μισθός για έγγαμο ήταν 177.250 δρχ. Το 50% του ποσού αυτού είναι 88.625 δρχ. Κατά συνέπεια η υλοποίηση της πρότασης αυτής σήμερα, δηλαδή με καθυστέρηση 9 ολόκληρων χρόνων, απαιτεί το διπλασιασμό και του επιδόματος τρίτου παιδιού, το οποίο το 2001 (μετά την αφαίρεση του φόρου 10%), ανερχόταν σε 41.788 δρχ. Φυσικά το επίδομα αυτό θα πρέπει να είναι αφορολόγητο και να αυξηθεί σταδιακά για να φτάσει το ύψος του κατώτατου μισθού, όπως προτείνεται στο πόρισμα.

Εκτός, όμως, από τον άμεσο διπλασιασμό του επιδόματος για το τρίτο παιδί είναι ανάγκη το επίδομα αυτό να χορηγείται όχι μέχρι την ηλικία των 6 ετών (που ισχύει σήμερα, με αποτέλεσμα το «κόψιμό» του να προκαλεί σοβαρά προβλήματα σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα), αλλά σε πρώτη φάση μέχρι την ηλικία των 12 ετών, όπως προτείνεται στο πόρισμα και στη συνέχεια να επεκταθεί μέχρι την ηλικία των 23 ετών, όπως ισχύει για τα πολυτεχνικά επιδόματα (εφόσον τα παιδιά είναι άγαμα).

Σε ό,τι αφορά το κόστος της αύξησης των επιδομάτων η οποία προτείνεται στο άρθρο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι στον Προϋπολογισμό του 2002 έχει εγγραφεί ποσό 419,2 εκατ. Ευρώ τόσο για το πολυτεχνικό επίδομα και το επίδομα τρίτου παιδιού όσο και για τη σύνταξη της πολύτεχνης μητέρας. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει ποσοστό ίσο με 0,30% (δηλαδή ούτε το ένα τρίτο του ενός τοις εκατό(!)) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) του τρέχοντος έτους.

Αν ληφθεί υπόψη ότι στον Προϋπολογισμό του 1996 είχε εγγραφεί ποσό 119,2 δισ. δρχ. για τα ίδια επιδόματα και ότι το ποσό αυτό αντιπροσώπευε ποσοστό 0,42% του ΑΕΠ του έτους εκείνου, η προτεινόμενη στο άρθρο αυτό αύξηση του πολυτεχνικού επιδόματος και του επιδόματος τρίτου παιδιού θα μπορούσε να καλυφθεί αν η σχετική πρόβλεψη του προϋπολογισμού του 2002 για τα επιδόματα αυτά αυξανόταν κατά το ποσό εκείνο που απαιτείται ώστε αυτά, ως ποσοστό του ΑΕΠ, να επανέλθουν στο ύψος στο οποίο βρίσκονταν το 1996 (δηλαδή το 0,42%).

Είναι ευνόητο ότι εκτός από τα παραπάνω μέτρα, θα πρέπει να υλοποιηθούν και όλες οι άλλες προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993 δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, χωρίς την επίλυση του δημογραφικού είναι αδύνατη η επίλυση του ασφαλιστικού προβλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44

ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ

Σε μια εργασία μας που δημοσιεύτηκε στο βιβλίο του Καθηγητή Δ.Ε. Λώλη που εκδόθηκε στα τέλη του 2001 με τίτλο «Υπογεννητικότητα-Το σημαντικότερο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας» δείξαμε ότι, εξαιτίας της δραματικής μείωσης των γεννήσεων από το 1981 και μετά, η γεννητικότητα (γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους) στη χώρα μας από 15,36 το 1980 μειώθηκε στα 9,59 το 1998. Σε απόλυτους αριθμούς οι γεννήσεις από 148.134 το 1980 μειώθηκαν στις 100.894 το 1998. Η σοβαρότητα της μείωσης αυτής αναδειχνεται όταν ληφθεί υπόψη ότι οι θάνατοι το 1980 ήταν 87.282 (και επομένως είχαμε φυσική αύξηση του πληθυσμού κατά 60.852), ενώ το 1998 ήταν 102.668 (δηλαδή είχαμε μια φυσική μείωση του πληθυσμού κατά -1.774).

Για το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας το έτος 1991 είχε συγκροτηθεί μια Διακομματική Επιτροπή της Βουλής η οποία εργάστηκε επί ενάμισι χρόνο. Μετά από πολλές πολύωρες συνεδριάσεις και την ακρόαση εκπροσώπων φορέων και ειδικών συνέταξε και κατάθεσε το ομόφωνο πόρισμα της το Φεβρουάριο του 1993 το οποίο και συζητήθηκε στην Ολομέλεια του Σώματος. Στο πόρισμα περιλαμβάνεται μια σειρά προτάσεων για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος. Μια από αυτές ήταν και :

«Η σύσταση Μόνιμης Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για το δημογραφικό πρόβλημα, που θα επεξεργάζεται τις απαραίτητες προτάσεις και οι οποίες με τη μορφή νομοσχεδίου θα έρχονται στην Ολομέλεια του Σώματος. Επίσης η Επιτροπή αυτή θα παρακολουθεί την εφαρμογή των νομοθετημένων μέτρων και θα συντάσσει κάθε χρόνο έκθεση προς την Ολομέλεια».

Δυστυχώς η πρόταση αυτή, όπως και οι άλλες βασικές προτάσεις του πορίσματος, παρέμεινε στα χαρτιά. Εκτός, δηλαδή, από την Κυβέρνηση και η ίδια η Βουλή - Διακομματική Επιτροπή της οποίας έκανε την παραπάνω πρόταση - αδράνησε και δεν προχώρησε στη σύσταση της παραπάνω επιτροπής.

Η ολιγωρία τόσο της Κυβέρνησης όσο και της Βουλής πρέπει άμεσα να τερματισθεί δεδομένου ότι στη δεύτερη αναθεώρηση του Συντάγματος 2000/2001 προστέθηκε ως παράγραφος 5 στο άρθρο 21 η ακόλουθη διάταξη :

«Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του κράτους»

Το συνεχή έλεγχο του αν και κατά πόσο υλοποιείται η παραπάνω συνταγματική, πλέον, υποχρέωση του κράτους θα πρέπει να τον αναλάβει η Μόνιμη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής για το Δημογραφικό Πρόβλημα (Μόνιμη Επιτροπή απ' εδώ κι εμπρός) που προτάθηκε στο ομόφωνο πόρισμα του 1993. Δυστυχώς η σύσταση της

Μόνιμης αυτής Επιτροπής δεν περιλαμβάνεται στις διατάξεις που προστέθηκαν στον Κανονισμό της Βουλής με βάση την αναθεώρηση του Συντάγματος.

Πρωτοβουλία για τη συγκρότηση της παραπάνω Μόνιμης Επιτροπής θα πρέπει να αναλάβει είτε ο Πρόεδρος της Βουλής, είτε η Διάσκεψη των Προέδρων, είτε οποιοδήποτε από (ή όλα μαζί) τα κόμματα της Βουλής. Η σχετική πρόταση πρέπει να προβλέπει την προσθήκη σχετικής διάταξης στον Κανονισμό της Βουλής και στη συνέχεια τη συγκρότηση της Επιτροπής όχι με τη λογική της πλειοψηφίας-μειοψηφίας, αλλά σε διακομματική βάση με διακομματικό Προεδρείο.

Άμεσο έργο της Μόνιμης Επιτροπής θα πρέπει να είναι :

1. Η καταγραφή των μέτρων που έχουν ληφθεί από όλες τις Κυβερνήσεις και εφαρμόζονται σήμερα για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος.
2. Η ιεράρχηση κατά σειρά σπουδαιότητας και επείγοντος των μέτρων που προτάθηκαν από τη Διακομματική Επιτροπή στο ομόφωνο πόρισμα της του 1993 και τα οποία δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμη.
3. Η κοστολόγηση της εφαρμογής των μέτρων αυτών.
4. Η σύνταξη χρονοδιαγράμματος για την εφαρμογή τους, και
5. Η σύνταξη προσχεδίου νόμου για τη σταδιακή υλοποίησή τους.

Δεδομένου, όμως, ότι έχουν ήδη παρέλθει 9 έτη αφότου συντάχθηκε και συζητήθηκε στη Βουλή το ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής - η οποία επικέντρωσε το ενδιαφέρον της κατά κύριο λόγο στο πρόβλημα της υπογεννητικότητας - και επειδή στο διάστημα που έχει περάσει από τότε εμφανίστηκαν και νέες διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος της χώρας, η Μόνιμη Επιτροπή θα πρέπει να προχωρήσει στη διερεύνηση των διαστάσεων αυτών. Για το σκοπό αυτό μπορεί να καλέσει εκπροσώπους φορέων και ειδικούς επιστήμονες, όπως έκανε η διακομματική επιτροπή το 1991-1993. Αφού ολοκληρώσει τις ακροάσεις αυτές η Μόνιμη Επιτροπή θα πρέπει να συντάξει ένα (αν είναι δυνατόν ομόφωνο) πόρισμα το οποίο θα συμπληρώνει και θα επικαιροποιεί το πόρισμα του 1993.

Μια από τις νέες διαστάσεις του δημογραφικού μας προβλήματος, με την οποία δεν ασχολήθηκε αναλυτικά η Διακομματική Επιτροπή του 1991-93, είναι η παρουσία εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών και λαθρομεταναστών, των οικογενειών τους και των παιδιών τους που, όπως είναι γνωστό, εισήλθαν στη χώρα μας κύρια στη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Η κατά 680.000, περίπου, αύξηση του πληθυσμού της χώρας το 2001 σε σύγκριση με το 1991 οφείλεται κατά κύριο λόγο σ' αυτούς, δεδομένου ότι η υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων στη διάρκεια ολόκληρης της δεκαετίας αυτής δεν ξεπέρασε τις 22.000.

Το πρόβλημα των μεταναστών δεν έχει, δυστυχώς, τύχει της προσοχής που απαιτείται από όλες τις μέχρι σήμερα Κυβερνήσεις και δεν υπάρχει συγκροτημένη πολιτική για την αντιμετώπισή του. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι αρμόδιοι κυβερνητικοί φορείς δεν έχουν καταφέρει να τους καταγράψουν στις δύο απόπειρες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα για τη νομιμοποίησή τους και έχουν διαφορετικές εκτιμήσεις για τον αριθμό τους. Επιπλέον, παρ' όλο ότι έχει περάσει πάνω από ένας χρόνος, δεν έχει ακόμα ανακοινωθεί ο αριθμός εκείνων που καταγράφηκαν στη γενική απογραφή του πληθυσμού της χώρας στις 18.3.2001 (και, φυσικά, δεν είναι γνωστό αν και κατά

πόσο η απογραφή αυτή κατέγραψε όλους τους μετανάστες και, κύρια, τους λαθρομετανάστες και τα μέλη των οικογενειών τους).

Η παρουσία και σημαντική συνεισφορά στην οικονομία του Τόπου εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών και λαθρομεταναστών και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τόσο αυτοί όσο και τα μέλη των οικογενειών τους θα πρέπει να απασχολήσει όλα σχεδόν τα Υπουργεία (και αυτό, δυστυχώς, δεν έχει γίνει). Σε ό,τι αφορά τις δημογραφικές πλευρές της παρουσίας τους (και ενδεχόμενα μόνιμης παραμονής τους) στη χώρα μας, η Μόνιμη Επιτροπή θα πρέπει να συστήσει μια ολιγομελή Υποεπιτροπή η οποία θα ασχολείται σε μόνιμη βάση με τις πλευρές αυτές. Ειδικότερα η Υποεπιτροπή αυτή θα πρέπει να εξετάσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν εκείνοι οι μετανάστες που έχουν τις οικογένειες τους εδώ και οι οποίοι σκοπεύουν να μείνουν μόνιμα στη χώρα μας. Ανάμεσα στα προβλήματα αυτά είναι και εκείνα :

- (α) Των μεταναστών που τα παιδιά τους γεννιούνται στην Ελλάδα.
- (β) Των οικογενειών με μικρά παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- (γ) Των παιδιών που συμπληρώνουν το 6^ο έτος της ηλικίας και πρέπει να εγγραφούν στα δημοτικά σχολεία, και
- (δ) Των παιδιών που εγγράφονται στα σχολεία σε μεγάλη σχετικά ηλικία.

Ο βασικός στόχος θα πρέπει να είναι όλα τα παιδιά των οικογενειών των μεταναστών να έχουν ισότιμη μεταχείριση με τα Ελληνόπουλα ώστε όταν μεγαλώσουν και ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό της χώρας να μην είναι πολίτες δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται καθαρά ότι δύο είναι σήμερα οι κύριες διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος της χώρας με τις οποίες θα πρέπει να ασχολείται συνεχώς η Μόνιμη Επιτροπή :

- Η Υπογεννητικότητα, η οποία εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλή (μια από τις 3 μικρότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), και
- Οι Μετανάστες και τα μέλη των οικογενειών τους των οποίων ο αριθμός ως ποσοστό του πληθυσμού θα πρέπει να είναι από τους υψηλότερους στην Ε.Ε.

Δεδομένου και οι δύο παραπάνω διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος απασχολούν και πολλές (αν όχι όλες) τις χώρες-μέλη της Ε.Ε., σκόπιμο θα είναι η Μόνιμη Επιτροπή να συνεργαστεί με ανάλογες Επιτροπές των εθνικών κοινοβουλίων των χωρών-μελών της Ε.Ε. και με το Ευρωκοινοβούλιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45

ΤΟ 90% ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1991-2001 ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Κυριακάτικη Αυγή» της 13.5.2001 (βλέπε Κεφάλαιο 34) σημειώναμε ότι - με βάση τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του 2001 που είχαν ανακοινωθεί στις 26.3.2001, τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 1991, τα στοιχεία για τις γεννήσεις και θανάτους τα έτη 1991-1999 και τις εκτιμήσεις για τις γεννήσεις και τους θανάτους το έτος 2000 - ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε τη δεκαετία 1991-2001 κατά 679.871. Στην αύξηση αυτή η καθαρή εισροή πληθυσμού (Αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό συνέβαλε κατά 658.253 (96,8%) και η φυσική αύξηση (γεννήσεις μείον θάνατοι) μόλις 21.618 (3,2%).

Στις 29.4.2002 δόθηκαν στη δημοσιότητα τα τελικά στοιχεία της απογραφής του 2001 για τον πραγματικό και για το νόμιμο πληθυσμό. Τις μέρες που ακολούθησαν το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στις αλλαγές που επέρχονται στην κατανομή των 288 εδρών στις 56 εκλογικές περιφέρειες εξαιτίας των μεταβολών του νόμιμου πληθυσμού τους, χωρίς να γίνει καμιά ανάλυση για τις αλλαγές που επήλθαν στον πραγματικό πληθυσμό. Μια πρώτη προσπάθεια αναπλήρωσης της παράλειψης αυτής αποτελεί το άρθρο αυτό.

Σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία της απογραφής του 2001 ο πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας (δηλαδή ο πληθυσμός που βρέθηκε στη χώρα το βράδυ της 17 προς 18.3.2002) ανερχόταν σε 10.964.080, ήταν δηλαδή κατά 24.039 μεγαλύτερος από εκείνο που έδειξαν τα προσωρινά στοιχεία (10.939.771). Η αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1991-2001, σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία για τον πραγματικό πληθυσμό της απογραφής του το 2001 ήταν 704.180. Κατά συνέπεια - αν η διαφορά των θανάτων από τις γεννήσεις στη διάρκεια της δεκαετίας ήταν 21.618 (όση, δηλαδή, την είχαμε υπολογίσει στο άρθρο της 13.5.2001) - η συμβολή της μετανάστευσης ήταν 682.562 (96,9%) και της φυσικής αύξησης μόνο 3,1%.

Το ενδιαφέρον, όμως, στα τελικά στοιχεία για τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας το 2001 δεν έγκειται τόσο στη μικρή αυτή διόρθωση (η οποία αυξάνει ακόμη περισσότερο τη συμβολή της μετανάστευσης στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας) όσο στην ανάλυσή τους σε Έλληνες και Αλλοδαπούς. Τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα για το έτος 2001 στηρίζονται σε καθολική επεξεργασία των δελτίων της απογραφής της 18.3.2001. Δεδομένου ότι τα αντίστοιχα στοιχεία για το έτος 1991 στηρίζονται, επίσης, σε καθολική επεξεργασία των δελτίων της απογραφής του 1991, μπορούμε να εξετάσουμε τη μεταβολή στον πραγματικό πληθυσμό της χώρας κατά υπηκοότητα για να διαπιστώσουμε σε ποια έκταση η αύξησή του οφείλεται στην αύξηση των Ελλήνων και σε ποια έκταση στην αύξηση των Αλλοδαπών.

Με βάση τα στοιχεία των απογραφών των ετών 1991 και 2001 που προαναφέρθηκαν δίνουμε στον Πίνακα που ακολουθεί τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας κατά

υπηκοότητα. Στις τρεις πρώτες στήλες της πρώτης γραμμής του Πίνακα δίνεται ο αριθμός των Ελλήνων, των Αλλοδαπών και το Σύνολο του πληθυσμού με βάση την απογραφή του 1991, της δεύτερης γραμμής τα αντίστοιχα στοιχεία με βάση την απογραφή του 2001, της τρίτης γραμμής η αύξηση των Ελλήνων, των Αλλοδαπών και του Συνόλου του πληθυσμού τη δεκαετία 1991-2001 και της τελευταίας γραμμής η ποσοστιαία αύξηση τους την ίδια δεκαετία. Στην τελευταία στήλη δίνεται το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι Αλλοδαποί στο σύνολο του πληθυσμού το 1991 (πρώτη γραμμή), το 2001 (δεύτερη γραμμή) και στην αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία 1991-2001 (τρίτη γραμμή).

ΠΙΝΑΚΑΣ
Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας με βάση τις απογραφές των ετών
1991 και 2001

Έτος	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	%Αλλοδ.
1991	10.092.624	167.276	10.259.900	1,6
2001	10.166.987	797.093	10.964.080	7,3
Αύξηση				
1991-2001	74.363	629.817	704.180	89,4
Ποσοστιαία				
Αύξηση	0,7	376,5	6,9	

Από την τελευταία γραμμή της τρίτης στήλης του Πίνακα φαίνεται ότι ο συνολικός πραγματικός πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά 6,9% τη δεκαετία 1991-2001. Η αύξηση αυτή οφείλεται κύρια στον πενταπλασιασμό σχεδόν (αύξηση κατά 376,5%), του αριθμού των Αλλοδαπών δεδομένου ότι η αύξηση του αριθμού των Ελλήνων δεν ήταν ούτε 1% (αύξηση 0,7%). Αποτέλεσμα των μεταβολών αυτών ήταν να αυξηθεί το ποσοστό που οι Αλλοδαποί αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό της χώρας από 1,6% το 1991 σε 7,3% το 2001. Τέλος, όπως φαίνεται από την τρίτη γραμμή του Πίνακα, το 89,4% της κατά 704.180 αύξησης του πραγματικού πληθυσμού της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 οφείλεται στην αύξηση των Αλλοδαπών.

Οι αυξήσεις αυτές, τόσο των Ελλήνων όσο και των Αλλοδαπών οφείλονται τόσο στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) - η οποία, όπως είδαμε, ήταν πολύ μικρή - όσο και στην καθαρή εισροή πληθυσμού (Αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό. Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία για τις γεννήσεις τους θανάτους και την καθαρή εισροή πληθυσμού κατά υπηκοότητα και, επομένως, δεν μπορούμε να διαχωρίσουμε ακριβώς το ποσοστό που η αύξηση των Ελλήνων και των Αλλοδαπών χωριστά οφείλεται από μια μεριά στη φυσική αύξησή τους και από την άλλη στην καθαρή εισροή πληθυσμού. Μπορούμε, όμως, να κάνουμε ορισμένες γενικές παρατηρήσεις.

Σε ό,τι αφορά τη φυσική αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία του '90

- Η μεγάλη πλειονότητα των γεννήσεων είναι από Ελληνίδες μητέρες. Ένας, όμως, αριθμός γεννήσεων είναι και από Αλλοδαπές μητέρες (βλέπε, σχετικά, Κεφάλαιο 19).

- Η συντριπτική πλειονότητα των θανάτων είναι θάνατοι Ελλήνων, δεδομένου ότι οι μετανάστες και λαθρομετανάστες είναι νεότεροι στην ηλικία (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας «*Ανατομία της Ανεργίας 1981-2000*» που εκδόθηκε Δεκέμβριο του 2001). Κατά συνέπεια
- Αν η διαφορά θανάτων από γεννήσεις Ελλήνων και Αλλοδαπών μαζί τη δεκαετία 1991 είναι γύρω στις 22.000, είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις Ελλήνων, ενώ το αντίθετο ισχύει για τους Αλλοδαπούς.
Σε ό,τι αφορά τα μεταναστευτικά ρεύματα τη δεκαετία του '90 :
- Όπως προαναφέρθηκε στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής σημειώθηκε μια μεγάλη καθαρή εισροή (δηλαδή είσοδοι μείον έξοδοι) μεταναστών και λαθρομεταναστών κύρια από την Αλβανία, από άλλες βαλκανικές χώρες (αλλά και από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής).
- Στη διάρκεια της ίδιας δεκαετίας, παρ' όλο ότι ένας αριθμός Ελλήνων μετανάστευσε, ο αριθμός εκείνων που παλιννόστησε θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος, δηλαδή είχαμε μια καθαρή εισροή Ελλήνων, η οποία, όμως θα πρέπει να ήταν μικρή σε σύγκριση με την καθαρή εισροή Αλλοδαπών.
Με βάση τις παραπάνω γενικές παρατηρήσεις μπορούμε να υποθέσουμε ότι σε ό,τι αφορά :
- Τους Έλληνες η αύξηση κατά 74.363 πρέπει να είναι το υπόλοιπο που μένει αν από την καθαρή εισροή Ελλήνων αφαιρεθεί η υπεροχή των θανάτων έναντι των γεννήσεων Ελλήνων τη δεκαετία 1991-2001. Η καθαρή, δηλαδή, εισροή Ελλήνων πρέπει να είναι μεγαλύτερη των 74.363, ενώ σε ό,τι αφορά
- Τους Αλλοδαπούς η αύξηση κατά 629.817 είναι το άθροισμα της καθαρής εισροής Αλλοδαπών συν την υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων Αλλοδαπών τη δεκαετία 1991-2001. Η καθαρή, δηλαδή, εισροή Αλλοδαπών πρέπει να είναι μικρότερη των 629.817.
Όλα, όμως, όσα προαναφέρθηκαν - δηλαδή τόσο ο Πίνακας και τα σχόλια σ' αυτόν όσο και οι γενικές παρατηρήσεις - στηρίζονται στα στοιχεία των απογραφών των ετών 1991-2001. Τα στοιχεία αυτά, με τη σειρά τους, στηρίζονται στην επεξεργασία των δελτίων απογραφής. Δεν γνωρίζουμε, όμως, αν και κατά πόσο όλοι όσοι βρέθηκαν την ημέρα των απογραφών αυτών στη χώρα περιλαμβάνονται στα δελτία αυτά. Έχουμε, δηλαδή, το γνωστό πρόβλημα της κάλυψης που πέτυχαν οι απογραφές αυτές. Το πρόβλημα αυτό - που υπήρχε και το 1991 αλλά σε πολύ μικρότερη έκταση - είναι σοβαρότατο το 2001, δεδομένου ότι τη δεκαετία του '90 εισήλθε στη χώρα μεγάλος αριθμός λαθρομεταναστών με τις οικογένειές τους. Παρ' όλες τις προσπάθειες που έγιναν για τη νομιμοποίησή τους, είναι βέβαιο ότι ένας σημαντικός αριθμός τους ήταν παράνομοι την ημέρα της απογραφής του 2001 και, επομένως, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι όλοι συμπλήρωσαν δελτία απογραφής. Ο εμφανιζόμενος, επομένως, αριθμός Αλλοδαπών (και, κατά συνέπεια, ο συνολικός πληθυσμός της χώρας) στην απογραφή του 2001 (και στον Πίνακα) είναι, κατά πάσα πιθανότητα, μικρότερος του πραγματικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46

ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Σε άρθρα μας που δημοσιεύτηκαν αμέσως μετά την απογραφή της 18.3.2001 - με βάση τα πρώτα προσωρινά της απογραφής αυτής για τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας που ανακοινώθηκαν στις 26.3.2001, τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 1991, τις γεννήσεις και θανάτους τα έτη 1991-1999 και τις εκτιμήσεις για τις γεννήσεις και θανάτους το έτος 2000 - υπολογίσαμε ότι ο πληθυσμός της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 αυξήθηκε κατά 679.871. Στην αύξηση αυτή η καθαρή εισροή (αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό συνέβαλε 658.253 (96,8%) και η φυσική αύξηση (γεννήσεις μείον θάνατοι) μόλις 21.618 (3,2%).

Στις 29.4.2002 δόθηκαν στη δημοσιότητα τα τελικά στοιχεία της απογραφής του 2001 για τον πραγματικό και για το νόμιμο πληθυσμό. Εξαιτίας των μεταβολών στο νόμιμο πληθυσμό το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στις αλλαγές που επέρχονται στην κατανομή των 288 εδρών στις 56 εκλογικές περιφέρειες, χωρίς να γίνει καμιά ανάλυση για τις αλλαγές που επήλθαν στον πραγματικό πληθυσμό.

Σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία της απογραφής του 2001 ο πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας (δηλαδή ο πληθυσμός που βρέθηκε στη χώρα το βράδυ της 17 προς 18.3.2001) ανερχόταν σε 10.964.080, ήταν δηλαδή κατά 24.039 μεγαλύτερος από εκείνο που έδειξαν τα προσωρινά στοιχεία (10.939.771). Το ενδιαφέρον στα τελικά αυτά στοιχεία δεν έγκειται τόσο στη μικρή αυτή διόρθωση στον πραγματικό πληθυσμό (η οποία αυξάνει ακόμη περισσότερο τη συμβολή της μετανάστευσης στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας) όσο στην ανάλυσή τους σε Έλληνες και Αλλοδαπούς.

Τα στοιχεία που ανακοινώθηκαν στηρίζονται σε καθολική επεξεργασία των δελτίων της απογραφής του 2001 γεγονός που μας δίνει τη δυνατότητα να δούμε τις μεταβολές στον πραγματικό πληθυσμό της χώρας κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και υπηκοότητα τη δεκαετία 1991-2001, δεδομένου ότι υπάρχουν τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 1991 τα οποία προέκυψαν, επίσης, από καθολική επεξεργασία των δελτίων της απογραφής εκείνης.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας τα έτη 1991 και 2001 κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και υπηκοότητα. Στις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 1 δίνονται τα στοιχεία για τους Έλληνες, τους Αλλοδαπούς και το Σύνολο του πληθυσμού που βρέθηκαν στην απογραφή του 1991 στα γεωγραφικά διαμερίσματα και στο Σύνολο Χώρας και στις επόμενες τρεις τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 2001. Στις τρεις τελευταίες στήλες δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των Ελλήνων (7^η

στήλη), των Αλλοδαπών (8^η στήλη) και του Συνόλου (9^η στήλη) τη δεκαετία 1991-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας τα έτη 1991 και 2001 κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και υπηκοότητα

Γεωγραφικά Διαμερίσματα	1991			2001			% Μεταβολή 1991 - 2001		
	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	3.430.995	92.412	3.523.407	3.385.078	376.732	3.761.810	-1,3	307,7	6,8
Λοιπή Στ.Ελλάδα & Εύβοια	803.639	6.821	810.460	780.496	49.187	829.683	-2,9	621,1	2,4
Πελοπόννησος	1.074.897	12.038	1.086.935	1.073.185	81.679	1.154.864	-0,2	578,5	6,2
Ιόνια Νησιά	189.616	4.118	193.734	192.460	20.524	212.984	1,5	398,4	9,9
Ήπειρος	331.010	8.718	339.728	336.753	17.067	353.820	1,7	95,8	4,1
Θεσσαλία	731.083	3.763	734.846	720.066	33.782	753.848	-1,5	797,7	2,6
Μακεδονία	2.214.377	21.642	2.236.019	2.299.227	125.973	2.425.200	3,8	482,1	8,5
Θράκη	336.544	1.461	338.005	356.295	5.743	362.038	5,9	293,1	7,1
Νησιά Αιγαίου	448.785	7.927	456.712	467.791	40.911	508.702	4,2	416,1	11,4
Κρήτη	531.678	8.376	540.054	555.636	45.495	601.131	4,5	443,2	11,3
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.092.624	167.276	10.259.900	10.166.987	797.093	10.964.080	0,7	376,5	6,9

Σε ό,τι αφορά το Σύνολο Χώρας από την τελευταία γραμμή της τελευταίας στήλης του Πίνακα 1 φαίνεται ότι ο συνολικός πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε τη δεκαετία 1991-2001 κατά 6,9%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κύρια στον πενταπλασιασμό, σχεδόν, (αύξηση κατά 376,5%) του αριθμού των Αλλοδαπών (βλέπε τελευταία γραμμή της 8^{ης} στήλης), δεδομένου ότι η αύξηση του αριθμού των Ελλήνων δεν ήταν ούτε 1% (αύξηση 0,7%) (βλέπε τελευταία γραμμή της 7^{ης} στήλης). Οι αυξήσεις αυτές τόσο των Ελλήνων όσο και των Αλλοδαπών στο Σύνολο Χώρας οφείλονται από τη μια μεριά στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) (η οποία, όπως είδαμε, ήταν πολύ μικρή) όσο και στην καθαρή εισροή πληθυσμού (Αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό. Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν στοιχεία για τις γεννήσεις και θανάτους και την καθαρή εισροή πληθυσμού κατά υπηκοότητα, δεν μπορούμε να προχωρήσουμε σε παραπέρα ανάλυση των στοιχείων που προαναφέρθηκαν.

Σε ό,τι αφορά τα γεωγραφικά διαμερίσματα :

- Από την 7^η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι σε 4 γεωγραφικά διαμερίσματα ο αριθμός των Ελλήνων μειώθηκε. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στη Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια και ακολουθούν η Θεσσαλία, η Περιφέρεια Πρωτεύουσας και η Πελοπόννησος. Στα υπόλοιπα γεωγραφικά διαμερίσματα σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των Ελλήνων. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στη Θράκη, στην Κρήτη, στα Νησιά του Αιγαίου και στη Μακεδονία.
- Από την 8^η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα αυξήθηκε ο αριθμός των Αλλοδαπών. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στη Θεσσαλία (στην οποία 9πλασιάστηκε) και ακολουθούν η Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια και η Πελοπόννησος. Η μικρότερη αύξηση Αλλοδαπών σημειώθηκε στην Ήπειρο (στην οποία σχεδόν διπλασιάστηκε).
- Από την 9^η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι, εξαιτίας των μεταβολών στον αριθμό των Ελλήνων και Αλλοδαπών που προαναφέρθηκαν, η μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού σημειώθηκε στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη (όπου ξεπέρασε το 11%) και ακολουθούν τα Ιόνια Νησιά, και η μικρότερη στη Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια. Ένας βασικός παράγοντας που συνέβαλε στην αύξηση του πληθυσμού

στα Νησιά του Αιγαίου, στην Κρήτη και στα Ιόνια Νησιά είναι η άνθηση ου τουρισμού.

Όλες οι παραπάνω μεταβολές στα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας οφείλονται - όπως και στο Σύνολο χώρας - τόσο στη φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) όσο και στην καθαρή εισροή πληθυσμού (Αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό. Οφείλονται, όμως, και στην εσωτερική μετανάστευση, δηλαδή στη μετεγκατάσταση από ένα γεωγραφικό διαμέρισμα σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα τόσο Ελλήνων όσο και Αλλοδαπών.

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1 δίνουμε στον Πίνακα 2 τη μεταβολή του πληθυσμού τη δεκαετία 1991 κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και υπηκοότητα. Οι τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 προκύπτουν από την αφαίρεση των τριών πρώτων στηλών από τις τρεις επόμενες του Πίνακα 1. Στην 4^η και 5^η στήλη δίνεται η ποσοστιαία συμβολή των Ελλήνων και των Αλλοδαπών στη μεταβολή του πληθυσμού και στην 7^η και 8^η το ποσοστό που οι Αλλοδαποί αντιπροσώπευαν στον πραγματικό πληθυσμό τα έτη 1991 και 2001 και στην 9^η την ποσοστιαία μεταβολή του ποσοστού αυτού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μεταβολή και σύνθεση του πραγματικού πληθυσμού της Ελλάδας τα έτη 1991 και 2001 κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και υπηκοότητα

Γεωγραφικά Διαμερίσματα	Μεταβολή πληθυσμού 1991 - 2001			% Συμμετοχής στη μεταβολή πληθυσμού			Αλλοδαποί ως % πληθυσμού		
	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	1991	2001	% Μεταβ.
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	-45.917	284.320	238.403	-19	119	100	2,73	10,01	266,8
Λοιπή Στ.Ελλάδα & Εύβοια	-23.143	42.366	19.223	-120	220	100	0,87	5,93	578,4
Πελοπόννησος	-1.712	69.641	67.929	-3	103	100	1,12	7,07	530,5
Ιόνια Νησιά	2.844	16.406	19.250	15	85	100	2,14	9,64	350,4
Ήπειρος	5.743	8.349	14.092	41	59	100	2,59	4,82	86,3
Θεσσαλία	-11.017	30.019	19.002	-58	158	100	0,52	4,48	757,5
Μακεδονία	84.850	104.331	189.181	45	55	100	0,94	5,19	451,8
Θράκη	19.751	4.282	24.033	82	18	100	0,41	1,59	286,9
Νησιά Αιγαίου	19.006	32.984	51.990	37	63	100	1,69	8,04	374,6
Κρήτη	23.958	37.119	61.077	39	61	100	1,51	7,57	402,1
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	74.363	629.817	704.180	11	89	100	1,65	7,27	341,9

Από την τελευταία γραμμή της 5^{ης} στήλης του Πίνακα 2 φαίνεται ότι το 89% της κατά 704.180 αύξησης του πληθυσμού της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 οφείλεται στους Αλλοδαπούς και μόνο το 11% στους Έλληνες.

Σε ό,τι αφορά τα γεωγραφικά διαμερίσματα, όπως φαίνεται από την 4^η και 5^η στήλη του Πίνακα 2 :

- Στα 4, στα οποία ο αριθμός των Ελλήνων μειώθηκε, η μείωσή τους υπεραναπλήρωθηκε από την αύξηση των Αλλοδαπών. Η μεγαλύτερη συμβολή στην υπεραναπλήρωση αυτή σημειώθηκε στη Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια και ακολουθούν η Θεσσαλία, η Περιφέρεια Πρωτεύουσας και η Πελοπόννησος.
- Σε 5 η συμβολή των Αλλοδαπών στην αύξηση του πληθυσμού τους ήταν μεγαλύτερη από τη συμβολή των Ελλήνων. Η συμβολή των Αλλοδαπών κυμαινόταν από 85% (στα Ιόνια Νησιά) μέχρι 55% (στη Μακεδονία), και
- Μόνο σε 1 γεωγραφικό διαμέρισμα (τη Θράκη) η συμβολή των Ελλήνων ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των Αλλοδαπών (82% έναντι 18%).

Αποτέλεσμα των αλλαγών που προαναφέρθηκαν ήταν να αυξηθεί το ποσοστό που οι Αλλοδαποί αντιπροσώπευαν στον πληθυσμό της χώρας. Όπως φαίνεται από την 7^η και 8^η

στήλη του Πίνακα 2 :

- Το υψηλότερο ποσοστό Αλλοδαπών το 1991 το είχε η Περιφέρεια Πρωτεύουσας και ακολουθούσαν η Ήπειρος, τα Ιόνια Νησιά και τα Νησιά του Αιγαίου, και το μικρότερο η Θράκη και ακολουθούσε η Θεσσαλία.
- Το υψηλότερο ποσοστό Αλλοδαπών το 2001 το είχε, πάλι, η Περιφέρεια Πρωτεύουσας και ακολουθούσαν τα Ιόνια Νησιά, τα Νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη, και το μικρότερο πάλι η Θράκη και ακολουθούσε η Θεσσαλία. Τέλος
- Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού που οι Αλλοδαποί αντιπροσώπευαν στον πληθυσμό (βλέπε 9^η στήλη) σημειώθηκε στη Θεσσαλία και ακολουθούν η Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια και η Πελοπόννησος, και η μικρότερη στην Ήπειρο.

Πριν κλείσουμε την ανάλυση αυτή θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα στοιχεία τόσο της απογραφής του 1991 όσο και του 2001 στηρίζονται στην καθολική επεξεργασία των δελτίων των απογραφών. Δεν γνωρίζουμε, όμως, αν και κατά πόσο όλοι όσοι βρέθηκαν την ημέρα των απογραφών αυτών περιλαμβάνονται στα δελτία αυτά. Το πρόβλημα αυτό που υπήρχε, αλλά σε πολύ μικρότερη έκταση, και το 1991 - είναι σοβαρότατο το 2001 δεδομένης της εισόδου στη χώρα τη δεκαετία του '90 μεγάλου αριθμού λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους. Δεδομένης της μη νόμιμης παρουσίας πολλών από αυτούς το 2001 και της διασποράς τους σε όλη τη χώρα, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι όλοι συμπλήρωσαν δελτία απογραφής και επομένως ο εμφανιζόμενος στην απογραφή (και στους Πίνακες 1 και 2) αριθμός Αλλοδαπών (και, κατά συνέπεια, και ο συνολικός πληθυσμός) είναι, κατά πάσα πιθανότητα μικρότερος του πραγματικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 47

ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στο προηγούμενο άρθρο μας στην «Κυριακάτικη Αυγή» (της 12.5.2002) (βλέπε Κεφάλαιο 45) - με βάση τα στοιχεία των απογραφών του 1991 και 2001 - εξετάσαμε τη μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού στο Σύνολο Χώρας κατά υπηκοότητα. Με βάση τα ίδια στοιχεία εξετάζουμε στο άρθρο αυτό την εξέλιξη του νόμιμου σε σύγκριση με την εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού της χώρας στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (την Περιφέρεια Πρωτεύουσας και το Νομό Θεσσαλονίκης), την Υπόλοιπη Χώρα και το Σύνολο Χώρας.

Πριν προχωρήσουμε θα πρέπει να δούμε τους ορισμούς του πραγματικού και του νόμιμου πληθυσμού :

- Πραγματικός πληθυσμός ενός Νομού είναι όσοι βρέθηκαν στο Νομό τη νύχτα που προηγήθηκε της απογραφής (το 2001 τη νύχτα της 17^{ης} προς την 18^η Μαρτίου 2001) οι οποίοι μπορεί να είναι: Ομοδημότες (εγγεγραμμένοι στα δημοτολόγια των Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού), Ετεροδημότες (εγγεγραμμένοι σε δημοτολόγια Δήμων και Κοινοτήτων άλλων Νομών) (το άθροισμα των ομοδημοτών και ετεροδημοτών είναι οι Έλληνες που βρέθηκαν στο Νομό), και Αλλοδαποί.
- Νόμιμος πληθυσμός ενός Νομού είναι οι : Ομοδημότες (όπως ορίζονται και στον πραγματικό πληθυσμό), οι Απογραφέντες σε άλλους Νομούς (οι δημότες των Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού που απογράφηκαν σε Δήμους και Κοινότητες άλλων Νομών), και οι Προσωρινά απουσιάζοντες στο εξωτερικό (δημότες που βρέθηκαν προσωρινά στο εξωτερικό).

Τα παραπάνω στοιχεία για το

- Σύνολο Χώρας
- Το Νομό Αττικής
- Το Νομό Θεσσαλονίκης, και
- Την Υπόλοιπη Χώρα (δηλαδή το Σύνολο Χώρας μείον τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης)

δίνονται στον Πίνακα που ακολουθεί. Στην τρίτη γραμμή του κάθε τμήματος δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή τη δεκαετία 1991-2001 και στο τελευταίο τμήμα το ποσοστό που αντιπροσωπεύει στον πληθυσμό του Συνόλου Χώρας ο πληθυσμός των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Ομοδημότες, Ετεροδημότες άλλων Νομών, Έλληνες, Αλλοδαποί, Πραγματικός Πληθυσμός, Ετεροδημότες άλλων Νομών, Προσωρινά απουσιάζοντες στο εξωτερικό και Νόμιμος Πληθυσμός στο Σύνολο Χώρας, στο Νομό Αττικής, στο Νομό Θεσσαλονίκης και στην Υπόλοιπη Χώρα τα έτη 1991 και 2001

Έτος	Ομοδημότες	Ετερ.άλλων Ν.	Έλληνες	Αλλοδαποί	Πραγμ.Πληθ.	Ομοδημότες	Ετερ.σε άλλ.Ν.	Πρ.απ.στο εξ.	Νομ.Πληθ.
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ									
1991	7.343.849	2.748.775	10.092.624	167.276	10.259.900	7.343.849	2.748.775	41.910	10.134.534
2001	7.732.080	2.434.907	10.166.987	797.093	10.964.080	7.732.080	2.434.907	39.608	10.206.595
% ΜΕΤ.	5,3	-11,4	0,7	376,5	6,9	5,3	-11,4	-5,5	0,7
ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ									
1991	2.130.877	1.400.118	3.530.995	92.412	3.623.407	2.130.877	737.952	12.916	2.881.745
2001	2.243.022	1.142.056	3.385.078	376.732	3.761.810	2.243.022	743.433	16.513	3.002.968
% ΜΕΤ.	5,3	-18,4	-4,1	307,7	3,8	5,3	0,7	27,8	4,2
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ									
1991	543.802	390.198	934.000	12.864	946.864	543.802	185.102	2.936	731.840
2001	617.912	371.042	988.954	68.871	1.057.825	617.912	203.153	3.576	824.641
% ΜΕΤ.	13,6	-4,9	5,9	435,4	11,7	13,6	9,8	21,8	12,7
ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΧΩΡΑ									
1991	4.669.170	958.459	5.627.629	62.000	5.689.629	4.669.170	1.825.721	26.058	6.520.949
2001	4.871.146	921.809	5.792.955	351.490	6.144.445	4.871.146	1.488.321	19.519	6.378.986
% ΜΕΤ.	4,3	-3,8	2,9	466,9	8,0	4,3	-18,5	-25,1	-2,2
ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΟΜΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ									
1991	36,4	65,1	44,2	62,9	44,5	36,4	33,6	37,8	35,7
2001	37,0	62,1	43,0	55,9	44,0	37,0	38,9	50,7	37,5

Από τον Πίνακα φαίνεται ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1991

- Στο Σύνολο Χώρας (βλέπε τρίτη γραμμή του πρώτου τμήματος του Πίνακα) σημειώθηκε αύξηση των ομοδημοτών και μείωση των ετεροδημοτών. Συνολικά οι Έλληνες (ομοδημότες + ετεροδημότες) αυξήθηκαν ελάχιστα (0,7%). Σε αντίθεση με τους Έλληνες, όπως είδαμε στο προηγούμενο άρθρο, οι Αλλοδαποί σχεδόν πενταπλασιάστηκαν με αποτέλεσμα ο πραγματικός πληθυσμός (Έλληνες + Αλλοδαποί) να σημειώσει αύξηση κατά 6,9%. Σε αντίθεση με τον πραγματικό πληθυσμό, ο νόμιμος πληθυσμός (βασικά δηλαδή οι ομοδημότες και ετεροδημότες – δεδομένου ότι σημειώθηκε μικρή μείωση των λίγων Ελλήνων που βρίσκονταν προσωρινά στο εξωτερικό), αυξήθηκε ελάχιστα (0,7%, όσο και οι Έλληνες).
- Στο Νομό Αττικής (βλέπε τρίτη γραμμή του δεύτερου τμήματος του Πίνακα) παρατηρήθηκε αύξηση των ομοδημοτών ίση με εκείνη στο Σύνολο Χώρας. Η μείωση, όμως, των ετεροδημοτών ήταν πολύ μεγαλύτερη, με αποτέλεσμα τη μείωση των Ελλήνων. Και στο Νομό Αττικής παρατηρείται μεγάλη αύξηση των Αλλοδαπών, μικρότερη, όμως, από εκείνη στο Σύνολο Χώρας με αποτέλεσμα η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού να είναι μικρότερη από εκείνη στο Σύνολο Χώρας. Εξαιτίας της αύξησης των ομοδημοτών και της μικρής αύξησης των δημοτών που απογράφηκαν σε άλλους Νομούς καθώς και της αύξησης εκείνων που απουσίαζαν προσωρινά στο εξωτερικό, ο νόμιμος πληθυσμός - σε αντίθεση με τον αριθμό των Ελλήνων που βρέθηκαν στην απογραφή - αυξήθηκε περισσότερο απ' ό,τι ο πραγματικός.
- Στο Νομό Θεσσαλονίκης (βλέπε τρίτη γραμμή του τρίτου τμήματος του Πίνακα) η αύξηση των ομοδημοτών ήταν υπερδιπλάσια και η μείωση των ετεροδημοτών

μικρότερη από το μισό εκείνης στο Σύνολο Χώρας, με αποτέλεσμα η αύξηση των Ελλήνων να είναι πολλαπλάσια εκείνης στο Σύνολο Χώρας. Επιπλέον η αύξηση των Αλλοδαπών ήταν μεγαλύτερη, με αποτέλεσμα η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού να είναι σχεδόν διπλάσια εκείνης στο Σύνολο Χώρας και τριπλάσια εκείνης στο Νομό Αττικής. Εξαιτίας της μεγαλύτερης αύξησης των ομοδημοτών, της μεγάλης αύξησης των δημοτών που απογράφηκαν σε άλλους Νομούς και της αύξησης εκείνων που απουσίαζαν στο εξωτερικό, η αύξηση του νόμιμου πληθυσμού ήταν πολλαπλάσια εκείνης στο Σύνολο Χώρας, τριπλάσια εκείνης στο Νομό Αττικής και μεγαλύτερη από εκείνη του πραγματικού πληθυσμού.

- Στην Υπόλοιπη Χώρα η αύξηση των ομοδημοτών και η μείωση των ετεροδημοτών ήταν μικρότερες απ' ό,τι στο Σύνολο Χώρας, με αποτέλεσμα η αύξηση των Ελλήνων να είναι μικρότερη απ' ό,τι στο Σύνολο Χώρας. Η αύξηση, όμως, των Αλλοδαπών ήταν μεγαλύτερη με αποτέλεσμα και η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού να είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι στο Σύνολο Χώρας. Τόσο εξαιτίας της μικρότερης αύξησης των ομοδημοτών όσο και των μεγάλων μειώσεων στους δημότες που απογράφηκαν στο Νομό Αττικής και στο Νομό Θεσσαλονίκης καθώς και εκείνων που απουσίαζαν προσωρινά στο εξωτερικό, ο νόμιμος πληθυσμός στην Υπόλοιπη Χώρα μειώθηκε, σε αντίθεση με την αύξησή του στο Σύνολο Χώρας, στο Νομό Αττικής και στο Νομό Θεσσαλονίκης.

Εξαιτίας όλων των μεταβολών που προαναφέρθηκαν το ποσοστό που ο πληθυσμός των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης μαζί αντιπροσώπευαν στον πληθυσμό του Συνόλου Χώρας (βλέπε τελευταίο τμήμα του Πίνακα) στην περίπτωση των :

- Ομοδημοτών αυξήθηκε, ενώ των ετεροδημοτών, των Ελλήνων, των Αλλοδαπών και του πραγματικού πληθυσμού μειώθηκε. Σημειώθηκε, δηλαδή, μια μικρή αποκέντρωση του πραγματικού πληθυσμού, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεγαλύτερη διασπορά των Αλλοδαπών και στη μείωση των ετεροδημοτών στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Αντίθετα στην περίπτωση των :

- Δημοτών που απογράφηκαν σε άλλους Νομούς, εκείνων που απουσίαζαν προσωρινά στο εξωτερικό και του νόμιμου πληθυσμού αυξήθηκε. Σημειώθηκε, δηλαδή, μια μεγαλύτερη συγκέντρωση νόμιμου πληθυσμού, γεγονός που είχε ως συνέπεια την αύξηση των βουλευτικών εδρών στις εκλογικές περιφέρειες Β' Αθήνας, Αττικής (υπολ.) και Α' Θεσσαλονίκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 48

ΣΕ 22 ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΕΙΩΘΗΚΑΝ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1991- 2001

Στο προηγούμενο άρθρο μας στην «Εξπρές» της 25.5.2002 (βλέπε Κεφάλαιο 46) - με βάση τα τελικά στοιχεία της απογραφής του 2001 που ανακοινώθηκαν στις 29.4.2002 και τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 1991 - εξετάσαμε τις μεταβολές στον πραγματικό πληθυσμό κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και υπηκοότητα τη δεκαετία 1991-2001. Στο άρθρο αυτό, με βάση τα ίδια στοιχεία, εξετάζουμε τις μεταβολές στον πληθυσμό των Νομών της χώρας κατά υπηκοότητα τη δεκαετία 1991-2001, θεωρώντας την Περιφέρεια Πρωτεύουσας (η οποία περιλαμβάνει τις Νομαρχίες Αθήνας, Πειραιά, Ανατολικής και Δυτικής Αττικής) ως ένα Νομό.

Στον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) δίνουμε τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας τα έτη 1991 και 2001 κατά Νομούς και υπηκοότητα. Στις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 1 δίνονται τα στοιχεία για τους Έλληνες, τους Αλλοδαπούς και το Σύνολο του πληθυσμού που βρέθηκαν στην απογραφή του 1991 στους Νομούς και στο Σύνολο Χώρας και στις επόμενες τρεις τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 2001. Στις τρεις τελευταίες στήλες δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των Ελλήνων (7^η στήλη), των Αλλοδαπών (8^η στήλη) και του Συνόλου (9^η στήλη) τη δεκαετία 1991-2001.

Σε ό,τι αφορά το Σύνολο Χώρας από την τελευταία γραμμή της τελευταίας στήλης του Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι ο συνολικός πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε τη δεκαετία 1991-2001 κατά 6,9%. Η αύξηση αυτή, όπως αναφέραμε στο προηγούμενο άρθρο, οφείλεται κύρια στον πενταπλασιασμό, σχεδόν, (αύξηση κατά 376,5%) του αριθμού των Αλλοδαπών (βλέπε τελευταία γραμμή της 8^{ης} στήλης), δεδομένου ότι η αύξηση του αριθμού των Ελλήνων δεν ήταν ούτε 1% (αύξηση 0,7%) (βλέπε τελευταία γραμμή της 7^{ης} στήλης).

Οι αυξήσεις αυτές τόσο των Ελλήνων όσο και των Αλλοδαπών στο Σύνολο Χώρας οφείλονται :

- Από τη μια μεριά στη φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι κύρια Ελλήνων αλλά και Αλλοδαπών) (η οποία, ολόκληρη τη δεκαετία 1991-2001 ήταν γύρω στις 22.000) και
- Από την άλλη - και κύρια - στην καθαρή εισροή πληθυσμού (κύρια Αλλοδαπών αλλά και Ελλήνων) από το εξωτερικό.

Σε ό,τι αφορά τους Νομούς :

- Από την 3^η και 6^η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι οι 5 Νομοί με το μεγαλύτερο συνολικό πραγματικό πληθυσμό (Έλληνες και Αλλοδαπούς μαζί) τόσο το 1991 όσο και το 2001 ήταν η Περιφέρεια Πρωτεύουσας και οι Νομοί Θεσσαλονίκης, Αχαΐας, Λάρισας και Ηρακλείου. Η μόνη διαφορά ανάμεσα στο 1991 και το 2001 είναι η εναλλαγή στην 4^η και 5^η θέση των Νομών Λάρισας και Ηρακλείου (ο δεύτερος από

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδας κατά Νομό και υπηκοότητα τα έτη 1991 και 2001

Νομοί	1991			2001			% Μεταβολή 1991 - 2001		
	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ	3.430.995	92.412	3.523.407	3.385.078	376.732	3.761.810	-1,3	307,7	6,8
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	226.823	1.357	228.180	216.939	7.490	224.429	-4,4	452,0	-1,6
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	132.198	1.910	134.108	118.082	13.003	131.085	-10,7	580,8	-2,3
ΕΥΒΟΙΑΣ	206.300	2.108	208.408	203.494	11.642	215.136	-1,4	452,3	3,2
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	24.251	56	24.307	31.395	658	32.053	29,5	1075,0	31,9
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	170.341	933	171.274	165.394	13.302	178.696	-2,9	1325,7	4,3
ΦΩΚΙΑΣ	43.726	457	44.183	45.192	3.092	48.284	3,4	576,6	9,3
ΑΡΓΟΛΙΑΣ	96.098	1.538	97.636	96.037	9.733	105.770	-0,1	532,8	8,3
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	104.736	573	105.309	97.913	4.122	102.035	-6,5	619,4	-3,1
ΑΧΑΪΑΣ	296.881	3.197	300.078	303.669	19.120	322.789	2,3	498,1	7,6
ΗΛΕΙΑΣ	178.254	1.175	179.429	181.150	11.983	193.133	1,6	919,8	7,6
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	140.127	1.696	141.823	140.467	14.157	154.624	0,2	734,7	9,0
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	93.684	2.012	95.696	91.121	8.516	99.637	-2,7	323,3	4,1
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	165.117	1.847	166.964	162.828	14.048	176.876	-1,4	660,6	5,9
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	32.131	426	32.557	33.734	5.281	39.015	5,0	1139,7	19,8
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	104.664	2.928	107.592	102.065	9.910	111.975	-2,5	238,5	4,1
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	32.090	384	32.474	35.744	3.744	39.488	11,4	875,0	21,6
ΑΕΥΚΑΛΩΣ	20.731	380	21.111	20.917	1.589	22.506	0,9	318,2	6,6
ΑΡΤΑΣ	78.089	630	78.719	75.973	2.161	78.134	-2,7	243,0	-0,7
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	41.933	2.255	44.188	43.327	2.764	46.091	3,3	22,6	4,3
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	154.582	3.611	158.193	161.641	8.598	170.239	4,6	138,1	7,6
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	56.406	2.222	58.628	55.812	3.544	59.356	-1,1	59,5	1,2
ΚΑΡΑΪΤΣΑΣ	126.708	146	126.854	126.765	2.736	129.501	0,0	1774,0	2,1
ΛΑΡΙΣΑΣ	269.412	1.200	270.612	265.092	14.213	279.305	-1,6	1084,4	3,2
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	196.428	2.006	198.434	193.547	13.448	206.995	-1,5	570,4	4,3
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	138.535	411	138.946	134.662	3.385	138.047	-2,8	723,6	-0,6
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	36.719	78	36.797	36.917	1.047	37.964	0,5	1242,3	3,2
ΔΡΑΜΑΣ	96.017	537	96.554	101.211	2.764	103.975	5,4	414,7	7,7
ΗΜΑΘΙΑΣ	139.136	798	139.934	138.656	4.962	143.618	-0,3	521,8	2,6
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	934.000	12.864	946.864	988.954	68.871	1.057.825	5,9	435,4	11,7
ΚΑΒΑΛΑΣ	134.575	1.362	135.937	136.069	8.985	145.054	1,1	559,7	6,7
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	51.642	1.043	52.685	51.198	2.285	53.483	-0,9	119,1	1,5
ΚΙΑΚΙΣ	81.275	435	81.710	85.583	3.473	89.056	5,3	698,4	9,0
ΚΟΖΑΝΗΣ	149.848	538	150.386	151.587	3.737	155.324	1,2	594,6	3,3
ΠΕΛΛΑΣ	137.940	821	138.761	138.980	6.743	145.723	0,8	721,3	5,0
ΠΕΡΙΑΣ	115.630	1.133	116.763	123.217	6.629	129.846	6,6	485,1	11,2
ΣΕΡΡΩΝ	192.277	551	192.828	196.673	4.735	201.408	2,3	759,3	4,4
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	52.665	482	53.147	52.336	2.432	54.768	-0,6	404,6	3,1
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	92.653	1.000	93.653	97.846	9310	107.156	5,6	831,0	14,4
ΕΒΡΟΥ	143.146	606	143.752	147.213	2.141	149.354	2,8	253,3	3,9
ΞΑΝΘΗΣ	90.712	351	91.063	99.970	1.886	101.856	10,2	437,3	11,9
ΡΟΔΩΝΗΣ	102.686	504	103.190	109.112	1.716	110.828	6,3	240,5	7,4
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	158.655	4.821	163.476	171.273	18.798	190.071	8,0	289,9	16,3
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	92.446	1.559	94.005	101.048	11.567	112.615	9,3	641,9	19,8
ΛΕΣΒΟΥ	104.437	645	105.082	103.386	5.627	109.013	-1,0	772,4	3,7
ΣΑΜΟΥ	41.445	520	41.965	41.306	2.289	43.595	-0,3	340,2	3,9
ΧΙΟΥ	51.802	382	52.184	50.778	2.630	53.408	-2,0	588,5	2,3
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	262.444	2.462	264.906	274.831	17.658	292.489	4,7	617,2	10,4
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	70.219	1.060	71.279	69.064	7.255	76.319	-1,6	584,4	7,1
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	68.890	1.205	70.095	74.643	7.293	81.936	8,4	505,2	16,9
ΧΑΝΙΩΝ	130.125	3.649	133.774	137.098	13.289	150.387	5,4	264,2	12,4
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.092.624	167.276	10.259.900	10.166.987	797.093	10.964.080	0,7	376,5	6,9

την 5^η θέση το 1991 «ανέβηκε» στην 4^η θέση το 2001). Οι 5 Νομοί με το μικρότερο συνολικό πραγματικό πληθυσμό τόσο το 1991 όσο και το 2001 ήταν οι Νομοί Γρεβενών, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Ευρυτανίας και Λευκάδας. Η μόνη διαφορά είναι η εναλλαγή στην 47^η και 49^η θέση των Νομών Γρεβενών και Κεφαλληνίας (ο δεύτερος από την 49^η το 1991 «ανέβηκε» στην 47^η θέση το 2001).

- Από τη 2^η και 5^η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι οι 5 Νομοί με το μεγαλύτερο αριθμό Αλλοδαπών το 1991 ήταν οι Νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης, Δωδεκανήσου, Χανίων και Ιωαννίνων, ενώ το 2001 οι Νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης, Αχαΐας, Δωδεκανήσου και Ηρακλείου. Το 1991 οι 5 Νομοί με το μικρότερο αριθμό Αλλοδαπών ήταν οι Νομοί Ευρυτανίας, Γρεβενών, Καρδίτσας, Ξάνθης και Λευκάδας και το 2001 οι Νομοί Ευρυτανίας, Γρεβενών, Λευκάδας, Ροδόπης και Ξάνθης.
- Από την 1η και 4^η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι τόσο το 1991 όσο και το 2001 για τους 5 Νομούς με το μεγαλύτερο πληθυσμό Ελλήνων ισχύουν τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω για το συνολικό πραγματικό πληθυσμό. Οι 5 Νομοί με το μικρότερο πληθυσμό Ελλήνων τόσο το 1991 όσο και το 2001 ήταν οι Νομοί Λευκάδας, Ευρυτανίας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου και Γρεβενών. Η μόνη διαφορά είναι η εναλλαγή στην 48^η και 49^η θέση των Νομών Ζακύνθου και Κεφαλληνίας (ο δεύτερος από την 49^η θέση το 1991 «ανέβηκε» στην 48^η το 2001).
- Από την 9^η (τελευταία) στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι σε 46 Νομούς ο συνολικός πραγματικός πληθυσμός αυξήθηκε και σε 5 μειώθηκε. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στους Νομούς Ευρυτανίας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Κυκλάδων και Ρεθύμνης και η μικρότερη στους Νομούς Πρέβεζας, Καστοριάς, Καρδίτσας, Χίου και Ημαθίας. Μειώσεις σημειώθηκαν, κατά σειρά, στους Νομούς Αρκαδίας, Βοιωτίας, Αιτωλοακαρνανίας, Άρτας και Τρικάλων.
- Από την 8^η στήλη φαίνεται ότι σε όλους τους Νομούς σημειώθηκαν αυξήσεις στον αριθμό των Αλλοδαπών. Οι αυξήσεις κυμαίνονται από 1774% (σχεδόν 19πλασιασμός) στο Νομό Καρδίτσας, μέχρι 22,6% στο Νομό Θεσπρωτίας. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στους Νομούς Καρδίτσας, Φθιώτιδας, Γρεβενών, Ζακύνθου και Λάρισας και οι μικρότερες στους Νομούς Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Καστοριάς, Ιωαννίνων και Κέρκυρας.
- Από την 7^η στήλη φαίνεται ο αριθμός των Ελλήνων αυξήθηκε σε 29 Νομούς και μειώθηκε σε 22. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στους Νομούς Ευρυτανίας, Κεφαλληνίας, Ξάνθης, Κυκλάδων και Ρεθύμνης και οι μικρότερες στους Νομούς Καρδίτσας, Γρεβενών, Πέλλας, Λευκάδας και Καβάλας. Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στους Νομούς Βοιωτίας, Αρκαδίας, Αιτωλοακαρνανίας, Φθιώτιδας και Τρικάλων.

Όλες οι παραπάνω μεταβολές στους Νομούς οφείλονται - όπως και στο Σύνολο χώρας - τόσο στη φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) όσο και στην καθαρή εισροή πληθυσμού (Αλλοδαπών και Ελλήνων) από το εξωτερικό. Οφείλονται, όμως - όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο άρθρο - και στην εσωτερική μετανάστευση, δηλαδή στη μετεγκατάσταση από ένα Νομό σε άλλους Νομούς τόσο Ελλήνων όσο και Αλλοδαπών, καθώς και στην προσωρινή μετακίνηση Ελλήνων ώστε την ημέρα της απογραφής να βρεθούν στον τόπο της καταγωγής τους (στη μετακίνηση

αυτή οφείλεται πιθανότατα η μεγάλη αύξηση στον αριθμό των Ελλήνων στους Νομούς Ευρυτανίας και Κεφαλληνίας).

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1 δίνουμε στον Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) τη μεταβολή του πληθυσμού τη δεκαετία 1991 κατά Νομούς και υπηκοότητα. Οι τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 προκύπτουν από την αφαίρεση των τριών πρώτων στηλών από τις τρεις επόμενες του Πίνακα 1. Στην 4^η και 5^η στήλη δίνεται η ποσοστιαία συμβολή των Ελλήνων και των Αλλοδαπών στη μεταβολή του πληθυσμού και στην 6^η και 7^η το ποσοστό που οι Αλλοδαποί αντιπροσώπευαν στον πραγματικό πληθυσμό τα έτη 1991 και 2001. Στην 8^η στήλη δίνεται η αύξηση τη δεκαετία 1991-2001 του ποσοστού που αντιπροσώπευαν οι Αλλοδαποί στον πληθυσμό.

Από την τελευταία γραμμή της 5^{ης} στήλης του Πίνακα 2 φαίνεται - όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο άρθρο - ότι το 89% της κατά 704.180 αύξησης του πληθυσμού της χώρας τη δεκαετία 1991-2001 οφείλεται στους Αλλοδαπούς και μόνο το 11% στους Έλληνες.

Σε ό,τι αφορά τους Νομούς όπως φαίνεται από την 4^η και 5^η στήλη του Πίνακα 2 :

- Σε 5 Νομούς ο αριθμός των Ελλήνων μειώθηκε και η μείωσή τους δεν αναπληρώθηκε από την αύξηση των Αλλοδαπών. Πρόκειται για τους Νομούς Βοιωτίας, Τρικάλων, Άρτας, Αιτωλοακαρνανίας και Αρκαδίας.
- Σε 17 Νομούς ο αριθμός των Ελλήνων μειώθηκε, αλλά η μείωση τους υπεραναπληρώθηκε από την αύξηση των Αλλοδαπών. Η μεγαλύτερη συμβολή στην υπεραναπλήρωση αυτή σημειώθηκε κατά σειρά στους Νομούς Χίου, Πρέβεζας, Φθιώτιδας, Λακωνίας και Κέρκυρας.
- Σε 18 Νομούς η συμβολή των Αλλοδαπών στην αύξηση του πληθυσμού τους ήταν μεγαλύτερη από τη συμβολή των Ελλήνων. Η συμβολή των Αλλοδαπών κυμαινόταν από 97,8% στο Νομό Καρδίτσας μέχρι 50,5% στο Νομό Θεσσαλονίκης, και
- Μόνο σε 11 Νομούς η συμβολή των Ελλήνων στην αύξηση του πληθυσμού τους ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των Αλλοδαπών. Η συμβολή των Ελλήνων κυμαινόταν από 92,2% (στην Ευρυτανία) μέχρι 51,2% (στο Νομό Σερρών).

Αποτέλεσμα των αλλαγών που προαναφέρθηκαν ήταν να αυξηθεί το ποσοστό που οι Αλλοδαποί αντιπροσώπευαν στον πληθυσμό της χώρας.

Όπως φαίνεται από την τελευταία γραμμή της 6^{ης} και της 7^{ης} στήλης του Πίνακα 2 το ποσοστό αυτό στο Σύνολο Χώρας υπερτετραπλασιάστηκε.

Σε ό,τι αφορά τους Νομούς, όπως φαίνεται από :

- Την 6^η στήλη του Πίνακα 2 το υψηλότερο ποσοστό Αλλοδαπών το 1991 το είχε ο Νομός Θεσπρωτίας (5,1%) και ακολουθούσαν οι Νομοί Πρέβεζας, Δωδεκανήσου, Χανίων, Κέρκυρας και Αττικής, και το μικρότερο οι Νομοί Καρδίτσας, Γρεβενών, Ευρυτανίας, Σερρών και Τρικάλων.
- Την 7^η στήλη το υψηλότερο ποσοστό Αλλοδαπών το 2001 το είχαν οι Νομοί Ζακύνθου (13,5%), Κυκλάδων (10,3%), Αττικής (10,0%) Βοιωτίας και Δωδεκανήσου (9,9%), και το μικρότερο οι Νομοί Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης.
- Την 8^η στήλη η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού που οι Αλλοδαποί αντιπροσώπευαν στον πληθυσμό σημειώθηκε στους Νομούς Καρδίτσας, Φθιώτιδας, Γρεβενών, Λάρισας και Ζακύνθου και η μικρότερη τους Νομούς Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Καστοριάς, Ιωαννίνων και Ροδόπης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

**Μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού της Ελλάδας κατά Νομό και υπηκοότητα τη δεκαετία 1991-2001
και ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι Αλλοδαποί στον πληθυσμό τα έτη 1991 και 2001**

Νομοί	Μεταβολή 1991 - 2001			% Συμμετοχής στη μεταβολή		Ποσοστό Αλλοδαπών		% Μεταβ. 1991-2001
	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	1991	2001	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ	-45.917	284.320	238.403	-19	119	2,62	10,01	281,8
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	-9.884	6.133	-3.751	-264	164	0,59	3,34	461,2
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	-14.116	11.093	-3.023	-467	367	1,42	9,92	596,5
ΕΥΒΟΙΑΣ	-2.806	9.534	6.728	-42	142	1,01	5,41	435,0
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	7.144	602	7.746	92	8	0,23	2,05	791,0
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	-4.947	12.369	7.422	-67	167	0,54	7,44	1266,5
ΦΩΚΙΑΣ	1.466	2.635	4.101	36	64	1,03	6,40	519,1
ΑΡΓΟΛΙΑΣ	-61	8.195	8.134	-1	101	1,58	9,20	484,2
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	-6.823	3.549	-3.274	-208	108	0,54	4,04	642,5
ΑΧΑΪΑΣ	6.788	15.923	22.711	30	70	1,07	5,92	456,0
ΗΛΕΙΑΣ	2.896	10.808	13.704	21	79	0,65	6,20	847,5
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	340	12.461	12.801	3	97	1,20	9,16	665,6
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	-2.563	6.504	3.941	-65	165	2,10	8,55	306,5
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	-2.289	12.201	9.912	-23	123	1,11	7,94	618,0
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	1.603	4.855	6.458	25	75	1,31	13,54	934,5
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	-2.599	6.982	4.383	-59	159	2,72	8,85	225,2
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	3.654	3.360	7.014	52	48	1,18	9,48	701,8
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	186	1.209	1.395	13	87	1,80	7,06	292,2
ΑΡΤΑΣ	-2.116	1.531	-585	-362	262	0,80	2,77	245,6
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	1.394	509	1.903	73	27	5,10	6,00	17,5
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	7.059	4.987	12.046	59	41	2,28	5,05	121,3
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	-594	1.322	728	-82	182	3,79	5,97	57,5
ΚΑΡΑΪΤΣΑΣ	57	2.590	2.647	2	98	0,12	2,11	1735,7
ΛΑΡΙΣΑΣ	-4.320	13.013	8.693	-50	150	0,44	5,09	1047,6
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	-2.881	11.442	8.561	-34	134	1,01	6,50	542,7
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-3.873	2.974	-899	-431	331	0,30	2,45	729,0
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	198	969	1.167	17	83	0,21	2,76	1201,0
ΔΡΑΜΑΣ	5.194	2.227	7.421	70	30	0,56	2,66	378,0
ΗΜΑΘΙΑΣ	-480	4.164	3.684	-13	113	0,57	3,45	505,9
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	54.954	56.007	110.961	50	50	1,36	6,51	379,2
ΚΑΒΑΛΑΣ	1.494	7.623	9.117	16	84	1,00	6,19	518,2
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	-444	1.242	798	-56	156	1,98	4,27	115,8
ΚΙΑΚΙΣ	4.308	3.038	7.346	59	41	0,53	3,90	632,5
ΚΟΖΑΝΗΣ	1.739	3.199	4.938	35	65	0,36	2,41	572,5
ΠΕΛΛΑΣ	1.040	5.922	6.962	15	85	0,59	4,63	682,1
ΠΙΕΡΙΑΣ	7.587	5.496	13.083	58	42	0,97	5,11	426,1
ΣΕΡΡΩΝ	4.396	4.184	8.580	51	49	0,29	2,35	722,7
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	-329	1.950	1.621	-20	120	0,91	4,44	389,6
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	5.193	8.310	13.503	38	62	1,07	8,69	713,7
ΕΒΡΟΥ	4.067	1.535	5.602	73	27	0,42	1,43	240,0
ΞΑΝΘΗΣ	9.258	1.535	10.793	86	14	0,39	1,85	380,4
ΡΟΔΟΠΗΣ	6.426	1.212	7.638	84	16	0,49	1,55	217,0
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	12.618	13.977	26.595	47	53	2,95	9,89	235,4
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	8.602	10.008	18.610	46	54	1,66	10,27	519,3
ΛΕΣΒΟΥ	-1.051	4.982	3.931	-27	127	0,61	5,16	740,9
ΣΑΜΟΥ	-139	1.769	1.630	-9	109	1,24	5,25	323,7
ΧΙΟΥ	-1.024	2.248	1.224	-84	184	0,73	4,92	572,7
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	12.387	15.196	27.583	45	55	0,93	6,04	549,6
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	-1.155	6.195	5.040	-23	123	1,49	9,51	539,2
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	5.753	6.088	11.841	49	51	1,72	8,90	417,8
ΧΑΝΙΩΝ	6.973	9.640	16.613	42	58	2,73	8,84	224,0
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	74.363	629.817	704.180	11	89	1,63	7,27	345,9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 49

ΜΕΙΩΣΗ ΑΝΤΙ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1998-2001

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) που δόθηκε στη δημοσιότητα στις αρχές Ιουλίου, η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) στην οποία σημειώθηκε μείωση του εργατικού δυναμικού τόσο το 2000 όσο και το 2001 (οι μόνες άλλες χώρες στις οποίες σημειώθηκε μείωση - πολύ μικρότερη και μόνο το 2000 - ήταν η Αυστρία, το Βέλγιο και η Βρετανία).

Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) από το 1998 και μετά διενεργεί την έρευνα του εργατικού δυναμικού κάθε τρίμηνο (ενώ τα προηγούμενα χρόνια τη διενεργούσε μόνο ένα τρίμηνο (το Β') κάθε έτους. Με βάση την έρευνα αυτή της ΕΣΥΕ - και συγκεκριμένα το μέσο όρο των τεσσάρων τριμήνων για το κάθε έτος - εξετάζουμε στο άρθρο αυτό πως εξελίχθηκαν ο πληθυσμός, το εργατικό δυναμικό, η απασχόληση, η ανεργία, ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός, το ποσοστό συμμετοχής (δηλαδή το ποσοστό που το εργατικό δυναμικό αντιπροσωπεύει στον πληθυσμό) και για το ποσοστό της ανεργίας (δηλαδή το ποσοστό που οι άνεργοι αντιπροσωπεύουν στο εργατικό δυναμικό) το έτος 2001 σε σύγκριση με το έτος 1998 (σημειώνουμε εδώ ότι τον πληθυσμό αποτελούν το εργατικό δυναμικό και ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός, και το εργατικό δυναμικό οι απασχολούμενοι και οι άνεργοι).

Τα σχετικά στοιχεία της ΕΣΥΕ για τους άνδρες και γυναίκες μαζί ηλικίας 15 ετών και άνω δίνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθυσμός, εργατικό δυναμικό, απασχόληση, ανεργία, οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω και ποσοστά συμμετοχής και ανεργίας τα έτη 1998 και 2001

Ηλικίας 15 ετών και άνω	1998	2001	Διαφορά	% Μεταβολή
Πληθυσμός	8.725.825	8.964.600	238.775	2,7
Εργατικό δυναμικό	4.446.825	4.358.225	-88.600	-2,0
Ποσοστό συμμετοχής	51,0	48,6	-2,4	-4,6
Οικον. μη ενεργός πληθυσμός	4.279.000	4.606.375	327.375	7,7
Απασχόληση	3.952.500	3.901.375	-51.125	-1,3
Ανεργία	494.325	456.850	-37.475	-7,6
Ποσοστό ανεργίας	11,1	10,5	-0,6	-5,7

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι στο διάστημα της τριετίας 1998-2001 :

- Ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 238.775 ή 2,7%. Η αύξηση ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες, ιδιαίτερα στις μεγάλες ηλικίες, ενώ στις ηλικίες 15-19 ετών σημειώθηκε μεγάλη μείωση εξαιτίας της μείωσης των γεννήσεων που άρχισε το έτος 1981.

- Το εργατικό δυναμικό, σε αντίθεση με τον πληθυσμό, παρουσιάζει μείωση κατά 88.600 ή 2%. Η μείωση στους άνδρες ήταν πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι στις γυναίκες και αφορά όλες τις ομάδες ηλικιών με εξαίρεση την ομάδα ηλικιών 45-64 ετών, στην οποία σημειώθηκε αύξηση.
- Αποτέλεσμα από τη μια μεριά της αύξησης του πληθυσμού και από την άλλη της μείωσης του εργατικού δυναμικού ήταν η μείωση του ποσοστού συμμετοχής κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες, γεγονός που επιδείνωσε την ήδη δεινή (14^η και προτελευταία) θέση στην οποία βρισκόταν η χώρα μας το 2000 (τη 15^η κατείχε η Ιταλία) ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά το ποσοστό αυτό. Η μείωση σημειώθηκε σε μια περίοδο που η Ε.Ε. έχει πάρει απόφαση να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής στο 60%. Η χώρα μας, επομένως, αντί να συγκλίνει, αυξάνει την απόκλισή της σε ό,τι αφορά το ποσοστό συμμετοχής.
- Η πώση του ποσοστού συμμετοχής κάτω του 50% είχε ως αποτέλεσμα ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός να αυξηθεί κατά 327.375 ή 7,7% και το 2001 να είναι μεγαλύτερος από το εργατικό δυναμικό της χώρας ενώ το 2000 συνέβαινε το αντίθετο. Η αύξηση του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού ήταν περίπου της ίδιας τάξης μεγέθους στους άνδρες και στις γυναίκες και αφορούσε όλες τις ομάδες ηλικιών στους άνδρες εκτός από την πρώτη και τις ομάδες ηλικιών 20-24, 45-64 και 65 ετών και άνω στις γυναίκες.
- Η απασχόληση μειώθηκε κατά 51.125 ή 1,3%. Όπως και στην περίπτωση του εργατικού δυναμικού, η μείωση, ήταν πολύ μεγαλύτερη στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες και αφορά όλες τις ομάδες ηλικιών με εξαίρεση την ομάδα ηλικιών 45-64 ετών. Η μείωση αυτή έρχεται να διαψεύσει τα όσα κατά καιρούς ανακοινώνονται για τη δημιουργία εκατοντάδων χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας, αφού, αντί για αύξηση σημειώθηκε μείωση των θέσεων εργασίας. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει την πλήρη αποτυχία της όποιας πολιτικής αύξησης της απασχόλησης εφαρμόστηκε στη διάρκεια της τριετίας 1998-2001.
- Ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 37.475 ή κατά 7,6%. Η μείωση στις γυναίκες ήταν υπερδιπλάσια από εκείνη στους άνδρες και σημειώθηκε κύρια στις ομάδες ηλικιών 15-19 και 20-24 ετών, γεγονός που μπορεί να οφείλεται κατά ένα μέρος στην αύξηση τόσο των φοιτητών και σπουδαστών των ΑΕΙ και ΤΕΙ όσο και εκείνων που προετοιμάζονταν για να δώσουν εξετάσεις για να εισαχθούν σ' αυτά. Αντίθετα αύξηση στον αριθμό των ανέργων ανδρών σημειώθηκε στην ομάδα ηλικιών 45-64 ετών και των γυναικών στις ομάδες ηλικιών 30-44 και 45-64 ετών.
- Η μείωση της απασχόλησης και, αναλογικά, η μεγαλύτερη μείωση του αριθμού των ανέργων είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού ανεργίας κατά 7,6%, δηλαδή λίγο πάνω από μισή εκατοστιαία μονάδα (0,6). Παρά τη μείωση αυτή η χώρα μας εξακολουθεί να κατέχει τη 2^η θέση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. στο ποσοστό ανεργίας (με 1^η την Ισπανία). Η μεγαλύτερη, αναλογικά, μείωση του ποσοστού ανεργίας, σημειώθηκε στις ηλικίες 65 ετών και άνω (αλλά στις ηλικίες αυτές το εργατικό δυναμικό είναι ολιγάριθμο). Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν μεγάλη στην ομάδα ηλικιών 15-19 στους άνδρες και στις ομάδες ηλικιών 15-19 και 20-24 ετών στις γυναίκες (η μείωση αυτή ίσως οφείλεται στους λόγους που προαναφέρθηκαν).

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η κατά 88.600 μείωση του εργατικού δυναμικού της χώρας στο διάστημα της τριετίας 1998-2001 οφείλεται περισσότερο (κατά 51.125) στη μείωση της απασχόλησης και λιγότερο (κατά 37.475) στη μείωση της ανεργίας. Ο βασικός λόγος στον οποίο οφείλεται η μείωση της απασχόλησης είναι ο τύπος ανάπτυξης της χώρας τα τελευταία χρόνια. Η ανάπτυξη αυτή στηρίζεται κατά κύριο λόγο στα μεγάλα έργα. Απόδειξη το γεγονός ότι :

- Η μόνη Περιφέρεια στην οποία σημειώθηκε σημαντική αύξηση της απασχόλησης το 2001 σε σχέση με το 1998 ήταν η Αττική (κατά 72.080) στην οποία - και λόγω Ολυμπιακών Αγώνων - εκτελούνται τα περισσότερα μεγάλα έργα. Σε 2 άλλες Περιφέρειες σημειώθηκε μικρή αύξηση (στην Κεντρική Μακεδονία κατά 2.480 και στην Ήπειρο κατά 1.150) ενώ σε όλες τις υπόλοιπες η απασχόληση μειώθηκε, και ότι
- Στην Αττική σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση του αριθμού των ανέργων (κατά 27.880), ενώ στις άλλες Περιφέρειες σημειώθηκε είτε μικρή αύξησή του (Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά και Πελοπόννησος και Νότιο Αιγαίο) είτε μικρή μείωσή του.

Από τα παραπάνω (τα οποία στηρίζονται στις δειγματοληπτικές έρευνες της ΕΣΥΕ και τα οποία θα είναι ενδιαφέρον αν και κατά πόσο θα επιβεβαιωθούν από τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001) φαίνεται καθαρά πόσο αναποτελεσματικά είναι τα μέτρα για την αύξηση των θέσεων εργασίας. Η πραγματική και μόνιμη, επομένως, αύξηση των θέσεων εργασίας - και μέσω αυτής αύξηση του ποσοστού συμμετοχής, μείωση του ποσοστού ανεργίας και επίτευξη ενός διατηρήσιμου υψηλού ρυθμού ανάπτυξης - πρέπει να αποτελέσει τον κύριο στόχο προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, η κατάρτιση των οποίων έχει εγκαταλειφθεί και τη θέση τους έχουν καταλάβει διάφοροι κατάλογοι έργων που υποβάλλονται για έγκριση στην Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να απορροφηθούν οι πόροι που προέρχονται από αυτήν.

Η εκπόνηση τέτοιων μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων - με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών φορέων τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο - πρέπει να αποτελέσει το κύριο έργο της οικονομικής πολιτικής, δεδομένου ότι τα έργα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες τελειώνουν το 2004 και το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (από το οποίο χρηματοδοτούνται τα μεγάλα έργα) το 2006. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να συζητιούνται αναλυτικά και να εγκρίνονται από την Ολομέλεια της Βουλής, οι αρμόδιες επιτροπές της οποίας θα πρέπει να παρακολουθούν την ακριβή εκτέλεσή τους. Από την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αυτών θα εξαρτηθεί η πραγματική σύγκλιση της χώρας και από αυτήν θα κριθεί η οικονομική πολιτική των Κυβερνήσεων αυτής και της επόμενης δεκαετίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50

ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΕΠΛΗΞΕ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΞΑΕΤΙΑΣ 1995-2000

Σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 27.6.2002 δείξαμε ότι η οικονομική πολιτική της εξαετίας 1995-2000 έπληξε τα χαμηλά και μεσαία εισοδηματικά στρώματα, δεδομένου ότι το 2000 σε σύγκριση με το 1994 το μέσο κατά φορολογική δήλωση (Κ.Φ.Δ.) (οικογενειακό) εισόδημα σε σταθερές τιμές 2000 στα κλιμάκια - σε σταθερές επίσης τιμές του 2000 - μέχρι 5.500.000 μειώθηκε κατά 3,1%, στα κλιμάκια από 5.500.000 μέχρι 9.000.000 μειώθηκε κατά 0,3% και στα κλιμάκια από 9.000.000 και άνω αυξήθηκε κατά 9,5%, αυξάνοντας την ήδη μεγάλη ανισότητα που υπήρχε στο μέσο Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα.

Στο άρθρο αυτό διερευνούμε ποια ήταν τα αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής στο Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα κατά οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων με βάση τα στοιχεία τα οποία δίνει το Κέντρο Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών (ΚΕΠΥΟ) για τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων και το δηλωθέν εισόδημα (δυστυχώς δεν δίνονται και στοιχεία για το συνολικό φόρο) 8 ομάδων φορολογουμένων, δηλαδή εκείνων : χωρίς σύζυγο και παιδιά, με σύζυγο χωρίς παιδιά, με 1 παιδί, με 2 παιδιά, με 3 παιδιά, με 4 παιδιά, με 5 παιδιά και με 6 και άνω παιδιά. Στο άρθρο αυτό, όπως και σε εκείνο της 27.6.2002, συγκρίνουμε το Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα σε σταθερές τιμές του 2000 του έτους 2000 (οικονομικού έτους 2001) με εκείνο του έτους 1994 (οικονομικού έτους 1995) για τα τρία κλιμάκια δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 που προαναφέρθηκαν (όπως έχουμε αναφέρει σε πολλά άρθρα μας - εξαιτίας της φορολογικής μεταρρύθμισης που διέκρινε τη φορολογική βάση και που ίσχυε για τα εισοδήματα του 1994 - μόνο τα δηλωθέντα εισοδήματα του έτους 1994 είναι συγκρίσιμα με εκείνα των επόμενων ετών).

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε την ποσοστιαία μεταβολή του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος κατά οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων και κατά κλιμάκια δηλωθέντος σε σταθερές τιμές του 2000 το έτος 2000 σε σύγκριση με το έτος 1994.

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι εκτός από τις διαφορές που αναλύθηκαν στο άρθρο της 27.6.2002 και οποίες δίνονται στην τελευταία γραμμή (ΣΥΝΟΛΟ) του πρώτου τμήματος του Πίνακα, υπάρχουν και πολύ σημαντικές διαφορές στη μεταβολή του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων σε καθένα από τρία κλιμάκια. Πιο συγκεκριμένα το Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα σε σταθερές τιμές του 2000 το έτος 2000 σε σύγκριση με το έτος 1994 στα κλιμάκια σε σταθερές τιμές του 2000 :

- Μέχρι 5.500.000 (χαμηλά εισοδηματικά στρώματα) παρουσιάζει πολύ μικρή αύξηση στους φορολογούμενους χωρίς σύζυγο και παιδιά, αύξηση στους φορολογούμενους

με σύζυγο χωρίς παιδιά και μείωση σε όλους τους φορολογούμενους με παιδιά. Οι μεγαλύτερες μειώσεις - πάνω από τη μέση μείωση του κλιμακίου, δηλαδή πάνω από -3,5% - παρουσιάστηκαν σ' εκείνους με 6 και άνω παιδιά, 5 παιδιά, 2 παιδιά, 1 παιδί και 3 παιδιά. Μόνο σ' εκείνους με 4 παιδιά η μείωση ήταν μικρότερη από τη μέση μείωση του κλιμακίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Μεταβολή του κατά φορολογική δήλωση (Κ.Φ.Δ.) δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 κατά οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων και κατά κλιμάκια δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές το έτος 2000 σε σχέση με το έτος 1994

Οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων	Ποσοστιαία μεταβολή Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος στα κλιμάκια δηλωθ. εισοδήματος		
	Μέχρι 5.500.000	Από 5.500.000 έως 9.000.000	Άνω των 9.000.000
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	0,29	0,37	6,81
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	6,80	0,58	9,61
Με 1 παιδί	-4,57	0,59	9,75
Με 2 παιδιά	-5,82	-0,40	9,50
Με 3 παιδιά	-4,11	-0,43	9,28
Με 4 παιδιά	-0,67	0,57	11,38
Με 5 παιδιά	-7,78	0,74	6,54
Με 6 και άνω παιδιά	-8,07	1,47	7,11
ΣΥΝΟΛΟ	-3,10	-0,28	9,49
Χωρίς παιδιά	1,38	0,38	9,05
Με παιδιά	-5,04	-0,02	9,64

- Μέχρι 5.500.000 (χαμηλά εισοδηματικά στρώματα) παρουσιάζει πολύ μικρή αύξηση στους φορολογούμενους χωρίς σύζυγο και παιδιά, αύξηση στους φορολογούμενους με σύζυγο χωρίς παιδιά και μείωση σε όλους τους φορολογούμενους με παιδιά. Οι μεγαλύτερες μειώσεις - πάνω από τη μέση μείωση του κλιμακίου, δηλαδή πάνω από -3,5% - παρουσιάστηκαν σ' εκείνους με 6 και άνω παιδιά, 5 παιδιά, 2 παιδιά, 1 παιδί και 3 παιδιά. Μόνο σ' εκείνους με 4 παιδιά η μείωση ήταν μικρότερη από τη μέση μείωση του κλιμακίου.
- Από 5.500.000 μέχρι 9.000.000 (μεσαία εισοδηματικά στρώματα) παρουσιάζει μικρή μείωση στους φορολογούμενους με 2 και 3 παιδιά (η οποία είναι πάνω από τη μέση μείωση του κλιμακίου, δηλαδή πάνω από -0,3%), πολύ μικρή αύξηση σε όλους τους άλλους με εξαίρεση εκείνων που έχουν 6 και άνω παιδιά στους οποίους υπάρχει μια κάπως μεγαλύτερη αύξηση.
- Άνω των 9.000.000 (ανώτερα εισοδηματικά στρώματα) παρουσιάζει αύξηση σε όλους τους φορολογούμενους η οποία είναι γύρω στη μέση αύξηση του κλιμακίου (9,5%) με εξαίρεση εκείνους χωρίς σύζυγο και παιδιά, με 5 παιδιά και με 6 παιδιά και πάνω, στους οποίους η αύξηση είναι κάτω και εκείνων με 4 παιδιά στους οποίους η αύξηση είναι πάνω από τη μέση αύξηση του κλιμακίου.

Η αντίθεση στις μεταβολές στο Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα σε σταθερές τιμές του 2000 ανάμεσα στους φορολογούμενους χωρίς παιδιά και σε εκείνους με παιδιά φαίνεται στο δεύτερο μέρος του Πίνακα. Στην πρώτη σειρά του μέρους αυτού εμφανίζονται οι μεταβολές για τους φορολογούμενους χωρίς παιδιά (δηλαδή το σύνολο των δύο πρώτων ομάδων του πρώτου μέρους) και στη δεύτερη σειρά του οι μεταβολές για τους φορολογούμενους με παιδιά (δηλαδή το σύνολο των 6 επόμενων ομάδων). Από την πρώτη στήλη του μέρους αυτού φαίνεται ότι στα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα υπάρχει αύξηση του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος στους φορολογούμενους χωρίς παιδιά και μείωση στους φορολογούμενους με παιδιά. Το ίδιο ισχύει για τους φορολογούμενους των μεσαίων εισοδηματικά στρωμάτων (αλλά οι διαφορές είναι πολύ πιο μικρές, βλέπε δεύτερη στήλη), ενώ στους φορολογούμενους των ανώτερων εισοδηματικά στρωμάτων υπάρχει αύξηση τόσο στους φορολογούμενους χωρίς παιδιά όσο και σ' εκείνους με παιδιά αλλά οι διαφορές είναι μικρές (βλέπε τρίτη στήλη). Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθούν ακόμα περισσότερο οι μεγάλες ανισότητες που υπήρχαν όχι μόνο στο Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα του συνόλου των φορολογουμένων των τριών κλιμακίων αλλά και στο Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα της καθεμιάς ομάδας φορολογουμένων.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι η οικονομική πολιτική έπληξε κύρια τους φορολογούμενους με παιδιά στα χαμηλά εισοδήματα (κλιμάκια μέχρι 5.500.000 σε τιμές του 2000). Ο αριθμός των φορολογουμένων στα κλιμάκια αυτά αυξήθηκε μόνο σ' εκείνους χωρίς σύζυγο και παιδιά και με σύζυγο χωρίς παιδιά, ενώ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις - με εξαίρεση εκείνους με 6 και άνω παιδιά, που, όμως, είναι ελάχιστοι - μειώθηκε. Η μείωση του αριθμού των φορολογουμένων με παιδιά σε συνδυασμό με τη μείωση του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματός τους είχε ως συνέπεια να μειωθεί ο αριθμός των παιδιών των φορολογουμένων αυτών κατά 222.103 (ή κατά -14,3%).

Το γεγονός, επίσης, ότι η οικονομική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα τη μικρή μείωση του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 των μεσαίων εισοδηματικά στρωμάτων (κλιμάκια από 5.500.000 μέχρι 9.000.000) με 2 και 3 παιδιά σε συνδυασμό με τη μείωση του αριθμού των φορολογουμένων με αυτό τον αριθμό παιδιών είχε ως αποτέλεσμα το έτος 2000 σε σύγκριση με το έτος 1994 ο αριθμός των παιδιών των φορολογουμένων αυτών να μειωθεί κατά 37.807 (ή κατά -6,7%). Αντίθετα :

Η αύξηση που σημειώθηκε στο Κ.Φ.Δ. δηλωθέν εισόδημα σε σταθερές τιμές των ανώτερων εισοδηματικά στρωμάτων (κλιμάκια άνω των 9.000.000 δρχ.) σε συνδυασμό με την αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων με παιδιά στα κλιμάκια αυτά είχε ως αποτέλεσμα την πολύ μεγάλη αύξηση των παιδιών των φορολογουμένων αυτών κατά 191.947 (ή κατά 68,9%!).

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η μείωση του αριθμού των παιδιών των χαμηλών και μεσαίων εισοδηματικών ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση των παιδιών των ανώτερων εισοδηματικά στρωμάτων, με συνέπεια τη μείωση του συνολικού αριθμού των παιδιών όλων των φορολογουμένων από 2.396.903 το 1994 σε 2.328.940 το 2000, δηλαδή κατά 67.963 (ή κατά -2,8%).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 51

ΣΤΟΥΣ ΟΥΡΑΓΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σε παλαιότερα άρθρα μας στη «Πατρίδα» είχαμε αναφερθεί στις δημογραφικές εξελίξεις στην Κρήτη και στο Νομό Ηρακλείου σε σύγκριση με την Υπόλοιπη και το Σύνολο Χώρας. Δεν έχουμε, όμως, δημοσιεύσει κανένα άρθρο σχετικά με το τι συμβαίνει στη χώρα μας σε σύγκριση με τις άλλες χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Στο άρθρο αυτό κάνουμε αυτές τις συγκρίσεις με βάση τα πρόσφατα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα στις 7.8.2002 η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) - η Eurostat - για τις 15 χώρες-μέλη, την Ε.Ε. ως σύνολο και άλλες χώρες. Από τα στοιχεία αυτά θα εξετάσουμε τη γεννητικότητα (γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους), τη θνησιμότητα (θανάτους ανά 1.000 κατοίκους), τη βρεφική θνησιμότητα (θάνατοι ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων) και τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θανάτους) ανά 1.000 κατοίκους τα έτη 1980 και 2001.

1. Η ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τη γεννητικότητα τα έτη 1980 και 2001 στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατά φθίνουσα σειρά το έτος 2001 καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή της το 2001 σε σύγκριση με το 1980. Στην τελευταία σειρά του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για την Ε.Ε. ως σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1			
Γεννητικότητα (γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους) στις			
χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2001			
ΧΩΡΕΣ	1980	2001	% ΜΕΤ.
Ιρλανδία	21,8	15,0	-31,2
Γαλλία	14,9	13,1	-12,1
Ολλανδία	12,8	12,7	-0,8
Λουξεμβούργο	11,4	12,3	7,9
Δανία	11,2	12,2	8,9
Ηνωμένο Βασίλειο	13,4	11,2	-16,4
Βέλγιο	12,6	11,2	-11,1
Πορτογαλία	16,2	10,9	-32,7
Φινλανδία	13,2	10,8	-18,2
Σουηδία	11,7	10,3	-12,0
Ισπανία	15,3	10,1	-34,0
Ελλάδα	15,4	9,5	-38,3
Ιταλία	11,3	9,4	-16,8
Αυστρία	12,0	9,3	-22,5
Γερμανία	11,1	8,9	-19,8
Ε.Ε.	13,0	10,6	-18,5

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- (α) Το 1980 η Ελλάδα κατείχε τη 3^η θέση στη γεννητικότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. μετά την Ιρλανδία και την Πορτογαλία. Τελευταία ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. ήταν η Γερμανία

- (β) Το 2001 η Ελλάδα κατολίσθησε στην 12^η θέση στη γεννητικότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. και μόνο η Ιταλία, η Αυστρία και η Γερμανία είχαν χαμηλότερη γεννητικότητα από την Ελλάδα. Το έτος αυτό η Ιρλανδία κατείχε και πάλι την 1^η θέση, αλλά με πολύ μειωμένη γεννητικότητα, με δεύτερη τη Γαλλία και τρίτη την Ολλανδία
- (γ) Από τις παραπάνω εξελίξεις φαίνεται (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα) ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1980 στην Ελλάδα σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση της γεννητικότητας (-38,3) ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. και ακολουθούν η Ισπανία (-34,0%), η Πορτογαλία (-32,7%) και η Ιρλανδία (-31,2%). Η μεγάλη μείωση της γεννητικότητας στην Ελλάδα οφείλεται στην κατολίσθηση των γεννήσεων από 148.134 το 1980 σε 101.000 το 2001, όπως εκτιμά η Eurostat, με αποτέλεσμα ενώ το 1980 η γεννητικότητα στην Ελλάδα βρισκόταν πάνω, το 2001 κατολίσθησε κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε. Μείωση, όμως, της γεννητικότητας δεν σημειώθηκε σε όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Στη Δανία και το Λουξεμβούργο σημειώθηκε αύξησή της με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να καταλαμβάνουν στη γεννητικότητα την 4^η και 5^η θέση το 2001 ενώ το 1980 κατείχαν, αντίστοιχα, τη 12^η και 14^η θέση.

II. Η ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τη θνησιμότητα τα έτη 1980 και 2001 στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατά φθίνουσα σειρά το έτος 2001 καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή της το 2001 σε σύγκριση με το 1980. Στην τελευταία σειρά του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για την Ε.Ε. ως σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Θνησιμότητα (θάνατοι ανά 1000 κατοίκους) στις
χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2001

ΧΩΡΕΣ	1980	2001	% ΜΕΤ.
Δανία	10,9	10,9	0,0
Σουηδία	11,0	10,5	-4,5
Πορτογαλία	9,7	10,2	5,2
Ηνωμένο Βασίλειο	11,7	10,1	-13,7
Βέλγιο	11,5	10,1	-12,2
Γερμανία	12,2	10,0	-18,0
Ελλάδα	9,1	9,7	6,6
Φινλανδία	9,3	9,4	1,1
Ιταλία	9,8	9,3	-5,1
Αυστρία	12,2	9,2	-24,6
Γαλλία	10,2	8,9	-12,7
Ολλανδία	8,1	8,7	7,4
Ισπανία	7,7	8,7	13,0
Λουξεμβούργο	11,3	8,4	-25,7
Ιρλανδία	9,8	7,7	-21,4
Ε.Ε.	10,5	9,5	-9,5

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- (α) Το 1980 η Ελλάδα κατείχε τη 13^η θέση στη θνησιμότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Μικρότερη θνησιμότητα από την Ελλάδα είχαν μόνο η Ολλανδία και η Ισπανία. Τη μεγαλύτερη θνησιμότητα είχε η Γερμανία και ακολουθούσε η Αυστρία.

- (β) Το 2001 η Ελλάδα «ανέβηκε» στη 7^η θέση στη θνησιμότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Η επιδείνωση αυτή της θέσης της Ελλάδας οφείλεται στο γεγονός ότι οι θάνατοι - παρά τη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και παρά τη μείωση της βρεφικής θνησιμότητας, βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια - αυξήθηκαν (λόγω, βασικά, της γήρανσης του πληθυσμού) από 87.282 το 1980 σε 102.400 το 2001, όπως εκτιμά η Eurostat. Το έτος αυτό την πρώτη θέση στη θνησιμότητα κατείχε η Δανία και ακολουθούσε η Σουηδία.
- (γ) Από τις παραπάνω εξελίξεις φαίνεται (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα) ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1980 στην Ελλάδα σημειώθηκε η τέταρτη σε ύψος αύξηση της θνησιμότητας (7,7%) ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε μόνο στην Ολλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία και μικρότερη στη Φινλανδία, ενώ στη Δανία δεν σημειώθηκε μεταβολή. Σε όλες τις άλλες χώρες η θνησιμότητα μειώθηκε. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο και στην Αυστρία.

III. II. Η ΒΡΕΦΙΚΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τη βρεφική θνησιμότητα τα έτη 1980 και 2001 στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατά φθίνουσα σειρά το έτος 2001 καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή της το 2001 σε σύγκριση με το 1980. Στην τελευταία σειρά του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για την Ε.Ε. ως σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Βρεφική θνησιμότητα (θάνατοι ανά 1000 γεννήσεις ζώντων) στις χώρες-μέλη Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2001

ΧΩΡΕΣ	1980	2001	% ΜΕΤ.
Ελλάδα	17,9	5,9	-67,0
Λουξεμβούργο	11,5	5,9	-48,7
Ιρλανδία	11,1	5,8	-47,7
Ηνωμένο Βασίλειο	12,1	5,5	-54,5
Ολλανδία	8,6	5,3	-38,4
Πορτογαλία	24,3	5,0	-79,4
Βέλγιο	12,1	5,0	-58,7
Δανία	8,4	4,9	-41,7
Αυστρία	14,3	4,8	-66,4
Γαλλία	10,0	4,6	-54,0
Γερμανία	12,4	4,5	-63,7
Ιταλία	14,6	4,3	-70,5
Ισπανία	12,3	3,9	-68,3
Φινλανδία	7,6	3,2	-57,9
Σουηδία	6,9	3,2	-53,6
Ε.Ε.	12,4	4,6	-62,9

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- (α) Το 1980 η Ελλάδα κατείχε τη 2^η θέση στη βρεφική θνησιμότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. μετά την Πορτογαλία. Τη μικρότερη θνησιμότητα το έτος εκείνο είχε η Σουηδία.
- (β) Το 2001 η Ελλάδα, παρά τη μείωση που επιτεύχθηκε, «ανέβηκε», μαζί με το Λουξεμβούργο, στη 1^η θέση στη βρεφική θνησιμότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Η επιδείνωση αυτή (κατά 1 θέση) της Ελλάδας στη βρεφική θνησιμότητα

είναι μικρότερη από εκείνη του Λουξεμβούργου (από την 9^η στην 1^η) και οφείλεται στο ότι ο ρυθμός μείωσης των θανάτων ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων ήταν μικρότερος από ορισμένων άλλων χωρών.

- (γ) Από τις παραπάνω εξελίξεις φαίνεται (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα) ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1980 στην Ελλάδα σημειώθηκε η τέταρτη σε ύψος μείωση της βρεφικής θνησιμότητας (-67,0%) ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στην Πορτογαλία, την Ιταλία και την Ισπανία. Η μικρότερη μείωση σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο και στην Αυστρία. Το γεγονός και το 2001 η βρεφική θνησιμότητα στη χώρα μας ήταν πάνω από το μέσο όρο της Ε.Ε. δείχνει ότι πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να μειωθεί και να φτάσει τουλάχιστον αυτό το μέσο όρο.

IV. Η ΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ 1.000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Αποτέλεσμα των εξελίξεων στη γεννητικότητα και στη θνησιμότητα που προαναφέρθηκαν ήταν να σημειωθούν σημαντικές ανακατατάξεις τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά τη φυσική μεταβολή του πληθυσμού ανά 1.000 κατοίκους. Τα σχετικά στοιχεία για τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2001 κατά φθίνουσα σειρά το έτος 2001 καθώς και τη διαφορά της το 2001 σε σύγκριση με το 1980 δίνονται στον Πίνακα 4 Στην τελευταία σειρά του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για την Ε.Ε. ως σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Φυσική μεταβολή του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) ανά 1000 κατοίκους στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1980 και 2001

ΧΩΡΕΣ	1980	2001	ΔΙΑΦΟΡΑ
Ιρλανδία	11,9	7,3	-4,6
Γαλλία	4,7	4,2	-0,5
Ολλανδία	4,7	3,9	-0,8
Λουξεμβούργο	0,2	3,9	3,7
Φινλανδία	3,9	1,5	-2,4
Ισπανία	7,5	1,4	-6,1
Δανία	0,3	1,3	1,0
Ηνωμένο Βασίλειο	1,6	1,1	-0,5
Βέλγιο	1,1	1,1	0,0
Πορτογαλία	6,5	0,7	-5,8
Αυστρία	-0,2	0,1	0,3
Ιταλία	1,5	0,1	-1,4
Ελλάδα	6,3	-0,1	-6,4
Σουηδία	0,6	-0,3	-0,9
Γερμανία	-1,1	-1,1	0,0
Ε.Ε.	2,5	1,1	-1,4

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι :

- (α) Το 1980 η Ελλάδα κατείχε τη 4^η θέση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. στη φυσική αύξηση του πληθυσμού ανά 1000 κατοίκους μετά την Ιρλανδία, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Το έτος εκείνο μόνο σε δύο χώρες (την Αυστρία και τη Γερμανία) αντί για φυσική αύξηση είχε σημειωθεί φυσική μείωση (οι θάνατοι, δηλαδή, είχαν ξεπεράσει τις γεννήσεις).
- (β) Το 2001 η Ελλάδα κατέλαβε την 3^η θέση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. όχι στη φυσική αύξηση αλλά στη φυσική μείωση του πληθυσμού. Το έτος αυτό μόνο σε δύο

άλλες χώρες (τη Σουηδία και τη Γερμανία) σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού. Στις υπόλοιπες σημειώθηκε φυσική αύξηση (η μεγαλύτερη, πάλι, στην Ιρλανδία).

- (γ) Από τις παραπάνω εξελίξεις φαίνεται (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα) ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1980 στην Ελλάδα σημειώθηκε η μεγαλύτερη πτώση (διαφορά) στη φυσική μεταβολή του πληθυσμού (-6,4 ανά 1000 κατοίκους και ακολουθούν η Ισπανία (-6,1), η Πορτογαλία (-5,8) και η Ιρλανδία (-4,6). Η μεγάλη αυτή πτώση οφείλεται στο γεγονός ότι στην Ελλάδα από σημαντική φυσική αύξηση το 1980 σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού το 2001.

Αν ληφθεί υπόψη ότι στη χώρα μας το 2001 σημειώθηκε φυσική μείωση του πληθυσμού ενώ στη Ε.Ε. ως σύνολο σημειώθηκε (έστω και μικρή) αύξηση και το γεγονός ότι αυτό συμβαίνει για τέταρτο κατά σειρά έτος, είναι σαφές ότι, αν δεν υπάρξει μια ριζική αλλαγή στην απάθεια και αδράνεια που έχουν επιδείξει όλες οι Κυβερνήσεις τα τελευταία 28 χρόνια για το δημογραφικό πρόβλημα - εκτός από την επιδείνωση των πολλών και σοβαρών προβλημάτων που έχουν ήδη εμφανισθεί και τονισθεί κατά κόρον (γήρανση του πληθυσμού, συνταξιοδοτικό, αύξηση των δαπανών υγείας κλπ) - και η προσπάθεια για πραγματική σύγκλιση μέσα στην Ε.Ε. (να φτάσει, δηλαδή, η αγοραστική δύναμη του κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της Ελλάδας το μέσο όρο της Ε.Ε.) θα αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες (δηλαδή θα απαιτήσει περισσότερα από τα ήδη πολλά χρόνια που απαιτούνται για να επιτευχθεί).

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκαλεί η χαμηλή γεννητικότητα (δηλαδή να αναστραφεί η πτωτική τάση της) στη χώρα μας είναι απόλυτη ανάγκη τόσο η σημερινή όσο και οι μελλοντικές κυβερνήσεις να υλοποιήσουν τις προτάσεις που περιέχονται στο ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 10.2.1993 και στη συνέχεια να εφαρμόσουν μια μακρόπνοη πολιτική για την επίλυση του. Κρινόμενα με βάση τις προτάσεις του πορίσματος αυτού τα φορολογικά μέτρα που ανακοίνωσε η Κυβέρνηση στις 4.9.2002 είναι εντελώς ανεπαρκή. Ελαφρύνουν μεν το φορολογικό βάρος στις οικογένειες με 3 και πάνω παιδιά με την αύξηση του αφορολογήτου (το οποίο, όμως, θα έπρεπε να αυξάνεται και πάνω από τα 20.000 Ευρώ για οικογένειες με πάνω από 3 παιδιά, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών τους), δεν παρέχουν όμως σημαντική φορολογική ελάφρυνση στις οικογένειες με 2 παιδιά (που και αυτές αντιμετωπίζουν πρόβλημα δεδομένου ότι το οικογενειακό εισόδημα των περισσότερων είναι χαμηλό) και δεν παρέχουν καμιά ανακούφιση στις οικογένειες οι οποίες δεν πληρώνουν φόρο εξαιτίας του γεγονότος ότι το οικογενειακό τους εισόδημα είναι πολύ χαμηλό.

Για τις οικογένειες με παιδιά και με χαμηλό και ανεπαρκές για τις ανάγκες τους εισόδημα θα έπρεπε να υιοθετηθεί ο αρνητικός φόρος, ένα μέτρο που έχω προτείνει σε πολλά άρθρα μου στο παρελθόν και το οποίο, ουσιαστικά, σημαίνει ότι οι οικογένειες αυτές θα πρέπει να ενισχύονται κάθε χρόνο με ένα σημαντικό ποσό από τον κρατικό προϋπολογισμό ανάλογα με τον αριθμό των μελών τους. Σε κάποια φάση των συζητήσεων για τη φορολογική μεταρρύθμιση το μέτρο αυτό είχε αναφερθεί αλλά, δυστυχώς, δεν υιοθετήθηκε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 52

ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟ 1980 ΣΤΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΤΟ 2001 ΣΤΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

Σε παλαιότερα άρθρα μας στη «Χριστιανική» είχαμε εκθέσει τόσο το γενικό δημογραφικό πρόβλημα της χώρας όσο και επιμέρους πλευρές και συνέπειές του. Σε όλα αυτά τα άρθρα ασχοληθήκαμε αποκλειστικά με το τι συμβαίνει στη χώρα μας, χωρίς συγκρίσεις με άλλες χώρες και, ιδιαίτερα, με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Στο άρθρο αυτό κάνουμε αυτές τις συγκρίσεις με βάση τα πρόσφατα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα στις 7.8.2002 η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) - η Eurostat - για τις 15 χώρες-μέλη, την Ε.Ε. ως σύνολο και άλλες χώρες, ανάμεσα στις οποίες και οι Η.Π.Α.. Από τα στοιχεία αυτά θα εξετάσουμε μόνο το δείκτη γονιμότητας, δηλαδή, τα παιδιά ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας, τα έτη 1980 και 2001 (όπως είναι γνωστό ο δείκτης αυτός πρέπει να είναι 2,1 παιδιά για την ανανέωση των γενεών, δηλαδή την αποφυγή μείωσης του πληθυσμού).

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τη γονιμότητα για τα έτη 1980 και 2001 στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατά φθίνουσα σειρά το έτος 2001 καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή της το 2001 σε σύγκριση με το 1980. Στην προτελευταία και στην τελευταία σειρά του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για την Ε.Ε. ως σύνολο και τις Η.Π.Α., αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ
Γονιμότητα τα έτη 1980 και 2001 στις χώρες-μέλη
της Ε.Ε., στην Ε.Ε. ως σύνολο και στις Η.Π.Α. και
ποσοστιαία μεταβολή της

ΧΩΡΕΣ	1980	2001	% ΜΕΤ.
Ιρλανδία	3,30	1,98	-40,0
Γαλλία	2,00	1,90	-5,0
Δανία	1,60	1,74	8,7
Φινλανδία	1,60	1,73	8,1
Λουξεμβούργο	1,50	1,70	13,3
Ολλανδία	1,60	1,69	5,6
Βέλγιο	1,70	1,65	-2,9
Ηνωμένο Βασίλειο	1,90	1,63	-14,2
Σουηδία	1,70	1,57	-7,6
Πορτογαλία	2,20	1,42	-35,5
Γερμανία	1,60	1,29	-19,4
Αυστρία	1,60	1,29	-19,4
Ελλάδα	2,20	1,29	-41,4
Ισπανία	2,20	1,25	-43,2
Ιταλία	1,60	1,24	-22,5
Ε.Ε.	1,80	1,47	-18,3
Η.Π.Α.	1,80	2,06	14,4

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι :

- (α) Το 1980 η Ελλάδα κατείχε τη 2^η θέση στη γονιμότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. μαζί με την Ισπανία και την Πορτογαλία με πρώτη την Ιρλανδία (όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα άρθρα το έτος 1980 οι γεννήσεις στην Ελλάδα ήταν 148.134). Η γονιμότητα το έτος εκείνο στις τέσσερις αυτές χώρες ήταν υψηλότερη από το μέσο όρο της Ε.Ε. και ξεπερνούσε το επίπεδο ανανέωσης των γενεών. Τελευταία ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. ήταν το Λουξεμβούργο. Το 1980 η Ε.Ε. ως σύνολο και οι Η.Π.Α. είχαν την ίδια γονιμότητα.
- (β) Το 2001 η Ελλάδα κατολίσθησε στην 11^η θέση στη γονιμότητα ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. μαζί με τη Γερμανία και την Αυστρία (με εκτιμώμενο από τη Eurostat αριθμό γεννήσεων 101.000) με την Ιταλία και την Ισπανία να καταλαμβάνουν τις δύο τελευταίες θέσεις. Στις χώρες αυτές καθώς και στην Πορτογαλία η γονιμότητα ήταν χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ε.Ε. Το έτος αυτό η Ιρλανδία κατείχε και πάλι την 1^η θέση, αλλά με πολύ μειωμένη γονιμότητα, με δεύτερη τη Γαλλία. Σε καμιά, όμως, χώρα-μέλος της Ε.Ε. η γονιμότητα δεν έφτανε το 2,1. Η Ε.Ε. ως σύνολο είχε πολύ χαμηλότερη γονιμότητα απ' ό,τι οι Η.Π.Α. (όπου πλησίασε το 2,1).
- (γ) Από τις παραπάνω εξελίξεις φαίνεται (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα) ότι το 2001 σε σύγκριση με το 1980 στην Ελλάδα σημειώθηκε η 2^η σε μέγεθος μείωση της γονιμότητας (-41,4%) ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. μετά από εκείνη της Ισπανίας (-43,2%). Η 3^η και 4^η σε μέγεθος μείωση της γονιμότητας σημειώθηκε στην Ιρλανδία (-40,0%) και στην Πορτογαλία (-35,5%). Μείωση πάνω από 20% σημειώθηκε και στην Ιταλία (-22,5%). Η γονιμότητα, όμως, δεν μειώθηκε σε όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε.. Στην Ολλανδία, τη Φινλανδία, τη Δανία και το Λουξεμβούργο αυξήθηκε με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να βελτιώσουν σημαντικά τη θέση τους το 2001 σε σχέση με το 1980 σε ό,τι αφορά τη γονιμότητα.

Από τις δύο τελευταίες γραμμές της τελευταίας στήλης του Πίνακα φαίνεται ότι, ενώ στην Ε.Ε. ως σύνολο η γονιμότητα το 2001 μειώθηκε κατά -18,3% σε σύγκριση με το 1980, στις Η.Π.Α. σημείωσε αύξηση 14,4%. Παράλληλα η χώρα αυτή δέχτηκε το 2001 ένα μεγαλύτερο, αναλογικά, αριθμό μεταναστών. Οι Η.Π.Α., δηλαδή, παρουσιάζουν ένα δημογραφικό δυναμισμό που απουσιάζει από την Ε.Ε. Αυτός ο δυναμισμός - σε συνδυασμό με την τεχνολογική πρόοδο, τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τα μεγάλα ποσά που διατίθενται για έρευνα και ανάπτυξη - αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες του υψηλότερου κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης των Η.Π.Α. σε σύγκριση με τα αντίστοιχα μεγέθη της Ε.Ε. ως συνόλου.

Τις παραπάνω διαπιστώσεις τις είχαμε κάνει και σε ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 27.8.2000 (βλέπε Κεφάλαιο 24). Το περιοδικό «Economist» στο τεύχος του της 24.8.2002 αναλύει τις παραπάνω διαφορές ανάμεσα στις Η.Π.Α. και την Ε.Ε. και κάνει προβλέψεις σχετικά με την αύξηση του πληθυσμού τους μέχρι το έτος 2050 αναφέροντας ότι το έτος εκείνο οι Η.Π.Α. μπορεί να έχουν μεγαλύτερο και νεότερο σε μέση ηλικία πληθυσμό από την Ε.Ε. γεγονός που μπορεί να διευρύνει ακόμη περισσότερο τις ήδη μεγάλες διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο αυτές δυνάμεις σε ό,τι αφορά τόσο την οικονομική όσο και τη στρατιωτική ισχύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 53

ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΥΡΙΑ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΡΩΜΑΤΑ

Στο βιβλίο μας «Εισόδημα και Οικογενειακή Κατάσταση 1980-1994» που εκδόθηκε το 1997, αναφέραμε ότι η φορολογική πολιτική, ανάμεσα στα άλλα, έφερε στο «δίχτυ της εφορίας» ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων της χώρας, με αποτέλεσμα από το 1994 και μετά τα στοιχεία της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) να απεικονίζουν σαφέστερα την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού. Με βάση τα στοιχεία αυτά, σ' ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 16.7.2000 (βλέπε Κεφάλαιο 23) εξετάσαμε τις δημογραφικές εξελίξεις της χώρας την τετραετία 1995-1998, δηλαδή τα χρόνια μετά την περίοδο που κάλυψε το βιβλίο μας του 1997 για τα οποία υπάρχουν στοιχεία. Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε τις δημογραφικές εξελίξεις την εξαετία 1995-2000 συγκρίνοντας τα στοιχεία του 2000 με εκείνα του 1994 όχι μόνο συνολικά αλλά και κατά κλιμάκια εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000.

1. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Στα δημοσιεύματα για τη ΦΕΦΠ της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος δίνονται και στοιχεία για τον αριθμό των παιδιών (αν υπάρχουν) τα οποία εξαρτώνται οικονομικά από τους φορολογούμενους και για τα οποία δικαιούνται κάποιων φορολογικών απαλλαγών ή εκπτώσεων. Από τα στοιχεία αυτά μπορούμε να υπολογίσουμε τον αριθμό των μελών της οικογένειας που αντιστοιχούν στην κάθε φορολογική δήλωση. Πιο συγκεκριμένα πολλαπλασιάζουμε τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων επί τον αριθμό των ατόμων της καθεμιάς κατηγορίας φορολογουμένων (εκείνων που δεν έχουν παιδιά και σύζυγο επί 1, εκείνων με σύζυγο αλλά χωρίς παιδιά επί 2, εκείνων που έχουν 1 παιδί επί 3, 2 παιδιά επί 4, 3 παιδιά επί 5, 4 παιδιά επί 6, 5 παιδιά επί 7 και 6 και άνω παιδιά επί 9 (υποθέτοντας ότι κατά μέσο όρο η κατηγορία αυτή φορολογουμένων έχει 7 παιδιά). Τις 3 τελευταίες κατηγορίες (δηλαδή εκείνους με 4,5 και 6 και άνω παιδιά) τις ενοποιούμε σε μία : τους πολύτεκνους.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό μελών οικογένειας των φορολογουμένων στα κλιμάκια εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 : Μέχρι 5.500.000, από 5.500.000 μέχρι 9.000.000 και άνω των 9.000.000 και για το σύνολο ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη τα έτη 1994 και 2000. Στην τρίτη στήλη του κάθε κλιμακίου δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή το 2000 σε σχέση με το 1994 και στην πέμπτη και έκτη στήλη η ποσοστιαία κατανομή για τα έτη 1994 και 2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αριθμός μελών οικογένειας των φορολογουμένων ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη κατά κλιμάκια εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 τα έτη 1994 και 2000

Οικογενειακή κατάσταση	Αριθμός μελών οικογένειας			Ποσοστ. Κατανομή		Αριθμός μελών οικογένειας			Ποσοστ. Κατανομή	
	1994	2000	% Μετ.	1994	2000	1994	2000	% Μετ.	1994	2000
Κλιμάκια εισοδήματος μέχρι 5.500.000						Κλιμάκια εισοδήματος από 5.500.000 μέχρι 9.000.000				
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	1.357.747	2.074.575	52,8	21,14	29,54	57.708	114.737	98,8	3,80	7,06
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	1.757.102	2.073.802	18,0	27,36	29,53	274.942	393.222	43,0	18,10	24,18
Με 1 παιδί	1.046.001	1.004.196	-4,0	16,29	14,30	330.942	346.479	4,7	21,78	21,31
Με 2 παιδιά	1.613.756	1.341.644	-16,9	25,13	19,10	660.756	589.156	-10,8	43,49	36,23
Με 3 παιδιά	479.110	377.795	-21,1	7,46	5,38	153.500	139.435	-9,2	10,10	8,57
Πολύτεκνοι	167.662	150.675	-10,1	2,61	2,15	41.402	43.249	4,5	2,73	2,66
ΣΥΝΟΛΟ	6.421.378	7.022.687	9,4	100,00	100,00	1.519.250	1.626.278	7,0	100,00	100,00
Κλιμάκια εισοδήματος άνω των 9.000.000						Σύνολο				
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	15.455	40.296	160,7	2,19	3,20	1.430.910	2.229.608	55,8	16,55	22,51
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	107.302	224.798	109,5	15,21	17,87	2.139.346	2.691.822	25,8	24,74	27,17
Με 1 παιδί	145.926	265.695	82,1	20,68	21,12	1.522.869	1.616.370	6,1	17,61	16,32
Με 2 παιδιά	338.732	571.096	68,6	48,01	45,40	2.613.244	2.501.896	-4,3	30,22	25,25
Με 3 παιδιά	77.490	123.655	59,6	10,98	9,83	710.100	640.885	-9,7	8,21	6,47
Πολύτεκνοι	20.602	32.513	57,8	2,92	2,58	229.666	226.437	-1,4	2,66	2,29
ΣΥΝΟΛΟ	705.507	1.258.053	78,3	100,00	100,00	8.646.135	9.907.018	14,6	100,00	100,00

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι στην εξαετία 1995-2000 σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στην οικογενειακή κατάσταση των φορολογουμένων. Πιο συγκεκριμένα το 2000 σε σύγκριση με το 1994 :

- Η μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των μελών οικογένειας και στα τρία κλιμάκια δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές σημειώθηκε στους φορολογούμενους χωρίς σύζυγο και παιδιά και ακολουθούν, σε σημαντική απόσταση οι φορολογούμενοι με σύζυγο χωρίς παιδιά. Αποτέλεσμα της αύξησης αυτής ήταν το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα μέλη οικογενειών των δύο αυτών ομάδων στο σύνολο των μελών των οικογενειών των φορολογουμένων του πρώτου κλιμακίου να αυξηθεί από 48,5% σε 59,1%, του δεύτερου κλιμακίου από 21,9% σε 31,2%, του τρίτου κλιμακίου από 17,4% σε 21,1% και του συνόλου των φορολογουμένων από 41,3% σε 49,7% (δηλαδή σχεδόν το 50% των μελών οικογενειών όλων των φορολογουμένων ήταν μέλη φορολογουμένων χωρίς σύζυγο και παιδιά ή με σύζυγο χωρίς παιδιά). Όπως σημειώναμε στο άρθρο μας της 16.7.2000 στις δύο αυτές κατηγορίες υπάγονται από τη μια μεριά ο συνεχώς αυξανόμενος (τόσο λόγω συνταξιοδότησης όσο και λόγω της αύξησης του προσδόκιμου επιβίωσης) αριθμός των συνταξιούχων που δεν έχουν οικογενειακά βάρη (στην αύξηση των φορολογουμένων με σύζυγο χωρίς παιδιά συμβάλουν και τα ζευγάρια των οποίων τα παιδιά, μετά από μια ηλικία, παύουν να θεωρούνται προστατευόμενα μέλη) και από την άλλη ο - επίσης αυξανόμενος για λόγους οικονομικούς, κοινωνικούς και άλλους - αριθμός των αγάμων ή των εγγάμων χωρίς παιδιά. Οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν τις σοβαρότερες πλευρές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας, δηλαδή τη γήρανση του πληθυσμού και τα προβλήματα που αυτή συνεπάγεται (ασφαλιστικό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, πρόνοια) και την υπογεννητικότητα η οποία «κατολίσθησε» τη δεκαετία του '80 (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας

«Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που εκδόθηκε το 1996 και προηγούμενα άρθρα μας για το δημογραφικό πρόβλημα.

- Στα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα (κλιμάκια εισοδήματος μέχρι 5.500.000) ο αριθμός των μελών οικογένειας μειώθηκε σε όλες τις ομάδες των φορολογουμένων με παιδιά. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στους φορολογούμενους με 3 παιδιά και ακολουθούν εκείνοι με 2 παιδιά. Η μείωση αυτή οφείλεται από τη μια μεριά στη μείωση του αριθμού των φορολογουμένων στα κλιμάκια αυτά και από την άλλη στη μείωση της αγοραστικής δύναμης του κατά φορολογική δήλωση (Κ.Φ.Δ.) (οικογενειακού) δηλωθέντος εισοδήματος.
- Στα μεσαία εισοδηματικά στρώματα (κλιμάκια εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 από 5.500.000 μέχρι 9.000.000) ο αριθμός των μελών οικογένειας μειώθηκε στους φορολογούμενους με 2 και 3 παιδιά και αυξήθηκε στους φορολογούμενους με 1 παιδί και στους πολύτεκνους (οι αυξήσεις, όμως, αυτές είναι πολύ μικρότερες από τις μειώσεις). Η μείωση του αριθμού των μελών οικογένειας των φορολογουμένων με 2 και 3 παιδιά στα κλιμάκια αυτά οφείλεται στους ίδιους λόγους που προαναφέρθηκαν για το σύνολο των φορολογουμένων με χαμηλά εισοδήματα (μείωση του αριθμού των φορολογουμένων και ελαφρά μείωση του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος σε σταθερές τιμές).
- Σε αντίθεση με τα χαμηλά, ο αριθμός των μελών οικογενειών στα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα παρουσιάζει αύξηση σε όλες τις ομάδες φορολογουμένων με παιδιά. Η μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζεται στους φορολογούμενους με 1 παιδί και ακολουθούν οι φορολογούμενοι με 2 παιδιά και οι πολύτεκνοι. Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των μελών οικογένειας που παρουσιάζεται στα κλιμάκια αυτά εισοδήματος οφείλεται από τη μια μεριά στην αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων και από την άλλη στην αύξηση του Κ.Φ.Δ. δηλωθέντος εισοδήματος τους σε σταθερές τιμές.
- Εξαιτίας των μεταβολών που προαναφέρθηκαν η συμμετοχή των μελών των οικογενειών των φορολογουμένων με παιδιά στο σύνολο των μελών οικογενειών μειώθηκε σε όλες τις ομάδες φορολογουμένων με παιδιά στα χαμηλότερα και μεσαία εισοδηματικά στρώματα καθώς και στο σύνολο των φορολογουμένων, ενώ στα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα μειώθηκε η συμμετοχή των φορολογουμένων με 2 και 3 παιδιά και των πολυτέκνων και αυξήθηκε εκείνων με 1 παιδί.

II. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στο τμήμα αυτό εξετάζουμε μόνο τους φορολογούμενους με παιδιά. Από τον Πίνακα 1, δηλαδή, αφαιρούμε τις δύο πρώτες κατηγορίες φορολογουμένων (χωρίς σύζυγο και παιδιά και με σύζυγο χωρίς παιδιά) και για να βρούμε τον αριθμό των παιδιών των υπόλοιπων κατηγοριών αφαιρούμε από τον αριθμό των μελών των οικογενειών τους δύο γονείς. Ο αριθμός των παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας κατά κλιμάκια εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 για τα έτη 1994 και 2000 δίνεται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αριθμός παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας κατά κλιμάκια εισοδήματος σε σταθερές τιμές του 2000 τα έτη 1994 και 2000

Οικογενειακή κατάσταση	Αριθμός παιδιών			Ποσοστ. Κατανομή		Αριθμός παιδιών			Ποσοστ. Κατανομή	
	1994	2000	% Μετ.	1994	2000	1994	2000	% Μετ.	1994	2000
Κλιμάκια εισοδήματος μέχρι 5.500.000						Κλιμάκια εισοδήματος από 5.500.000 μέχρι 9.000.000				
Με 1 παιδί	348.667	334.732	-4,0	22,39	25,07	110.314	115.493	4,7	19,66	22,08
Με 2 παιδιά	806.878	670.822	-16,9	51,81	50,24	330.378	294.578	-10,8	58,89	56,31
Με 3 παιδιά	287.466	226.677	-21,1	18,46	16,98	92.100	83.661	-9,2	16,42	15,99
Πολύτεκνοι	114.368	103.045	-9,9	7,34	7,72	28.180	29.433	4,4	5,02	5,63
ΣΥΝΟΛΟ	1.557.379	1.335.276	-14,3	100,00	100,00	560.972	523.165	-6,7	100,00	100,00
Κλιμάκια εισοδήματος άνω των 9.000.000						Σύνολο				
Με 1 παιδί	48.642	88.565	82,1	17,46	18,82	507.623	538.790	6,1	21,18	23,13
Με 2 παιδιά	169.366	285.548	68,6	60,80	60,69	1.306.622	1.250.948	-4,3	54,51	53,71
Με 3 παιδιά	46.494	74.193	59,6	16,69	15,77	426.060	384.531	-9,7	17,78	16,51
Πολύτεκνοι	14.050	22.193	58,0	5,04	4,72	156.598	154.671	-1,2	6,53	6,64
ΣΥΝΟΛΟ	278.552	470.499	68,9	100,00	100,00	2.396.903	2.328.940	-2,8	100,00	100,00

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι στο σύνολο των φορολογουμένων αριθμός των παιδιών το 2000 ήταν κατά 67.963 μικρότερος απ' ό,τι το 1994. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις οικογένειες με 2 παιδιά (-55.674) και ακολουθούν οι οικογένειες με 3 παιδιά (-41.529) και οι πολύτεκνοι (-1.927). Οι μειώσεις αυτές αντισταθμίστηκαν κατά ένα μέρος από την αύξηση των παιδιών των οικογενειών με 1 παιδί (+31.167). Όταν, όμως, εξετάζουμε τις μεταβολές στον αριθμό των παιδιών κατά κλιμάκια εισοδήματος, η εικόνα παρουσιάζει μεγάλες διαφοροποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα :

- Στα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα (κλιμάκια μέχρι 5.500.000) παρουσιάζεται μείωση του αριθμού των παιδιών σε όλες τις ομάδες φορολογουμένων. Η μεγαλύτερη μείωση παρουσιάζεται στους φορολογούμενους με 2 παιδιά και ακολουθούν εκείνοι με 3 παιδιά, οι πολύτεκνοι και εκείνοι με ένα παιδί, με τελικό αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των παιδιών στα κλιμάκια αυτά εισοδήματος να είναι το 2000 κατά 222.103 μικρότερος απ' ό,τι το 1994 (μείωση κατά 14,3%).
- Στα μεσαία εισοδηματικά στρώματα (κλιμάκια από 5.500.000 μέχρι 9.000.000) παρουσιάζεται μείωση του αριθμού των παιδιών των φορολογουμένων με 2 και 3 παιδιά και αύξηση των παιδιών των φορολογουμένων με 1 παιδί και των πολυτέκνων. Οι μειώσεις, όμως, είναι πολύ πιο μεγάλες από τις αυξήσεις με τελικό αποτέλεσμα ο αριθμός των παιδιών και στα κλιμάκια αυτά εισοδήματος το 2000 να είναι κατά 37.807 μικρότερος απ' ό,τι το 1994 (μείωση κατά 6,7%).
- Σε αντίθεση με τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα παρουσιάζεται μεγάλη αύξηση του αριθμού των παιδιών σε όλες τις ομάδες φορολογουμένων (η μεγαλύτερη είναι σ' εκείνους με 1 παιδί και ακολουθούν εκείνοι με 2 και 3 παιδιά και οι πολύτεκνοι), με τελικό αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των παιδιών στα κλιμάκια αυτά εισοδήματος το 2000 να είναι κατά 191.947 μεγαλύτερος απ' ό,τι το 1994 (αύξηση κατά 68,9%!).

Αποτέλεσμα των μεταβολών στον αριθμό των παιδιών που προαναφέρθηκαν ήταν να αυξηθεί η συμμετοχή των φορολογουμένων με 1 παιδί και να μειωθεί η συμμετοχή εκείνων με 2 και 3 παιδιά στο σύνολο των παιδιών των φορολογουμένων στα χαμηλότερα και μεσαία εισοδηματικά στρώματα και στο σύνολο. Η συμμετοχή των πολυτέκνων αυξήθηκε στα χαμηλότερα και μεσαία εισοδηματικά στρώματα και στο σύνολο και μειώθηκε στα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα.

Μια συνοπτική εικόνα των εξελίξεων σε ό,τι αφορά τον αριθμό των μελών των οικογενειών δίνει το μέσο μέγεθος του νοικοκυριού (το μέγεθος αυτό προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των μελών των οικογενειών δια του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων), ενώ μια συνοπτική εικόνα σε ό,τι αφορά τον αριθμό των παιδιών δίνει ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά (ο αριθμός αυτός προκύπτει από τη διαίρεση του συνόλου του αριθμού των παιδιών με τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων). Τόσο το μέγεθος των νοικοκυριών όσο ο αριθμός παιδιών ανά οικογένεια κατά κλιμάκια εισοδήματος τα έτη 1994 και 2000 δίνονται στον Πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Μέσο μέγεθος νοικοκυριού και αριθμός παιδιών ανα οικογένεια
με παιδιά κατά κλιμάκια εισοδήματος σε τιμές του 2000 τα έτη
1994 και 2000

Κλιμάκια εισοδήματος	1994	2000	% Μετ.
Μέσο μέγεθος νοικοκυριού			
Μέχρι 5.500.000	2,06	1,81	-12,1
Από 5.500.000 μέχρι 9.000.000	2,99	2,67	-10,7
Άνω των 9.000.000	3,19	3,04	-4,7
ΣΥΝΟΛΟ	2,25	2,02	-10,2
Αριθμός παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά			
Μέχρι 5.500.000	1,79	1,74	-2,8
Από 5.500.000 μέχρι 9.000.000	1,79	1,76	-1,7
Άνω των 9.000.000	1,83	1,80	-1,6
ΣΥΝΟΛΟ	1,79	1,75	-2,2

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι τόσο το μέσο μέγεθος του νοικοκυριού όσο και (λιγότερο) ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια και οι μειώσεις τους το 2000 σε σχέση με το 1994 εξαρτιούνται από το ύψος του δηλωθέντος εισοδήματος. Όσο, δηλαδή, υψηλότερο είναι το εισόδημα τόσο μεγαλύτερο είναι το μέσο μέγεθος του νοικοκυριού και ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά και τόσο μικρότερη είναι η μείωσή τους το 2000 σε σύγκριση με το 1994.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε φαίνεται ότι την εξαετία 1995-2000 συνεχίζονται οι τάσεις που είχαν αναλυθεί και στο βιβλίο και στο άρθρο που προαναφέρθηκαν, δηλαδή :

- (α) Αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών χωρίς παιδιά με αποτέλεσμα τη μείωση του μέσου μεγέθους του νοικοκυριού.
- (β) Αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν στο σύνολο τα παιδιά των οικογενειών με 1 παιδί και μείωση τα παιδιά των οικογενειών με 2 και 3 παιδιά, με αποτέλεσμα τη μείωση του μέσου αριθμού παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά. Τέλος
- (γ) Ενώ μετά την καθιέρωση των πολυτεχνικών επιδομάτων το 1991 είχε παρατηρηθεί σημαντική αύξηση της συμμετοχής των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών στο σύνολο των παιδιών, η τάση αυτή την εξαετία 1995-2000 μειώθηκε στα χαμηλά και περιορίστηκε μόνο στα μεσαία εισοδηματικά κλιμάκια. Το γεγονός αυτό οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και στην μεγάλη μείωση της αγοραστικής δύναμης των (ανεπαρκών) πολυτεχνικών επιδομάτων εξαιτίας του πληθωρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 54

ΜΕΙΩΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΩΤΟΥΣ, ΓΕΩΡΓΟΥΣ, ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ

Στο βιβλίο μας «Εισόδημα και Οικογενειακή Κατάσταση 1980-1994» που εκδόθηκε το 1997, αναφέραμε ότι η φορολογική πολιτική, ανάμεσα στα άλλα, έφερε στο «δίχτυ της εφορίας» ένα ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων της χώρας, με αποτέλεσμα από το 1994 και μετά τα στοιχεία της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) να απεικονίζουν σαφέστερα την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού. Με βάση τα στοιχεία αυτά εξετάσαμε, ανάμεσα στα άλλα, και τον αριθμό των μελών οικογενειών και τον αριθμό των παιδιών κατά ομάδες επαγγελμάτων. Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε την εξέλιξη των μεγεθών αυτών την εξαετία 1995-2000 συγκρίνοντας τα στοιχεία του 2000 με εκείνα του 1994.

1. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Στα δημοσιεύματα για τη ΦΕΦΠ της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος δίνονται και στοιχεία για τον αριθμό των παιδιών (αν υπάρχουν) τα οποία εξαρτώνται οικονομικά από τους φορολογούμενους και για τα οποία δικαιούνται κάποιων φορολογικών απαλλαγών ή εκπτώσεων κατά ομάδες επαγγελμάτων των φορολογουμένων. Από τα στοιχεία αυτά μπορούμε να υπολογίσουμε τον αριθμό των μελών της οικογένειας που αντιστοιχούν στην κάθε φορολογική δήλωση. Πιο συγκεκριμένα πολλαπλασιάζουμε τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων επί τον αριθμό των ατόμων της καθεμιάς κατηγορίας φορολογουμένων (εκείνων που δεν έχουν παιδιά και σύζυγο επί 1, εκείνων με σύζυγο αλλά χωρίς παιδιά επί 2, εκείνων που έχουν 1 παιδί επί 3, 2 παιδιά επί 4, 3 παιδιά επί 5, 4 παιδιά επί 6, 5 παιδιά επί 7 και 6 και άνω παιδιά επί 9 (υποθέτοντας ότι κατά μέσο όρο η κατηγορία αυτή φορολογουμένων έχει 7 παιδιά). Τις 3 τελευταίες κατηγορίες (δηλαδή εκείνους με 4,5 και 6 και άνω παιδιά) τις ενοποιούμε σε μία : τους πολύτεκνους. Οι ομάδες επαγγελμάτων είναι: Εισοδηματίες, Έμποροι - Βιομήχανοι-Βιοτέχνες-Επαγγελματίες (ΕΒΒΕ, περιληπτικά), Γεωργοί – Κτηνοτρόφοι-Αλιείς-Εκμεταλλευτές Δασών (Γεωργοί κλπ, περιληπτικά), Μισθωτοί, Ελεύθεροι επαγγελματίες και Συνταξιούχοι.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό μελών οικογένειας ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη κατά ομάδες επαγγελμάτων και του συνόλου των φορολογουμένων τα έτη 1994 και 2000 . Στην τρίτη στήλη της καθεμιάς ομάδας δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή το 2000 σε σχέση με το 1994 και στην πέμπτη και έκτη στήλη η ποσοστιαία κατανομή για τα έτη 1994 και 2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Αριθμός μελών οικογένειας των φορολογουμένων ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη κατά ομάδες επαγγελματιών
τα έτη 1994 και 2000

Οικογενειακή κατάσταση	Αριθμός μελών οικογένειας			Ποσοστ. Κατανομή		Αριθμός μελών οικογένειας			Ποσοστ. Κατανομή	
	1994	2000	% Μετ.	1994	2000	1994	2000	% Μετ.	1994	2000
	Εισοδηματίες					Ε.Β.Β.Ε.				
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	252.369	443.589	75,8	36,62	50,46	195.228	283.781	45,4	10,62	13,03
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	177.318	185.914	4,8	25,73	21,15	332.742	498.162	49,7	18,10	22,87
Με 1 παιδί	89.667	92.874	3,6	13,01	10,57	369.621	428.469	15,9	20,11	19,67
Με 2 παιδιά	117.716	105.308	-10,5	17,08	11,98	679.556	708.620	4,3	36,97	32,54
Με 3 παιδιά	35.235	32.020	-9,1	5,11	3,64	201.215	194.550	-3,3	10,95	8,93
Πολύτεκνοι	16.891	19.303	14,3	2,45	2,20	59.808	64.337	7,6	3,25	2,95
ΣΥΝΟΛΟ	689.196	879.008	27,5	100,00	100,00	1.838.170	2.177.919	18,5	100,00	100,00
	Γεωργοί κλπ					Μισθωτοί				
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	68.096	109.563	60,9	9,38	13,48	542.596	810.757	49,4	14,97	20,46
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	267.360	338.546	26,6	36,84	41,66	474.188	609.738	28,6	13,08	15,39
Με 1 παιδί	102.060	100.809	-1,2	14,06	12,40	737.793	804.564	9,1	20,36	20,30
Με 2 παιδιά	174.788	162.468	-7,0	24,09	19,99	1.417.240	1.332.696	-6,0	39,10	33,63
Με 3 παιδιά	78.190	69.375	-11,3	10,77	8,54	347.565	305.350	-12,1	9,59	7,71
Πολύτεκνοι	35.203	31.969	-9,2	4,85	3,93	105.203	99.458	-5,5	2,90	2,51
ΣΥΝΟΛΟ	725.697	812.730	12,0	100,00	100,00	3.624.585	3.962.563	9,3	100,00	100,00
	Ελεύθεροι επαγγελματίες					Συνταξιούχοι				
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	49.886	61.580	23,4	16,41	18,18	322.735	520.338	61,2	22,04	29,97
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	39.428	49.334	25,1	12,97	14,56	848.310	1.010.128	19,1	57,93	58,19
Με 1 παιδί	65.553	72.312	10,3	21,56	21,34	158.175	117.342	-25,8	10,80	6,76
Με 2 παιδιά	119.404	124.244	4,1	39,27	36,67	104.540	68.560	-34,4	7,14	3,95
Με 3 παιδιά	23.905	24.965	4,4	7,86	7,37	23.990	14.625	-39,0	1,64	0,84
Πολύτεκνοι	5.886	6.379	8,4	1,94	1,88	6.675	4.991	-25,2	0,46	0,29
ΣΥΝΟΛΟ	304.062	338.814	11,4	100,00	100,00	1.464.425	1.735.984	18,5	100,00	100,00
	Σύνολο φορολογουμένων									
Χωρίς σύζυγο και παιδιά	1.430.910	2.229.608	55,8	16,55	22,51					
Με σύζυγο χωρίς παιδιά	2.139.346	2.691.822	25,8	24,74	27,17					
Με 1 παιδί	1.522.869	1.616.370	6,1	17,61	16,32					
Με 2 παιδιά	2.613.244	2.501.896	-4,3	30,22	25,25					
Με 3 παιδιά	710.100	640.885	-9,7	8,21	6,47					
Πολύτεκνοι	229.666	226.437	-1,4	2,66	2,29					
ΣΥΝΟΛΟ	8.646.135	9.907.018	14,6	100,00	100,00					

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι στην εξαετία 1995-2000 σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στην οικογενειακή κατάσταση των έξι ομάδων επαγγελματιών των φορολογουμένων. Πιο συγκεκριμένα το 2000 σε σύγκριση με το 1994 :

- Η μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των μελών οικογένειας και στις 6 ομάδες σημειώθηκε στους φορολογούμενους χωρίς σύζυγο και παιδιά και ακολουθούν, σε σημαντική απόσταση οι φορολογούμενοι με σύζυγο χωρίς παιδιά. Αποτέλεσμα της αύξησης αυτής ήταν το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα μέλη οικογενειών των δύο αυτών ομάδων στο σύνολο των μελών των οικογενειών : των εισοδηματιών να αυξηθεί από 63,4% σε 71,6%, των ΕΒΒΕ από 28,7% σε 35,9%, των γεωργών κλπ από 46,2% σε 55,1%, των μισθωτών από 28,1% σε 35,9%, των ελεύθερων επαγγελματιών από 29,4% σε 32,7%, των συνταξιούχων από 80,0% σε 88,2% και του συνόλου των φορολογουμένων από 41,3% σε 49,7%.
- Αύξηση των μελών των οικογενειών με 1 παιδί σημειώθηκε στο σύνολο των φορολογουμένων και (κατά σειρά από τη μεγαλύτερη στη μικρότερη) στους ΕΒΒΕ,

ελεύθερους επαγγελματίες, μισθωτούς και εισοδηματίες και μείωση (πάλι κατά σειρά από τη μεγαλύτερη στη μικρότερη) στους συνταξιούχους και γεωργούς, δηλαδή σε ομάδες στις οποίες υπάρχουν άνδρες και γυναίκες μεγάλης ηλικίας.

- Μείωση των μελών των οικογενειών με 2 παιδιά σημειώθηκε στο σύνολο των φορολογουμένων και στους συνταξιούχους, εισοδηματίες, γεωργούς κλπ και μισθωτούς ενώ αύξησή τους σημειώθηκε στους ΕΒΒΕ και στους ελεύθερους επαγγελματίες.
- Μείωση των μελών των οικογενειών με 3 παιδιά σημειώθηκε στο σύνολο των φορολογουμένων και στους συνταξιούχους, μισθωτούς, γεωργούς κλπ, εισοδηματίες και ΕΒΒΕ και αύξηση μόνο στους ελεύθερους επαγγελματίες.
- Μείωση των μελών των πολύτεκνων οικογενειών σημειώθηκε στο σύνολο των φορολογουμένων και στους συνταξιούχους, γεωργούς κλπ και μισθωτούς και αύξησή τους στους εισοδηματίες, ελεύθερους επαγγελματίες και ΕΒΒΕ.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται η αύξηση που παρουσιάστηκε στην αύξηση των μελών οικογενειών σε όλες τις ομάδες επαγγελματιών και στο σύνολο των φορολογουμένων οφείλεται, βασικά, σ' εκείνους που δεν έχουν σύζυγο και παιδιά και σ' εκείνους που έχουν σύζυγο αλλά δεν έχουν παιδιά. Σε ορισμένες ομάδες επαγγελματιών οφείλεται (σε πολύ μικρό, όμως, βαθμό) και σε ορισμένους από εκείνους που έχουν παιδιά. Μόνο στους ελεύθερους επαγγελματίες στην αύξηση των μελών των οικογενειών τους συνέβαλαν όλες οι κατηγορίες οικογενειών (και πάλι, όμως, η συμβολή των οικογενειών με παιδιά ήταν μικρή).

II. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στο τμήμα αυτό εξετάζουμε μόνο τους φορολογούμενους με παιδιά. Από τον Πίνακα 1, δηλαδή, αφαιρούμε τις δύο πρώτες κατηγορίες φορολογουμένων (χωρίς σύζυγο και παιδιά και με σύζυγο χωρίς παιδιά) και για να βρούμε τον αριθμό των παιδιών των υπόλοιπων κατηγοριών αφαιρούμε από τον αριθμό των μελών των οικογενειών τους δύο γονείς. Ο αριθμός των παιδιών κατά μέγεθος οικογένειας και ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1994 και 2000 δίνεται στον Πίνακα 2.

Από τον Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι στο σύνολο των φορολογουμένων αριθμός των παιδιών το 2000 ήταν κατά 67.963 μικρότερος απ' ό,τι το 1994. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις οικογένειες με 2 παιδιά (-55.674) και ακολουθούν οι οικογένειες με 3 παιδιά (-41.529) και οι πολύτεκνοι (-1.927). Οι μειώσεις αυτές αντισταθμίστηκαν κατά ένα μέρος από την αύξηση των παιδιών των οικογενειών με 1 παιδί (+31.167). Όταν, όμως, εξετάζουμε τις μεταβολές στον αριθμό των παιδιών κατά ομάδες επαγγελματιών, η εικόνα παρουσιάζει μεγάλες διαφοροποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα :

- Στους συνταξιούχους σημειώθηκε μείωση του αριθμού των παιδιών σε όλες τις ομάδες φορολογουμένων. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στους φορολογούμενους με 3 παιδιά και ακολουθούν εκείνοι με 2 παιδιά, 1 παιδί και οι πολύτεκνοι με τελικό αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των παιδιών στους συνταξιούχους να είναι το 2000 κατά 38.358 μικρότερος απ' ό,τι το 1994 (μείωση κατά 30,9%). Η μεγάλη αυτή μείωση οφείλεται κύρια στη γήρανση του πληθυσμού

και στη μεγάλη μείωση εκείνων που έχουν παιδιά. Οφείλεται, επίσης, και στη μικρή αύξηση της αγοραστικής δύναμης του κατά φορολογική δήλωση (Κ.Φ.Δ.) (οικογενειακού) εισοδήματός τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αριθμός παιδιών των φορολογουμένων κατά μέγεθος οικογένειας και ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1994 και 2000

Οικογενειακή κατάσταση	Αριθμός παιδιών			Ποσοστ. Κατανομή		Αριθμός παιδιών			Ποσοστ. Κατανομή	
	1994	2000	% Μετ.	1994	2000	1994	2000	% Μετ.	1994	2000
Εισοδηματίες						Ε.Β.Β.Ε.				
Με 1 παιδί	29.889	30.958	3,6	24,59	26,63	123.207	142.823	15,9	19,73	21,72
Με 2 παιδιά	58.858	52.654	-10,5	48,42	45,30	339.778	354.310	4,3	54,42	53,87
Με 3 παιδιά	21.141	19.212	-9,1	17,39	16,53	120.729	116.730	-3,3	19,34	17,75
Πολύτεκνοι	11.681	13.419	14,9	9,61	11,54	40.658	43.821	7,8	6,51	6,66
ΣΥΝΟΛΟ	121.569	116.243	-4,4	100,00	100,00	624.372	657.684	5,3	100,00	100,00
Γεωργοί κλπ						Μισθωτοί				
Με 1 παιδί	34.020	33.603	-1,2	17,69	18,85	245.931	268.188	9,1	19,92	22,62
Με 2 παιδιά	87.394	81.234	-7,0	45,44	45,58	708.620	666.348	-6,0	57,39	56,20
Με 3 παιδιά	46.914	41.625	-11,3	24,39	23,35	208.539	183.210	-12,1	16,89	15,45
Πολύτεκνοι	24.005	21.773	-9,3	12,48	12,22	71.677	67.860	-5,3	5,80	5,72
ΣΥΝΟΛΟ	192.333	178.235	-7,3	100,00	100,00	1.234.767	1.185.606	-4,0	100,00	100,00
Ελεύθεροι επαγγελματίες						Συνταξιούχοι				
Με 1 παιδί	21.851	24.104	10,3	21,87	22,83	52.725	39.114	-25,8	42,53	45,69
Με 2 παιδιά	59.702	62.122	4,1	59,76	58,85	52.270	34.280	-34,4	42,16	40,04
Με 3 παιδιά	14.343	14.979	4,4	14,36	14,19	14.394	8.775	-39,0	11,61	10,25
Πολύτεκνοι	4.000	4.359	9,0	4,00	4,13	4.577	3.439	-24,9	3,69	4,02
ΣΥΝΟΛΟ	99.896	105.564	5,7	100,00	100,00	123.966	85.608	-30,9	100,00	100,00
Σύνολο φορολογουμένων										
Με 1 παιδί	507.623	538.790	6,1	21,18	23,13					
Με 2 παιδιά	1.306.622	1.250.948	-4,3	54,51	53,71					
Με 3 παιδιά	426.060	384.531	-9,7	17,78	16,51					
Πολύτεκνοι	156.598	154.671	-1,2	6,53	6,64					
ΣΥΝΟΛΟ	2.396.903	2.328.940	-2,8	100,00	100,00					

- Στους γεωργούς κλπ οι εξελίξεις ήταν παρόμοιες με εκείνες των συνταξιούχων. Η μεγαλύτερη μείωση παιδιών σημειώθηκε στους φορολογούμενους με δύο παιδιά και ακολουθούν οι πολύτεκνοι και εκείνοι με 2 παιδιά και 1 παιδί. με τελικό αποτέλεσμα ο αριθμός των παιδιών στους γεωργούς κλπ να είναι το 2000 κατά 14.098 μικρότερος απ' ό,τι το 1994 (μείωση κατά 7,3%). Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται η μείωση αυτή είναι βασικά η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση εκείνων που έχουν παιδιά.
- Στους μισθωτούς σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των παιδιών στους φορολογούμενους με 1 παιδί και μείωση σε όλους τους άλλους. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στους φορολογούμενους με 3 παιδιά και ακολουθούν εκείνοι με 2 παιδιά και οι πολύτεκνοι. Τελικά ο αριθμός των παιδιών στους μισθωτούς το 2000 ήταν κατά 49.161 μικρότερος απ' ό,τι το 1994 (μείωση κατά 4%). Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται η μείωση αυτή είναι από τη μια μεριά η μείωση των φορολογουμένων με παιδιά και από την άλλη η μικρή αύξηση της αγοραστικής δύναμης του Κ.Φ.Δ. (οικογενειακού) εισοδήματός τους.
- Στους εισοδηματίες σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των παιδιών στους φορολογούμενους με 1 παιδί και στους πολύτεκνους και μείωση σ' εκείνους με 2 και

3 παιδιά. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στους πολύτεκνους και η μεγαλύτερη μείωση στους φορολογούμενους με 2 παιδιά. Τελικά ο αριθμός των παιδιών των εισοδηματιών το 2000 ήταν κατά 5.326 μικρότερος απ' ό,τι το 1994 (μείωση κατά 4,4%). Η μείωση αυτή οφείλεται στη μείωση του αριθμού των φορολογουμένων με παιδιά.

- Στους ΕΒΒΕ σημειώθηκε μείωση στους φορολογούμενους με 3 παιδιά και αύξηση στους υπόλοιπους. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στους φορολογούμενους με 1 παιδί και ακολουθούν οι πολύτεκνοι και εκείνοι με 2 παιδιά. Τελικά ο αριθμός των παιδιών των ΕΒΒΕ το 2000 ήταν κατά 33.312 μεγαλύτερος απ' ό,τι το 1994 (αύξηση κατά 5,3%). Η αύξηση αυτή είναι δύσκολο να εξηγηθεί δεδομένου ότι και ο αριθμός εκείνων που έχουν παιδιά μειώθηκε και η αγοραστική δύναμη του Κ.Φ.Δ. εισοδήματός τους αυξήθηκε πολύ λίγο. Μια πιθανή αιτία μπορεί να είναι η μεγαλύτερη ανισοκατανομή στο Κ.Φ.Δ. εισοδήματός τους. Τέλος
- Στους ελεύθερους επαγγελματίες - σε αντίθεση με τους συνταξιούχους και τους γεωργούς κλπ - παρουσιάζεται αύξηση του αριθμού των παιδιών σε όλες τις ομάδες φορολογουμένων. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στους φορολογούμενους με 1 παιδί και ακολουθούν οι πολύτεκνοι και οι φορολογούμενοι με 3 και 2 παιδιά. Τελικά ο αριθμός των παιδιών της ομάδας αυτής επαγγελματιών το 2000 ήταν κατά 5.668 μεγαλύτερος από εκείνο του 1994 (αύξηση κατά 5,7%). Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στο υψηλό Κ.Φ.Δ. εισόδημα τους και στη σημαντική αύξηση της αγοραστικής του δύναμης στο διάστημα 1994-2000.

Αποτέλεσμα των μεταβολών στον αριθμό των παιδιών που προαναφέρθηκαν ήταν να αυξηθεί η συμμετοχή των φορολογουμένων με 1 παιδί και να μειωθεί η συμμετοχή εκείνων με 2 και 3 παιδιά στο σύνολο των παιδιών των φορολογουμένων όλων των ομάδων επαγγελματιών και του συνόλου των φορολογουμένων. Η συμμετοχή των πολύτεκνων αυξήθηκε στους εισοδηματίες, στους ΕΒΒΕ, στους ελεύθερους επαγγελματίες και στους συνταξιούχους και μειώθηκε στους μισθωτούς και γεωργούς κλπ.

Μια συνοπτική εικόνα των εξελίξεων σε ό,τι αφορά τον αριθμό των μελών των οικογενειών δίνει το μέσο μέγεθος του νοικοκυριού (το μέγεθος αυτό προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των μελών των οικογενειών δια του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων), ενώ μια συνοπτική εικόνα σε ό,τι αφορά τον αριθμό των παιδιών δίνει ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά (ο αριθμός αυτός προκύπτει από τη διαίρεση του συνόλου του αριθμού των παιδιών με τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων). Τόσο το μέγεθος των νοικοκυριών όσο ο αριθμός παιδιών ανά οικογένεια κατά ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1994 και 2000 δίνονται στον Πίνακα 3.

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 3 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι :

- Το 1994 το μεγαλύτερο μέσο μέγεθος νοικοκυριού το είχαν οι ΕΒΒΕ και ακολουθούσαν οι μισθωτοί, οι γεωργοί κλπ και οι ελεύθεροι επαγγελματίες ενώ το 2000 οι ΕΒΒΕ, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι μισθωτοί και οι γεωργοί κλπ.
- Η μεγαλύτερη μείωση του μέσου μεγέθους νοικοκυριού σημειώθηκε στους εισοδηματίες και ακολουθούν οι μισθωτοί, οι γεωργοί κλπ και οι συνταξιούχοι. Η μικρότερη μείωση σημειώθηκε στους ελεύθερους επαγγελματίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μέσο μέγεθος νοικοκυριού και αριθμός παιδιών ανα οικογένεια
με παιδιά κατά ομάδες επαγγελματιών τα έτη 1994 και 2000

Ομάδες επαγγελματιών	1994	2000	% Μετ.
Μέσο μέγεθος νοικοκυριού			
Εισοδηματίες	1,68	1,46	-13,1
ΕΒΒΕ	2,61	2,41	-7,7
Γεωργοί κλπ	2,41	2,18	-9,5
Μισθωτοί	2,47	2,21	-10,5
Ελεύθεροι επαγγελματίες	2,39	2,30	-3,8
Συνταξιούχοι	1,76	1,60	-9,1
ΣΥΝΟΛΟ	2,25	2,02	-10,2
Αριθμός παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά			
Εισοδηματίες	1,76	1,74	-1,1
ΕΒΒΕ	1,82	1,78	-2,2
Γεωργοί κλπ	1,94	1,91	-1,5
Μισθωτοί	1,80	1,75	-2,8
Ελεύθεροι επαγγελματίες	1,74	1,73	-0,6
Συνταξιούχοι	1,46	1,43	-2,1
ΣΥΝΟΛΟ	1,79	1,75	-2,2

Από δεύτερο μέρος του Πίνακα 3 φαίνεται ότι :

- Τόσο το 1994 όσο και το 2000 το μεγαλύτερο αριθμό παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά τον είχαν οι γεωργοί κλπ και ακολουθούσαν οι ΕΒΒΕ, οι μισθωτοί, οι εισοδηματίες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και, όπως είναι φυσικό, οι συνταξιούχοι.
- Η μεγαλύτερη μείωση του αριθμού παιδιών ανά οικογένεια με παιδιά την είχαν οι μισθωτοί και ακολουθούν οι ΕΒΒΕ, οι συνταξιούχοι, οι γεωργοί κλπ, οι εισοδηματίες και οι ελεύθεροι επαγγελματίες.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

1. ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1977
2. ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ Α.Ε.Ι. - ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	1979
3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ 1977 - 1981	1981
4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ	1981
5. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1974, 1977, 1981 - ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	1982
6. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	1983
7. ΕΚΛΟΓΕΣ 1981 ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ	1984
8. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1985 ΚΑΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ 1984	1986
9. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ Η ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ	1988
10. Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ	1991
11. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ	1992
12. ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1989-1990	1993
13. Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ 1975-1992	1994
14. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑΣ 1974-1994	1994
15. ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ	1995
16. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1961-1990	1996
17. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ	1996
18. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΜΙΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ	1997
19. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 1980-1994	1997
20. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	1998
21. ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΣΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩ	1999
22. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2000
23. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1996 ΚΑΙ 2000	2000
24. ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1981 - 2000	2001

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

25. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ - ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑΣ	1975
26. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ - ΤΟΜΟΣ Ι	1975
27. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ - ΤΟΜΟΣ ΙΙ	1979